SS\SS SBVS BT^ff fiîVS fiCVS £ff\fl$ 25VS

Lucrare întocmită **de**

Constantin Ionescu-Boeru

2004 PRIETENII CĂRŢII CP-58-47 BUCUREŞTI
ISBN 973-573-248-3

Tabel cronologic al domniilor lui Filip n si Alexandru cel Mare

359 **Ca** urmare a morţii lui Perdicas III, pe tron s-a urcat fiul său Amyntas III, minor. Regent a fost numit Filip, fratele lui Perdicas HI. Filip o ucide pe Euridice, mama lui. în Persia, este asasinat Artaxerxe n şi tronul îi revine lui Artaxerxe HI Ochos. în Egipt se urcă pe tron Nectanebo H. Filip se căsătoreşte cu Phila.

358 Organizarea armatei macedonene (falanga). Ocuparea minelor de aur şi argint din Muntele Pangeu. Oraşul nou Filipi. Filip se căsătoreşte cu Andatia din Iliria.

357 Pelerinaj în Insula Samotrace, unde Filip o cunoaşte pe Olimpia din Molosia. Căsătoria lor.

356 Se naşte Alexandru (cel Mare), fiul lui Filip şi al Olimpiei (22 iulie).

355 Supunerea Peoniei şi Hiriei. Asediul Metonei.

354 Se naşte Cleopatra, sora Iui Alexandru.

353 Expediţia lui Filip în Tracia grecească. Concubina lui, Nikesipolis, îi naşte o fată, pe Tesalonike.

352 Victorie asupra coaliţiei tesaliene lângă Golful Pagasse (Voios). Ocuparea Magnesiei. Tesalia e supusă de Filip.

351 Se naşte Arhidaios, fiul lui Filip şi al Philinei, concubina regelui. Demostene pronunţă prima sa *Filipică.*

350 Filip îl înlătură pe Amyntas şi se încoronează rege al Macedoniei. Lisimah şi Leomdas devin educatorii lui Alexandru.

349 Campanie în Peninsula Calcidică. Atacarea Olintului. Demostene pronunţă prima *Olintică.*

347 Cucerirea Olintului.

346 Ambasadă atenianã la Pella, din care face parte şi Demostene. Filip asediază consiliul amficţionic de la Delfi.

345 în campania din Tracia, Filip ajunge la Helespont.

343 Aristotel devine profesorul lui Alexandru. Campania lui Artaxerxe III Ochos în Egipt. Fuga faraonului Nec-tanebo II.

342 Campania lui Filip la Istru (Dunăre).

340 Alexandru participă la asediul Perintului. Filip îl desemnează regent.

339 Filip ridică asediul Perintului şi atacă zadarnic Bizanţul. Expediţie împotriva geţilor, la ţărmurile Pontului Euxin (Marea Neagră). Prima campanie a lui Alexandru contra medarilor (în valea râului Struma, lângă actuala Sofia). Coaliţia lui Demostene.

338 Bătălia de la Cheroneea, în care Filip şi Alexandru învinq coaliţia grecească. Alexandru merge ca ambasador la Atena.

337 Organizarea Ligii din Corint. Căsătoria lui Filip cu Cleo-patra, nepoata generalului Atalos. Dispută între Filip şi Alexandru. Olimpia şi Alexandru se retrag în Epir. Moartea lui Artaxerxe IU în Persia.

336 Alexandru se întoarce în Macedonia. Nunta lui Alexandru, regele Epirului, cu nepoata lui, Cleopatra, fiica lui Filip. Uciderea lui Filip de către Pausanias şi urcarea pe tron a lui Alexandru cel Mare (sfârşitul lui iulie). Naşterea fiului Cleopatrei, soţia lui Filip. Karanos (Europa). Masacrarea posibililor pretendenţi la tron. In Persia, urcarea pe tron a lui Darius HI Codoman. Expediţie în Tesalia. Recunoaşterea lui Alexandru de către Liga din Corint ca *strategos autokraior.* întâlnirea dintre Alexandru şi Diogene în Corint.

335 Incinerarea lui Filip II. Campania lui Alexandru *în* Balcani (primăvara) şi trecerea Istrului. Expediţia din Diria (sfârşitul lunii mai). Alexandru este rănit la asediul cetăţii Pelion (Hiria). A doua sa campanie în Grecia. Cucerirea şi dărâmarea Tebei (toamna). Supunerea tuturor cetăţilor greceşti, cu excepţia Spartei.

334 Trecerea Helespontului. Victoria de Ia Granicos (sfârşitul lui mai). Cucerirea cetăţilor greceşti din Asia Mică vestică: Sardes, Milet, Halicarnas, Efes.

333 Nodul gordian. Alexandru, bolnav, e vindecat de medicul Filip. Victoria de la Issos (noiembrie). Alexandru este iar rănit. Cucerirea Damascului. Căsătoria lui Alexandru cu Barsine. Cucerirea Siriei şi Feniciei.

332 Asediul Tirului (ianuarie-iulie). Cucerirea Gâzei. Scrisorile lui Darius m adresate lui Alexandru. Cucerirea Egiptului. Alexandru este declarat faraon la Memfis.

331 întemeierea Alexandriei din Egipt. Oracolul din oaza Si-wah. Plecarea din Egipt, prin Palestina şi Siria. Victoria de la Gaugamela asupra lui Darius EI (octombrie). Intrarea în Babilon (6 noiembrie).

330 Plecarea spre Persepolis (ianuarie). Intrarea în Persepolis. Jefuirea şi incendierea oraşului. Moartea lui Darius ffl. Execuţia lui Filotas, pentru trădare, şi a tatălui său, Par-menios, pentru complicitate. Trecerea lanţului muntos Hindukuş.

329 întemeierea oraşului Alexandria (zisă a Caucazului). Cucerirea Bactrianei (Afganistan). Trecerea fluviului Sâr-Daria, împotriva sciţilor.

328 Reprimarea revoltelor din Sogdiana şi Bactriana. Uciderea lui Cleitos cel Negru. Căsătoria cu Roxana, fiica satrapului Oxyarte.

327 Plecarea spre India (iunie). Atingerea Indusului.

326 Luptele cu Poros, întemeierea oraşelor Bucefalia şi Nikeea. Revolta armatei care refuză să meargă mai departe de Indus. Alexandru începe retragerea pe alt drum.

325 Cucerirea capitalei sudracilor. Alexandru e iar rănit. Lupte cu malienii, oxydracii, sabracii şi musicanii. Un nou oraş întemeiat pe Indus: Alexandria Sogdiană. Sosirea în Delta Indusului (iulie). Plecarea armatei de uscat spre Susa şi Persepolis (septembrie). Plecarea flotei (octombrie) spre Golful Persic. Traversarea pustiului Gedrosiei. Nearchos pleacă pe ocean spre Strâmtoarea Ormuz.

324 întoarcerea la Persepolis şi la Susa (aprilie). Alexandru se proclamă Rege al Asiei şi fiu al zeului Amon (primăvara). Revoltă în armata macedoneană. Moartea lui Hefaistion.

322 Revenirea în Babilon (primăvara). Pregătiri pentru marea expediţie în Africa. Moartea lui Alexandru (10 iunie).

ALEXANDRU CEL MARE

începuturile statului macedonean

O istorie influenţată de relieful muntos

storia Greciei antice este opera populaţiilor indo-europene (grecii), care au pătruns în Peninsula Balcanică în cursul mileniului n î.H. şi apoi s-au răspândit în insulele şi pe ţărmurile Mediteranei de est, asimilând populaţiile pre-elenice de aici. Până la stabilirea lor definitivă, a avut Ioc un îndelungat proces de migratie, fiecare ramură grecească căutând aşezări cât mai favorabile pentru activitatea ce o desfăşura: păstorit, agricultură, comerţ.

Marea i-a atras pe greci şi le-a determinat într-o bună măsură modul de viaţă. Neîntrerupt, cei stabiliţi în locurile muntoase şi pe podişurile înalte ale Peninsulei Balcanice au căutat să aibă acces la mare, ajungând în insule, pe ţărmurile Asiei Mici si ale Africii de Nord, în Italia de sud si în Sicilia.

Istoria politică a Greciei continentale, destul de bine cunoscută începând cu mileniul n Î.H., a fost puternic influenţată de relieful muntos, lipsit de fluvii mari şi de câmpii mănoase, care a favorizat apariţia unor comunităţi sociale separate unele de altele. Ţinuturile joase, însorite şi ospitaliere, au fost mereu ţinta spre care au râvnit locuitorii Greciei din toate timpurile.

Geografic, Grecia continentală poate fi împărţită în regiunile nordice străjuite de Munţii Pindului şi ai Macedoniei, regiunile centrale aflate în nordul Golfului Corint şi regiunile sudice, adică marea Peninsulă Pelopones. în nord, dincolo de zăpezile Olimpului şi de Peninsula Cal-cidică, se afla statul macedonean care, la sfârşitul secolului IV Î.H., avea să schimbe fundamental configuraţia şi structura politică a lumii greceşti.

Teritoriul macedonean se întindea pe aproximativ 30.000 de kilometri pătraţi, din care trei sferturi erau ţinuturi muntoase. Se apreciază că populaţia număra 520-540.000 de locuitori.

Grecii erau convinşi că macedonenii, deşi nu vorbeau aceeaşi limbă, erau *homophyloi* (de acelaşi neam). Apartenenţa etnică a macedonenilor nu este bine cunoscută, dar este posibil ca ei să fi fost la origine indo-europeni afiliaţi ramurii grecilor de nord-vest. Statul macedonean devenise regat, spre deosebire de statele mari greceşti, care erau republici.

De la Zeus la Filip

„La început a fost Zeus, părintele şi strămoşul tuturor regilor. Fiul lui Zeus, Heracle, 1-a avut pe Cleode-mos, care 1-a avut pe Aristomacos, care 1-a avut pe Temenos, eroul din Argos. Din el s-au născut trei băieţi:

Gayanes, Aeropos şi *Perdicas.* Cei trei fraţi, mânaţi de destin, au ajuns în Macedonia de Sus şi s-au tocmit la un mare senior. Curând, acesta a vrut să-i omoare, din gelozie, bănuindu-şi soţia că-I înşală cu Perdicas. Protejaţi de Zeus, cei trei fraţi au reuşit să fugă. După un timp, Perdicas, aliat cu triburile din regiune şi considerat de acestea şef, a reuşit să cucerească ţinuturile fostului său stăpân, încoronându-se rege. Perdicas I 1-a avut ca fiu şi moştenitor pe Argeu, care 1-a avut ca fiu pe Filip I, care 1-a avut pe Aeropos I, care 1-a avut pe Alcetas, care 1-a avut pe Amyntas I, care, la rândul lui, 1-a avut ca fiu pe Alexandru L"

Pentru a-şi păstra sau mări ţara, toţi aceşti regi a trebuit să se lupte cu vecinii lor din Diria, Epir şi Tracia.

Alexandru I, încă de pe vremea când era prinţ moştenitor, s-a revoltat împotriva marelui regat al Persiei din Orient şi i-a ucis pe cei şapte ambasadori trimişi de Marele Rege la macedoneni ca să ceară supunere si tribut. Grecii, care-i considerau barbari pe macedoneni, au început să-i privească, din acel moment, cu alţi ochi, deoarece perşii constituiau o ameninţare permanentă pentru ei. Cu toate acestea, devenit rege, Alexandru I a fost de partea lui Darius şi apoi e lui Xerxe în bătălia de la Maraton ' şi în lupta navală de la Salamina \ în ajunul bătăliei de la Plateea , a trecut de partea atenienilor, fiind denumit, de atunci, Alexandru Filoelenul (prietenul grecilor).

1) Sat în Atica, la 40 de kilometri de Atena. Aici generalul atenian Miltiade a învins perşii lui Danus în anul 490 Î.H.
2) Insulă grecească pe coasta vestică a Peninsulei Atica. Flota gre ceasca a lui Temistocle a învins, în 480 Î.H., flota persană a lui Xerxe.
3) Oraş în Beoţia. Aici grecii au învins perşii în anul 479 **LH.**

Fiul lui Alexandru I s-a numit Perdicas H. în palatul acestuia a locuit, o vreme, celebrul medic grec Hipocrate (460-377 Î.H.), coborâtor şi el din Heracle. Urmaşul lui Perdicas n a fost un bastard, Archelaus, care a devenit rege după ce şi-a ucis fraţii legitimi. El a mutat capitala Macedoniei de la Aigeai la Pella, oraş nou, aşezat pe râul Lydias, pe care urcau corăbiile venind din Marea Egee. Sub regele Archelaus, Macedonia a traversat o e-pocă de înflorire: s-au construit drumuri şi temple, s-au stabilit noi legi şi s-a format o armată puternică. Treptat, Macedonia îşi pierdea renumele de ţară barbară. Trimiţând în Egipt preoţii, pentru a studia artele şi ştiinţele, a realizat o creştere a nivelului cultural al populaţiei. La curtea lui Archelaus se aflau numeroşi poeţi, printre care şi Euripide \ exilat din Atena, unde fusese acuzat de impietate. Aici a şi murit, dintr-o greşeală, mâncat de câinii regelui. Palatul lui Archelaus a fost decorat de pictorul Zeuxis , ale cărui capodopere erau atât de scumpe încât nimeni nu le putea plăti şi atunci el le făcea cadou.

Archelaus a fost asasinat şi, după moartea sa, Macedonia a trecut printr-o perioadă de zece ani de haos, după care Amyntas E, vărul lui Archelaus în linie legitimă, a reuşit să se urce pe tron. în timpul domniei, a trebuit să lupte contra ilirilor din vest şi, în acest scop, a dus o politică de apropiere de grecii din Peninsula Calcidică, întemeind o confederaţie calcidica, în care au intrat atât unele cetăţi greceşti (Potideea) cât şi macedonene (Olint). Toate cetăţile aveau drepturi politice egale *(isopoliteid),* comerciale şi civile. Ulterior,-la cererea lui Amyntas,

1) Dramaturg grec (480-406 î.H.). A scris tragediile: *Andromaca, Alceste, Medeea, Hipolit, Baccantele* etc., în total 92 de piese, din care s-au păstrat 18.
2) Pictor grec, din a doua jumătate a secolului a] V-lea Î.H. A fost un înnoitor în arta sa.

Sparta s-a amestecat în treburile confederaţiei, intervenţie care a dus la desfacerea înţelegerii, cetăţile macedonene intrând sub dominaţia lui Amyntas.

Regele era căsătorit cu prinţesa Euridice din familia Lincestizilor, rămasă legendară pentru ambiţia, cruzimea şi monstruozitatea crimelor sale. Euridice născuse patru copii: o fată, căsătorită cu un tânăr, Ptolemeu din Aloros, şi trei băieţi. Euridice s-a îndrăgostit de ginerele ei şi şi-a ucis soţul, pe Amyntas, apoi şi pe fiica ei, prin otrăvire. Pe tron s-a urcat primul fiu, Alexandru U, dar a fost repede asasinat de Ptolemeu din Aloros, în timpul unui sacrificiu religios. Ca rege a fost încoronat al doilea fiu, Perdicas III, sub regenţa lui Ptolemeu din Aloros. Al treilea fiu, Filip, a fost exilat în ţara mamei Iui, în Iliria, la familia Lincestizilor şi, apoi, în Teba, unde era considerat ostatic .

Perdicas HI a reuşit, după câţiva ani, să-1 ucidă pe Ptolemeu din Aloros. Atunci, a revenit şi Filip în Felia, pentru a-şi sprijini fratele. Euridice a fugit în ţinutul ei natal, a adunat trupe şi a revenit în Pella, unde şi-a ucis fiul, pe Perdicas HI, în luptă. Dar, până la urmă, bătălia n-a câştigat-o regina, căci Filip, trecând în fruntea trupelor regelui, rămase fără conducător, a obţinut victoria. Euridice a fost luată prizonieră. I-a implorat iertarea fiului ei, fagăduindu-i c-o să fie, de atunci încolo, o mamă bună. Filip, ştiind ce soartă îl aştepta dacă ar fi acceptat, a ordonat uciderea lui Euridice.

1) După uciderea lui Alexandru n (369 Î.H.), trupe din Teba, conduse de Pelopidas, au pătruns în Macedonia, care a fost forţată să recunoască supremaţia Tebei si să-i dea un număr de ostatici drept garanţie a fidelităţii. Printre ei se afla şi tânărul Filip, care a învăţat acolo arta militară de la Epaminondas (418-362 î.H.) — general şi om de stat beoţian, mort în bătălia de la Man-tineea, care a pus capăt dominaţiei tebane.

Regenţa lui **Filip**

Pe tronul rămas liber a urcat fiul lui Perdicas ffl, Amyntas HI, pe vremea aceea doar un copil, Filip devenind regent, la vârsta de 23 de ani (359 î.H.).

Filip era un bărbat frumos, cu trup de atlet, înalt, cu ochii negri şi obrazul închis la culoare; avea o barbă mică şi părul tăiat scurt. Era un om vesel, pus pe petreceri, gata oricând sa intre în arenă, întrecându-se în luptă sau alergări cu oricine, prieten cu soldaţii si cu oamenii de rând. Totodată, însă, se dovedea şi viclean, având o mare plăcere să înşele oamenii; minciuna era pentru el ceva natural şi făcea parte din arsenalul cu care lupta pentru cucerirea puterii. Dar nu numai puterea îl interesa, ci şi femeile, care, la rândul lor, din admiraţie, din dragoste sau din interes, îi cedau uşor.

Comportamentul grosolan, dictat de impulsivitatea firii, căuta să şi-1 mascheze cu un limbaj ales şi cu ceva maniere copiate de la atenieni, pentru care avea o mare admiraţie. Locuind atât de mult timp în Teba, devenise un adevărat beoţian, deşi dorea să semene cu un atenian.

De la început s-a preocupat de alcătuirea unei armate puternice, pe care a organizat-o după modelul renumitei falange tebane, formând *falanga macedoneană.* Aceasta avea 16.000 de pedeştri, aşezaţi pe şaisprezece rânduri, stând scut lângă scut. Soldaţii din primele trei rânduri aveau arme scurte, în timp ce soldaţii din rândul patru aveau o sabie scurtă şi lănci *(sarissă)* lungi de paisprezece sau treizeci de picioare, pe care le ţineau orizontal cu ambele mâini, deasupra umerilor celor din faţă, formând o adevărată barieră de vârfuri ascuţite în calea duşmanului. Primele trei rânduri şi al şaisprezecelea erau

alcătuite din hopliţi, greu înarmaţi, în centru erau amplasaţi arcaşii. In caz de atac, cele douăsprezece rânduri din centru se desfăşurau pe flancuri, cele patru rânduri de hopliţi rămânând pe loc, pentru a proteja retragerea sau a exploata succesul. Comandantul se numea *deca-darh,* iar soldaţii *pezeteroi* (pedeştri).

Armata de zece mii de oameni pe care Filip a pus-o pe picioare a folosit-o, în primul rând, contra compatrioţilor mamei sale, pe care i-a învins, ucigând vreo şapte mii şi alungându-i pe ceilalţi în munţi. De asemenea, a pus pe fugă sau a ucis patru pretendenţi la tronul pe care-1 ocupa nepotul său, încă minor, Amyntas HI.

Pentru a-şi întreţine armata, a ocupat samavolnic minele de aur şi de argint din Muntele Pangeu, care a-parţineau unei colonii ateniene. I-a împăcat pe colonişti, declarându-se prietenul şi aliatul Atenei, dar mina de aur a exploatat-o el, întemeind aici un oraş, în anul 356 Î.H., care-i va purta numele (Filipi). Oraşul a fost populat cu indigeni, greci şi macedoneni, şi se afla pe locul fostei colonii greceşti Crenides. Din această mină, Filip a extras câte o mie de talanţi ^ de aur pe an, până a epuizat-o.

Căsătoria lui Filip

La începutul toamnei ultimului an al celei de-a 105-a Olimpiade (anul 357 î.H.), Filip, regentul Macedoniei, a plecat în pelerinaj la templul lui Amon de pe Insula Samotrace . Din suită făceau parte, printre alţii: Antipas sau Antipatros, cel mai bun şi mai credincios general al

1) Unitate de măsură a greutăţii si monedă în Onent şi Grecia Antică.
2) Insulă grecească din Marea Egee, aproape de coasta Traciei.

său, şi prezicătorul Aristandros din Telmessos, care a scris o *Carte a Minunilor.*

Pelerinii au plecat călare din Pella şi, sosiţi la malul mării, s-au îmbarcat pentru a ajunge pe insula înaltă şi stâncoasă. Au debarcat în portul Paleapolis, plin de lume venită la celebrarea *misterelor* * ce trebuia să înceapă a doua zi. Pe Filip 1-au primit cu onorurile datorate unui rege; a fost condus la sanctuare si a trecut prin cartierele destinate preoţilor şi curtezanelor sacre. Pentru cunoaşterea *misterelor* a fost încredinţat unei curtezane de origine princiară, numită Olimpia. Originară din Molosia ', era orfană de ambii părinţi (tatăl ei fusese regele Neop-tolem) şi fusese crescută de noul rege al Molosiei, Aryb-bas, care îi era unchi şi cumnat. Se urmărea căsătoria ei cu Filip II al Macedoniei, regele Arybbas sperând că în felul acesta îşi va extinde puterea asupra altor familii din Epir şi asupra Macedoniei. Rezultatul a fost diferit de planul lui Arybbas, deoarece, până la urmă, şi-a pierdut regatul si a murit în exil. Se considera că Olimpia descindea din Ahile, eroul grec mort la Troia. îşi făcuse educaţia în templul din Dodona~' şi venise de câteva luni în sanctuarul de la Samotrace, ca preoteasă a lui Zeus-Amon, soţie pământeană a zeului % la vârsta de şaisprezece ani.

1) în unele religii antice din Grecia şi din Orient, astfel era numit ansamblul doctrinelor secrete şi riturilor de iniţiere, a căror descoperire aducea salvarea sufletului.
2) Ţinut din Epir, care a trecut apoi sub dominaţia macedoneană.
3) Oraş din Epir unde se afla un vechi sanctuar al lui Zeus, care îşi comunica oracolele prin foşnetul frunzelor de stejar din pădu rea sacră.
4) în antichitate, preotesele, în funcţie de cult şi de templu, erau fie virgine (vestalele), fie prostituate sacre. In Samotrace, funcţia de preotească dată unei prinţese era ceva obişnuit şi ele îşi înde plineau sarcinile cu devotament şi ardoare.

Filip, care a petrecut câteva nopţi cu Olimpia fără să se atingă de ea, deoarece pe toată durata *misterelor* preoteasa trebuia să-i aparţină numai zeului, s-a îndrăgostit nebuneşte şi, la încheierea *misterelor,* în a noua noapte după ce s-au împreunat, a anunţat că o va lua de soţie legitimă.

Generalul Antipatros s-a opus zadarnic. Argumentele lui Filip, care amesteca dragostea cu politica, au triumfat, el văzând în această căsătorie o bună ocazie de asigurare a alianţei dintre Macedonia şi Molosia. Se pare că Olimpia era indiferentă, nemanifestând nici dragoste, dar nici repulsie pentru Filip. O bucura doar faptul că devenea regina unui stat puternic, şi spera ca acesta să-şi extindă influenţa si asupra Epirului. Fratele ei, Alexandru, în vârstă de şase ani la data nunţii Olimpiei, a fost adus după cinci ani la Pella şi instruit la şcoala militară macedoneană, pentru a fi numit rege (342 Î.H.) în Molosia. El s-a căsătorit (337 î.H.) cu nepoata sa, Cleopatra, fiica lui Filip şi a Olimpiei.

Molosia nu era pe atunci un stat puternic centralizat şi administrat ca Macedonia, ci numai o comunitate de etnii şi de triburi de păstori, în care regele avea doar puteri religioase şi militare. Frontierele sale cu statele vecine nu erau fixe; înspre înaltul masiv muntos, Pindul, turmele circulau liber de o parte şi de alta a frontierei.

Nunta lui Filip cu Olimpia s-a făcut, la dorinţa regentului, foarte curând de la întoarcerea din Samotrace, în luna următoare, după ritul macedonean.

Olimpia, îmbrăcată în alb, s-a urcat, într-un car tras de şase boi albi, alături de Filip. Până la templul zeiţei Demetra , carul, precedat de fecioare şi de sclave, a traversat mulţimea dornică să o vadă pe viitoarea soţie a lui Filip, despre care se spuneau multe lucruri ciudate.

1) Zeiţa fertilităţii.

^illlliiiiiiiiiiiiiiiiiiW/i/i^

După oficierea căsătoriei de către o preoteasă, cortegiul nupţial a revenit la palat. A urmat un banchet, la care grosolănia macedonenilor ce s-au îmbătat a ieşit deodată la iveală. Filip, beat şi el, i-a cerut Olimpiei să se dezbrace şi să danseze în faţa comesenilor, ca să le-arate minunatul ei trup. Olimpia a refuzat, indignată şi dezamăgită de spectacolul oferit de soţul ei beat şi vulgar.

Se pare că Filip a fost şi el dezamăgit de prima noapte petrecută alături de soţie, Olimpia de acum fiind departe de curtezana învăluitoare din templul de la Samotrace, care-1 făcuse să-şi piardă minţile, cerând-o în căsătorie.

„în noaptea din ajunul căsătoriei, Olimpia avusese un vis. Un trăsnet căzut din cer îi lovise pântecele, provocând un foc imens, care s-a ridicat până la nori. Ţipetele Olimpiei au adunat femeile şi întreg palatul vorbea numai despre acest vis, interpretat ca vestind naşterea unei progenituri destinate faptelor măreţe.

in noaptea de după nuntă, Filip a avut şi el un vis; se făcea că îi pecetluia pântecele Olimpiei cu un sigiliu, pe care se afla imaginea unui leu. Cerând să i se interpreteze visul, i s-a răspuns că nu se pecetluieşte niciodată un burduf gol.

Deşi era posibil ca Olimpia să fi rămas însărcinată cu Filip din noaptea a noua de la Samotrace, îndoiala s-a strecurat în sufletul regentului care, de atunci, şi-a privit soţia cu neîncredere, dragostea pentru ea diminuându-se.

Pe de altă parte, Olimpia, convinsă că sarcina ei era de origine divină, începuse să-l dispreţuiască pe acest soţ grosolan, înşelat înainte de căsătorie, pe care îl luase ca să asculte de voinţa zeilor. De multe ori, în patul ei se găsea şi un şarpe şi atunci Filip fugea, disperat că se căsătorise cu o vrăjitoare, o prostituată si o nebună.

Curând, Filip si-a găsit alinarea în braţele unor amante.

Aristotel

Trăgând cu ochiul, o dată, prin crăpătura uşii, a vă-zut-o pe Olimpia goală, în pat, cu şarpele ei iubit, folo-sindu-1 într-un rol pe care, în mod normal, trebuia sa-1 deţină soţul ei.

întrebat, oracolul din Delii i-a răspuns, în traducerea preoţilor, că Filip trebuia să-1 adore pe Zeus-Amon întru totul şi că va fi pedepsit, fiindcă 1-a surprins pe zeu în timp ce se unea cu soţia lui.

Versiunea acceptată, atât de Filip cât şi de popor, spunea că regele era tatăl pământean al copilului ce trebuia să se nască. Filip, însă, pentru a-si îndepărta gândurile de la problemele de familie, a profitat de tulburările provocate de vecini şi a pornit într-o nouă campanie militară. Aşa că nu mai era în Pella când Olimpia a născut, la începutul verii anului 356 î.H."

Mai târziu, după moartea lui Filip, se spune că Olimpia îşi bătea joc de Alexandru când acesta lăsa să se creadă, vanitos, că se trage din Zeus. I-a scris o scrisoare în care îi cerea să nu o mai expună geloziei Herei, pentru că nu se simţea cu nimic vinovată.

Ascensiunea regatului macedonean

Autoritatea regilor macedoneni se întindea şi dincolo de ţinuturile din nordul şi nord-estul Golfului Ter-maikos, pe lângă Peninsula Calcidică, spre vest, unde se aflau triburile ilire, în nord, Macedonia se învecina cu peonii, populaţie tracă rebelă, greu de stăpânit. Regatul nu avea o structură închegată şi graniţe delimitate, în această arie, civilizaţia greacă începuse să pătrundă treptat încă de la începutul secolului V.

Filip, în calitate de regent, cu o armată bine pusă la punct, i-a atacat, în anul 358 î.H., pe peonii din nord şi,

apoi, pe ilirii din vest, realizând o extindere a Macedoniei în teritoriile acestora. După ce a ocupat minele aurifere din Muntele Pangeu, în cursul anilor 357 şi 356 Î.H., a supus aproape toate oraşele Traciei de la Marea Egee, cu excepţia Oîintului. Filip stăpânea acum (356 Î.H.), datorita unei abile manevre politice, oraşele greceşti Pidna şi Potideea, eliminându-i aproape total pe atenieni din Golful Termaikos, unde, cu excepţia cetăţii Metona, aceştia nu mai aveau nici o posesiune.

în anul 355 î.H., a vrut să cucerească şi Metona. Cetatea s-a apărat însă bine, asediul a fost deosebit de dur şi, la lupta finală, a participat direct şi Filip. O săgeată, lansată de un apărător al Metonei, care, după cum s-a aflat mai târziu, se numea Aster, 1-a lovit în obraz, desfigurându-1, smulgându-i o pleoapă şi lăsându-1 aproape chior. Oraşul a fost capturat, dar, contrar aşteptărilor, Filip s-a arătat foarte mărinimos cu locuitorii, în schimb, dând foc caselor. Reîntors în Pella, era încredinţat că fusese pedepsit de zei, pierzându-şi chiar ochiul cu care se uitase prin crăpătura uşii la Olimpia, în timp ce făcea dragoste cu şarpele divin.

Atenienii şi-au dat seama, deşi prea târziu, de pericolul pe care-1 reprezenta Filip pentru ei şi au încercat să se alieze cu conducătorii traci, peoni şi iliri. Filip i-a învins pe fiecare separat, deoarece a ştiut, printr-o politică abilă, să-i dezbine. In perioada 355-350 î.H., Filip i-a atras de partea lui pe muntenii din Peonia şi Dina, transformându-i în soldaţi devotaţi şi disciplinaţi.

în anul 353 î.H., după ce suferise câteva înfrângeri în centrul Greciei, Filip a pătruns din nou în Tesalia, a reuşit să-i pună pe fugă pe focidieni şi pe mercenarii lor şi a rămas stăpân al teritoriului. Coborând spre sud şi ajungând la Termopile, a fost oprit de forţele unite ale cetăţilor greceşti, în frunte cu Atena.

Prin anul 350 Î.H., Filip şi-a construit o flotă, **cu** lemnul din pădurile Traciei şi cu aurul din minele pe care Ie stăpânea, şi a început să atace convoaiele cu grâne care alimentau Atena şi insulele aliate acesteia. In opt ani, regentul Filip triplase suprafaţa Macedoniei, care se impusese ca o mare putere în Grecia. Poporul îl primea, când revenea în Pella, ca pe adevăratul suveran. Pentru a-şi păstra puterea era necesar să fie recunoscut rege. A profitat de apariţia unei comete pentru a-i face pe preoţi să declare că era un semn al cerului care cerea ca Filip să-şi pună pe cap coroana. Pe regele Amyntas HI, nepotul său, lipsit total de calităţile unui conducător, 1-a forţat să se retragă într-un loc liniştit şi Filip s-a încoronat oficial rege al Macedoniei, Tesaliei şi al celorlalte regiuni ocupate de el. Alexandru devenea, astfel, moştenitorul tronului.

în aceste momente, la Atena, Demostene [1] a rostit prima sa *Filipică* (351 Î.H.). In forma scrisă în care ne-a

1) Demostene, om politic si orator atenian (384-322 Î.H.), originar dintr-un sat (Peonia) din Atica, fiu al unui fabricant de cuţite, Mama lui era de origine scită. Avea trăsături aspre, barba ascuţită, fiind destul de dizgraţios, în tinereţe, dicţia iui era defectuoasă, dar printr-un mare efort de voinţă a reuşit să-şi remedieze defectul, devenind un mare orator. După ce a reuşit, prin argumente convingătoare, să facă să fie condamnaţi tutorii care-i furaseră averea moştenită, s-a lansat în politică. Prevăzând pericolul pe care-1 reprezenta regele Macedoniei asupra Greciei s-a străduit timp de 15 ani să-i convingă pe atenieni să contracareze acţiunile lui Filip. In acest scop, a elaborat şi ţinut discursuri celebre: *Filipicele, Olinticele* etc. Ca adversar politic 1-a avut pe alt orator de mare talent, Eschine, contra căruia a câştigat un proces datorită discursului său *Despre coroană.* Eschine a trebuit să plece în exil. Elocvenţa lui Demostene era mai curând brutală, dușmănoasă, dar era abil, avea un stil plin de forţă şi o inspiraţie impetuoasă. Cicero 1-a considerat pe Demostene cel mai mare orator al Greciei. Chiar exilat pentru o vreme, Demostene n-a acceptat supunerea Greciei de către Alexandru. La moartea acestuia, i-a provocat pe greci la revoltă. Insuccesul revoltei 1-a făcut să se sinucidă.

parvenit, discursul conţine o analiză a momentului istoric pe care-1 trăia Atena, scoţând în evidenţă greşelile şi întocmind un plan de măsuri. Deşi au aplaudat, atenienii nu au făcut nimic, din cauza politicii pacifiste a magistratului Eubulos si a partidei promacedonene din Atena, care-1 admira pe Filip, văzând în el conducătorul unei campanii militare împotriva perşilor.

între timp, Filip cucerise Olintul (348 Î.H.), cu toată opoziţia atenienilor care, din cauza războaielor, îşi secă-tuiseră resursele financiare, în anul 347 î.H., Atena a trimis în capitala Macedoniei o delegaţie pentru a negocia pacea, delegaţie condusă de Filocrates şi avându-i ca membri pe Eschine şi Demostene. Pacea s-a încheiat în 347 Î.H., fiecare tabără păstrându-şi teritoriile pe care le ocupa. Abilitatea lui Filip îl adusese în postura de arbitru al neînţelegerilor dintre grecii din nord şi cei din centru, în anul 346 Î.H., după alte discuţii purtate Ia Pella între o delegaţie atenianã şi Filip, regele a făcut noi paşi spre sudul Greciei, în acelaşi an, Filip a fost ales, în unanimitate, preşedinte al jocurilor *pythice.* Demostene a cerut să nu se ajungă la război din această cauză, Atena refuzând, totuşi, să participe Ia jocuri. Atunci, a produs senzaţie discursul nonagenarului Isocrate % care, pentru a evita fărâmiţarea până la distrugere a cetăţilor greceşti, propunea unirea grecilor sub un comandant capabil, care să-i conducă în războiul pentru stăpânirea unor pământuri fertile în Asia, punându-se capăt, astfel, gravei crize politice.

în următoarea perioadă, Filip a profitat de anii de pace pentru a-şi consolida poziţia. A devenit conducător

1) Orator atenian (436-338 Î.H.); a propovăduit unirea grecilor contra perşilor şi alianţa cu Macedonia.

al ligii tesaliene şi a oferit ajutor cetăţilor din Pelopones, Mesenia, Megalopolis, Elida şi Argos, împotriva Spartei.

în Atena, Demostene a luptat în continuare contra pericolului macedonean, reuşind să-i acuze şi să-i exileze pentru trădare pe cei care semnaseră pacea cu Filip.

în vestul peninsulei, Filip a profitat de căsătoria sa cu Olimpia şi s-a amestecat în problemele de succesiune din Epir, impunându-1 pe tron pe Alexandru, cumnatul său. în acest fel, Epirul devenea dependent de Macedonia care căpăta, în plus, o deschidere spre Golful Corint.

în anii 342-341 î.H., din cauza unor revolte, Filip a condus o îndelungată expediţie militară în Tracia, care a durat peste zece luni. L-a detronat pe regele Chersoblep-ţes şi a înfiinţat oraşul Philippopolis (actualul Plovdiv). De data aceasta nu a trecut dincolo de Dunăre şi nu a pătruns în Sciţia Minor.

Demostene, care urmărea mişcările lui Filip, printr-o nouă *Filipica* a cerut cu insistenţă organizarea unei ligi elenice împotriva macedoneanului.

Sub presiunea înaintării spre vest a sarmaţilor (340-339 î.H.) veniţi de la est de Volga, sciţii au fost goniţi din nordul Mării Negre şi au încercat să treacă Dunărea în actualul teritoriu dobrogean. Filip i-a alungat şi a cucerit toată regiunea tracă ce se întindea până la gurile Dunării. De asemenea, toate cetăţile greceşti de pe coasta vestică a Mării Negre au trecut sub controlul macedonean. S-au găsit în Dobrogea monezi macedonene cu legenda *Philippon* (a lui Filip), tetradrahme de argint şi stateri de aur.

întorcându-se în Macedonia, pe drum a fost atacat de *tribali* * şi a fost grav rănit. Aceasta nu 1-a împiedicat să pregătească o campanie împotriva atenienilor, care-1

1) Triburi trace stabilite, în secolul IV îH., în sudul Dunării, în nord-vestul Peninsulei Balcanice.

duşmăneau ca urmare a acţiunilor neobosite ale lui De-mostene.

Filip înţelesese că lovitura decisivă împotriva Atenei trebuia dată în Atica. Când i s-a ivit ocazia, a trecut prin Pasul Termopile şi şi-a întărit poziţiile, fortificându-le, în nordul Focidei. Beoţia, cu capitala la Teba, a trecut de partea Atenei ca urmare a politicii lui Demostene, deşi, cu un an mai înainte, era aliata Macedoniei.

Grecii, în rândurile cărora se aflau atenieni, beoţieni, anei şi corintieni, s-au întâlnit cu trupele macedonene pe câmpia de la *Cheroneea* (august, 338 Î.H.). Cavaleria macedoneană era condusă de fiul lui Filip, Alexandru, care avea doar 18 ani. In armata ateniană se afla şi Demostene, ca simplu hoplit. Victoria a fost hotărâtă de cavaleria lui Alexandru, care a spart rezistenţa frontului susţinut, în primul rând, de „Batalionul sacru" teban — războinicii „sacri" au luptat până la ultimul om. Ateni-enii, suferind mari pierderi, s-au retras.

Fiîip a pedepsit aspru cetatea Teba, care trădase, dar cu Atena a fost neaşteptat de blând, ţinând seama de vocile promacedonene ce se mai auzeau pe-aici. I-a luat însă Chersonezul tracic şi a forţat-o să accepte o nouă uniune de state elenice. Pătrunzând în Pelopones, nu i s-a opus rezistenţă, toate oraşele supunându-i-se, cu excepţia Spartei, pe care totuşi nu a asediat-o. Laconia a fost, însă, pustiită.

în anul 337 Î.H., Filip şi-a anunţat oficial intenţia de a porni împotriva „barbarilor" din Asia, şi toate cetăţile Greciei, mai puţin Sparta, au primit ideea cu entuziasm, alegându-1 comandant suprem al expediţiei.

In primăvara anului 336 Î.H., Filip a început pregătirile pentru marea campanie. O delegaţie de comandanţi

militari, sub conducerea lui Parmenion, omul de încre dere al lui Filip, a fost trimisă înainte, ca să se îngrijească de viitoarea trecere a trupelor peste Helespont. în ajunul plecării în Asia, regele Filip a fost asasinat. Dispariţia lui a arătat „şubrezenia uniunii pe care o crease" . Toate cetăţile au căutat să scape de jugul macedonean, dar strădania le-a fost zadarnică, deoarece urcarea pe tron a lui Alexandru a pus capăt năzuinţelor lor.

Filip, un cuceritor, un diplomat iscusit, dar[1] si un mare amator de femei

în anul cuceririi puterii (359 Î.H.), Filip se căsătorise cu o tânără din aristocraţie, *Philis,* cu care a avut, curând, un fiu, pe *Karanos.* în anul 358 Î.H., după ce i-a învins pe iliri, s-a căsătorit cu *Audata,* descendenta regelui ilir, cu care a avut o fata, pe *Cynna.* în acelaşi an, a întreţinut relaţii cu o dansatoare din Lansa (Tesalia), frumoasa *Philina,* cu care a avut un copil retardat, *Arhidaios.*

în anul 357 Î.H., aşa cum am văzut, în timpul unui pelerinaj Ia Samotrace, loc de iniţiere în mistere, foarte cunoscut, s-a căsătorit cu Olimpia, fiica fostului rege Neoptolemos şi nepoata regelui Arybbas al moloşilor din Epir.

în schimb, el garanta siguranţa micului regat care avea capitala la Dodona, contra ambiţiilor altor triburi

1) TTieopompos din Chios (378-323 Î.H.), discipol al lui Isocrate, a sens, în 58 de cărţi, istoria epocii *(Philippika).* Dacă opera i s-ar fi păstrat în întregime, ar fi fost un bogat izvor de cunoştinţe despre Filip, acest mare strateg şi om de stat, cuceritorul Tracici si al Greciei.

epirote. Până la urmă, după căsătorie, el 1-a trimis în exil pe Arybbas. In anul 353 Î.H., Filip si-a luat drept concubină pe *Nikesipolis,* care i-a născut o fiică, *Tesalonike.* în anul 339 Î.H., Filip a repudiat-o pe Olimpia şi s-a căsătorit cu *Meda,* fiica regelui Kothelas al geţilor de Ia Dunăre, iar în 337 î.H. s-a căsătorit cu nepoata lui Ata-los, *Cleopatra,*

O altă iubită a lui Filip, *Arsinoe,* a fost măritată repede cu unul din ofiţerii săi, Lagos. Primul lor fiu, *Ptolemeu,* era considerat copilul lui Filip.

Naşterea si copilăria unui viitor rege

Ştiri îmbucurătoare. Prevestiri

n noaptea în care Olimpia 1-a născut pe Alexandru, un nebun care dorea ca numele lui să rămână nemuritor a dat foc templului Artemisei din Efes . Preoţii din Efes n-au întârziat a interpreta că distrugerea templului era un semn prevestitor al focului ce se va aprinde, undeva, într-o bună zi, şi care va mistui tot Orientul.

1) Construit în secolul VI î.H. de coloniştii greci (ionieni) în oraşul Efes, pe coasta Asiei Mici. Considerat una din cele şapte minuni ale lumii, a fost incendiat în anul 356 î.H. de un locuitor din Efes, Herostrat, din dorinţa de a deveni celebru. Reconstrucţia templului a început în anul 350 Î.H. în 334 Î.H., când Alexandru a intrai în oraş, s-a oferit să suporte toate cheltuielile pentru terminarea sanctuarului, cu condiţia ca efesiemi să-i scrie numele pe templu ca donator. I s-a respins oferta, răspunzându-i-se că nu s-ar cuveni ca un zeu să aducă ofrande altor zei. De lucrări s-a ocupat arhitectul Democrates, pe care 1-a folosit, apoi, şi A-lexandni la construcţia noilor sale oraşe (Alexandriile), printre care şi Alexandria din Egipt.

Filip era departe de casă, în Tracia, unde tocmai cucerise Potideea \ fiind bucuros si de biruinţa cvadri-gelor sale la Jocurile Olimpice (a 106-a Olimpiadă), în acelaşi timp, generalul său Parmenios îl anunţase că obţinuse victoria în Iliria după o aprigă luptă. La aceste trei veşti bune s-a adăugat ştirea că Olimpia îi născuse un băiat sănătos, care, după auguri, urma să fie un rege de neînvins.

Se spune ca în oraş, deasupra palatului unde năştea Olimpia, doi vulturi au stat toată ziua pe acoperiş, ceea ce prevestea că nou-născutul va conduce doua imperii: unul în Europa şi altul în Asia. Unii autori antici mai spun că în aceeaşi noapte a fost un mare cutremur de pământ şi că numeroase trăsnete au căzut din cer. Alţii afirmă că Alexandru a văzut lumina zilei la începutul celei de-a 106-a Olimpiade, când în Atena era arhonte Elpines, adică la 16 iunie, lună pe care macedonenii o numeau *loos*.

Uitând de bănuielile lui şi bucuros de veste, Filip a vrut să afle numele care i se dăduse băiatului: a aflat că-1 chema Alexandru, ca pe fratele său mai mare si ca pe fratele Olimpiei, regele Epirului.

Copilul a fost încredinţat doicei Hellanice, fiica lui Dropis, care făcea parte dintr-una din cele mai cunoscute familii din Macedonia. Hellanice avea o fire liniştită si purtarea ei era frumoasă. Fratele ei mai tânăr, Cleitos cel Negru, poreclit astfel fiind foarte brunet, era şeful es-cadronului regal. El a fost primul prieten al copilului care abia începea să se ţină pe picioare, un prieten adevărat, devenit mai târziu confidentul, salvatorul, dar şi victima regelui Alexandru.

1) Colonie grecească din Macedonia tracică, în Peninsula Calcidică.

Palatul era plin de copiii regelui Filip din diferite căsătorii şi de verii acestora din marea familie regală de la Aigeai, Edessa sau Pella. Copiii creşteau împreună, în-trecându-se în alergări, căţăraturi şi la şotron.

Alexandru avea un chip frumos, pielea albă, părul blond şi cârlionţat, nasul acvilin şi ochii de culori diferite — stângul, verde ca marea, iar dreptul, negru. Era armonios proporţional şi avea trupul bine legat. Alerga foarte repede, depăşindu-şi toţi prietenii de joacă. Mai târziu, când cineva 1-a întrebat de ce nu ia parte şi el la Jocurile Olimpice, ştiindu-1 un alergător atât de bun, a răspuns, cu mândrie: ,,Aş face-o, dacă adversarii mei ar fi regi!"

De mic manifesta un deosebit respect pentru zei.

„într-o zi, la un sacrificiu, a pus pe foc prea multă tămâie, iar educatorul său, Leonidas, bărbat sever şi econom, i-a spus: «Vei putea să arzi atâta tămâie numai după ce vei cuceri acele ţinuturi unde se face tămâia!» Când, după ani de zile, a supus ţările bogate în tămâie, aducându-si aminte de vorbele lui Leonidas, i-a trimis de acolo o mare cantitate de arome, cu recomandarea să nu mai fie, pe viitor, într-atât de econom când e vorba de sacrificii aduse zeilor, pentru că el este convins că zeii îi preţuiesc pe cei care le aduc ofrande din inimă şi-i răsplătesc din plin." *(Quintus Curtius Rufus)*

Era curajos, participa la luptele între copii şi asculta cu mare interes poveştile de război, spuse de diferiţi generali veniţi la curtea regelui Filip.

Se arăta foarte grijuliu cu trupul său, pielea şi răsuflarea sa mirosind frumos, făcea deseori baie, dar n-a învăţat niciodată să înoate.

Educaţia lui Alexandru

>

Când a împlinit vârsta de şase ani, Filip a considerat necesar să-i aducă un preceptor şi 1-a ales pe Lisimah, un exilat de la curtea regală din Epir. Nu a fost o alegere fericită, Lisimah fiind un om prost, îngâmfat şi puţin instruit; avea şi un merit: cunoştea pe dinafară *Iliada* şi *Odiseea* lui Homer, din care recita pasaje întregi, fără să se lase rugat, oricui, dar mai ales lui Alexandru.

Admirator al lui Ahile, ştiind că, prin Olimpia, elevul lui se trăgea din eroul grec, îl considera o reîncarnare a acestuia şi-1 admonesta când nu se comporta ca un demn urmaş. De altfel, întreaga curte regală îşi luase supranume greceşti din epopeile homerice: Nestor, Diomede, Laerte, Aiax, Menelau, Ulise. în schimb, duşmanilor Macedoniei li se atribuiau nume troiene: Priam, Paris, Hector.

Ulterior, Olimpia a angajat un alt educator pentru Alexandru, pe Leonidas, un văr de-al ei, pe care-1 adusese din Epir. Era un om crescut în sărăcie şi considera că economia, modestia şi cumpătarea trebuie să domine personalitatea omului şi cu atât mai mult caracterul unui conducător. Sub îndrumarea lui Leonidas, Alexandru a avut mult de câştigat, fiind călit pentru a putea îndeplini sarcinile ce-1 aşteptau. Mesele sale erau consistente, dar preparate fără rafinament, exerciţiile fizice foarte obositoare îi ocupau o bună parte din zi, începând cu apariţia zorilor, iar hainele îi erau prea puţin elegante. Toate acestea i-au întărit trupul, făcându-1 rezistent la orice fel de solicitări, oricât de extenuante: frig, căldură, foame şi sete.

Crescut în acest fel şi având din naştere calităţi excepţionale, Alexandru copil nu făcea şi nu spunea nimic josnic. Nu-i plăcea să fie lăudat pentru orice ispravă, bu-curându-se doar de marile realizări. Era chiar invidios pe tatăl său ori de câte ori acesta câştiga o bătălie, temân-du-se că Filip nu-i va mai lăsa nimic de înfăptuit.

La o vârstă foarte fragedă — abia împlinise şapte ani — era fericit că îi putea asculta pe Artabaze şi Enapis, foşti satrapi ai lui Artaxerxe, reftigiaţi, în urma unei revolte contra regelui persan, la curtea lui Filip, ca şi pe Memnon rodianul, mare căpetenie de oşti, care, de asemenea, era transfug la curtea macedoneană. Alexandru le punea întrebări despre Persia care-i uimeau pe cei trei, copilul interesându-se de armate, arme, drumuri, bogăţii.

îmblânzirea Iui Bucefai

Tesalia era renumită în acea vreme pentru caii de rasă pe care îi creştea. Când Alexandru avea doar treisprezece ani, un crescător de cai din Farsala, numit Phi-lonicos, descoperind un armăsar tânăr, demn de marele rege Filip, a venit într-o primăvară la curtea din Pella şi a cerut pe el 60 de talanţi. Geambaşul îl prezentă ca pe o adevărată minune, enumerându-i părinţii şi strămoşii, toţi foarte valoroşi. Armăsarul era negru, doar pe frunte avea o pata albă care semăna cu un cap de bou si de aceea primise numele de *Bucefai* . Unii autori antici spun că avea un corn în frunte.

Priceperea lui Filip la cai era mare şi, la vederea minunatului animal, a devenit foarte dornic să-1 cumpere

1) In greceşte, Bucefai înseamnă „cap de bou".

dar, mai întâi, a vrut să-1 încerce şi i-a pus pe cei mai buni călăreţi să-1 încalece. Armăsarul însă nu fusese obişnuit cu călăria, fiind foarte tânăr şi năbădăios, în momentul în care simţea pe cineva în spinare, devenea violent, chiar înspăimântător; se ridica pe picioarele dinapoi, se scutura şi-1 răsturna până şi pe cel mai îndemânatic dresor. Nici unul din călăreţii faimoşi de Ia curte nu s-a putut ţine în şa. La fiecare insucces, Alexandru, nemulţumit, îi certa pe nefericiţii care fuseseră trântiţi în praf.

Filip i-a reproşat negustorului Philonicos că i-a adus un armăsar nefolositor de vreme ce nimeni nu-1 putea struni. Alexandru, pierzându-şi firea, a strigat: „Ce armăsar pierdem din cauza acestor fricoşi nepricepuţi!" Filip 1-a certat pentru insultele aduse celor mai buni călăreţi ai săi, zicându-i în faţă că-i vanitos, fiindcă sigur el n-ar putea călări un astfel de animal. „Ba pot", a zis Alexandru. „Atunci, încearcă-1, băiete! Dar, dacă nu reuşeşti, ce-mi dai?" „Voi plăti eu calul, i-a răspuns prompt A-lexandru. Si dacă reuşesc, va fi al meu."

Filip a fost de acord şi Alexandru a luat calul de căpăstru, 1-a mângâiat cu cealaltă mână şi 1-a întors încet cu faţa la soare, pentru că observase că armăsarul se speria când vedea umbra lui şi a călăreţului. Vorbindu-i blând şi mângâindu-i coama, i-a sărit brusc în spate. Armăsarul s-a înfuriat, s-a cabrat şi s-a scuturat din răsputeri. Alexandru, care era uşor si-avea genunchii si braţele puternice, s-a ţinut bine. Dându-i Mu liber, calul a pornit în goană, iar Alexandru 1-a îmboldit să continue să alerge chiar atunci când a dat să se oprească, obosin-du-1 bine. Filip era însă speriat, temându-se pentru viaţa băiatului. Când armăsarul, epuizat şi supus, a revenit la pas până în faţa regelui, Alexandru s-a lăsat să alunece din şa, obosit şi transpirat, dar mândru de fapta lui şi de admiraţia ofiţerilor care asistaseră. Filip 1-a îmbrăţişat cu

căldură, 1-a sărutat pe frunte şi i-a spus: „Macedonia este prea mica pentru un asemenea viteaz. Bucefal este al tău".

Bucefal a rămas calul Iui Alexandru, numai el putând să-Mncalece. Faţă de ceilalţi rămăsese la fel de sălbatic. In numeroasele bătălii în care a luptat, Alexandru a fost purtat de armăsarul Bucefal, care şi-a salvat stăpânul din multe primejdii. A fost ucis într-o luptă cu regele Poros, în India. Numele lui a fost dat oraşului întemeiat de Alexandru în nordul Indiei (Bucefalia).

Filip a fost impresionat de curajul şi priceperea lui Alexandru şi interesul pentru acest copil pe care nu-1 vedea prea des i-a crescut. Din acel moment, una din preocupările regelui a fost pregătirea cât mai completă a moştenitorului său, drept pentru care s-a hotărât să-i aducă cei mai buni profesori. Printre ei se număra Anaximene ^ din Lampsac (Troada, Asia Mică), de la care Alexandru a luat lecţii de elocinţă, disciplină care 1-a ajutat mai târziu, atunci când a fost nevoit să le vorbească trupelor sale sau supuşilor.

A avut, de asemenea, mulţi şi diferiţi alţi profesori care excelau în domeniile lor. îndrumat de ei, Alexandru şi-a cultivat nu numai mintea prin cunoştinţe temeinice în diferite domenii ale istoriei, ştiinţelor şi artei, dar şi trupul prin tot felul de exerciţii.

Filip a avut ambiţia ca printre profesorii fiului său să se afle şi Aristotel, succesorul lui Platon, pentru care regele avea o mare admiraţie.

1) Retor, profesor şi istoric.

Profesorul Aristotel

Aristotel s-a născut în Macedonia, în cetatea grecească Stagira (385 î.H.), de la malul Mării Egee. Cetatea a fost distrusă de Filip înainte de anul 350 Î.H., dar a fost refăcută, mai târziu, de către Alexandru, pe cheltuiala lui, ca omagiu adus lui Aristotel. Tatăl acestuia era Nicomah, medic la curtea regală macedoneană; familia Iui descindea din Asclepios \ toţi bărbaţii fiind medici din tată în fiu.

Aristotel 1-a cunoscut de copil pe Filip, de care s-a despărţit când acesta a plecat ostatic în Teba. Ulterior, Aristotel a venit la Atena, unde a fost elevul lui Platon, în şcoala acestuia. La moartea lui Platon, Aristotel a plecat în Misia (Asia Mică), unde era rege Hermeias, un fost sclav, care-i fusese elev. Acolo, Aristotel s-a căsătorit cu sora regelui, Pythia. Hermeias a fost ucis din ordinul regelui Persiei şi Aristotel, rămas fără protector şi fără slujbă, a primit oferta lui Filip de a veni la Pella pentru a-1 pregăti pe Alexandru ca pe un moştenitor al tronului Macedoniei. Pentru această sarcină, Aristotel a fost deosebit de bine plătit în talanţi de aur, pretenţiile lui ridicându-se la sume importante. In acelaşi timp, a cerut să i se creeze o întreagă clasă de elevi, lui fiindu-i imposibil să predea unui singur discipol. Filip a hotărât

1) Zeu al medicinii, venerat în Epidaur. Fiu al lui Apolo cu muri-toarea Coronis. Crescut de centaurul Chiron, care 1-a iniţiat în tainele medicinii. A avut doi fii: Machaon si Podalirius, medici vestiţi, si patru fete, din care una, Hygiea, era zeiţa sănătăţii. A fost ucis de Zeus cu trăsnetul, pentru că nu lăsa oamenii să moară.

ca împreună cu Alexandru să studieze în aceeaşi clasă, aproape de cetatea Stagira, copii din familiile nobile macedonene. Printre ei se aflau Proteas, fiul doicei Hel-lanice, copiii generalului Parmenios, Hector şi Nicanor, Ptolemeu, fiul lui Lagos, Marysas din Pella, care a scris, mai târziu, despre învăţătura primită de la Aristotel, şi Hefaistion, cel mai bun şi mai apropiat prieten al lui A-lexandru.

Aristotel i-a învăţat pe elevii săi geometria, geografia, morala, dreptul, fizica, medicina, istoria şi filozofia. El considera că un viitor rege trebuie să fie în măsură să discute orice problemă cu oamenii din ţara sa, contribuind, prin cunoştinţele personale, la aflarea adevărului în orice domeniu.

în anii de studiu cu Aristotel, Alexandru a acumulat un bogat bagaj de cunoştinţe, dovedindu-i-se de real folos în exercitarea puterii pe care a dobândit-o. De altfel, şi după aceea, în repetate rânduri, i-a scris lui Aristotel, punându-i întrebări nu numai în legătură cu tainele ştiinţei, dar si cu moravurile, cu politica şi filozofia.

Geniu plurivalent, Aristotel a fost fondatorul noii ştiinţe a biologiei, cu precădere a zoologiei şi anatomiei comparate. El nu era doar un filozof, ci şi un spirit universal, care a studiat metafizica, morala, politica, economia, fizica, retorica, logica — al cărei creator a fost. Opera lui este considerabilă în toate aceste domenii atât de variate, prin numărul textelor şi prin importanţa lor.

Lecţiile erau ţinute în aer liber, mentor şi discipoli mergând pe aleile unei grădini în care se găseau şcoala, locuinţele şi un portic ca o rotondă. Când oboseau, se odihneau în portic, dar continuau să discute, elevii stând adunaţi în jurul lui Aristotel.

Mai târziu, când Alexandru a devenit rege, Aristotel a plecat la Atena, unde a întemeiat o şcoală de filozofie. Lecţiile fiind predate în timpul plimbărilor, şcoala era numită *peripateticiană* (şcoala celor care discută plim-bându-se).

Când a împlinit vârsta de 16 ani, Alexandru era un adolescent admirabil clădit, nu prea înalt, dar musculos, cu pieptul bombat, cu pielea albă, ţinând capul uşor înclinat. Intra acum în viaţa de bărbat, robust ca un spartan, cultivat şi distins ca un atenian, priceput în diferitele ştiinţe ca un savant, hotărât ca un războinic desăvârşit, ambiţios ca un cuceritor.

Formarea unui nou conducător

Alexandru îşi face debutul în război

enise vremea ca Alexandru să fie alături de tatăl său. Şi, în adevăr, un mesager al regelui Filip i-a adus ordinul să se prezinte pe malul Helespontului, unde armata macedoneană continua asediul Perintului. Filip voia să-1 aibă alături, pentru a-1 învăţa, la şcoala sa de război, cum trebuie să-si stăpânească un conducător avântul vijelios în lupte.

Asediul Perintului se dovedea o acţiune grea, pentru că oraşul era aprovizionat si sprijinit de două flote ateniene şi de corăbii din Rodos şi Chios, iar locuitorii luptau cu multă vitejie ca să-şi apere libertatea. Viaţa din tabăra macedoneană nu-i prea plăcea lui Alexandru, din cauza orgiilor din corturile ofiţerilor. El se retrăgea devreme în cortul lui, pentru a-1 reciti pe Homer. Desigur că participa şi la unele lupte în rândurile hoplitilor, cu lancea

şi sabia, contra soldaţilor inamici, când aceştia ieşeau din cetate. Dar cel mai mult a avut de învăţat în legătură cu aprovizionarea armatei, organizarea ei, cunoaşterea intenţiilor inamicului prin folosirea spionilor, primirea delegaţiilor străine, în această problemă de conducere, bazată pe o continuă informare despre ceea ce se întâmplă în ţară, în întreaga Grecie, în ţările duşmane şi aliate, Filip era un maestru. Se poate spune că cel care l-a învăţat pe Alexandru să gândească şi să acţioneze ca un adevărat conducător a fost chiar tatăl său şi mai puţin profesorii săi — nici măcar Aristotel. Filip i-a susţinut ambiţia, dorinţa de a comanda şi gustul măreţiei, frizând uneori megalomania.

Filip i-a insuflat nu numai pasiunile şi talentele sale, ci, pentru a-l căli, i-a încredinţat, foarte devreme, mai multe responsabilităţi. De la Filip a deprins Alexandru meseria de rege.

Asediul Perintului se prelungea peste aşteptările lui Filip, care şi-ar fi retras armatele din faţa cetăţii, dacă nu s-ar fi temut că renumele său ar putea avea de suferit. Si, totuşi, simţea că este necesar sa revină în Pella pentru a rezolva unele probleme, pentru a potoli o serie de rivalităţi, demonstrându-le tuturor că el este stăpânul. Până la urmă, a ales o cale de mijloc. Dându-şi seama că A-lexandru, deşi la o vârstă fragedă, dovedea în diferitele împrejurări o maturitate neobişnuită, a hotărât să continue asediul, iar pe fiu să-l retrimită la Pella, în calitate de regent.

Ştirile despre curajul tânărului regent în luptele din preajma Perintului i-au creat acestuia o aureolă de învingător, ceea ce a contribuit mult la impunerea sa în faţa vechilor curteni şi demnitari. Acţionând cu multă seriozitate, sprijinit de mama sa, Olimpia, şi de Cleitos cel Negru, prietenul său mai mare din copilărie, Alexandru

a arătat tuturor că este demn de încrederea arătată de tatăl său.

O primă dovadă a maturităţii sale a dat-o în momentul în care o ambasadă persană a venit la Pella pentru a negocia cu regele Filip un acord referitor la coloniile greceşti de pe malul Helespontului. Alexandru a primit-o cu o aparentă bunăvoinţă, a purtat discuţii cu mesagerii, a oferit recepţii şi serbări în cinstea lor, pentru a-i face binevoitori faţă de proiectele macedonene. Cu multa prietenie s-a interesat de organizarea imperiului persan, aflând multe despre regele lor, despre armată, tezaur şi drumuri. Ambasadorii persani, impresionaţi de calităţile uimitoare ale tânărului Alexandru, au declarat, ulterior, că prinţul îl depăşeşte chiar şi pe tatăl său.

între timp, Filip hotărâse retragerea armatei macedonene din faţa Perintului, după care a încercat să cucerească Bizanţul, tot fără a reuşi. Mulţumindu-se cu o victorie mai uşoară, ca să-şi satisfacă măcar orgoliul rănit de ultimele două insuccese, Filip şi-a îndrumat armatele spre nord, contra sciţilor.

Chiar în acele momente, în nord-estul Macedoniei, triburile *medarilor* , care ocupau un mare teritoriu, fiind supuse de macedoneni, s-au revoltat. Fără întârziere, A-lexandru şi-a adunat o armata şi a pornit contra lor. Profitând de neînţelegerile dintre triburile medarilor, dar şi de faptul că ele se aşteptau să fie atacate de trupele lui Filip, obosite si în pragul revoltei, după cum fuseseră informaţi, Alexandru a lovit dur, cucerind repede oraşul în care se aflau şefii rebelilor. Alungându-i pe locuitori, Alexandru a adus populaţii noi în cetatea care, devenită colonie macedoneană, a căpătat numele de Alexandropo-lis.

1) Medani locuiau într-o regiune a teritoriului actual aî Bulgariei, la sud de Sofia.

Olimpia

Succesul lui Alexandru 1-a bucurat pe regele Filip, care se afla tot în nord, unde îi învinsese pe sciţi şi ajunsese până la gurile Dunării. Totuşi, dorind să-1 ţină în frâu pe acest tânăr ambiţios, Filip i-a ordonat lui Alexandru să vină spre el ca, împreună, să reintre triumfal în Macedonia.

Pe drumul de întoarcere, lungile convoaie încărcate cu pradă de război ale macedonenilor şi mercenarilor greci au fost oprite de triburi de origine tracă din Moesia inferioară, care le cereau o parte din bogăţiile furate din regiunile nordice. La refuzul macedonenilor, aceste triburi au răspuns cu lănci şi săgeţi, terenul muntos pe care se iscase lupta fiindu-le favorabil, învălmăşeala a fost dură şi sângeroasă, cu mari pierderi de o parte si de alta. Calul lui Filip a căzut ucis de o lance, care 1-a rănit şi pe rege în coapsă, trântindu-1 pe călăreţ la pământ. Sărind jos de pe armăsarul Bucefal, Alexandru şi-a apărat tatăl contra mulţimii atacatorilor care căutau să-1 ucidă şi i-a alungat. O mare parte din prada de război a macedonenilor s-a pierdut în luptă, dar atacatorii au fost siliţi să dea înapoi. Rana lui Filip era destul de gravă; nu mai putea călări şi a fost nevoit să călătorească într-o litieră. Deşi vindecat de medicii săi, a rămas şchiop până la moarte. Adesea, se plângea de soarta rea care îi răpise întâi un ochi, apoi îi slăbise un braţ, iar acum îi scurtase un picior. Alexandru, cu maturitatea gândirii la care ajunsese chiar la vârsta lui fragedă, i-a răspuns: „Nu trebuie să te ruşinezi de o rană care-ţi aminteşte de vitejia ta la fiecare pas pe care-1 faci".

Bătălia de la Cheroneea (338 î.H.)

Alexandru împlinea optsprezece ani când Filip, abia vindecat de rana primită de la lăncierul trac, a trebuit să facă faţă, prin politică, dar şi prin lupte, unor forţe greceşti unite la îndemnul lui Demostene. Chiar şi Teba, aliat tradiţional al Macedoniei, trecuse de partea taberei duşmane. După o serie de lupte, din care unele pierdute, în august 338 Î.H., armata macedoneană se afla pe câmpia de la Cheroneea, în Beoţia, pe malul râului Cephise, având în faţă întreaga armată a coaliţiei. Din fericire pentru Filip, comandanţii trupelor greceşti erau slabi, chiar şi cei ai armatei tebane, cunoscută prin vitejia ei.

în stânga liniei greceşti se aflau zece mii de hopliţi din armata ateniană, alături de şase sute de călăreţi; în centru, erau armatele statelor mai mici, sprijinite de trupele de mercenari; în dreapta, falangele tebane, cu un număr de douăsprezece mii de ostaşi, având în frunte renumitul „Batalion sacru".

Armata macedoneană dispunea de treizeci de mii de oameni, între care se aflau şi călăreţii comandaţi de A-lexandru, plasaţi chiar în faţa armatei tebane.

Filip era îngrijorat de rezultatul acestei bătălii de care depindea soarta Greciei întregi. Alexandru, însă, fremăta de dorinţa de a lupta şi-1 îndemna pe tatăl său să atace primul. Totuşi, cei care au început au fost ate-nienii, care au traversat râul în dreapta liniei de luptă şi au dobândit astfel un prim avantaj, în acelaşi timp, în partea stângă, cavaleria condusă de Alexandru, în care se aflau toţi tinerii ce-i fuseseră colegi la şcoala lui Aris-totel, a lovit năprasnic trupele tebane, obligându-le să dea înapoi, lăsând pe câmp o mulţime de cadavre. Observând

retragerea tebană, Filip, care dirija bătălia, şi-a mişcat diviziile în aşa fel încât i-a forţat pe duşmani să lupte cu faţa spre soare, după care a lansat un contraatac asupra atenienilor orbiţi de lumină şi deja obosiţi. Imediat armata greacă a intrat în debandadă, primii care au fugit fiind cei din statele mici şi mercenarii. Urmărindu-i pe tebanii care nu cedau, cavaleria lui Alexandru i-a zdrobit, din „Batalionul sacru" nemairămânând nici un om valid. Filip, admirând curajul şi dibăcia în luptă a fiului său, dar fiind totodată invidios şi ruşinat că poate părea mai prejos decât acest tânăr înzestrat, s-a năpustit şi el în luptă.

înfrângerea grecilor a fost totală. Dintre atenieni, o mie a căzut în luptă, iar două mii, prizonieri.

Filip, simţind pentru cetatea Atena un respect şi o admiraţie deosebite, a respins îndemnurile generalilor săi de a o distruge aşa cum a făcut cu Teba, care nu respectase tratatul de alianţă cu Macedonia.

Alexandru, un tânăr ambasador

După orgia care a urmat bătăliei, orgie la care au participat conducătorii macedoneni victorioşi, Filip a hotărât cruţarea cetăţii Atena şi eliberarea tuturor prizonierilor, impunându-le un tratat de alianţă. Pentru întocmirea tratatului, Filip 1-a trimis la Atena pe Alexandru ca ambasador, însoţit de înţeleptul Antipatros şi de Al-cimacos.

Datorită condiţiilor blânde de pace oferite de Filip, Alexandru a fost primit în Atena ca un salvator, la aceasta contribuind şi renumele său de luptător neînvins, alura sa regală şi, nu în ultimul rând, cultura sa deosebită, el ştiind pe dinafară operele lui Homer, Eschil şi Euripide.

Pe parcursul negocierilor de pace, Alexandru a căutat să profite din plin de prezenţa sa în Atena, vizitând, ca într-un pelerinaj, renumitele opere de artă ale acestui oraş, pe care le cunoştea foarte bine din descrierile lui Aristotel.

împreună cu prietenul său nedespărţit, Hefaistion, a vizitat casa Iui Socrate şi Academia lui Platon, templul Victoriei şi Parthenonul. Au rătăcit laolaltă pe străzile şi pieţele Atenei, întâmpinaţi pretutindeni de mulţimea localnicilor care-1 aclamau pe Alexandru.

Nimeni nu îl considera un duşman învingător, cu excepţia partizanilor lui Demostene care, deşi în număr tot mai mic, nu vedeau în pacea cu macedonenii decât motive de alarmă. Faptul că prin acest tratat de pace Filip le lua atenienilor stăpânirea mărilor şi a insulelor însenina o grea lovitură dată cetăţii şi-i mânia îngrozitor pe Demostene şi pe oamenii săi, mai ales că Filip devenise acum comandantul coaliţiei greceşti organizată anterior chiar de Demostene.

La Corint se crease un consiliu lărgit (Liga din Corint), sub conducerea lui Filip, care cuprindea majoritatea cetăţilor greceşti, cu excepţia Spartei, care a refijzat să-i permită lui Filip să intre în oraş. La cererea acestuia, spartanii i-au răspuns laconic . „Dacă-ţi închipui că victoria te-a făcut mai mare, măsoară-ţi umbra".

Această Ligă din Corint urmărea sa pună pe picioare o armată greacă, sub conducerea lui Filip, contra persanilor.

1) Laconia, regiune din Pelopones, unde se găsea Sparta. Scurtimea frazelor era una din calităţile spartane.

Alexandru îl înfrunta pe Filip

Din cauza eforturilor deosebite pentru ridicarea la putere a Macedoniei şi pentru cucerirea întregii Grecii, Filip obosise şi îmbătrânise prematur. La aceasta contribuiseră şi rănile primite, care-l făcuseră parţial infirm — şchiopăta, avea o mână aproape paralizată şi vedea numai cu un ochi, — dar mai ales băutura, femeile şi nopţile pierdute. Chiar caracterul lui avusese mult de suferit. Devenise mai violent, mai nerăbdător, complă-cându-se în tovărăşia comandanţilor armatelor sale, brutali, prost crescuţi, mojici, mari băutori şi amatori de dragoste atât cu femeile din oraşele cucerite cât şi cu tinerii aflaţi în slujba lor, pentru că dragostea între bărbaţi devenise ceva obişnuit în aceasta armata care copiase nu numai stilul de luptă, dar şi stilul de viaţa al tebanilor. Renumitul „Batalion sacru" teban era format din cupluri de luptători care trăiau ca soţ şi soţie, plini de dragoste unul faţă de altul. Aceasta îi făcea să lupte cu mai mult curaj în războaie, fiecare apărându-şi tovarăşul cu preţul vieţii lui.

Cu toată decăderea fizica, Filip îşi continua seria aventurilor amoroase. Se spunea că fiecare război era un prilej de a-şi lua o nouă soţie sau concubină.

Printre generalii săi, unul din favoriţi era Atalos, proaspăt numit în funcţie. Acesta îl încuraja la dezmăţ în timpul marilor orgii, fiind el însuşi un mare băutor şi putându-i ţine piept regelui la beţie. Astfel, el a reuşit o ascensiune foarte rapidă în cariera militară. Avea o nepoată de optsprezece ani, căreia îi era şi tutore. Fata se numea Cleopatra, era brunetă, cu păr lung până la călcâie, cu ochii negri, pătrunzători şi strălucitori. Farmecele

ei 1-au cucerit pe rege şi Atalos, dându-şi seama de avantajele pe care le putea obţine dintr-o căsătorie a Cleopa-trei cu Filip, în vârstă atunci de 45 de ani, şi-a condus cu multă dibăcie nepoata în acţiunea de seducere a regelui, ea însăşi fiind foarte pricepută să-şi ascundă perfidia sub masca inocenţei, a dragostei si admiraţiei pe care se prefăcea că le are pentru Filip. Regele a căzut destul de uşor în cursa întinsă. Dragostea pentru această intrigantă 1-a robit total — îi oferea cadouri deosebit de preţioase şi-i dădea multiple dovezi de supunere la capriciile ei. Cleopatra a fost destul de inteligentă ca să nu-1 primească în aşternutul său înainte de căsătorie.

Atalos profita din plin de favorurile regelui, acesta încrezându-se orbeşte în el, ceea ce se întâmplase până atunci numai cu Antipatros, omul cel mai credincios de la curtea regelui.

Răceala care intervenise în relaţiile dintre Filip şi Olimpia se agravase, regele refuzând să o mai vadă. La curte se formaseră două tabere, partizanii Olimpiei de o parte, în număr mai mic, şi cei care, din oportunism, se declarau de partea regelui. Desigur că erau mulţi şi din cei care se ţineau în rezervă, oscilând între cele doua forţe.

Alexandru, cel mai dotat dintre fiii lui Filip, prezumtiv moştenitor, era în tabăra mamei sale. Apariţia unei noi soţii a tatălui, care-i putea aduce alţi fraţi, deci noi pretendenţi la tron, a provocat o primă neînţelegere între Filip şi fiul său. La reproşul lui Alexandru referitor la această căsătorie, Filip a răspuns cu dispreţ: „Dându-ţi rivali în lupta pentru moştenirea tronului nu fac altceva decât să te stimulez pentru a-ţi dovedi meritele", în plus, 1-a obligat să participe la nuntă, ameninţându-1 cu excluderea din rândul celor care aspirau la succesiune.

Constrâns, Alexandru a venit doar Ia masa de nuntă, ultimul, dar îmbrăcat cu multă grijă şi arătând ca un zeu. Alături de Filip şi de tânăra sa soţie, se găseau generalul Atalos, plin de importanţa recentului sau rang de unchi al reginei, Antipatros şi Parmenios, cel mai bun general al lui Filip. Era prezent şi Pausanias, tânărul soldat din corpul de gardă al lui Filip pentru care regele făcuse o pasiune, înainte de apariţia Cleopatrei. Alexandru s-a aşezat lângă ei.

Pe măsură ce timpul trecea, bărbaţii au băut o mare cantitate de vin şi s-au îmbătat. Atalos, unchiul Cleopatrei, simţindu-se stăpân pe situaţie, închinând cupa de vin în cinstea noilor soţi, ridicându-se în picioare, i-a rugat pe zei ca din aceasta căsătorie a lui Filip să se nască un moştenitor legitim al tronului Macedoniei.

Alexandru, care băuse puţin, fiind mânios că trebuia să asiste la această nuntă umilitoare pentru mama sa, a sărit atunci în picioare si a strigat: „Aşadar, ticălosule, tu vezi în mine un bastard?" Apoi, i-a aruncat în faţa lui Atalos cupa plina cu vin pe care o ţinea în mâna. Atalos, udat de vinul care i se scurgea pe faţă, a aruncat şi el conţinutul cupei sale în capul lui Alexandru.

Toată lumea s-a repezit să-i despartă pe cei doi care erau gata să se încaiere. Filip, roşu de mânie, s-a năpustit cu sabia scoasă la Alexandru ca să-1 ucidă. Din fericire, beat fiind şi şchiopătând din cauza rănii de la picior, regele s-a împiedicat şi s-a prăbuşit printre vasele şi cupele risipite pe pardoseală. Comesenii au năvălit si 1-au stăpânit uşor pe furiosul Filip, dar le-a fost mult mai greu să-1 ţină pe Alexandru care, uitându-se la tatăl său prăbuşit şi incapabil să se mai ridice, a strigat: „Priviţi, macedoneni, ce conducător minunat aveţi! Ar vrea să vă ducă din Europa în Asia, când el nu poate decât să se târască de la un pat la altul!"

în aceeaşi noapte, Alexandru a părăsit Pella împreună cu mama sa; însoţiţi de o mână de oameni credincioşi, au găsit adăpost la fratele Olimpiei, Alexandru, regele Epirului, în Munţii Pindului.

împăcarea

Mama şi fiul repudiaţi au căutat să-1 convingă pe regele Epirului să-1 atace pe Filip, pentru a spăla ruşinea familiei, dar Alexandru din Epir era un om liniştit, ponderat, care-şi dădea seama de disproporţia dintre mica sa armată de munteni şi puterea militară macedoneană. S-a mulţumit să-i trimită un mesaj lui Filip, prin care protesta faţă de insulta adusă familiei sale.

Nemulţumit, Alexandru a plecat spre nord (probabil în Albania de azi), la iliri, ca oaspete ai clanului Lin-cestes care, sub conducerea regelui Pleurias, se revoltase contra lui Filip, refuzând sa mai plătească tribut. Alexandru era însoţit de credincioşii lui prieteni, Ptolemeu, Har-palos şi Nearchos.

lîirii nu uitaseră că Filip îşi asasinase mama, pe Euridice, care era din neamul Lincestizilor. De asemenea, nu uitaseră nici prima campanie a lui Filip contra ţării lor, când ucisese şapte mii de iliri.

Regele Filip şi-a dat seama de pericolul pe care îl prezenta revolta ilirilor şi a pornit o nouă campanie împotriva lor, avându-1 alături pe Atalos, în speranţa că prezenţa lui în regiune îi va potoli pe revoltaţi. Dar muntenii s-au apărat bine şi i-au întins o cursă din care Filip a scăpat cu viaţă datorita sacrificiului unui tânăr soldat, în cele din urmă, Filip a hotărât să se retragă la Pella, preferând să folosească cealaltă armă a lui, diplomaţia.

Acasă îl aştepta corintianul Demaratus (sau Demare-tos), pe care-1 cunoştea de multă vreme. Acesta venise să-i aducă vesti de la Liga din Corint, al cărei conducător era Fiîip. „După primele saluturi şi amabilităţi, scrie Plu-tarh , Filip 1-a întrebat care mai este situaţia înţelegerii dintre greci. «Tu te preocupi de înţelegerea dintre greci, i-a răspuns Demaratus, când casa ta este plină de vrajbă şi de certuri.»" Filip avea un mare respect pentru Demaratus; cuvintele lui 1-au pus pe gânduri şi, acceptând reproşurile făcute de prietenul său, 1-a însărcinat cu o solie pe lângă Alexandru în vederea unei împăcări.

Ca urmare a stăruinţelor lui Demaratus, Olimpia împreună cu Alexandru au revenit la Pella, cu toată opunerea lui Atalos şi a tinerei regine, Cleopatra. Filip a rezistat stăruinţelor acestora, pentru că înflăcărarea dragostei lui scăzuse simţitor, mai ales de când Cleopatra rămăsese însărcinată. De asemenea, Filip avea interesul să-şi asigure neutralitatea Epirului, patria Olimpiei, pentru perioada în care avea să atace imperiul persan din Asia Mică.

Un alt rezultat al negocierilor lui Demaratus a fost o proiectată căsătorie a Cleopatrei, fiica lui Filip, cu regele Epirului, fratele Olimpiei.

De asemenea, o altă fiică a lui Filip, Cynna, urma sa fie căsătorită cu Amyntas IU, nepotul lui Filip, pe care acesta îl detronase paisprezece ani mai înainte, împăcarea dintre regele Filip şi fiul său, Alexandru, era, după cum se pare, doar un act de diplomaţie din partea celor doi. Filip îşi ţinea fiul la distanţă, neangrenându-1 în pregătirile ce se făceau pentru campania contra perşilor, cu

1) Scriitor grec (50-125 d.H.). A scris un mare număr de lucrări care sunt împărţite în două grupe: *Opere morale* si *Vieţi paralele.*

gândul de a-î lăsa regent în Macedonia pentru perioada în care el va fi în Asia Mică.

La curte se formaseră iar cele două tabere ostile, una de partea lui Filip, cealaltă de partea lui Alexandru şi a Olimpiei, care complotau şi teşeau intrigi.

Pentru a pune capăt duşmăniei dintre aceste tabere, Filip i-a expulzat din Macedonia pe unii din prietenii lui Alexandru, pe care-i considera foarte periculoşi: Har-palos, Frigius, Nearchos şi Ptolemeu. De asemenea, i-a trimis pe Atalos, unchiul tinerei regine, şi pe generalul Parmenios să comande armata adunată pe malul Heles-pontului în vederea invaziei Asiei Mici.

Asasinarea regelui Filip

La curtea regelui Filip se afla un tânăr, Pausanias, fiul lui Kerastos, conducătorul regiunii Orestis. Pausanias făcea parte din garda de corp a lui Filip, dar regele avea pentru el sentimente mai deosebite, folosindu-1 adesea pentru plăceri foarte intime. De la căsătoria lui Filip cu Cleopatra, Pausanias era ţinut departe de rege, fapt care a stârnit gelozia tânărului.

Atalos, care cunoştea pasiunea lui Filip pentru Pausanias, 1-a invitat pe tânăr la masă şi 1-a îmbătat. I-a chemat apoi pe tinerii săi servitori şi rândaşi, care 1-au legat pe Pausanias şi, în văzul celorlalţi invitaţi, fără nici 0 ruşine, au profitat de el ca de o femeie.

Regele Filip, la care Pausanias a alergat imediat să 1 se plângă pentru ocara care i se adusese, s-a amuzat în sinea lui, a căutat să-1 consoleze cu o mare sumă de bani, dar n-a luat nici o măsură împotriva lui Ataîos; din con tră, i-a încredinţat conducerea trupelor de la Helespont.

Indignat, Pausanias a început să-1 urască pe rege.

Toată lumea aflase despre aventura lui Pausanias şi cei care îl duşmăneau pe Filip au căutat să-1 atragă de partea lor, pentru a-1 folosi în scopuri criminale. Diferitele surse antice acuză, rând pe rând, pentru întreţinerea urii lui Pausanias contra lui Filip şi pentru instigarea mai mult sau mai puţin voalată la crimă, familia Lincestes, curtea Persiei, pe Olimpia si chiar pe Alexandru. Aris-totel, contemporan al evenimentelor, afirmă că Pausanias 1-a ucis pe Filip „din motive personale" şi nu ca urmare a vreunui complot.

La curtea regală circulau zvonuri despre pregătirea unui atentat şi chiar Filip fusese pus la curent cu urzelile tânărului ofiţer din garda lui. Dar regele era prea sigur pe el şi, ţinând seama de forţa lui, nu putea decât să dispreţuiască un astfel 'de duşman. Din acest motiv nu a luat nici o măsură de anihilare a răzvrătitului.

Ziua aleasă de Pausanias pentru a-1 ucide pe rege a fost cea în care se celebra nunta fiicei lui Filip, Cleopa-tra, cu cumnatul lui, Alexandru din Epir. S-au organizat mari sărbători în fosta capitală a regatului, în prezenţa unei mulţimi imense, din care făceau parte trimişi din toate cetăţile greceşti.

A fost ales oraşul Aigeai special pentru ca tânăra regină Cleopatra, care era lăuză, să nu poată să asiste. Filip îi avea alături pe Olimpia şi pe Alexandru.

Intr-una din zile, urmau să aibă loc jocuri si întreceri în incinta unui teatru plin de lume. Pausanias făcea parte din trupele de gardă. Regele a intrat singur în culoarul care ducea spre tribună, garda lui personală fiind trimisă înainte, iar restul soldaţilor rămânând în urmă.

Pausanias a ales acel moment ca să se năpustească asupra regelui, ucigându-1 cu un pumnal ascuns în haine. Asasinul a fugit, dar n-a putut ajunge la calul său care-1 aştepta. A fost prins de soldaţii ce-1 urmăreau şi, după

unele surse, a fost ucis pe loc şi apoi crucificat, sau, după altele, a fost arestat, interogat, torturat şi, la urmă, crucificat. Coroana de aur a regelui oferită de atenieni a fost găsită a doua zi, pe capul asasinului. Unele surse afirmă că Olimpia a fost cea care a ordonat această ultimă batjocură.

Cele două cadavre, al regelui şi al ucigaşului său, au fost arse împreună, conform unor martori, la cererea preoţilor, pentru a domoli mânia zeilor.

Viaţa sentimentală a lui Alexandru

Filip, regele Macedoniei, a dus o viaţă deosebit de agitată în continua lui preocupare de a cuceri noi teritorii, de a domina întreaga peninsulă greacă. Aceasta nu 1-a împiedicat să aibă o mulţime de aventuri sentimentale, atât cu femeile cât şi cu unii bărbaţi tineri, după obiceiul acelor vremuri.

Spre deosebire de tatăl său, Alexandru nu avea înclinaţii pentru sexul opus, în special în tinereţe, fapt care 1-a neliniştit pe Filip şi 1-a făcut sa se îndoiască de virilitatea fiului său, gândindu-se în primul rând la urmaşi. Foştii lui colegi din şcoala lui Aristotel îşi făcuseră deja debutul în viaţa sexuală şi, aşa cum obişnuiesc tinerii, au încercat să-1 atragă o dată şi pe Alexandru în patul unei femei măritate, gata să i se ofere. Alexandru, însă, a respins-o.

La fel s-a întâmplat şi-atunci când Olimpia, preocupată de castitatea fiului ei, care împlinise şaptesprezece ani, ea, care ar fi dorit ca Alexandru să seducă toate femeile din lume, a hotărât să recurgă la serviciile unei curtezane renumite, cu multă experienţă în aceste probleme, tesaliana Calixene, în vârstă de douăzeci si cinci

de ani, care fusese preoteasa în templul Afroditei. Era o femeie frumoasă, elegantă, cu maniere alese, râvnita de toţi bărbaţii. Cei care avuseseră bucuria de a fi acceptaţi de Calixene nu putuseră uita niciodată noaptea petrecută cu ea.

Calixene a primit cu plăcere sarcina pe care i-o încredinţa regina Olimpia, care a condus-o personal în camera ocupată de fiul său. Si, deşi curtezana l-a dezbrăcat ea însăşi pe tânărul prinţ, arătându-i-se, apoi, în toată splendoarea goliciunii sale, atât de admirată până şi de bărbaţii cei mai pretenţioşi, el continua să o privească absent, rece, ca pe un obiect. La încercările ei de a-l atrage printr-o discuţie asupra dragostei carnale dintre un bărbat şi o femeie, Alexandru îi răspundea relatându-i diferite scene din luptă si modul de mânuire a armelor de către un războinic. Enervată, dându-şi seama că în joc se află renumele său, Calixene a forţat nota şi a reuşit să trezească într-o oarecare măsură dorinţa în acest tânăr atât de bine făcut. Rezultatul a fost o acţiune amoroasă scurtă, dezamăgitoare pentru amândoi. Abia după mulţi ani, Alexandru s-a schimbat şi apropierea de o femeie i-a procurat mai multă satisfacţie. Trebuie amintite, în primul rând, soţiile sale: Statira, fiica lui Darius HI, şi Roxana, fiica lui Oxyarte, regele din Bactra. înainte de a se căsători, el nu cunoscuse decât o femeie, pe Barsine, văduva lui Memnon şi fiica lui Artabaze, din familia regală persană.

Trăind mai mult în compania bărbaţilor şi a băieţilor, de la reuniunile cărora femeile şi fetele erau excluse pentru ca ele deţineau un alt rol în viaţă, Alexandru s-a apropiat numai de aceştia, iubindu-i pe unii cu sentimente foarte puternice. Cum în versurile poeţilor era cântată dragostea lui Ariile pentru Patrocle sau a lui O-reste pentru Pylade, era normal ca Alexandru să-i imite.

De asemenea, sub influenţa lui Aristotel, om căsătorit si cu copii, dar care avea şi o înclinaţie deosebită pentru adolescenţi, îndemnându-i şi pe elevii săi din Macedonia să-şi aleagă câte un tovarăş dintre colegi, de care să se apropie mai mult, Alexandru a început să-1 iubească cu pasiune pe Hefaistion, un băiat cu ochii negri, alungiţi, cu parul închis la culoare şi buclat, puţin mai înalt decât Alexandru şi foarte bine proporţional, dar cu un nivel de inteligenţă simţitor mai scăzut decât al prietenului său.

Este aproape sigur că Alexandru, care a refuzat, sistematic, orice legătură cu o femeie până în primăvara anului 327 Î.H., 1-a avut ca iubit pe Hefaistion. Când, în noiembrie 324 î.H., în Opis, Ia sud de actualul Bagdad, Hefaistion, contrar sfaturilor medicului ce-i trata un violent acces de febră, s-a aşezat la masă „şi a băut tot conţinutul unui vas plin cu doi litri de vin rece, după care s-a simţit rău şi a murit aproape imediat" *(Plutarh),* Alexandru a dat adevărate semne de nebunie.

Alexandru devine rege

Recucerirea **Greciei**

oartea regelui Filip al Macedoniei le-a dat motive tuturor grecilor să creadă că sosise momentul eliberării lor de tutela macedoneană. Peste tot partidele ostile Macedoniei au revenit la putere. Exemplul 1-a oferit Atena, unde De-mostene agita necontenit spiritele, urmată de Tesalia, Arcadia, Teba, Etolia, Pelopones, Focida şi Epir. Demostene 1-a atras de partea lui pe generalul Atalos, unchiul Cleopatrei, ultima soţie a lui Filip, care se afla atunci pe malul Helespon-tului, pregătind invazia Asiei Mici. La instigarea lui Demostene, Atalos a trimis o delegaţie la Pella ca să-şi prezinte omagiile, nu lui Alexandru, ci vărului acestuia, fostul rege Amyntas HI, care fusese înlăturat de la tron de către Filip. Răspunsul lui Alexandru a fost fulgerător:

1-a trimis în tabăra lui Atalos pe ofiţerul Hecateus, cu sarcina de a-1 ucide pe generalul trădător. Acesta a îndeplinit misiunea, intrând şi în posesia unei scrisori a lui Demostene către Atalos. Alexandru a ordonat şi uciderea vărului său, fostul rege Amyntas m, a cărui existenţă prezenta un permanent pericol pentru noul stăpân. Singurul care a scăpat de la moarte a fost Arhidaios, fiul lui Filip cu tesaliana Philina, care, de frică, fugise din Pella, fără a fi urmărit. Arhidaios, nebăgat în seamă atunci de Alexandru, va deveni rege al Macedoniei, sub numele de Filip HI, în anul 323 î.H.

Autoritatea lui Alexandru în propria lui ţară, Macedonia, era acum asigurată datorită energiei, rapidităţii si cruzimii cu care acţionase. Fusese necesar să intervină astfel în propriul său interes, fiindcă, deşi admirat pentru calităţile sale, nobilimea de la curtea din Pella şi chiar armata îl considerau prea tânăr ca să poată purta pe umerii săi o povară atât de mare si de grea ca aceea a domniei. Dar Alexandru şi-a dat seama că „dacă, la început, va îngădui să fie privit cu dispreţ, fără a reacţiona, însemna că va *fi* dispreţuit întreaga lui viaţă". *(Quintus Curtius Rufus)*

Deşi sfătuit de colaboratorii săi cei mai apropiaţi să se ocupe în special de barbarii care începuseră să se mişte în cadrul regatului macedonean extins, el a preferat să-i atace mai întâi pe grecii din sudul Macedoniei. A venit de-a lungul coastelor mării şi, lărgind potecile munţilor, a pătruns în Tesalia cu o armată de treizeci de mii de oameni.

Mişcarea trupelor a fost executată în aşa fel încât au înconjurat regiunea, separând Tesalia de restul Greciei. Tesalienii s-au supus imediat şi, spre marea lor surpriză şi bucurie, Alexandru nu numai că nu i-a pedepsit,

dar le-a micşorat şi impozitele. Adunarea de la Farsala, formată din nobilimea locală, a fost nevoită să-i acorde titlul de guvernator şi de apărător al tesalienilor *(tagos),* titlu pe care-1 deţinuse şi tatăl său.

Imediat, Alexandru a trecut prin Defileul Termopile şi a ajuns la Antela, un târguşor din Beoţia, unde se ţinea consiliul amficţionic ′ al confederaţiei sacre de la Delii. Alexandru le-a impus confirmarea lui în calitate de conducător suprem *{hegemon)* al Greciei. Demostene nu a fost de acord, dar atenienii i-au trimis o solie lui Alexandru, prin care recunoşteau valabilitatea tratatului negociat, doi ani mai-nainte, cu actualul rege, pe-atunci doar ambasador al tatălui său. Atenienii, mulţumiţi de rezolvarea atât de simplă a conflictului, i-au acordat două coroane de aur tânărului învingător, care şi-a continuat drumul spre Corint. Aici, în cadrul unui congres al cetăţilor greceşti, de la care lipsea numai Sparta, a reînnoit pactul încheiat de tatăl său (anul 338 î.H.) şi i s-a conferit, ca şi lui Filip, titlul de general cu puteri personale depline *(strategos autocrator),* însărcinat cu războiul contra Persiei.

Ideea dominantă a politicii lui Filip a fost din nou afirmată şi confirmată. Ea se poate exprima în două cuvinte: ***Koine*** *eirene* — „pacea generală" între grecii din Europa şi cei din Asia Mica, implicând solidaritatea lor contra barbarilor care voiau să-i supună şi unitatea în conducere. De aici provin cele trei titluri decernate lui Alexandru: *tagos, hegemon, strategos.* El era cel care-i aduna, îi conducea si hotăra atacul.

1) în Grecia Antică, asociaţia oraşelor în jurul unui sanctuar comun.

în Corint, Alexandru a vrut să-1 întâlnească pe bătrânul cinic Diogene , acesta, chiar în acel an, căuta cu lampa aprinsă în timpul zilei un om adevărat. Dis-preţuind bogăţia şi măreţia, lăudându-se că este sărac, murdar şi cu hainele rupte, se considera paznicul înţelepciunii.

Iată ce spune Plutarh, în *Vieţi paralele,* despre întâlnirea dintre Alexandru şi Diogene: „El (Alexandru) credea că Diogene din Sinope, ce locuia în Corint, va face la fel ca mulţi bărbaţi de stat si filozofi care-1 întâlniseră şi-1 felicitaseră. Dar cum acest înţelept nu se sinchisea deloc de Alexandru şi rămăsese netulburat la Crane, regele s-a dus el însuşi să-1 întâlnească. Diogene stătea culcat la soare. Văzând venind atâta lume, s-a ridicat puţin şi s-a uitat la Alexandru. După ce 1-a salutat, spunându-i pe nume, regele 1-a întrebat dacă are nevoie de ceva. «Da, i-a răspuns Diogene, dă-te la o parte din dreptul soarelui meu.» Auzindu-1, se spune că Alexandru a fost atât de impresionat şi de uimit de aroganţa si măreţia omului care îndrăznise să-1 dispreţuiască încât, la plecare, le-a spus celor care-1 însoţeau si care râdeau de Diogene, batjocorindu-1: «Si, totuşi, dacă n-aş fi regele Alexandru, aş vrea să fiu Diogene»".

Revenind la Delfî, Alexandru a vrut s-o consulte pe Pitia. Iată ce spune Plutarh despre întâlnirea dintre rege şi bătrâna preoteasă a lui Apolo:

„Vrând să-1 consulte pe Apolo asupra expediţiei sale, s-a dus la Delfi; dar cum se aflau în zilele nefaste în care era interzis să se dea oracole, el a cerut să fie adusă preoteasa. Cum ea refuza să vină la templu, invocând legea, el a luat-o cu de-a sila pe umerii săi ca să o ducă. învinsă de impetuozitatea acestui gest, ea i-a

1) **Filozof** grec (404-323 **Î.H.). A aplicat** principiile scolii cinice, **trăind în conformitate cu legile naturii şi dispreţuind** civilizaţia.

spus: «Eşti de neînvins, fiul meu!» Auzind aceste cuvinte, Alexandru a spus că nu mai are nevoie de o altă profeţie, pentru că primise deja oracolul pe care-l dorea de la ea".

Incinerarea şi înmormântarea lui Filip

La începutul anului 335 Î.H., Alexandru a revenit în fosta capitală macedoneană, Aigeai . Prima lui grijă a fost să incinereze trupul îmbălsămat al lui Filip şi să depună într-o movilă uriaşă, ridicată în valea adâncă a râului Aliakmon, marele sipet din aur în care se aflau cenuşa tatălui său împreună cu diadema regală. Apoi, a organizat jocurile funebre la Dion, la poalele Olimpului.

Toţi aliaţii lui Alexandru au fost invitaţi atât la ceremoniile funerare, cât si la jocurile de la Dion, unde s-au discutat din nou planurile viitoarei expediţii contra perşilor.

1) Vechea capitală a Macedoniei, Aigeai, a fost scoasă la lumină în anii '70, lângă satul Vergina, în câmpia dominată de gorgane (tumuli), cel mai impresionant fiind cel denumit Toumba. Săpăturile profesorului Manolis Andronicos în acest gorgan au scos la iveală, în anul 1977, mormântul regal al lui Filip H. în mormânt au fost descoperite, spre uimirea arheologilor, o mulţime de obiecte din aur, argint şi bronz: veselă de argint pentru banchete, ustensile de bronz pentru baie, o tolbă de săgeţi aurită, o pavăză uriașa pentru paradă, o coroana din aur, cu frunze şi fructe de stejar, de o fineţe neobişnuită, şi două sarcofage de aur, unul cu osemintele arse ale regelui, celălalt al unei femei îngropate în vestibulul mormântului. Descoperirile de aici au dus la reevaluarea artei greceşti. Micile capete sculptate în fildeş, care sunt considerate portretele lui Filip, al soţiei sale Olimpia şi al lui Alexandru, ilustrează o etapă importantă în arta figurativă elenă.

Expediţia în Tracia

Proiectata expediţie împotriva imperiului persan din Asia nu putea fi realizată fără ca popoarele din nordul Macedoniei să nu fie convinse ca datorează supunere noului suveran. Lui Alexandru îi erau cunoscute veleităţile de independenţă şi tendinţa de agresiune ale acestora, care ar fi profitat de orice moment de slăbiciune din partea regelui macedonean.

Pentru aceste motive, expediţia contra popoarelor din nordul Macedoniei, care a început în primăvara anului 335 î.H., a fost pregătită cu minuţiozitate, atât pe uscat cât şi pe mare. Campania condusă de Alexandru, din martie până în mai 335 î.H., este considerată de istorici ca cea mai strălucitoare si mai rapidă din tot timpul domniei sale. Lăsându-1 regent în Pella pe Antipatros, Alexandru a pornit cu douăzeci de mii de oameni de la AmphJpolis, locul de întâlnire a macedonenilor cu aliaţii lor balcanici, şi a ajuns până dincolo de Dunăre, în câmpiile întinse din jurul Alexandriei româneşti de astăzi, trecând prin văile râurilor Struma, Mesta, Mărita şi Osam — aproximativ 400 de kilometri străbătuţi prin păduri, torenţi, munţi şi stepe. Trecerea prin Pasul Şipca a fost foarte grea pentru macedoneni, înconjuraţi şi atacaţi de peste tot de traci.

Iată ce spune Quintus Curtius Rufus despre unele momente din expediţia lui Alexandru în Tracia:

„Tracii, în număr foarte mare, ocupaseră creasta muntelui (Muntele Haemus, numele antic al Balcanilor) ca sa oprească trecerea regelui Alexandru şi-şi înconjuraseră tabăra cu multe care, pentru ca, la ivirea trupelor macedonene să le dea drumul la vale, ca să-i strivească pe duşmani. Dar Alexandru, cunoscând şiretenia barbarilor, a poruncit ostaşilor săi ca, atunci când carele vor fi

năpustite asupra lor, sa se rânduiască în dispozitivul de falangă şi nu vor suferi nici un neajuns, dacă se vor culca la pământ şi-şi vor alătura strâns scuturile unul lângă altul, formând un pod, ca o carapace de broască ţestoasă. Zis şi făcut. Şiretlicul duşmanului a fost zădărnicit. Carele au trecut în mare parte prin intervalul dintre şirurile ostaşilor. Cele care treceau peste scuturile ostaşilor înarmaţi, fiind uşoare şi alunecând repede, n-au pricinuit nici un neajuns, astfel că atacul-surpriză, dezlănţuit ca o vijelie, s-a încheiat fără pierderi.

Văzându-se scăpaţi de acest pericol, macedonenii au pornit lupta, scoţând strigăte puternice. Arcaşii din aripa dreaptă au slobozit deodată un nor de săgeţi asupra barbarilor care încercau sa înainteze. Falanga a urcat până pe creastă fără primejdie şi a pus pe fugă un duşman prost înarmat, obţinând o victorie categorică...

... Astfel, deschizând trecerea Munţilor Haemus, A-lexandru a pătruns până în inima Tracici...

... Exista în ţinutul acelor neamuri o dumbravă, consacrată de multă vreme lui Dionysos. Aici, când Alexandru, după ritualul barbar, a adus sacrificii zeului al cărui cult era la mare cinste, vinul pe care-l vărsase pe altar s-a aprins şi flăcările ridicate în văzduh erau atât de mari încât depăşeau înălţimea templului. Toţi au tâlcuit această întâmplare ca un semn că Alexandru se va bucura de o slavă nepieritoare.

... La tracii care se numesc *odrizi* se află un munte şi un oraş numit Liberthus, oraşul bucurându-se de mare faimă, căci acolo s-a născut Orfeu. Unii s-au dus la odri-zii din Liberthus şi, la întoarcere, i-au povestit regelui ce văzuseră şi anume că, în templu, din statuia divinităţii, lucrată în lemn de chiparos, a curs foarte multă sudoare. Minunea i-a înspăimântat pe mulţi, dar proorocul Aris-tandros a tălmăcit-o în favoarea lui Alexandru, ca fiind

mărturia că poeţii coborâtori din muze vor vărsa multă sudoare ca să-i cânte toate faptele măreţe pe care le va săvârşi".

Ajuns la Dunăre, Alexandru a reuşit să o traverseze — folosind atât resurse locale cât si nave greceşti venite de la Marea Neagră, trimise de cetatea Bizanţ — prin-tr-un loc aflat între actualele localităţi Belene şi Svistov, din Bulgaria, şi între Zimnicea şi Giurgiu din România. Dunărea era în creştere şi trecerea, în timpul nopţii, a 1.500 de călăreţi si 4.000 de pedeştri a fost foarte grea. Tracii si sciţii (geţii?), la apariţia armatei macedonene, au fugit spre nord, fără a opune rezistenţă. Tribul existent în această regiune, condus de căpetenia Syrmius, a recunoscut supremaţia lui Alexandru, Macedoneanul a rămas aici puţin timp, doar atât cât să-i aducă un sacrificiu lui Zeus si să primească dovezile de supunere a localnicilor.

Se pare că Alexandru a fost cel dintâi suveran meridional care a trecut vreodată Dunărea, fluviu ce reprezenta, la acea vreme, limita influenţei culturilor antice mediteraneene spre nord-est.

Vorbind despre expediţia lui Alexandru peste Dunăre, Quintus Curtius Rufus scria:

„El a întreprins aceste operaţiuni militare nu atât pentru că era nevoie să le desfăşoare cât din dorinţa de glorie, ca să fie proslăvit că a trecut peste cel mai mare fluviu al Europei, apărat de cei mai viteji oameni.

... După ce ridică altare lui Zeus si lui Heracle, pe malul fluviului Istru care i-a fost favorabil când 1-a trecut, în aceeaşi zi îşi duse armata pe malul celălalt şi repurta o victorie fără vărsare de sânge.

Apoi au venit trimişii popoarelor vecine şi ai regelui Syrmius, cu daruri pe care le socoteau ei mai de preţ. Si triburile germanice, care locuiesc de-a lungul Istrului, în

regiunile începând de la izvoarele sale până aproape de Marea Adriatică, au trimis delegaţi.

Alexandru a admirat la germani forţa lor trupească şi ascuţimea minţii, îi întrebă de ce se tem ei mai mult în viaţă, încredinţat că puterea sa îi înspăimânta şi că i-o vor mărturisi făţiş. Germanii au răspuns că n-au frică de nimeni; singura lor teamă e numai să nu cadă cerul peste ei. Insă, îndeobşte, ei leagă prietenii cu oamenii puternici. Mirându-se de acest răspuns neaşteptat, regele a tăcut puţin, apoi a spus că germanii sunt un popor plin de mândrie şi a încheiat cu ei alianţa pe care o ceruseră".

Campania lui Alexandru în Tracia a fost folositoare, atât prin liniştirea popoarelor şi triburilor recalcitrante din sudul Dunării cât şi prin umplerea tezaurului macedonean cu banii rezultaţi din vânzarea miilor de prizonieri, bărbaţi, femei şi copii, capturaţi în timpul luptelor din regiunile cotropite. Vasele greceşti, care se ocupau în Marea Neagră cu acest comerţ, au plătit bine „marfa" adusă de macedoneni.

Expediţia din Iliria

La sfârşitul lunii mai 335 î.H., Alexandru a fost înştiinţat că regele Clitos al Iliriei s-a revoltat, urmărind cucerirea cetăţilor macedonene. Filip II îşi întărise hotarele dinspre Iliria cu o mulţime de fortăreţe, aşezate la izvoarele Aliakmonului şi Axosului. Cea mai mare din ele, Pelion, căzuse în mâna lui Clitos.

Situaţia din Iliria este prezentată de către Quintus Curtius Rufus în acest fel:

„Pe când Alexandru se întorcea din Macedonia prin ţinutul agrienilor si peonilor, a aflat de răscoala ilirilor. Din vânzător de cărbune, Bardylis ajunsese rege al multor

Filip al II-lea

,\\

populaţii din acea regiune, constituind o primejdie pentru Macedonia, până ce a fost biruit de Filip într-o luptă grea. Ridicând din nou armele, oastea sa a fost complet distrusă de macedoneni si el a căzut prizonier în mâinile învingătorilor. Svrmius s-a stins din viaţă la vârsta de nouăzeci de ani. Insă fiul său, Clitos, declara pretutindeni ca s-a ivit prilejul potrivit pentru a-şi câştiga libertatea şi îşi convinsese concetăţenii să pună mâna pe arme împotriva lui Alexandru, care era în război cu populaţiile viteze ce-şi aveau aşezările dincolo de Istru. De aceea, ilirii se uniseră cu Glaucias, regele norodului cu numele de *taulantieri.* Antariaţii, alt neam, aveau de gând să-i atace pe macedoneni în marş, dar Langurus, regele agri-enilor, aliat şi prieten cu Alexandru, i-a cerut acestuia să-i lase lui această sarcină şi anume: el şi poporul său îi va hărţui în aşa fel încât nu numai că vor înceta de a-i mai ataca pe macedoneni, ci îi va convinge să-şi apere bunurile lor... Regele agrian şi-a ţinut făgăduiala, dar, fiind lovit de o boală grea, în curând muri..."

La Pella existau destule trupe conduse de Antipatros pentru a-1 înfrunta pe Clitos, dar Alexandru dorea să participe personal la aceste lupte, în câteva zile a parcurs cu trupele sale opt sute de stadii (circa o sută şaizeci de kilometri) şi a asediat Pelionul, în care se închisese regele ilir. Dar, la rândul lor, macedonenii s-au văzut încercuiţi de armata taulantierilor (oameni ai muntelui), pierzând legătura cu Macedonia. Printr-o serie de manevre înşelătoare, care au pus în derută trupele duşmane, A-lexandru a reuşit să-i zdrobească până la urmă pe taulantieri. Rapid, şi-a îndreptat trupele spre Peîion, pe care 1-a cucerit uşor, deoarece, înspăimântaţi, soldaţii din cetate au fugit, dând foc oraşului. In această luptă, Alexandru a fost rănit de o piatră, trimisa de o praştie, şi lovit de o măciucă.

Curând, ştirea despre rănirea lui Alexandru în Iliria a ajuns până în Grecia, dar completată cu o alta, despre moartea lui. Ca şi în trecut, cetăţile din Grecia nu se mai considerau legate de pactul încheiat cu al lor *hegemon, strateg* şi *autokrator*. Demostene adusese în adunarea Atenei un luptător care spunea că-1 văzuse, cu ochii lui, pe Alexandru căzând.

Rezultatul a fost că s-au masacrat doi din ofiţerii lăsaţi de rege în Teba şi s-a asediat garnizoana Macedoniei din Cadmeea, fortăreaţa oraşului. Atenienii şi te-banii ostili „tiranului Greciei" au început negocieri cu regele Persiei în scopul unei alianţe contra Macedoniei. Revolte izbucniseră şi în Etolia, Elida şi Acamia.

A doua campanie a Iui Alexandru în Grecia

Ştirea despre revoltele cetăţilor greceşti a ajuns la Alexandru în luna august 335 î.H., când el tocmai reuşise să-i supună pe iliri, învinşi pe valea râului De-vol-Semani, aproape de Adriatica.

în mai puţin de treisprezece zile, a reuşit să treacă cei 15,000 de oameni, cu tot cu caii şi materialul lor de război, peste toţi munţii care-1 separau de hotarele Beoţiei. A parcurs zilnic 32 de kilometri prin văi, chei, trecători aflate la 2.000 de metri înălţime, prin căldură, praf, bolovani, râuri fără poduri, zăpadă, cu o armată extenuata de lupte şi de drumurile grele.

Spre consternarea tebanilor, Alexandru a ajuns la Onkestos, la 15 kilometri de Teba. Toţi au crezut că este vorba de altcineva, atât de neverosimilă li se părea apariţia sub zidurile cetăţii lor, într-un timp atât de scurt, a unui om care fusese considerat mort.

Ca un adevărat conducător ce era, Alexandru a încercat să negocieze cu tebanii. Le-a propus o pace generoasă, în schimbul predării celor doi generali, Phenix şi Prothytes, capii răscoalei. Tebanii au acceptat, dar cu o condiţie: Alexandru sa le predea, la rândul lui, doi din oamenii săi, pe Antipatros şi pe Filotas, fiul generalului Parmenios. Alexandru a refuzat, dar a făcut o a doua propunere, cerându-le tuturor să părăsească cetatea, pro-miţându-le că nu vor avea nimic de suferit. Tebanii i-au răspuns prin chemarea la luptă contra macedonenilor, adresata tuturor grecilor.

Printr-o acţiune combinată a garnizoanei macedonene din Cadmeea, comandată de Perdicas, şi a falangei condusă de Alexandru, Teba a fost repede cucerită (toamna anului 355 Î.H.). A urmat un măcel de nede-scris. Au fost uciși șase mii de tebani si au fost făcuţi prizonieri treizeci de mii, din care opt mii au fost vânduţi ca sclavi.

Referitor la jefuirea şi distrugerea Tebei, Quintus Curtius Rufus scrie:

„Astfel, cel mai de seamă oraş al Greciei a fost cucerit în aceeaşi zi în care a început să fie asediat. Au fost săvârşite cele mai cumplite atrocităţi: femeile au fost masacrate de-a valma cu bărbaţii. Nici copiii n-au fost cruţaţi de la măcel.

Dar aceste cruzimi le-au săvârşit în primul rând fo-cidienii, plateenii şi cei din Orhomenos şi Thespiae (oraşe din Beoţia), căci bogăţiile de altădată, purtările tiranice şi vecinătatea tebanilor le socoteau primejdioase; pentru aceste motive ei şi nu macedonenii au trecut peste marginile legilor războiului, în cele din urmă, li s-a adus la cunoştinţă tuturor ostaşilor să pună capăt măcelului,

flsftifl

fiind deja ucişi peste şase mii de tebani; Alexandru a ordonat ca ceilalţi locuitori rămaşi în viaţa să fie luaţi prizonieri. Astfel au fost vândute peste treizeci de mii de persoane libere din Teba. Clitarh ' scrie că din toate prăzile de război s-au strâns cam patru sute de talanti...

... Fuseseră prea puţini tebani care se împotriviseră războiului şi aceştia au fost singurii care n-au fost luaţi în sclavie. Acelaşi lucru s-a petrecut cu preoţii şi cu cei care arătaseră prietenie lui Alexandru si Filip... I-a iertat pe toţi urmaşii lui Pindar, ca semn de preţuire a poetului care 1-a elogiat în stihurile sale pe Alexandru, strămoşul regelui. El i-a oprit pe macedoneni să dea foc casei lui Pindar, căci preţuia nu numai virtuţile celor care trăiesc, ci avea şi respectul pentru memoria oamenilor mari, iar pe urmaşii acestora îi copleşea cu binefaceri... Astfel, într-o singură zi, a fost rasă de pe faţa pământului Teba, acest vestit oraş situat în mijlocul Greciei, care se putuse mândri că din sânul ei au răsărit numai oameni de seamă, ba chiar si zei, după ce fusese locuit de aceeaşi seminţie timp de opt sute de ani... Oraşul Teba a fost făcut una cu pământul în cântece de flaut, Ia fel cum Lisandru ^ distrusese Atena cu şaizeci de ani înainte.

... Alexandru nu se atingea de statuile ridicate în locuri publice, fie ale zeilor, fie ale oamenilor de seamă. S-a scris că, văzând cucerirea şi prădarea oraşului, mulţi locuitori şi-au ascuns aurul în cutele de la veşmintele statuilor şi că 1-au regăsit după douăzeci de ani, când Casandru, fiul lui Antipatros, a refăcut cetatea. Se crede că acesta a ridicat din nou Teba nu atât din mila pentru

1) Istoric grec, 1-a urmat pe Alexandru, redactând, mai târziu, la curtea lui Ptolemeu I, *Istoria campaniilor lui Alexandru.*
2) Vestit comandant al spartanilor, învingătorul atenienilor în lupta de la Aigos Potamos, în anul 404 Î.H.

cei ucişi cât pentru a ponegri amintirea lui Alexandru, pe care-l urase.

Deşi au fost restaurate vechile ziduri, Teba nu s-a mai putut înălţa niciodată atât încât să prindă puteri... a rămas cu aspectul unui oraş de rând. Se spune că Alexandru s-a căit, mai târziu, de ceea ce a făcut, căci nimicirea Tebei este ca şi când ai smulge cel puţin un ochi Greciei".

In calitatea sa de conducător al Ligii din Corint, A-lexandru s-a adresat membrilor ei pentru stabilirea pedepsei cuvenite Tebei. Cu multă laşitate, liga a hotărât ca Teba să fie distrusă. Cu excepţia templelor şi a casei lui Pindar , toate construcţiile au fost dărâmate până la nivelul solului, în sunete de flaute şi bătăi de tobe. Mai întâi, oraşul a fost jefuit de soldaţii macedoneni şi aliaţii lor. Celelalte cetăţi care se revoltaseră, înspăimântate de acum, au trimis, din laşitate, delegaţii la Alexandru pentru a-l felicita pentru victorie.

Alexandru ar fi spus în acel an, 335 Î.H.. după cum scrie Plutarh: „Demostene zicea despre mine că sunt un copil, când luptam cu tribalii şi ilirii; apoi a spus ca sunt un tânăr, când eram în Tesalia. Sub zidurile Atenei o să-i arăt că am devenit bărbat".

In ceea ce»i priveşte pe atenieni, Alexandru le-a cerut să îi predea pe oratorii care-i instigaseră să se revolte şi să le acorde ajutor tebanilor. Fiindcă atenienii nu le dăduseră ascultare acestor retori, printre care se numărau si Demostene şi Lycurg \ Alexandru nu i-a pedepsit, ce-rându-i doar pe oratori, şi ameninţând ca, în caz contrar, vor împărtăşi soarta tebanilor.

1) Poet grec (518-438 Î.H.). Poezia sa aparţine tuturor genurilor lirismului coral (ode, imnuri). Singura culegere păstrată intactă este aceea intitulată *Ode triumfale (Epimkii).*
2) Orator atenian (390-324 Î.H.), adversar al lui Filip H.

în Atena, Focion ' căuta să-şi convingă concetăţenii că nu-i bine să-l supere pe tânărul rege macedonean şi-i sfătuia pe cei numiţi de Alexandru să-şi dea viaţa pentru salvarea patriei ameninţate acum cu distrugerea.

„Demostene, unul dintre cei ceruţi de Alexandru, se ridică la tribună şi le cuvântă astfel: «Atenienii se amăgesc crezând că prin predarea câtorva pot evita primejdia care-i ameninţă. Macedonenii vicleni îi cer îndeosebi pe aceia ale căror curaj şi atitudine cinstită şi semeaţă nu le convin. Când vor pleca toţi aceşti apărători ai libertăţii publice, ei se vor năpusti asupra oraşului lipsit de orice apărare şi sărăcit, la fel ca lupii care se reped asupra unei turme de oi fără de câini ca s-o apere».

Demostene s-a purtat astfel, vadindu-şi ura faţă de macedoneni, încât nu putea nădăjdui o purtare binevoitoare din partea acestora... Atras de aurul perşilor, Demostene a fost flacăra, sau mai bine zis trâmbiţa, aproape a tuturor războaielor pe care le-au desfăşurat grecii, atât împotriva tatălui său, Filip cât şi a lui Alexandru, în faţa adunării cetăţenilor el îi ceruse lui Atalos, cel mai mare duşman al Iui Alexandru, să-i declare război regelui, fa-găduindu-i, totodată, alianţa şi sprijinul Atenei." *(Quin-tus Curtius Rufus)*

Când o delegaţie ateniană, condusă de Focion, care îl înfruntase pe Filip, dar pe care Filip îl preţuise, s-a prezentat la Alexandru, acesta i-a iertat pe cei doi adversari, Demostene şi Lycurg, şi l-a trimis în exil doar pe Charidemus, care s-a refugiat la Darius, unde a fost ucis, fiindcă persanul l-a considerat prea îndrăzneţ la vorbă.

Din Arcadia şi din Etolia au venit la Alexandru delegaţii care şi-au cerut iertare pentru atitudinea lor

1) General, orator şi om politic atenian (402-318 Î.H.); i s-a opus lui Demostene, propunând alianţa cu Macedonia. După moartea lui Alexandru, a fost executat pentru pacifismul de atunci.

duşmănoasă, arătând că le trimiseseră în exil pe căpeteniile lor antimacedonene şi că-i rechemaseră din exil pe cei care-1 simpatizau pe Alexandru.

„Megarienii 1-au făcut să râdă pe rege şi pe cei de faţă prin noua lor manieră de a-1 onora: i-au declarat că, printr-o hotărâre a adunării poporului, ei îi conferă titlul de *cetăţean* în Megara. Deoarece această cinste nu-i fusese acordată decât lui Heracle, regele a primit-o cu bucurie... El i-a iertat de tot ce au făcut în trecut." *(Quin-tus Curtius Rujiis)*

Acum, întreaga lume grecească, din Pelopones până la Dunăre, din Iliria la strâmtorile Mării Negre, cu excepţia Spartei, era supusă tânărului rege macedonean. De asemenea, celelalte popoare barbare care locuiau în peninsulă, altădată atât de nepotolite, ascultau de Alexandru şi-i furnizau numeroase detaşamente de luptători pentru marea aventură asiatică care trebuia să înceapă.

Când cineva 1-a întrebat pe Alexandru cum reuşise să supună Grecia în doar câteva luni, el a mărturisit că datorează această victorie repeziciunii cu care acţionase. „Nu am lăsat nimic de azi pe mâine!" a spus el.

Cucerirea Asiei Mici

arna de la sfârşitul anului 335 î.H. şi începutul lui 334 Î.H. a fost folosită de Alexandru pentru marile pregătiri de război si pentru stabilirea măsurilor necesare cu privire la ceea ce rămânea în urma regelui, adică la siguranţa Macedoniei, stabilitatea cetăţilor greceşti şi ţinerea în frâu a popoarelor barbare din nordul peninsulei.

Ţelul lui Alexandru era acum cucerirea şi supunerea Persiei, vechiul inamic al Greciei, care, în două rânduri, invadase cetăţile greceşti, ruinându-le.

Decadenţa **unui** imperiu

La acea dată, Persia era într-un declin accentuat din pricina slăbiciunii regilor, pretenţiilor de independenţă a satrapilor şi suprafeţei enorme a regatului, greu de administrat si de apărat.

Epoca marilor regi trecuse. Cirus II, supranumit „cel Mare*' (558-529 Î.H.), creatorul primului stat redutabil persan, înglobase în noul imperiu Media, Lidia si Babilonuî. Urmaşul său, Cambise, „Regele Nebun" (529-522 Î.H.), cucerise şi anexase Egiptul şi Nubia şi murise în Siria, în urma unei răni. îi urmase la tron vărul său Darius, fiul lui Istaspe, satrap al Hyrcaniei, care-1 înlăturase de la tron, ucigându-1 într-un complot, pe falsul frate al lui Cambise, Bardiya-Smerdis. Darius I (522-485 Î.H.) a trebuit să lupte pentru refacerea unităţii imperiului, deoarece ţările vasale se revoltaseră, A urmat epoca de aur a imperiului, cu nenumărate cuceriri spre est, până la Indus, şi apoi spre vest, până în stepele scite, în încercarea de supunere a Greciei s-a lovit de dorinţa de independenţă a cetăţilor elene. Lupta câştigată la Maraton a fost primul succes grecesc în faţa perşilor, opriţi în înaintarea lor spre Europa şi schimbând soarta omenirii.

Noile planuri de invadare a Greciei şi pregătirile armatei persane au fost amânate, deoarece în anul 486 Î.H., toamna, regele Darius a murit. Fiul său cel mic, Xerxe, fusese desemnat de Darius ca succesor. După înfrângerea răscoalelor, evenimente obişnuite la schimbarea unui conducător, primul gând al lui Xerxe a fost să realizeze planul tatălui său, cucerirea Eladei. A fost pregătită cea mai mare armată din lume, care a trecut Helespontul şi

a invadat treptat ţara muntoasă, coborând spre sud. A fost blocat o vreme la Termopile de spartanii lui Leoni-das, dar datorită unei trădări a trecut mai departe, cucerind şi apoi incendiind Atena, înfrângerea flotei sale la Salamina de către triremele greceşti, construite la îndemnul şi sub conducerea lui Temistocle, urmată de înfrângerea pe uscat la Plateea, în Beoţia, a făcut ca armata persană să se retragă, traversând înapoi Helespontul. Per-sia îşi pierduse aureola invincibilităţii.

Uciderea lui Xerxe în anul 465 î.H. a pus capăt unei epoci strălucite a imperiului persan. Urmaşul lui, Arta-xerxe (465-424 î.H.), a renunţat la cucerirea armată a Greciei şi a folosit aurul pentru dezbinarea cetăţilor din peninsulă. După o domnie scurtă a fiului său, Xerxe H (45 de zile), pe tron s-a urcat un frate vitreg al acestuia, Ochos, care a luat numele de Darius n (423-404 î.H.). El s-a amestecat în problemele greceşti de partea Spartei si a recucerit câteva oraşe ioniene. Fiul său, Artaxerxe H (404-358 î.H.), a dus aceeaşi politică de învrăjbire a cetăţilor greceşti prin corupţie. Puterea Persiei decădea mereu, cu toată bogăţia ei. Singurul fiu al lui Artaxerxe n rămas în viaţă, după ce ceilalţi fuseseră asasinaţi, i-a urmat la tron. El se numea tot Ochos, dar şi-a luat numele Arta-xerxe HI (358-338 ÎH.). Domnia i-a fost plină de cruzime şi duritate. Sub conducerea lui, Persia începuse însă să se refacă. El i-a sprijinit pe atenieni împotriva lui Filip n, îngrijorat de ascensiunea macedonenilor. Regele a fost asasinat de eunucul Bagoas, care 1-a urcat pe tron în anul 333 î.H., pe un strănepot a lui Darius II, Codoman, care a luat numele de Darius in. Imperiul persan se afla aproape de apusul său.

Iată cum descrie Quintus Curtius Rufus măreţia şi decăderea imperiului creat de Cirus E:

„Sub domnia acestor regi, imperiul perşilor s-a bucurat de înflorire şi faimă aproape două sute treizeci de ani, pe vremea când acest popor la începuturile sale nu se dedase la plăceri, ci lupta cu bărbăţie pentru libertate, glorie şi putere. Cu scurgerea vremii, după ce acestui popor i s-a părut că a cules roadele puterii ca răsplată a vitejiei sale, persanii au început să privească cu dispreţ această virtute şi îşi trăiau viaţa bizuindu-se nu atât pe străsnicia lor cât pe faima puterii pe care o moşteniseră de la strămoşi. Intr-adevăr, succesele obţinute de perşi în războaiele cu grecii se datorează mai mult uriaşelor lor bogăţii, decât puterii armelor. In cele din urmă, perşii, dându-şi seama că, în pofida aurului şi bogăţiilor ce aveau, nu-i ţin piept lui Alexandru şi văzând că nu mai pot nădăjdui la ajutorul din afară, fură nevoiţi să se bazeze numai pe foiţele lor, dar, pentru că erau stăpâniţi de lene şi plăceri, nu şi-au putut opri prăbuşirea... Persanii priveau cu dispreţ numele şi tinereţea lui Alexandru, încredinţaţi că acesta va fi fericit, dacă va fi lăsat să se plimbe la adăpost de primejdii, între zidurile oraşului Pella. Dar când li se aduseră la cunoştinţă campaniile lui militare şi biruinţele obţinute una după alta, începură să se teamă de acest tânăr rege pe care îl dis-preţuiseră mai înainte şi purceseră să facă, în sfârşit, cele mai serioase pregătiri şi eforturi în vederea unui război sângeros, de lungă durată".

Regatul persan era ruinat de veşnicele revolte ale satrapiilor, care se ridicau, pe rând, împotriva puterii centrale, şi de atacurile diferitelor neamuri din mijlocul Asiei, permanent gata sa migreze spre vest. După bătălia de la Cunaxa , comandanţii perşi îşi dăduseră seama de

1) **Localitate în apropierea Babilonului.** Aici a avut loc bătălia **hotărâtoare dintre Artaxerxe n si Cirus cel** Tânăr, fratele său mai **mic, pretendent** la **tron. Cirus cel Tânăr a fost** ucis **în luptă.**

însemnătatea unui armament superior şi a unei tactici militare de tip nou. Dar se mărginiseră să angajeze mercenari greci şi să construiască şantiere navale, fără a face reformele necesare, care le-ar fi îngăduit să organizeze o armată pe măsura celei macedonene.

Ca urmare, avantajele superiorităţii numerice a trupelor neomogene de care dispunea Darius — tradiţia exagerează numărul, urcându-1 până la 500.000 — şi bogăţiilor din tezaurul persan de la Susa erau contracarate de organizarea armatei în fruntea căreia venea A-lexandru.

O armată e puternică prin vitejie

De un an de zile, corpul expediţionar macedonean trimis de Filip, sub conducerea lui Parmenios şi Atalos, trecuse în Asia Mica şi avansase, fără a întâmpina rezistenţă, până în regiunea Magnesia, pe valea râului Mean-dru, la patruzeci de kilometri la nord de Smirna, de-a lungul coastei, cucerind, unul după altul, mai multe oraşe. Dar, lipsite de comandanţi destoinici şi confruntându-se cu mercenarii greci ai satrapilor locali, trupele macedonene a trebuit să se retragă „strategic", evacuând oraşele „liberate", îşi menţinuseră poziţia între Priapos, la actuala Mare Marinară, şi capul Sigeion (Kum Kale), în regiunea Troia.

Se stabilise ca trupele Ligii din Corint să se întâlnească în valea joasă a râului Strymon (Struma) la 21 martie 334 î.H. şi ca 160 de nave de război şi 400 de nave de transport să îmbarce oameni, cai, catâri, material şi hrană până la capul de pod deţinut încă de macedoneni. De asemenea, se stabilise ca oraşele din alianţă, Bizanţ, Cyzic, Sestos şi Abydos, care păzeau căile de acces

dinspre Asia, să împiedice flota aflată în serviciul perşilor să blocheze strâmtorile.

Organizarea plecării trupelor a fost încredinţată celui mai bun general al lui Filip, metodicul şi prudentul Par-menios.

Corpul expediţionar era format din 32.000 de infanterişti şi 5.200 de călăreţi. Cea mai mare parte (două treimi) o reprezentau macedonenii şi locuitorii din ţările supuse din Balcani. Restul provenea din cetăţile greceşti aliate. Acţiunea se bizuia, în special, pe cei 9.000 de soldaţi ai falangei macedonene, pe opt escadroane de cavalerişti, din care primul era chiar garda regală *(agenţia),* pe corpul de elită format din agrienii de la izvoarele Strymonului şi din masivul Vitosa.

în momentul în care aceste trupe au făcut joncţiunea cu corpul expediţionar aflat deja în Asia Mica, armata număra 43.000 de infanterişti şi 6.100 de călăreţi.

La aceştia se adăugau: artileriştii, comandaţi de Diades din Pella, Poleydos şi Kharias, un corp de geniu însărcinat cu construirea podurilor şi a maşinilor de război, un serviciu de sănătate, un altul de intendenţă şi o mulţime de artişti, savanţi, comercianţi, servitori şi sclavi, femei etc.

în total, se poate aprecia că mulţimea care păşea atunci pe pământul Asiei atingea 100.000 de persoane.

Armata navală elenă *(hellenikos nautikon)* reunise la Amphipolis toate navele aliaţilor Macedoniei din Marea Neagra şi din Marea Egee. Ea cuprindea între 160 şi 182 de nave de război, având un echipaj de 32.000 până la 37.000 de marinari, vâslaşi şi soldaţi. Flota nu a luat parte la operaţiunile de debarcare, de însoţire şi de luptă decât în câteva rânduri, între anii 334 şi 332 î.H. şi din 325 până în 323 î.H., dar a avut un rol foarte important în campaniile lui Alexandru.

Vorbind despre armata lui Alexandru, istoricul Quin-tus Curtius Rufus spune:

„La începutul primăverii, Alexandru şi-a adunat trupele şi a trecut în Asia cu o armată mai puternică prin vitejie decât prin număr. Parmenios comanda treizeci de mii de pedestraşi, dintre care treisprezece mii erau macedoneni, cinci mii mercenari, iar restul era alcătuit din trupele pe care aliaţii le trimiseseră pentru acest război.

Iliri, traci şi tribali, în număr de cinci mii, însoţeau armata macedoneană. Mai erau pe lângă ei şi o mie de arcaşi agrieni. Filotas, fiul lui Parmenios, comanda cavaleria macedoneană, care era alcătuita din o mie opt sute de călăreţi. Calas comanda tot atâtea trupe de cavalerie din Tesalia. Din vestul Greciei nu erau decât şase sute de călăreţi, pe care Alexandru i-a pus sub comanda lui Eurigius. Casandru forma avangarda armatei macedonene cu nouă sute de ostaşi traci şi peoni. Alexandru a dispus să se aprovizioneze oamenii cu hrană pentru treizeci de zile".

Printre comandanţii trupelor lui Alexandru se mai aflau Nicanor, al doilea fiu al lui Parmenios, în fruntea infanteriei uşoare, Cleitos cel Negru, care conducea garda călare, şi Antigonos, aflat în fruntea contingentului aliaţilor greci.

Pentru conducerea treburilor cancelariei regale şi pentru întreţinerea legăturilor cu regatul macedonean şi cu aliaţii, a fost ales un om foarte cult şi activ, Eumenes din Cardia, secundat de Diodor din Eritreea. Intendentul general al armatei era Epimelet, istoriograf era nepotul iui Aristotel, Calistene din Olint. Alături de Alexandru se afla şi fostul său preceptor, Lisimah, cel care-1 aprecia atât de mult pe Homer.

Printre cei mai importanţi ofiţeri se numărau prietenii săi din adolescenţă, Ptolemeu, Nearchos, Harpalos,

II

Crateros, Perdicas şi Meleagru. Desigur, în preajma lui Alexandru se afla în permanenţă iubitul său tovarăş He-faistion.

La început, Alexandru nu dispunea de prea mulţi bani şi a fost nevoit să se împrumute pentru a putea întreţine trupele. Trebuia neapărat ca victoriile să hrănească războiul.

O hotărâre neabătută. Antipatros regent

Deşi Alexandru era hotărât să continue ceea ce începuse tatăl său, cucerirea Asiei si înfrângerea imperiului persan, el a considerat necesar să se consulte cu oamenii săi cei mai apropiaţi asupra acestei probleme, mai ales datorită faptului că unii dintre bătrânii comandanţi macedoneni susţineau că o asemenea acţiune este extrem de periculoasă. Printre ei se aflau Antipatros si Parmenios, generali în vârstă, respectaţi pentru prestigiul lor. Ei i-au cerut Iui Alexandru să amâne expediţia împotriva perşilor până când va avea un urmaş care să asigure liniştea şi continuitatea statului. Nu mai exista nici un prinţ, pe linie bărbătească, din sângele lui Filip, în afară de Arhidaios, singurul bastard lăsat în viaţă de Olimpia, dar acesta nu părea a fi cu mintea întreagă, iar mama lui fusese o dansatoare imorală.

Alexandru, însă, frământat de dorinţa obţinerii unor noi victorii ce i-ar fi putut aduce faimă, i-a contrazis, argumentând că o armată care cucerise întreaga Grecie nu putea fi lăsata să trândăvească. După părerea lui, trebuia acţionat imediat, ţinând seama de slăbiciunea imperiului persan. Orice amânare putea duce la întărirea autorităţii lui Darius, Ia reorganizarea Persiei şi a armatei persane. Era un moment favorabil pentru Macedonia,

căreia celelalte cetăţi greceşti îi încredinţaseră comanda trupelor. De asemenea, le-a cerut să nu uite situaţia grecilor din Asia Mică, unde perşii erau stăpâni şi-i supuneau la grele umilinţe.

Prin aceste argumente Alexandru a reuşit să-i convingă pe toţi.

înainte de plecare, Alexandru le-a lăsat oamenilor săi de încredere, membrilor familiei şi profesorilor săi toate bunurile de care dispunea. Unul dintre generali, prietenul său Perdicas, surprins de această mărinimie, 1-a întrebat: „Dar tu ce păstrezi pentru tine?" Zâmbind, A-lexandru i-a răspuns: „Speranţa". Perdicas i-a replicat: „Aceasta ne rămâne nouă, celor ce luptăm sub steagul tău".

în Macedonia, a delegat-o pe Olimpia să exercite funcţia simbolică de regină şi 1-a numit pe Antipatros regent. Acestuia îi rămâneau în subordine douăsprezece mii de oameni pentru menţinerea ordinii în întreaga Grecie.

Antipatros primise sarcina să facă mereu noi înrolări de trupe în Europa, asigurând astfel rezerve în scopul înlocuirii pierderilor ce vor fi suferite fie în lupte, fie din cauza molimelor care se puteau declanşa pe parcurs.

înainte de plecare, Alexandru a organizat serbări mari în cinstea lui Zeus, în oraşul Dion, la poalele Olim-pului. Timp de nouă zile au avut loc reprezentaţii, câte o zi pentru fiecare muza. La sfârşitul festivităţilor, într-un cort enorm, frumos împodobit, Alexandru a dat o masă, la care au fost invitaţi conducătorii cetăţilor, ambasadorii, generalii armatei sale, în total trei sute de musafiri. De asemenea, a ordonat să fie împărţită soldaţilor carnea animalelor jertfite pentru zei, astfel încât tot omul să simtă ca-i sărbătoare.

Alexandru debarcă în Asia Mică

Plecând din Pella, Alexandru a hotărât ca armata să mărşăluiască prin sudul Tracici, cât mai aproape de ţărmul mării, pentru a putea veni în ajutor navelor care-1 urmau, în cazul în care acestea ar fi fost atacate de flota persană, mult mai numeroasă şi mai puternică. După douăzeci de zile de marş, a sosit Ia Sestus, port pe malul Helespontului, în Peninsula Galipoli. De aici, cea mai mare parte a trupelor a trecut Helespontul sub comanda lui Parmenios, ajungând la Abydos, pe malul asiatic.

Alexandru, cu restul armatei, a mers mai departe, pe uscat, până la Elaion, unde s-a îmbarcat. A ţinut să traverseze pe-aici strâmtoarea, deoarece intenţiona să urmeze acelaşi drum al Iui Agamemnon spre Troia. A condus personal corabia pe care se afla si, când a ajuns în mijlocul strâmtorii, a ordonat sa se facă un sacrificiu zeului Poseidon şi nereidelor . A fost ucis un taur şi s-a aruncat în apă, ca dar pentru Poseidon, cupa de aur cu care se făcuse libaţiunea.

Când nava a atins Capul Sigeion, pe malul asiatic al Helespontului, primul care a sărit pe uscat a fost Alexandru, dar, mai înainte, a zvârlit o suliţă care s-a înfipt în sol pentru a arăta astfel, simbolic, că ia în stăpânire pământul Asiei. Apoi a declarat că vrea să cucerească Asia cu sprijinul zeilor printr-un război drept şi cinstit.

1) Fiicele Iui Nereus şi ale lui Doris, în număr de cincizeci, locuind pe fundul mani. Una dintre ele era Thetis, mama lui Ahile, alta Amfitrite, soţia lui Poseidon.

v în acel loc au fost înălţate trei altare pe care s-au făcut sacrificii Iui Zeus, lui Heracle şi Atenei. A poruncit i» să se înalţe altare şi pe locul din care părăsise Europa.

De aici s-a îndreptat spre mormintele lui Ahile şi Patrocle, ca să le cinstească după datină, deoarece avea o mare admiraţie pentru Ahile, din neamul căruia considera că-şi trage obârşia. S-a dezbrăcat de haine şi, cu •> lancea în mână, a dat ocol mormântului după cum cerea tradiţia. A stropit pământul cu ulei şi vin şi a depus ghir- [1] lande de flori. Hefaistion a aşezat şi el o coroană pe mormântul lui Patrocle, demonstrând astfel că se bucură de prietenia lui Alexandru precum se bucura Patrocle de prietenia lui Ahile.

Alexandru a făcut sacrificii şi pentru alţi eroi ale » căror morminte se aflau acolo, în templul Atenei i-a adus \ jertfe zeiţei şi a luat de pe zidul sanctuarului armele despre care se spunea că datează din vremea războiului troian, în locul lor, a dorit să fie agăţate ale îui. A poruncit ca vestitele arme să fie purtate de o gardă de ostaşi, care mergea înaintea trupei, ca şi cum le-ar fi primit de la un zeu binefăcător. Se spune că pe-acestea le-ar fi folosit în lupta de Ia Granicos, deşi prefera arme frumoase, pe care le purta ca pe nişte podoabe.

Referitor Ia acestea, Quintus Curtius Rufus scrie: „Aflu că el se servea de un scut mic, strălucitor, de un coif cu creastă acoperită de frumoase pene albe, foarte mari, care atârnau de o parte şi de alta a feţei. Purta pe piept o platoşă dublă de in. Coiful din fier, făurit de Teofil, era atât de strălucitor încât ai fî crezut că era din argintul cel mai curat. La gât purta o placă din metal împodobită cu pietre preţioase. Era încins cu '» o sabie foarte ascuţita şi călită cum nu se poate mai bine; o făcea şi mai preţioasă faptul că, deşi era din fier, nu atârna prea greu, fiind foarte uşor de manevrat. Peste

platoşă mai îmbrăca uneori şi o haină militară, care se numea pe atunci *manta siciliana,* însă nu s-a folosit de tot acest echipament decât ceva mai târziu, căci platoşa de care am vorbit a făcut parte din capturile de război de după lupta de la Issos. Cyprius, regele citienilor, i-a dat în dar o sabie făurită de maestrul Helicon, armurier cu mare faimă printre vechii artişti, care i-o lucrase cu o deosebită artă".

Părăsind aceste locuri pe care le venera, Alexandru s-a îndreptat spre Abydos si Arisbe, unde se aflau taberele macedonenilor care traversaseră Helespontul sub conducerea lui Parmenios. împreună, a doua zi au continuat drumul şi, trecând de Percotes şi Lampsac, s-au îndreptat spre Colonae. Toate aceste oraşe i s-au închinat, ca şi cele de pe ţărmul Mării Marmara, Parion, Priapos.

în sfârşit, Alexandru, în fruntea trupelor, a ajuns în câmpiile Adrastei, pe unde curge râul Granicos, care se uneşte, nu departe, cu râurile Phesos şi Kareros şi apoi se varsă în Marea Marmara. Cercetaşii trimişi în recunoaştere au adus vestea că armata persană era instalată în formaţie de luptă, pe celălalt mal al râului.

Bătălia de la Granicos

Regele persan Darius HI Codoman, aflat în capitala imperiului, Susa, dispreţuindu-l pe acest tânăr înfumurat, nici nu se gândise să se deranjeze să-i iasă înainte, deşi fusese bine informat, de mai mult timp, de pregătirile de război ale macedoneanului. Ordonase tuturor prefecţilor săi să pedepsească aspru nebunia fiului lui Filip. A trimis o scrisoare şi atenienilor, ameninţându-i că pe viitor nu

JII

vor mai primi aur, pentru că acceptaseră să-I ajute pe Alexandru.

Pentru a-1 opri pe Alexandru şi a-i distruge trupele, Darius adunase o armată de 100.000 de oameni, condusă de satrapul din Lidia, Spitridate, si de Memnon din Rodos, cel mai bun comandant din acele vremuri.

în consiliul de război care a avut loc înaintea luptei, tMemnon, foarte priceput în arta militară, a căutat să-i convingă pe ceilalţi să-i ia în serios pe Alexandru şi pe ^macedonenii lui căliţi în lupte. El ştia că Alexandru nu avea hrană decât pentru puţine zile şi a propus să se distrugă totul din calea lui, recolte, surse de apă, şi să se strângă turmele de oi şi de vite. Astfel, soldaţii lui A-lexandru vor muri de foame, de sete şi de epuizare sau se vor retrage repede, şi-atunci vor putea fi urmăriţi de nupele persane.

Nici un comandant şi, în primul rând, trufaşul Spitridate nu a acceptat planul lui Memnon, considerând că astfel războiul va dura prea mult şi că ţara va sărăci. Pe de altă parte, credeau că armata lui Alexandru era prea sîabă pentru a se teme de o înfruntare directă.

Se spune că Darius IE i-a trimis lui Alexandru un sol, care i-a înmânat regelui macedonean o scrisoare şi o lădiţă ce conţinea trei cadouri: un bici, o săgeată şi câteva monede de aur. în scrisoare îi spunea că biciul îl merita pentru că se comporta ca un copil, săgeata era o jucărie cu care să se distreze în loc să facă pe soldatul, iar monezile sa le folosească pentru micile lui cheltuieli, ştiind cât de sărac este tezaurul macedonean. Tot în scrisoare, Darius IU îl sfătuia pe Alexandru să se duca să se ascundă în fustele maică-si ca să nu-şi sfârşească zilele crucificat, îi promitea, în final, că-1 va ierta, dacă se întorcea repede acasă şi nu-i mai iăcea necazuri.

Alexandru s-a arătat mult superior regelui persan; a interzis trupelor sale să se atingă de vreun locuitor sau de vreun rod al pământului din ţinuturile prin care treceau, întrucât îi aparţineau lui Memnon, comandantul perşilor, primite de la Marele Rege, Darius.

Ajungând pe malul râului Granicos, Alexandru a fost informat că armata persană avea peste o sută de mii de soldaţi şi mai multe mii de călăreţi şi că în rândurile lor se aflau un fiu, un ginere şi un cumnat de-al lui Darius. Era în după-amiaza unei zile din a doua jumătate a lunii mai a anului 334 î.H. Soarele se afla în spatele liniilor macedonene, bătând în ochii persanilor.

Trecând peste unele superstiţii referitoare la luna în care se găseau, considerată nefastă pentru macedoneni, şi folosind o înşelătorie prin prezicerea făcută de un preot ce studiase măruntaiele unui animal sacrificat, ne-ţinând seama nici de râul adânc, nici de malul advers foarte înalt, Alexandru a hotărât sa atace imediat, A cerut sa-i fie adus Bucefal si l-a încălecat.

Parmenios îl sfătuia zadarnic să amâne lupta pentru a doua zi, arătându-i cât de obosită era armata după sutele de stadii parcurse şi cât de greu era de traversat râul. „Mâine, i-a răspuns Alexandru, vom avea noi soarele în faţă, pe când acum îi orbeşte pe persani." Apoi, a adăugat: „Helespontul ar roşi de ruşine dacă ar şti că, după ce am trecut peste el, acum şovaim înaintea unui biet râu!"

După ce a parcurs în galop linia armatei sale, de-a lungul Granicosului, a ordonat pornirea atacului şi s-a aruncat primul în râu. împreună cu un grup de călăreţi, înaintând oblic pe cursul apei, au urcat pe malul celălalt, unde a început măcelul. Scopul lui era să ajungă în locul unde se aflau nobilii persani şi rudele regelui Darius.

Cavaleria persană a năvălit spre Alexandru care, rupându-i-se suliţa, a luat, neobosit, alta şi 1-a ucis pe Mitridate, ginerele lui Darius. Fratele acestuia 1-a atacat pe Alexandru si i-a spart coiful, dar regele 1-a străpuns cu sabia. Cât pe-aci să fie doborât, în clipa următoare, de sabia lui Spitridate, însă Cleitos cel Negru i-a tăiat mâna satrapului şi-apoi Alexandru 1-a omorât pe loc. In timpul acestei scurte lupte, falanga macedoneană trecuse râul si i-a pus pe fugă pe călăreţii persani. Infanteria persană, văzându-i pe călăreţi fugind, a intrat în derută şi s-a risipit în dezordine. Au rezistat doar mercenarii greci aflaţi în slujba lui Darius, care se temeau pentru soarta lor, dacă ar fi fost învinşi.

Bucefal, obosit, fusese schimbat cu un alt cal, ucis şi el şi înlocuit cu un al treilea. Câmpul de luptă devenise o scenă de groază, plină de cadavrele şi răniţii persani, măcelăriţi de armata macedoneană. Toate rudele lui Darius erau moarte. Scăpase cu fuga numai comandantul Memnon, care luase cu el ce mai rămăsese din armată. Din rândul perşilor au căzut 20.000 de pedestraşi si două mii de călăreţi şi cam tot atâţia au fost luaţi prizonieri.

Alexandru a pierdut 30 de pedestraşi şi cinci călăreţi din cei mai viteji. Rănit şi el, dar uşor, după ce a fost bandajat, s-a îngrijit de soarta răniţilor şi a hotărât ca grecii din armata lui Darius luaţi prizonieri să fie vânduţi ca sclavi, cu excepţia tebanilor, care se înrolaseră de nevoie, după distrugerea cetăţii lor.

A împărţit soldaţilor prăzile de război, i-a trimis mamei sale covoare frumoase, cupe de aur şi veşminte de purpură, a ales trei sute de scuturi pe care le-a oferit zeiţei Atena, în oraşul ei, cu o inscripţie: „Alexandru, fiul lui Filip, şi toţi grecii, afară de spartani, trimit acest dar din trofeele capturate de la locuitorii barbari din Asia".

Pentru morţii din escadroanele „Prietenilor" ' a dat ordin ca sculptorul Lisip, cel mai vestit artist al acelei epoci, să execute statui ecvestre din bronz, în amintirea lor, care să fie aşezate în oraşul Dion.

Cucerirea cetăţilor greceşti din vestul Asiei Mici

Victoria de pe râul Granicos a avut un mare răsunet în Grecia, dar şi în cetăţile greceşti din vestul Asiei Mici şi din arhipelag, „Această bătălie, scria Plutarh, a avut ca efect imediat modificarea, în mare măsură, a situaţiei în favoarea lui Alexandru."

După bătălie, regele macedonean a revenit la Troia, pentru a-i mulţumi zeiţei Atena, care 1-a ajutat să înceapă atât de bine acest război primejdios. După ce a împodobit templul zeiţei cu flori şi ofrande, a schimbat numele cetăţii Troia în Ilion, mărindu-1 şi transformându-1 în oraş liber şi scutit de orice dări.

înainte de a porni în urmărirea armatei persane conduse de Memnon, Alexandru a considerat că este necesar să-şi asigure spatele, prin cucerirea tuturor cetăţilor greceşti din Asia Mică vestică, pe care, odinioară, regele persan le supusese puterii lui şi care-i plăteau tribut. Atitudinea acestor oraşe a fost diferită; unele şi-au deschis imediat porţile în faţa macedonenilor, altele au opus rezistenţă, fiind cucerite numai după un lung asediu.

Alexandru 1-a lăsat pe Parmenios să ocupe întreaga Frigie, unde a fost numit guvernator Calas, şi Bitinia, de

1) Cavalerie macedoneană formata din 8 escadroane *(ilai),* numită „Prietenii (însoţitorii) regelui", din care primul *(agemid)* constituia garda personală a suveranului.

lângă Marea Marinară, iar el s-a îndreptat spre sud să cucerească Lidia, cu capitala Sardes, vechiul oraş al lui Cresus. Oraşul s-a predat fără să opună nici o rezistenţă. Comandantul Mitrene i-a ieşit în întâmpinare cu alţi locuitori de vază şi i-a încredinţat oraşul, cetatea şi întreg tezaurul. Ca guvernator, l-a numit aici pe Asandros, din familia lui Parmenios.

Alexandru a plecat apoi la Efes, pe coasta Mării Egee, unde s-a preocupat de reconstruirea templului distrus în noaptea naşterii sale.

Cea mai mare parte a oraşelor a fost ocupată de trupele macedonene destul de uşor. Mai dificilă, însă, a fost cucerirea Miletului, aflat la vărsarea râului Meandru, care încercase sa păstreze o atitudine neutră, deschizând portul atât navelor persane cât şi celor greceşti şi macedonene. Garnizoana oraşului era comandată de un grec, iar flota persană, formată din 400 de nave de război, o depăşea cu mult pe cea a lui Alexandru, care avea doar 100 de nave, fără speranţa de a primi altele din Grecia. Din această cauză, regele nu a acceptat propunerea lui Parmenios de a susţine o bătălie pe mare şi oraşul a fost cucerit pe uscat, datorită maşinilor de război ale macedonenilor. Apoi, rând pe rând, au fost învinse toate punctele fortificate de pe coastele Asiei mediteraneene.

Mai grea a fost, însă, cucerirea regiunii Caria, cu oraşul Halicarnas de la Marea Egee, unde se refugiaseră şi se întăriseră luptătorii de la Granicos. Comandantul lor era acelaşi redutabil Memnon. Asediul Halicarnasului a durat două luni de zile, dar, în cele din urmă, Memnon a trebuit să se retragă din oraş, dând foc locuinţelor.

Alexandru a continuat sistematic înaintarea în Lycia, unde a cucerit oraşul Phaselis, şi în Pamfilia, unde i-a rezistat o vreme oraşul Termessos. S-a întors apoi în interiorul Asiei Mici, în Frigia.

în cursul acelei ierni, Alexandru 1-a arestat şi închis pe prinţul Lincestes, şeful cavaleriei tesaliene, bănuit de trădare. Acesta fusese momit de Darius ca, împreună cu dezertorul Amyntas, să-1 ucidă pe Alexandru.

Toată iarna, Alexandru s-a preocupat de fortificarea oraşelor greceşti cucerite în sudul Asiei Mici, de pacificarea şi supunerea regiunii Pisidia. Drept guvernator al satrapiei Lycia-Pamfilia, 1-a numit pe bunul său prieten, Nearchos.

în timpul acestei expediţii în sud, la care participa doar jumătate din armată, cealaltă fiind cantonată în Lidia sub comanda lui Parmenios, Alexandru a aflat că Memnon, fugit din Halicarnas, acţiona în Marea Egee, unde cucerise Insula Chios, o parte din Insula Lesbos şi asedia cetatea Mitilene. în acelaşi timp, trimisese mai multe corăbii persane spre Grecia, pentru a o îndemna să se revolte contra Macedoniei. Moartea 1-a împiedicat, însă,j>e Memnon să-şi continue operaţiunile.

Ei primăvara anului 333 Î.H., armata lui Alexandru a pornit din nou spre nord, în Frigia, ajungând în Gor-dion, capitala regiunii, traversând munţii înzăpeziţi şi stepele. Aici 1-a numit guvernator pe generalul Antigo-nos, supranumit „Chiorul".

Alexandru a fost foarte îngăduitor cu toate oraşele cucerite sau care s-au predat fără lupta. Peste tot a restabilit democraţia şi a suprimat tributul sau 1-a micşorat. Conform unei politici căreia i-a rămas mereu fidel, ceea ce cucerea nu anexa, ci se mulţumea să declare teritoriile vasale Macedoniei şi să reorganizeze oraşele.

Nodul gordian

A doua zi după intrarea în Gordion, Alexandru s-a urcat pe acropola oraşului, unde i-a făcut sacrificii lui Zeus în templul acestuia; se păstra aici un car de luptă renumit, care-1 transportase pe Gordius , tatăl regelui Midas . Jugul acestui car era legat cu o frânghie din scoarţă de copac cu nenumărate noduri, care se împleteau, încolăcindu-se strâns, astfel încât nu mai ştiai de unde pornesc. Se spunea că un oracol prorocise că acela care va dezlega acest nod, imposibil de desfăcut, va cuceri Asia. Atunci, Alexandru a fost cuprins de dorinţa de a-şi încerca norocul. Iată cum relatează istoricul Quin-tus Curtius Rufus acest episod celebru:

„în jurul regelui se găsea o mulţime de frigieni şi macedoneni, primii aşteptând cu nerăbdare rezultatul, ceilalţi stând cu sufletul la gură, neştiind pe ce se întemeia încrederea atât de ferma a regelui, într-adevâr, noianul de noduri era atât de încurcat încât nimeni nu-şi putea da seama, nici cu mintea, nici cu simţul văzului, de unde încep şi unde se sfârşesc ori se ascund legăturile lui; cum Alexandru anunţase c-o să încerce să-1 dezlege, hotărârea sa stârnise îngrijorări în sufletul tuturor, ca nu cumva zădărnicirea încercării sa se prefacă într-o prevestire rea. După ce s-a luptat multă vreme cu misterioasele

1) Legenda spune că Gordius fusese ţăran şi devenise rege datorită unui oracol care făgăduise tronul celui ce va intra primul în tem plu.
2) Rege al Frigiei, fiul lui Gordius, personaj legendar. Apolo 1-ar fi pedepsit sa-i crească urechi de măgar; dar bărbierul regelui, care cunoştea secretul, 1-a spus trestiilor unei bălţi şi ele 1-au transmis lumii întregi.

împletituri fără vreun rezultat, el a spus: «N-are importanţă cum se dezleagă acest nod!» şi cu o lovitură de sabie tăie nodul cu curele cu tot; în acest fel, Alexandru ori a^ocolit prevestirea oracolului ori a îndeplinit-o."

In noaptea următoare a izbucnit o mare furtună si cerul a fost străbătut de fulgere timp de două ore. Curând după aceea, Alexandru a primit două vesti importante: Memnon, comandantul persan, murise pe Insula Lesbos, şi Antipatros repurtase o mare victorie navală asupra flotei persane.

Un accident **care** putea **fi** fatal

Aflat încă în Gordion, Alexandru i-a trimis pe Ptole-meu şi Meleagru înapoi în Macedonia şi Grecia pentru a aduce noi recruţi, necesari pentru completarea golurilor din armată şi pentru înlocuirea celor prea obosiţi de atâtea lupte.

Plecând din Gordion, în primăvara anului 333 î.H., Alexandru a intrat în Capadocia pe care a transformat-o în satrapie, punând-o sub conducerea Iui Sabictas, deşi nu era total cucerită. Unul din oraşele pe lângă care a trecut a fost Ancyra (actuala Ankara). De aici, a intrat în Paflagonia, unde întreaga regiune a făcut act de supunere în faţa regelui. In fruntea provinciei a fost numit Calas.

Revenind în Capadocia, a pornit spre sud, în direcţia Tarsului, apărat de satrapul Arsames, care însă nu i-a opus rezistenţă. Ajuns în Tars, atinsese limita extremă a teritoriului pe care voise să-1 cucerească si la care visase şi Filip, tatăl său. Drumul foarte lung, 450 de kilometri, i-a luat aproape o lună de marş, printr-o stepă aridă, pe lângă marele Lac Sărat (Tuz), prin Munţii Taurus care

ating 3.585 de metri. Intrat în Cilicia, a traversat Pylaites Kilikias sau Porţile Ciliciene (966 de metri altitudine) care nu permiteau decât trecerea unui singur car odată sau a patru oameni unul lângă altul. Lăsându-şi grosul trupelor şi bagajele la intrarea dinspre nord a defileului, regele a pătruns, noaptea, cu un grup de căţărători, pe poteci laterale, şi a reuşit să-i surprindă şi să-i gonească pe cei care apărau aceste chei. în zori, întreaga armată a pătruns în trecătoare şi, în cinci zile, a ajuns în Tars, pe care satrapul persan Ârsames 1-a predat fără luptă.

Oraşul se afla într-o câmpie umedă si caldă, care favoriza răspândirea aşa numitei febre ciliciene.

Alexandru, încălzit, s-a scăldat în apa îngheţată a râului Cydnus, care izvorăşte din Munţii Taurus. Iată cum povesteşte Quintus Curtius Rufus această întâmplare care 1-ar fi putut costa viaţa pe regele macedonean:

„Râul Cydnus curge prin mijlocul oraşului Tars. Era tocmai în miezul verii: nicăieri căldura nu pârjoleşte mai puternic ca pe ţărmul Ciliciei şi tocmai începuse sa se simtă arşiţa din toiul zilei. Apa limpede a râului 1-a ispitit pe Alexandru să-si scalde trupul înfierbântat, plin de praf şi de năduşeală. De aceea, dezbrăcându-se, a intrat în apa râului în văzul trupelor sale, cu convingerea că îşi va face un punct de onoare daca va arata alor săi că se mulţumeşte cu o îngrijire trupească simplă, lipsită de orice fast şi cheltuială. Dar, abia intrat în apă, a fost prins de un tremur neaşteptat şi membrele au început să-i înţepenească; după aceea, frigul îl cuprinse în întregime, încât aproape din tot corpul părea că pierduse căldura vieţii. Slujitorii săi 1-au luat în braţe pe Alexandru (asemenea unei fiinţe care-şi dă duhul) şi 1-au dus în cortul lui, lipsit de cunoştinţă. [...]

între medicii cunoscuţi era *şi* un acarnian de neam, numit Filip, foarte devotat lui Alexandru, pe care n însoţise

din Macedonia. Acest medic, care-i fusese dat lui Alexandru de când era copil, să-i fie însoţitor şi să-i supravegheze sănătatea, declară că îi da un medicament straşnic care, deşi]/ nu-1 va vindeca imediat, va fi în schimb absolut eficace...

' Dar nimeni nu ascultă cu bunăvoinţă această propunere, în afară de cel a cărui viaţă era în pericol."

Alexandru a stat totuşi la îndoială dacă trebuia sau nu să ia acest medicament, fiindcă primise o scrisoare de Ia generalul Parmenios, avertizându-1 că medicul Filip era în slujba lui Darius care-l cumpărase cu o mie de talanţi ca să-1 ucidă.

„Se scurseseră două zile, notează Rufus, de când era pradă acestor gânduri şi veni cea de-a treia, fixată de medic. Acesta intră în cortul lui Alexandru cu cupa în care preparase băutura. Cum îl văzu, Alexandru se ridică din pat, ţinând în mână scrisoarea trimisă de Parmenios, primi cupa şi sorbi fără ezitare totul până la fund, apoi îi ordona lui Filip să citească scrisoarea... Medicul, după ce citi, îşi manifestă mai degrabă indignarea decât teama...

Efectul medicamentului a fost atât de puternic încât cele ce au urmat păreau sa confirme învinuirile aduse de Parmenios. Respiraţia întretăiată anevoie îşi reluă cursul. Treptat, sănătatea a pus din nou stăpânire pe întregul trup..."

Nu se ştie ce medicament i-a dat Filip lui Alexandru pentru a-1 pune pe picioare în trei zile după aceasta puternică hidrocuţie ′ pe care antichitatea a consemnat-o în scris. Convalescenţa se pare că ar fi durat două luni (august-septembrie 333 Î.H.).

Alexandru se considera de acum suveran al Asiei Mici.

1) Sincopă brutală, putând provoca moartea, asemănătoare cu şocul pnn electrocutare, declanşată la imersiunea bruscă în apă rece.

Bătălia de la Issos

Darius aflase de îmbolnăvirea lui Alexandru şi îşi adunase o armată puternică, ce a înaintat, cu repeziciunea pe care şi-o putea permite o armată atât de numeroasă, spre vest; numai traversarea fluviului Eufrat a durat cinci zile încheiate. Prin trecătoarea Munţilor Amanus s-a îndreptat spre localitatea Issos şi a ajuns în spatele armatei lui Alexandru.

„Darius se îndrepta spre Cilicia, spune Plutarh, în timp ce Alexandru se îndrepta spre Siria, în timpul nopţii nu s-au întâlnit si s-au întors din drum."

într-adevăr, cele două armate trecuseră prin defileuri diferite ale masivului amanian, aflate unul la nord-est, celălalt la sud.

Cu falanga macedoneană în frunte, armata lui Alexandru a ajuns pe ţărmul mării, blocând Trecătoarea Pi-naros. La sfatul înţeleptului Parmenios, au evitat o bătălie în câmp deschis, unde puteau fi cu uşurinţă înconjuraţi şi nimiciţi.

Trupele lui Darius, mult superioare numeric, s-au aşezat în aşa fel încât în centru să se afle cele mai bune batalioane, formate din treizeci de mii de mercenari greci, conduşi de Timodes, şi pedestraşi bine înarmaţi. Aripa dreaptă, poziţionată către ţărmul mării, era constituită dintr-un corp puternic de cavalerie şi o comanda însuşi marele vizir *(hazarapatis)*, persanul Nabarzane. Aripa stângă, condusă de Aristomede, aflată la poalele munţilor, era formată din căţărători şi arcaşi, având ordinul să atace duşmanul din flanc.

Armata lui Alexandru dispunea de 25.000 de pedestraşi şi de 5.500 de călăreţi şi se afla cu aripa stânga spre mare. Aici se aflau: cavaleriile tesaliană şi peloponesiană, detaşamente trace, pedeştri şi călări, arcaşi cretani, trăgători de elită. Această aripă era condusă de bătrânul general Parmenios. în centru, sub comanda lui Crateros, se afla falanga grea, şase batalioane, cu oştenii dispuşi cot la cot, ca un arici de oţel. Aripa dreaptă, aflată sub conducerea lui Alexandru, era formată din cele opt vestite escadroane macedonene de cavalerie ale „Prietenilor", căţărătorii peonieni şi trupele mobile ale agrienilor.

După cum se înţelege, toata intrarea în defileu era blocată de trupe. Se înainta pe 32 de rânduri, deoarece trecătoarea nu permitea desfăşurarea pe un front mai larg.

Pe la prânz, tânărul rege macedonean, care împlinise douăzeci şi trei de ani, şi-a trecut în revistă trupele, în-curajându-le. Brusc, a pornit la atac. Cavaleria grea a reuşit să străpungă aripa stângă persană, în centru, falanga macedoneană, destrămată un moment din cauza obstacolului pe care-1 reprezenta traversarea cursului de apă, a intrat în luptă cu mercenarii greci ai lui Darius, pe care, ulterior, i-a atacat din flanc. Lângă mare, cavaleria persană reuşise sa răstoarne linia de călăreţi macedoneană, dar când au văzut că centrul, unde se afla Darius, cedează, s-a retras şi ea.

„Alexandru — povesteşte Quintus Curtius Rufus — îşi făcea datoria nu numai de comandant, ci şi de ostaş, căutând să dobândească cea mai strălucită glorie prin doborârea regelui persan, căci Darius, pe carul său înalt de luptă, îi domina pe toţi cei din jur, fiind un nestăvilit imbold pentru ai săi ca să-1 apere şi pentru duşmani ca

să-I atace. De aceea, fratele sau Oxartes, când observă că Alexandru tăbărî asupra lui Darius, îşi aşeză călăreţii pe care-i comanda chiar în faţa carului regelui persan. Prin armele şi puterea trupului său, Oxartes doborî la pământ pe unii macedoneni care se năpustiseră fără prevedere, iar pe alţii-i puse pe fugă. Dar macedonenii care-l înconjuraseră pe Alexandru se avântară în năprasnic iureş, cu Alexandru în frunte, asupra pâlcului de călăreţi persani. Atunci înfrângerea perşilor s-a transformat într-un adevărat măcel. In jurul carului de luptă al lui Darius zăceau cele mai vestite căpetenii persane... Au căzut în luptă şi macedoneni, nu atât de mulţi la număr, în schimb dintre cei mai îndrăzneţi şi mai bravi; între aceştia şi Alexandru fusese uşor rănit la coapsa dreaptă de vârful unei săbii.

Iată însă că, străpunşi de lănci, caii care-l duceau pe Darius au început să se zbată şi să-l zgâlţâie pe rege în car; acesta, temându-se să nu cadă viu în mâinile duşmanilor, sări din car şi se aruncă pe un cal, care-l urma în acest scop, azvârlindu-şi însemnele regeşti, spre ruşinea sa, ca să nu-i trădeze fuga. Atunci într-adevăr se risipiră şi ceilalţi persani, de frică aruncându-şi armele pe care mai înainte le luaseră pentru a-şi apăra viaţa..."

După cum spune istoricul Paul Faure, este îndoielnic, cu toate că există şi afirmaţia lui Khares din Miti-lene, şambelan al lui Alexandru, că acesta s-ar fi luptat corp la corp cu Darius şi că regele persan, excelent arcaş, l-ar fi rănit chiar el pe tânărul rege macedonean. In realitate, „în scrisoarea pe care Alexandru i-a trimis-o lui Antipatros, regentul Macedoniei, asupra bătăliei, se poate citi doar că această rană (a treia de la urcarea pe tron) a fost provocată de o lama de sabie la pulpă şi că nu era deloc periculoasă". *(Plutarh)*

S-a continuat cu urmărirea duşmanului care fugea pe diferite drumuri. Macedonenii au intrat în tabăra persană plina de multe bogăţii, în care se aflau femeile, printre care mama Iui Darius, soţia si sora sa, cele două fiice şi fiul său Ochos, în vârstă de şase ani. Toţi au căzut în mâna lui Alexandru care s-a purtat faţă de ei cu mult respect, considerându-i o pradă mult mai preţioasă decât tot aurul găsit în corturile regale.

„Uriaşe cantităţi de aur şi argint, podoabe de lux, nu pentru război, au căzut pradă ostaşilor macedoneni. Deoarece apucaseră să ia mai mult decât puteau duce, pretutindeni drumurile erau presărate cu obiecte de mai mică valoare, pe care lăcomia îi făcuse să le arunce cu dispreţ...

Tabăra persană vuia de tot felul de tânguiri şi gemete... Ostaşii lui Alexandru lăsaseră neatins doar cortul lui Darius, cu un lux şi o bogăţie fără seamăn, păstrând aceste comori pentru Alexandru... In această bătălie şi-au pierdut viaţa o sută de mii de pedestraşi şi zece mii de călăreţi persani. Pierderile lui Alexandru au fost de 504 răniţi; în afară de aceştia, s-a deplâns moartea a 302 ostaşi din rândurile pedestraşilor, iar din rândul cavaleriei a 150 de viteji ..." *(Quintus Curtius Rufus)*

Această bătălie, sărbătorită cu multă bucurie şi pictată de Philoxenes din Eritreea (pictură copiată pe mozaicul din Pompei, aflat acum în muzeul din Neapole), n-a fost totuşi, după unii, decât un semisucces. Darius, lă-sându-şi bagajele şi miile de morţi pe câmpia de la Issos şi în defileul din Amanus, a reuşit să scape, împreună cu cel puţin 4.000 de călăreţi persani şi s-a îndreptat spre

1) Cifrele pierderilor din cele doua tabere, date de Rufus, sunt, desigur, exagerate.

nord, unde se aflau două dintre provinciile Asiei Mici, Capadocia şi Paflagonia, care nu erau încă stăpânite de macedoneni, şi unde a început să-si refacă armata.

înainte de bătălia de la Issos, aflându-se că marea armată a lui Darius trecuse Eufratul, bucuria fusese mare în partidele antimacedonene din cetăţile greceşti, în speranţa că Alexandru va fi nimicit. Au trimis şi o delegaţie (doi atenieni, un teban şi un grec) la Damasc, să trateze cu perşii în dorinţa de a se alia împotriva lui Alexandru, în Atena, oratorul Hiperide ^ îndemna la o acţiune imediată, dar Demostene, prudent de data aceasta, era de părere să se mai aştepte. Când veştile despre victoria lui Alexandru la Issos au ajuns în Grecia, consternarea duşmanilor macedonenilor a fost totală.

1) Orator şi om politic atenian (390-322 ÎH.), adept a lui Demostene. A fost ucis la ordinul lui Antipatros.

învingător, Alexandru se arată mărinimos

ereuşind să-i ajungă din urmă pe fugarii persani, printre care se afla şi Darius, Alexandru, obosit, s-a întors în cortul său, şchiopătând uşor din cauza rănii de la pulpă, căpătată în timpul bătăliei. Se pare că nu a fost prea mulţumit de remarca lui Parmenios care-1 asemănase cu Filip, tatăl sau, şi el rămas şchiop, tot din cauza rănilor în urma unei bătălii.

El a poruncit să fie chemaţi la masa lui oamenii cei mai apropiaţi. Petrecerea a fost tulburată de urlete, ţipete de jale şi planşete venite dintr-un cort vecin, acela în care fuseseră duse femeile din familia lui Darius. Cauza acestor manifestări de durere era vestea că Darius fusese ucis în luptă, deoarece una din femei văzuse carul de luptă

al Marelui Rege, armele şi mantia pe care Darius, în fuga lui, le aruncase pe jos.

Alexandru 1-a trimis în cortul prizonierelor pe Mi-trene, cel care îi predase oraşul Sardes şi care vorbea persana, apoi pe omul lui de încredere, Leonatus, să le liniştească şi să le spună că Darius nu era mort. Leonatus a pătruns în cort, după ce a aşteptat să fie primit, şi le-a asigurat pe femei că Darius trăieşte, iar ele vor fi tratate cu tot respectul cuvenit rangului lor, pe care li-1 recunoş-teau şi de acum încolo.

A doua zi, Alexandru a ordonat să fie incineraţi ostaşii săi morţi si a cerut să li se acorde aceleaşi onoruri şi persanilor nobili. Condiţiile, însă, nu permiteau să se facă înmormântări cu pompă deosebită, aşa că totul s-a rezumat la simple incinerări.

îndeplinind această sarcină pioasă, Alexandru le-a anunţat pe prizonierele regale că le va vizita, însoţit de prietenul său Hefaistion. Regina Sisigambis, mama lui Darius şi Statira, soţia regelui persan, s-au prosternat la picioarele lui Alexandru, ce a avut o purtare aleasă, prin care s-a ridicat mult deasupra regilor dinaintea lui în ase-menea situaţii, fapt consemnat si de istoricul Quintus Curtius Rufus:

„Faţă de fiicele regelui Darius, de o frumuseţe ieşită din comun, a avut o atitudine atât de corectă de parcă ar fi fost născute din aceeaşi mamă care îl adusese şi pe el pe lume. Pe soţia lui Darius, pe care nici o altă femeie nu o întrecea în frumuseţe în acea vreme, nu numai că a respectat-o, dar a luat toate măsurile ca nimeni să nu necinstească trupul prizonierei...

...Regele le-a îndemnat să nu se piardă cu firea. L-a strâns apoi Ia piept pe fiul lui Darius. Acesta, câtuşi de puţin înspăimântat de înfăţişarea unei persoane pe care atunci o vedea pentru prima oară, 1-a cuprins cu mâinile

pe după gât. Atunci regele a fost atât de impresionat de încrederea copilului încât, privindu-l pe Hefaistion, i-a spus: «O, cât de mult aş vrea ca Darius să aibă ceva din firea acestui vlăstar!» Apoi a ieşit din cort."

Imediat, Alexandru l-a trimis pe Parmenios la Damasc, în Siria, prin valea râului Oronte şi câmpia Bekaa, la 500 de kilometri spre sud, împreună cu o solidă escorta, pentru a prelua tezaurul lui Darius, care urma sa-i fie dat de satrapul Damascului. Acesta, trădându-şi jurământul faţă de regele său, Darius, pusese să se scoată tezaurul în afara zidurilor oraşului. La vederea trupelor lui Parmenios, gărzile persane şi hamalii care duceau poverile cu aur au rugit. Macedonenii au descoperit, în rândurile fugarilor, urmaşi ai foştilor conducători ai perşilor şi membri ai familiilor nobile persane. Pe toţi i-au luat prizonieri, ca şi pe ambasadorii spartani, beoţieni şi ate-nieni trimişi la regele Darius pentru a-î convinge să se alieze cu ei, fiindcă puseseră mâna pe arhiva persană în care au fost găsite scrisorile trimise din Grecia de duşmanii lui Alexandru.

Se pare că trădările descoperite erau atât de numeroase încât Alexandru a preferat sa nu mai cerceteze nimic şi să-i elibereze pe ambasadorii greci.

Suma de bani capturată de macedoneni s-a ridicat la 2.600 de talanţi, iar argintul lucrat valora 500 de talanţi. După cum spune Quintus Curtius Rufus, satrapul din Damasc, cel care îl trădase pe Darius, şi-a primit pedeapsa, un complice tăindu-i capul şi trirniţându-i-l apoi regelui persan.

*o j<# zoo 3°° *°°*

500 fan

L '---1 -------' -----—*

Darius îi scrie **lui Alexandru**

Alexandru 1-a numit pe Parmenios guvernator al Coelosyriei *(Siria pietroasă,* între Munţii Liban şi Antili-ban) şi i-a cerut să păstreze cu grijă trofeele de război şi prizonierii. El a pornit cu armata spre sud, pe malul Mării Mediterane, în direcţia porturilor feniciene. Flota existentă aici constituia un permanent pericol pentru comerţul grec şi pentru navele militare greceşti. Datorită dezbinării dintre principalele cetăţi feniciene, Tir, Sidon şi Abydos, până la sfârşitul anului 333 Î.H. şi începutul lui 332 Î.H., Alexandru a reuşit să cucerească întregul litoral siriano-fenician. Căderea Tirului, care i-a opus o rezistenţă înverşunată, s-a petrecut în august 332 î.H.

în oraşul Sidon, a numit guvernator un prinţ filo-elen, Abd'alonim, care a pus flota oraşului în serviciul Iui Alexandru, din ură pentru cetatea rivală, Tir. Sarcofagul din Sidon, una din piesele importante ale muzeului din Istanbul, împodobit cu scene de vânătoare şi de război, a conţinut, probabil, rămăşiţele pământeşti ale lui Abd'alonim. în ceea ce priveşte Tirul, o ambasadă a oraşului, condusă de moştenitorul regelui Abdimilik, aflat în serviciul perşilor în Marea Egee, a încercat să-1 îmbuneze pe Alexandru cu cadouri, cu condiţia ca nici un macedonean să nu intre în oraş. Cu alte cuvinte, doreau păstrarea neutralităţii.

Alexandru, care se credea descendent din Heracle-Melqart (Heracle era identificat cu Melqart, principalul zeu din Tir), a cerut să i se permită să-i aducă un sacrificiu regal strămoşului său, chiar pe insula pe care era construit oraşul cu cele două porturi ale sale. Aristocraţia şi clerul din Tir I-au refuzat categoric, mai ales că

primiseră asigurări din Cartagina că-i va ajuta. Alexandru, care-şi dădea seama că Tirul, rămas încă neînvins, reprezenta o ameninţare, şi-a însărcinat generalii să găsească mijlocul prin care să cucerească oraşul fără a folosi flota.

întreaga armata a construit un dig perpendicular pe coastă, pornind dinspre continent, lung de 700 de metri şi lat de 60 de metri, prin care s-a legat ţărmul de insula, dig pe care urma să înainteze întregul arsenal. Lucrarea era deosebit de grea, din pricina mării foarte adânci în jurul cetăţii şi foarte agitate. Trebuia transportate mari cantităţi de piatră din vechiul Tir şi mult material lemnos din Munţii Liban. Şi totuşi digul, cu toate eforturile locuitorilor oraşului ca să-l distrugă, ajutaţi şi de zbuciumul valurilor, a ajuns să depăşească nivelul apei. Pentru a feri lucrătorii de lăncile şi săgeţile apărătorilor oraşului, s-au construit două turnuri la capătul digului, de unde se puteau arunca proiectile în corăbiile inamice care s-ar fi apropiat. Deşi incendiate de tirenieni, turnurile au fost refăcute. O furtună a distrus digul, dar lucrările s-au reluat, parapetii fiind întăriţi cu trunchiuri de arbori.

Macedonenii au asediat Tirul atât de pe acest dig cât şi cu ajutorul flotei din Cipru, care, împărţită în două, a atacat cetatea prin stânga, sub conducerea lui Pyta-goras, regele Ciprului, şi prin dreapta, sub conducerea lui Alexandru. Deoarece locuitorii din Tir nu au îndrăznit să susţină o bătălie navală, vasele lui Alexandru şi ale lui Pytagoras s-au apropiat de ziduri si au încercat să le spargă cu berbecii, situaţia cetăţii devenind disperată. Din fericire pentru ei, o furtună puternică a împrăştiat navele asediatoare.

Alexandru era nemulţumit că o singură cetate îl ţinea în loc şi se temea că diminuarea faimei lui de neînvins va da aripi celorlalţi duşmani. După ce a acordat două

zile de repaus soldaţilor, a poruncit să se pună în mişcare, în acelaşi timp, şi flota si maşinile de război,

în urma acestui atac concomitent, năvălitorii au putut pătrunde în oraş, prin spărturile făcute de berbeci, iar flota macedoneană a reuşit să intre în port.

Oraşul şi cele două porturi au fost cucerite, stradă cu stradă, casă cu casă, până la capitularea totală. Din 30.000 de cetăţeni, au murit în luptă vreo 6.000. Apoi, 5.000 de femei şi copii au fost vânduţi ca sclavi şi 2.000 de bărbaţi ucişi prin crucificare.

In timpul operaţiunilor de asediu, Alexandru a mai condus şi o scurtă expediţie contra sirienilor din Antili-ban care-i ameninţau legăturile cu Alepul. El a cerut, de asemenea, jurământ de supunere şi subvenţii marilor preoţi ai evreilor, din Ierusalimul aflat Ia 250 de kilometri, şi le-a obţinut. După unele surse, Alexandru nu a intrat în Ierusalim, lăsându-I să se conducă după sistemul lui teocratic şi scutindu-1 de impozitul pe care, înainte, îl datora regelui persan.

Avantajele pe care Alexandru le acorda cetăţilor care i se alăturau şi pedepsele aplicate celor care i se opuneau au făcut ca şi cetăţile din Cipru, pe trei sferturi greceşti la origine, să-i trimită ambasadori, cerând protecţie macedoneană, dar şi garantarea libertăţilor şi a autonomiei lor.

Alexandru era acum stăpânul unei flote de 250 de corăbii, alcătuită din vase de război feniciene, rodiene, liciene şi cipriote. Ultimele puncte de rezistenţă din Siria şi Palestina cedaseră, drumul spre Egipt era deschis, Egiptul fiind total izolat de Persia. Ultima fortăreaţă persană, Gaza, iniţial s-a apărat, dar după un lung asediu a căzut, iar Alexandru a instalat şi aici trupe macedonene. Gaza, antica Minoa, capitala filistenilor, deţinea o garnizoană puternică, sub comanda unui persan energic, Betis.

S-a încercat cucerirea oraşului cu turnuri mobile şi să-pând galerii, ca de mină, pe sub ziduri, în timpul unei ciocniri, regele a fost rănit. Până la urmă, au înălţat un rambleu aproape la fel de înalt ca zidurile cetăţii, pe care s-au pus turnuri care dominau oraşul. De acolo, macedonenii aruncau săgeţi si lănci. Zidurile s-au prăbuşit sub acţiunea berbecilor şi soldaţii au pătruns prin această breşă. Rănit a doua oară aici (şi a cincea oară ca luptător), Alexandru, furios, a lăsat să fie masacraţi toţi localnicii, inclusiv guvernatorul Betis.

Când Betis, care luptase cu mult curaj contra macedonenilor, a căzut viu, dar rănit, în mâinile duşmanilor săi, a fost adus în faţa hii Alexandru. Nu s-a umilit în faţa tânărului rege, refuzând chiar să-i răspundă la întrebări. Mânios, Alexandru a pus să fie legat cu nişte curele de picioare şi agăţat de un car de luptă. A mânat caii carului, înconjurând oraşul, fălindu-se că-l imită pe Ahile, care se răzbunase în acelaşi fel, târând leşul lui Hector, ucigaşul lui Patrocle.

Pe toţi ceilalţi locuitori i-a vândut ca sclavi. Oraşul a fost populat cu oamenii din vecinătate şi transformat în fortăreaţă, servind, ulterior, ca bază de operaţiuni militare. Flota macedoneană a ocupat insulele şi cetăţile din Chios, Lesbos şi Mitilene, care fuseseră capturate de perşi cu un an înainte.

La începutul iernii, Alexandru a primit o scrisoare de la Darius. Acesta îi propunea un tratat de alianţă şi de prietenie, oferindu-i sume mari pentru răscumpărarea şi eliberarea fiului său, a mamei, soţiei şi fiicelor sale.

Alexandru i-a răspuns în calitatea sa de comandant suprem al unei expediţii „greceşti", al cărei rol era acela „de a răzbuna" prejudiciile aduse de perşi în lumea greaca; în continuare, îl acuza pe rege de a fi principalul promotor al mişcărilor greceşti împotriva sa. In încheiere,

îi cerea să-1 recunoască drept Mare Rege al Asiei şi să i se închine, în caz contrar, războiul avea să continue.

După Quintus Curtius Rufus, scrisoarea lui Darius era concepută într-un stil trufaş care 1-a jignit adânc pe Alexandru.

„Ceea ce 1-a indignat mai mult ca orice a fost faptul că Darius se intitula pe sine rege, fără să i se adreseze şi lui cu aceeaşi titulatură. Ba, mai mult, în loc să-1 roage, Darius îi cerea pe un ton poruncitor să-i înapoieze, în schimbul unei sume atât de mari cât ar putea încăpea în toată Macedonia, mama, soţia şi copiii săi.

Alexandru i-a răspuns în felul următor:

«Regele Alexandru îl salută pe Darius... Eu nu fac altceva decât să mă apăr împotriva războaielor şi nu eu sunt acela care le pornesc mai întâi, îţi făgăduiesc solemn că îţi voi înapoia mama, soţia şi copiii, fără să-ţi pretind vreo sumă de răscumpărare, căci eu ştiu să-mi învinq adversarul, dar ştiu să mă port şi frumos cu cel învins... De altfel, când îmi vei mai scrie, nu trece cu vederea peste faptul că tu nu te adresezi în scris unui rege oarecare, ci însuşi regelui tău!»"

După Arrian \ Alexandru i-ar fi scris lui Darius în aceşti termeni:

„Vino să mă vezi în calitatea mea de stăpân al întregii Asii... De acum înainte, când mi te vei adresa, fa-o ca şi cum aş fi stăpânul bunurilor tale. Altfel, voi considera atitudinea ta ca o insultă. Dacă vrei o nouă bătălie pentru stabilirea celui demn să poarte titlul de rege, aşteaptă-mă gata de luptă. Nu te feri. Te voi întâlni oriunde".

1) Flavius Arrian, istoric şi filozof grec (105-180 dH.). Discipol al lui Epictet; a scris, între altele, *India* şi *Anabma* sau *Expediţia lui Alexandru.*

Din Damasc, Parmenios i-a trimis o parte din tezaurul lui Darius şi o femeie, nobila Barsine, fosta soţie sau concubină a lui Memnon. Prezenţa acesteia, care-1 cunoscuse odinioară pe Alexandru copil (era cu cinci ani mai mare ca el) la curtea din Pella, unde venise împreună cu tatăl ei Artabaze, a îndulcit mult zilele şi nopţile lui A-lexandru în acea iarnă, fără a-i stârni gelozia lui Hefais-, tion. Astfel a fost conceput Heracle, primul copil al lui Alexandru.

Darius nu a acceptat condiţiile umilitoare puse de Alexandru în scrisoarea sa de răspuns şi a continuat să se pregătească pentru o nouă bătălie. Alexandru nu 1-a urmărit, preferând să-şi asigure spatele prin cucerirea Siriei şi Egiptului, unde perşii aveau baze militare deosebit de puternice, mai ales în Fenicia, principala furnizoare de nave pentru flota persană.

A doua scrisoare **a lui Darius**

Sfârşitul asediului Tirului a fost însoţit şi de o nouă scrisoare pe care Darius i-a trimis-o lui Alexandru, căruia i s-a adresat, de această dată, ca unui rege.

Darius îi propunea lui Alexandru, pe lângă aurul oferit în prima scrisoare, pe fiica lui, Statira (avea acelaşi nume ca mama sa), care ar fi primit ca zestre întreg ţinutul aflat între Helespont şi fluviul Halys [1]. Regele Persiei era mulţumit să păstreze partea de la răsărit de fluviu, unde îi rămânea destul teritoriu. Alexandru să înceteze sa-1 mai provoace, pentru că ar trebui să treacă peste

1) Fluviu din Asia Mică. Izvorăşte din Munţii Antitaurus, străbate Capadocia şi se varsă în Marea Neagră (700 km). Astăzi: Kizil-Irmak.

atâtea piedici cu armata lui mica, de pildă fluviul Eufrat, TigruLj Araxes şi Hydaspes şi multe altele din vastul teritoriu. In final, îl ameninţa pe Alexandru că, dacă va veni în întâmpinarea sa, va fi spre pieirea macedoneanului!

Scrisoarea de răspuns a lui Alexandru, care n-a luat în seamă îndemnul lui Parmenios de a se mulţumi cu Asia Mică („Aş primi, i-a spus Alexandru, dacă aş fi Parmenios"), conţinea următoarele:

„Darius îmi făgăduieşte ce nu-i mai aparţine; vrea să împart cu el ceea ce a pierdut în întregime... Dacă Darius a ajuns sa nu-şi dea seama de adevărata situaţie în care sunt ambele tabere, n-are decât sa recurgă cât mai grabnic la calea armelor... Ţinta campaniei lui Alexandru nu e Lidia sau Cilicia, ci Persepolis însuşi, capitala regatului persan, şi apoi Bactra, Ecbatana, precum şi teritoriile cele mai îndepărtate ale Persiei, pe care si-a propus să le anexeze la imperiul său". *(Quintus Curtius Rufus)*

Cucerirea Egiptului

Alexandru era convins că Darius ştia, în urma răspunsului pe care i-1 dăduse la a doua scrisoare, că ultima lui şansa era învingerea în luptă a macedoneanului care-i ucisese generalii, îi capturase un mare număr de cetăţi şi îi ţinea prizonieră întreaga familie.

Alexandru aflase că Darius mobiliza trupe şi aducea în jurul Babilonului elefanţi, cămile, călăreţi, suliţaşi şi arcaşi, adică forţa vie dintotdeauna a imperiului persan. Dar intraseră în sezonul nefavorabil, al ploilor pe coasta mărilor şi al furtunilor de nisip în deşert, care punea în pericol ambele armate dacă ar fi pornit la drum înainte de scurgerea unui răstimp de şase luni.

în plus, Alexandru aştepta întăriri din Macedonia, pentru care îl trimisese pe Amyntas cu zece trireme, trupele lui fiind împuţinate. Nu avea încă încredere în ostaşii proveniţi din rândul popoarelor învinse.

în luna noiembrie (332 î.H.), armata macedoneană a intrat în Egipt pe uscat şi în şapte zile a ajuns la Pelusa, în Delta Nilului. Pe mare înaintau forţele navale conduse de Hefaistion. Cucerirea Egiptului nu îi putea pune mari probleme lui Alexandru, deoarece clerul, forţa conducătoare a egiptenilor, era într-o permanentă rebeliune contra opresorilor persani.

Intraţi în panică, perşii din Memfis n-au mai aşteptat sosirea lui Alexandru, care venea cu o corabie pe Nil. Masakes, comandantul persan, nu a opus decât o rezistenţă simbolică şi i-a predat imediat tezaurul lui Alexandru, în oraşul Cercasoros, de pe malul stâng al Nilului. Regele a intrat numaidecât în tratative cu preoţii, îe-a restabilit vechile privilegii, a făcut sacrificii zeului Apis şi altor divinităţi ale Egiptului şi a poruncit sa fie reconstruite sanctuarele de la Karnak şi Luxor. Preoţii se pare că l-au declarat rege-faraon, succesor legitim al lui Nec-tanebo n (350-341 î.H.), deci zeu reîncarnat, în vechiul templu ai lui Ptah, decernându-i toate titlurile rezervate odinioară faraonilor. De la Memfis, Alexandru şi-a continuat drumul spre vest, mergând pe braţul stâng al Nilului (braţul canopic). La începutul lui ianuarie 331 Î.H., a ajuns la Canope.

în timpul unei vizite la vechiul port al pescarilor, numit Rhakotis, care se afla în faţa Insulei Per-ao, (sau Pharaon, *Pharos,* în greacă), aproape de vărsarea braţului canopic al Nilului, s-a gândit că acest loc ar fi foarte bun pentru construirea unui port. Era suficient să fie legată insula de mal printr-un dig pentru a se obţine două rade minunate şi sigure. Conform obiceiului său, şi-a pus fără

zăbavă planul în aplicare. L-a chemat pe arhitectul său preferat, Dinocrate din Rodos, şi împreună cu doi tehnicieni ai armatei, Diades şi Kharias, a întocmit planurile noului oraş. începând din ianuarie 331 î.H., câteva mii de călăreţi şi pedestraşi macedoneni si voluntari greci, meseriaşi şi comercianţi, au plecat din Memfîs spre viitorul port. Lor li s-au adăugat greci şi egipteni din jurul lacului Mareotis şi din târgul Rhakotis, din faţa Insulei Pharos. Oraşul urma să aibă caracteristicile oraşelor triple *(tripolis)* din lumea antică şi să poarte numele Alexandria; se prevedea că o să aibă o lungime de 30 de stadii (5.340 de metri) şi o lăţime de 7-8 stadii (circa 1.325 de metri); digul de legătură a insulei cu ţărmul trebuia să aibă l .260 de metri lungime; s-au stabilit cinci cartiere, două pieţe şi spaţii verzi. Străzile se întretăiau în unghi drept, printre palate splendide, săli de gimnastică, biblioteci şi temple.

Terenul mlăştinos din jur se transforma în lacuri, pe care viitorii locuitori vor face plimbări cu barca.

Lăsându-1 pe arhitect împreună cu echipele de maiştri şi muncitori, formate din cinci naţiuni, să muncească mai departe la construirea oraşului nou, Alexandru a lucrat fără odihnă: a organizat o expediţie ştiinţifică cu misiunea de a studia creşterea apelor Nilului, a împărţit Egiptul în patru districte: Egiptul de Sus, Egiptul de Jos, Libia şi Arabia. în fruntea lor a pus guvernatori *(nomarhi)* persani, dublaţi de strategi macedoneni. Centralizarea finanţelor a încre-dinţat-o grecului Cleomene.

Principalele informaţii despre activitatea lui Alexandru în Egipt provin de la Ptolemeu, fiul lui Lagos, cel care, după moartea macedoneanului, avea să devină primul rege al Egiptului elenistic şi întemeietorul dinastiei Lagide.

Oracolul lui Amon

Venind în Egipt, Alexandru şi-a îndeplinit o dorinţa pe care o avea de mult timp în minte: să viziteze templul lui Amon, pentru a căpăta un oracol asupra secretului naşterii sale. Templul se afla în oaza Siwah, în plin desert. Pentru a ajunge acolo, a trebuit să parcurgă, timp de patru zile, un drum foarte greu. Ajungând la templu, a intrat singur. De foarte puţine ori faraonii veniseră până în oaza Siwah, pentru că primeau oracolele fără a fi nevoie să se deplaseze. Marele preot al templului vizitase oraşe din Grecia si ştia sa vorbească bine greceşte. El 1-a invitat pe Alexandru sa pună oricâte întrebări ar fi dorit.

Idolul sculptat al lui Amon, purtat într-o barcă, avea trupul unui om cu un falus enorm, capul ca al unui berbec, cu coarne de aur. Barca, dusă pe un fel de targa, de ale cărei mânere trăgeau tinere fecioare din templul lui Amon, avea atârnate cupe de argint care, în mişcare, scoteau sunete ca de clopoţei. Dublura lui Amon se înclina în toate direcţiile, după cum păşeau fetele care duceau targa. Din mişcările făcute de idol, preotul deducea răspunsul oracolului.

Alexandru a vrut să afle mai întâi dacă Amon îl va face stăpânul lumii.

Răspunsul la prima întrebare a lui Alexandru a fost: „Fără îndoială, fiul meu, Amon te va face stăpânul lumii".

A doua întrebare s-a referit la asasinii tatălui său, dacă aceştia au fost pedepsiţi. Mişcările statuetei zeului au fost violente. „L-ai supărat pe zeu, fiule, a tradus marele preot. Nici un muritor nu-1 putea asasina pe tatăl tău. Dar, dacă vorbeşti de Filip, de la care ai moştenit trupul, totul s-a îndeplinit conform justiţiei si voinţei supreme."

La urmă, oracolul a adăugat: „Dovada că îţi datorezi naşterea unui zeu va rezulta din faptele tale. Până acum nimeni n-a putut să te învingă; în viitor, vei fi mereu învingător".

Quintus Curtius Rufus, vorbind despre dublura lui Amon, spune:

„Divinitatea adorată aici nu are trăsăturile pe care artiştii le zugrăvesc îndeobşte când îi reprezintă pe zei; acolo totul se aseamănă cu un disc ombilical, împodobit cu un smarald şi cu alte pietre preţioase. Când se cere oracolului un răspuns, preoţii transportă discul într-un vas de aur, de marginile căruia atârnă numeroase potire de argint. Femei şi fecioare merg în urma cortegiului, cântând, după datina străbună, un imn lipsit de artă muzicală, prin care ei cred că şi-1 fac prielnic pe Zeus, ca să le rostească un oracol norocos".

Quintus Curtius Rufus pare destul de sceptic referitor la răspunsurile marelui preot, care zice că a căutat să-1 linguşească pe Alexandru numindu-1 *fiule* şi pre-vestindu-i că va fi stăpânul întregului pământ, dându-i astfel de înţeles că este fiul lui Zeus.

„Cel care ar fi preţuit cu adevărat si cu obiectivitate buna-credinţă a oracolului, fără îndoială ar fi putut vedea că aceste răspunsuri sunt ticluite, fiind lipsite de temei... Dar Alexandru a îngăduit nu numai să fie numit *fiu al lui Zeus,* ci chiar a poruncit aceasta."

După unele scrieri, în timp ce mergea spre oaza Si-wah, prin deşert, Alexandru a întâlnit, la Paraitonion, (Mersah Matruh) o delegaţie a grecilor din Cirene. Aceştia i-au oferit o coroană din aur şi cadouri bogate.

Este posibil să fi încheiat cu ei un tratat de prietenie şi de alianţă militară, ceea ce nu implică, în nici un caz, că republica Cirene 1-ar fi recunoscut pe Alexandru drept rege.

Cucerirea întregului imperiu persan

Plecarea din **Egipt. Bătălia de** la Gaugamela

a sfârşitul lunii mai a anului 331 Î.H., Alexandru s-a întors la Tir, unde fl aştepta o delegaţie venită din Atena să-i mulţumească, în numele întregii cetăţi, pentru strălucitele sale victorii asupra perşilor.

Drumul până la Tir 1-a parcurs foarte repede, călătorind zi şi noapte, dar s-a oprit la Memfis pentru a reglementa unele probleme organizatorice din Egipt. A mers apoi pe Nil, până la Pelusa, unde s-a întâlnit cu grosul trupelor sale, cărora li se adăugaseră mercenari veniţi din Grecia şi din Asia Mică. în fruntea acestei armate redutabile, formate din 7.000 de călăreţi şi aproximativ 40.000 de pedestraşi, a înaintat de-a lungul coastei până la Tir. Aici, în mai 331 Î.H., s-au desfăşurat serbările în onoarea lui

Heracle-Melqart şi a lui Dionysos. Acum a luat câteva hotărâri importante: le-a redat atenienilor pe concetăţenii făcuţi prizonieri, trei ani mai-nainte, în bătălia de la râul Granicos; pentru a potoli rebeliunile din Pelopones, a poruncit ca 100 de nave cipriote şi feniciene, aflate în cele două porturi noi ale Tirului, să pornească imediat spre Creta pentru a întări forţele navale macedonene de acolo; apoi a trecut îa reorganizarea financiară a Asiei de vest. Pentru a percepe tributurile şi contribuţiile, 1-a numit pe Koiranos din Beroe guvernator în Tir şi pe Philoxenes în Asia Mică, la Sardes. Harpalos, prietenul său din adolescenţă, a fost pus în funcţia de conducător al tezaurului şi controlor al finanţelor, post pe care-1 va ocupa timp de şapte ani. Cum unul din guvernatorii săi, Andromachos din Siria, a fost prins şi ucis de sama-riteni în apropiere de Ierusalim, Alexandru a reuşit să-i descopere pe asasini şi i-a executat. In locul lui Andromachos, 1-a numit pe Menon.

Comandantul flotei sale, care eliberase Creta de sub dominaţia perşilor, a fost însărcinat de Alexandru să cureţe marea de navele piraţilor, care se înmulţiseră mult în perioada luptelor lui cu Darius.

încheind toate aceste probleme organizatorice, A-lexandru a pornit cu armata sa pentru a-1 înfrunta, pentru a treia oară, pe Darius. Trecând prin Sidon, Beirut şi Damasc, Homs, Hama, Alep şi prin stepe întinse, i-au fost necesare 51 de zile de marş, din 10 iunie până pe 31 iulie 331 Î.H., în plină vară, parcurgând în medie 12 kilometri pe zi — în total, ceva mai mult de 600 de kilometri, din Tir până în nordul Siriei, pe Eufrat.

Soţia lui Darius, Statira, a murit, epuizată de oboseala drumului, iar Alexandru i-a făcut funeralii la Alep, demne de rangul ei. Unii cronicari vorbesc despre o nouă

scrisoare pe care i-ar fi trimis-o Darius lui Alexandru, când a aflat de moartea reginei şi de comportarea cuviincioasă a regelui macedonean. In scrisoare, i-ar fi oferit o treime din imperiu, de la Mediterana la marea buclă a Eufratului, dar Alexandru 1-ar fi refuzat din nou.

Darius era bine informat de manevrele lui Alexandru şi, când a aflat că revenise din Africa, a dat ordin ca toate armatele, din toate colţurile imperiului, să se adune la Babilon. Se strânseseră acolo, după cum spune Quintus Curtius Rufus, bactrienii, sciţii şi cei din India, la care s-au alăturat repede şi alte neamuri, în total, oastea era de două ori mai numeroasă decât cea pe care Darius o avusese în Cilicia, dar mulţi soldaţi erau ne-înarmaţi şi se făceau mari eforturi să li se procure arme. Herghelii întregi de cai fuseseră împărţite trupelor de pedestraşi pentru a mări numărul călăreţilor, în armata lui Darius se foloseau acum care de luptă prevăzute cu un soi de coase, fixate în diferite puncte ale roţilor, pentru a tăia tot ce le ieşea în cale în timpul galopului cailor.

Plecând din Babilon, armatele lui Darius înaintau în înspre Tigru. IlMesopotamia % după trecerea Eufratului, Darius 1-a trimis pe Mazaios, şeful lui de stat major, împreună cu 2.000 de mercenari greci şi 3.000 de călăreţi persani, să păzească toate vadurile peste Eufrat ca să-1 împiedice pe Alexandru să intre în Mesopotamia şi să pustiască regiunile pe unde urmau să treacă macedonenii pentru a-i înfometa. Sarcina era dificilă pentru generalul persan şi, după cum scrie istoricul Aman, în *Anabasa,* „când Mazaios a auzit că Alexandru se apropia, a fugit cu toate trupele. După aceea, au fost făcute două poduri peste fluviu şi Alexandru a trecut cu toate trupele sale".

1) „Ţara dintre cele două fluvii".

Darius şi-a continuat drumul spre Tigru, pe care 1-a traversat, şi şi-a stabilit tabăra aproape de satul Arbeles. De acolo, la vreo 80 de stadii, se afla un teren prielnic desfăşurării trupelor. Câmpia era netedă şi cele câteva movile existente au fost nivelate pentru a permite carelor de război prevăzute cu coase, cavaleriei şi elefanţilor să acţioneze în voie ca să zdrobească rezistenţa inamică.

Alexandru, după trecerea Eufratului, a înaintat prin câmpia mesopotamiană până la Tigru. Mai bine de 40 de zile le-au fost necesare trupelor sale pentru a parcurge cei 440 de kilometri dintre cele două fluvii. Aflase prin cercetaşii săi locul unde îşi făcuse tabăra Darius, la nord de antica Ninive, la câteva zeci de kilometri de Arbeles spre nord-vest. Trecerea Tigrului s-a făcut în dreptul Io calităţii Bazabde, cu destulă greutate, în noaptea de 7 spre 21 septembrie 331 î.H. Diades, arhitectul macac' nean, arătase că nu era posibil să se construiască un r fiindcă ar fi fost luat imediat de apele mari şi repe"

Iată cum relatează Quintus Curtius Rufus acev sod:

•o' /
de din
peste
apoi,
/hă la gât,

Nu exista un alt fluviu care să în această regiune răsăriteană, dt numai apele sale, provenite din nu'-'Jse torente, ci şi bolovani. Datorită repeziciunii cursului, fluviul a căpătat numele de Tigru, deoarece cuvântul *Tigru,* în limba persană, înseamnă «Săgeată». De aceea, pedestrimea, ca şi cum ar fi fost împărţită în două corpuri, flancată de cavalerie, înainta cu mare greutate până la mijlocul albiei, ţinându-şi armele ridicate deasupra capetelor.

J Alexandru a trecut Tigrul cu piciorul şi a fost pri-*'tjed* ajuns pe malul opus, de unde arăta cu mâna celorlalţi care e vadul bun, căci vuietul apei îi acoperea glasul. Ostăşimea macedoneană cu anevoinţă trecea, deoarece ba pietrele lunecoase iaceau să le scape picioarele, ba repeziciunea curentului îi ţâra la vale.

Mai grea era truda celor ce purtau poveri pe umeri. Pentru că nu erau în stare să calce cum trebuie datorită poverilor care îi incomodau, macedonenii erau atraşi repede spre vârtejuri. Şi, în vreme ce fiecare umbla să-si recupereze ce-i scăpase, grămezile de bagaje îi dădeau peste cap pe ceilalţi, plutind ici şi colo, producându-se o aşa de mare învălmăşeală încât ajungeau să se ciocnească între dânşii; astfel îşi pricinuiau unii altora neajunsuri mai mari decât le producea fluviul. Alexandru îi tot îndemna să-şi salveze doar armele, promiţându-le că le va face el rost din altă parte de celelalte lucruri trebuincioase, însă nici sfatul, nici ordinele sale nu puteau fi aduse la îndeplinire; ici, se auzeau ţipete de teamă; colo, se ridicau strigătele celor care se chemau unul pe altul, în cele din urmă, au ieşit cu bine la mal, după ce s-a descoperit vadul bun, pe unde fluviul avea un curs mai liniştit. Soldaţii n-au avut altceva de regretat decât pierderea câtorva bagaje.

Acolo, oastea macedoneană ar fi putut fi nimicită, dacă cineva ar fi nutrit ideea şi ar fi îndrăznit s-o atace pentru a o învinge, însă norocul, care niciodată nu 1-a părăsit pe Alexandru, 1-a ţinut departe pe vrăjmaş... Acesta nu şi-a pus în mişcare cavaleria decât abia după ce macedonenii ajunseseră pe mal şi erau bine înarmaţi".

Femeile au fost purtate, moarte de spaima, pe braţe sau în căruţe scufundate în apă.

După două zile de repaus, timp în care s-a produs şi o eclipsă de lună, trupele au înaintat, lent, până la

câmpia Gaugamela (Păşunea Cămilelor), unde au poposit Ia 30 septembrie 331 î.H.

Alexandru aflase despre superioritatea numerică a armatei lui Darius, dar el avea de partea lui avantajul armamentului, al tacticii şi ai moralului ridicat. Noaptea, a organizat o linie a frontului cât mai întinsă, cu falanga macedoneană la centru, cu trupele aliate greceşti pe aripi şi cavaleria „Prietenilor" lateral, pentru a evita învăluirea. Mult în spate, pe o colină, se aflau corturile cu bagaje şi cu rudele prizoniere ale lui Darius.

Persanii, care doreau să dea lupta în câmp deschis, şi-au aranjat trupele pentru atac. In aripa stânga erau călăreţii din Bactriana, care împreună cu cei din Aracho-sia şi Susa şi cu sciţii de la Marea Caspică numărau vreo patru mii de oameni, în spatele lor stăteau carele de luptă. Pedestrimea, formată din mai multe neamuri neamestecate între ele, perşi, marzi şi sogdieni, stătea alături. In urma lor veneau cincizeci de cvadrige. Se mai aflau trupe auxiliare provenite din Mica Armenie şi Babilonia, de mezi şi părţi. In aripa dreaptă erau luptători din Marea Armenie, capadocieni, sirieni şi mezi dotaţi şi ei cu vreo cincizeci de care prevăzute cu coase.

în total, se adunaseră acolo, la Gaugamela, 45.000 de călăreţi şi 600.000 de pedestraşi.

Alexandru a refuzat planul lui Parmenios de a ataca în puterea nopţii, zicând c-ar fi ruşinos să obţină victoria ca un hoţ, şi a aşteptat ivirea zorilor; după ce s-a risipit ceaţa deasă, a ordonat cavaleriei de mercenari peoni să înainteze. Macedonenii, după obiceiul războiului, au început să scoată strigăte puternice, Ia care perşii le-au răspuns aidoma. Alexandru şi-a pus platoşa, ceea ce nu prea făcea de obicei, şi a ieşit în faţa trupelor, odihnit, după o noapte în care dormise, totuşi, foarte puţin. A ordonat trupelor să atace în diagonală, în acel moment,

Darius a lansat carele de luptă prevăzute cu coase; acestea au semănat deruta în trupele macedonene, apoi s-au îndreptat asupra falangei, care şi-a deschis rândurile, primindu-le în mijlocul ei. Aici, cu ajutorul suliţelor, macedonenii au străpuns coapsele cailor în galop, facân-du-i să se prăbuşească. A urmat un cumplit măcel al oamenilor şi al cailor care se zbăteau, sporind parcă şi mai mult panica persanilor.

în acest timp, Alexandru îşi îmbărbăta trupele, reuşind să le readucă în luptă împotriva duşmanului dezlănţuit, măcelărind, cu mâna lui, mulţi inamici. Un mare pericol a apărut când perşii din aripa stânga s-au lansat la atac, vizându-1 pe Alexandru. Din fericire, duş-manii din faţă cedaseră şi soarta bătăliei s-a schimbat în favoarea macedonenilor. Cei doi conducători, Darius şi Alexandru, erau înconjuraţi şi apăraţi de ostaşii cei mai fideli. Brusc, Alexandru, care lupta din răsputeri, călare, s-a trezit faţă în faţă cu Darius ce sta în picioare, în carul său de luptă. Era pentru prima oară când se vedeau atât de aproape unul de altul. Nu se ştie cum s-au privit în acel moment în care era în joc nu numai soarta bătăliei, dar şi cea a imperiului creat de Cirus cel Mare Se ştie doar că Darius a ridicat lancea ca să-1 străpungă pe A-lexandru, dar că acesta, mai rapid, 1-a doborât cu sabia pe conducătorul carului de luptă al lui Darius. Când acela a căzut, s-a crezut că însuşi Darius a fost ucis. In acel moment, perşii au început să cedeze teren, rândurile îi s-au dezlânat, dezorganizându-se. Ceea ce a urmat a fost un adevărat masacru. Darius şi-a întors carul şi a fugit, urmărit de macedoneni.

Pe aripa stângă, Parmenios, în mare dificultate, pre-sat de cavaleria lui Mazaios, 1-a anunţat pe Alexandru că are nevoie de ajutor. Acesta a fost nevoit să oprească urmărirea lui Darius şi s-a întors pentru a-1 sprijini. Intre

timp, Mazaios auzise de fuga Iui Darius şi, cu toate că dispunea de forţe puternice, a slăbit presiunea asupra macedonenilor derutaţi. Curând, asaltate de călăreţii te-salieni, trupele lui Mazaios au început să se retragă în graba, luând drumul Babilonului, în care au intrat împreună cu conducătorul lor.

Darius, însoţit de câţiva soldaţi, a trecut râul Lycus şi, la miezul nopţii, a ajuns la Arbeles.

Macedonenii, urmărindu-i pe duşmani, i-au ajuns la podul de peste Lycus, unde se grămădeau să-1 treacă, mulţi dintre ei căzând în apă şi fiind înghiţiţi de valuri.

La sfârşitul bătăliei, Alexandru era cât pe-aci să fie omorât de o trupă de persani care a atacat pe neaşteptate pâlcul de călăreţi ce-1 însoţea pe regele macedonean. In lupta care s-a încins, Alexandru 1-a ucis pe comandantul duşman care se aruncase asupra lui. A fost o confruntare deosebit de înverşunată, până când noaptea le-a permis persanilor să fugă.

Reîntors în tabăra sa, Alexandru 1-a certat pe Par-menios şi nu 1-a iertat niciodată că-1 împiedicase, prin slăbiciunea de care dăduse dovadă, să-1 prindă pe Darius viu.

După Arrian, trupele lui Alexandru au pierdut mai bine de o mie de cai în luptă şi în urmărirea duşmanului. Pierderea în oameni a fost de 4.000-5.000 de războinici, ceea ce însemna a zecea parte din efectivul total. Dar foarte mulţi^ erau răniţi şi unii au murit chiar în zilele următoare. In plus, după ce morţii au fost îngropaţi, a izbucnit o epidemie (de holeră?).

Odată bătălia câştigată, apăreau probleme noi. In primul rând, trebuia reîmprospătat efectivul armatei, satrapii duşmani făcuţi inofensivi, instalate garnizoane în fortăreţe şi regele Darius capturat. Acesta fugise împreuna cu vărul său, Bessus, spre Ecbatana, escortaţi de călăreţii

bactrieni. Pierderile perşilor s-au ridicat în această bătălie la 40.000 de oameni. Totuşi, rămăseseră foarte multe trupe care, dacă ar fi fost reorganizate, ar fi putut da mult de furcă unei armate macedonene obosite si decimate.

Intrarea în Babilon

In urmărirea regelui persan, Alexandru a intrat în Arbeles, dar principalul său trofeu, Darius, fugise deja spre Ecbatana, părăsindu-şi carul de luptă, tezaure bogate, veşminte şi covoare. Alexandru a plecat imediat de acolo, din cauza epidemiei care se extinsese. După patru zile de mers a ajuns în oraşul Mennis (probabil actualul Kirkuk); în apropiere, se afla o peşteră din care curgea păcură, iar babilonenii o foloseau la lipirea cărămizilor nearse, în construcţia zidurilor.

In faţa lui Alexandru, care se îndrepta acum spre Babilonul aflat la 400 de kilometri de Gaugamela, se deschidea un drum greu, de care se temea din cauza populaţiilor din ţinut, foarte probabil ostile. Dar precauţiile pe care le-a luat au fost inutile,^deoarece o mare parte a locuitorilor îi detesta pe perşi, în plus, Mazaios, comandantul cavaleriei persane ce-şi căutase refugiul în Babilon, după înfrângerea de pe câmpul de luptă, i-a ieşit în întâmpinare cu o atitudine de om care cere îngăduinţă, fiind însoţit de fiii săi cei mari. El s-a predat pe sine şi oraşul.

Venirea lui Mazaios i-a făcut plăcere lui Alexandru, deoarece ştia că asediul unui oraş atât de bine fortificat nu era un lucru uşor. De altfel, regele macedonean avea o mare stima pentru ostaşii viteji şi pricepuţi în luptă, chiar dacă îi erau duşmani. La fel cum îl stimase pe Memnon, îl aprecia acum şi pe Mazaios, aşadar 1-a

primit frumos, dând prin aceasta un imbold şi celorlalţi comandanţi să se predea, în oraş, lui Alexandru i s-a făcut o primire triumfală.

„Cei mai mulţi dintre babiloneni stăteau pe ziduri, dornici să-l cunoască pe noul rege. Alţii îi ieşiseră pe drum în întâmpinare. Bagophanes, păzitorul fortăreţei şi al tezaurului regesc, aşternuse pe tot parcursul flori şi întinsese ghirlande, ridicând, pe ambele părţi ale drumului, altare de argint, pe care grămădise nu numai tămâie, ci şi tot felul de alte mirodenii.

în urma lui veneau darurile oferite lui Alexandru, cirezi de vite şi herghelii de cai, apoi urmau lei şi leo-parzi închişi în cuşti; mai în urmă erau magii care intonau imnuri, potrivit obiceiurilor lor... Incheiau cortegiul călăreţii babiloneni, gătiţi strălucitor, caii lor având valtrapuri de un lux fără seamăn..." *(Quintus Curtius Ruftis)*

Frumuseţea şi vechimea Babilonului i-au fascinat pe Alexandru şi pe însoţitorii săi. Iată cum descrie Quintus Curtius Rufus splendorile acestui oraş, aglomerare cosmopolită, cu cartiere greceşti, feniciene şi egiptene:

„Semiramida * a întemeiat Babilonul , şi nu Bel cum au crezut cei mai mulţi, iar palatul ei se vede şi azi. Zidurile înconjurătoare, construite din cărămizi şi unse cu bitum, au o lăţime de treizeci şi două de picioare...

1) Regină'mitica a Babilonului, considerată fiică a unui muritor şi a zeiţei siriene Derketo. Abandonată în deşert de mama ei, ar fi fost hrănită de porumbei si crescută mai târziu de nişte păstori. Devenită soţia regelui Ninos, a ajuns, după asasinarea acestuia, pusă la cale chiar de ea, stăpâna imperiului. Legenda îi atribuie construirea unor palate splendide la Babilon şi a unor „grădini suspendate", considerate în antichitate una din „cele şapte minuni ale lumii". După diferitele tradiţii, oraşul Babilon a fost întemeiat de zeul Bel, de legendarul Nimrud sau de mitica Semi ramida.
2) Numele oraşului vine din *Babilu,* care înseamnă „poarta lui Dumnezeu".

incinta cuprinde un spaţiu de 365 de stadii şi, după tradiţie, s-au ridicat în ritm de o stadie pe zi. Locuinţele nu sunt lipite de ziduri, ci distanţate cam la un iugăr[1] '... Dar nu întreaga suprafaţă a oraşului este ocupată cu case... O bună parte este însămânţată şi ocupată de culturi, pentru ca, în caz că ar fi ameninţaţi cu împresurarea de forţe din afara, asediaţii sa-şi poată procura alimente pentru aprovizionare chiar dinăuntrul cetăţii.

Eufratul străbate Babilonul, fiind delimitat de nişte cheiuri impunătoare. Insă, ceea ce depăşeşte măreţia oricăror altor asemenea lucrări sunt nişte rezervoare gigantice, săpate Ia mare adâncime, pentru a colecta, în perioada de ploi, apele fluviului în creştere — care, atunci, ar depăşi înălţimea cheiurilor şi ar târî la vale casele oraşului, dacă n-ar exista bazine subterane şi lacuri unde să fie captate. Aceste rezervoare sunt clădite din cărămidă, întreaga lucrare este bituminată. Un pod de piatră, construit peste fluviu, uneşte cele două maluri, fiind socotit una din minunile Orientului. Eufratul aduce mereu o imensă cantitate de mâl în locul unde s-a săpat adânc pentru punerea fundaţiilor, care cu anevoinţă au fost consolidate pentru a se putea construi pe ele.

Babilonul posedă şi o fortăreaţă, cu o circumferinţă de 20 de stadii. Fundaţiile turnurilor coboară până la 30 de picioare în pământ... Prin scrierile grecilor[2] s-a răspândit faima acelei minuni a lumii vechi, grădinile suspendate — se zice că au fost instalate deasupra fortăreţei, şi anume la nivelul coamei zidurilor fortificaţiilor, şi că,

1) Unitate de măsură romană *(iugerutn)* egală cu 25 de ari.
2) Herodot (484-420 î.H.); Ctesias (sec. V I.H.); Diodor din Sicilia (sec. I Î.H.). Cele mai amănunţite date se găsesc în relatările lui Herodot (care a vizitat Babilonul la mijlocul sec. V î.H.) şi ale lui Diodor, care, în mare parte, reproduc lucrarea lui Ctesias, astăzi pierdută.

datorită frunzişului bogat a numeroşilor copaci înalţi, ele ofereau o umbră plăcută".

Herodot, care a vizitat şi Babilonul, a rămas extaziat de mărimea şi măreţia oraşului, „în Asiria, scria el, se află multe oraşe destul de însemnate, dar cel mai vestit şi cel mai puternic, care, după căderea Ninivei, ajunsese cetatea de scaun, era Babilonul."

Diodor din Sicilia relatează activitatea extraordinară a reginei Babilonului:

„Semiramida, al cărei spirit era animat de mari proiecte, dornică de a-1 întrece în glorie pe predecesorul său (regele Ninos), a hotărât să fondeze un oraş nemaivăzut în Babilonia; în acest scop, a chemat din toate părţile arhitecţi şi lucrători, în număr de două milioane, pregătind toate materialele necesare. Ea înconjură acest oraş nou, străbătut de Eufrat, cu un zid de trei sute şaizeci de stadii, fortificat, după cum spune Ctesias, din loc în loc, cu turnuri mari şi puternice. Dimensiunile acestor ziduri erau astfel încât pe lăţime puteau trece o dată, unul lângă altul, şase care, iar înălţimea părea de necrezut. După Clitarh şi alţii, care 1-au urmat mai târziu pe Alexandru în Asia, zidul ar fi avut trei sute şaizeci şi cinci de stadii lungime, câte zile are un an".

Printre lucrările de seamă pe care se crede că le-ar fi poruncit Semiramida în Babilon se remarcau: podul peste Eufrat, care lega cele două cartiere principale ale oraşului; cheiurile impresionante, întinse pe o lungime de peste 160 de stadii (circa 30 de kilometri) şi aproape tot atât de largi ca şi zidurile incintei; templul zeului Bel; devierea cursului fluviului prin construirea unui mare lac în amonte, pentru a amenaja o galerie pe sub albia acestuia şi, în sfârşit, cele două palate care străjuiau capetele podului.

Alexandru a rămas în acest oraş mai mult ca oriunde. Intrat în Babilon la 6 noiembrie 331 Î.H., purtat într-un car, ca suveranii de altădată, i s-a făcut o primire triumfală. Autorităţile civile şi religioase au venit să-i închine oraşul, citadela şi tezaurele, pentru că babilonenii îl priveau ca pe un eliberator de sub opresiunea persană. Alexandru, ca de obicei rapid în gândire, şi-a dat seama ce folos poate avea dacă va cruţa oraşul. Pentru aceasta el a intrat pe porţile Babilonului neînarmat, deci nu ca un cuceritor, ci ca un protector. Apoi, pentru a-şi dovedi respectul pentru religia lor, s-a dus personal să-1 cinstească pe zeul lor, Marduk. Soldaţilor le-a interzis să jefuiască oraşul.

In timpul celor cinci săptămâni cât a stat în Babilon, Alexandru a desfăşurat o activitate surprinzătoare, aproape neparticipând la distracţiile oferite de localnici soldaţilor săi, surprinşi la culme de acest oraş ultracivilizat, al cărui rafinament depăşea tot ce-şi puteau imagina. Desigur că 1-a vizitat, a văzut celebrul pod de peste Eufrat, poate cel mai mare din lume la acea vreme, palatul lui Nabucodonosor, aşezat pe malul fluviului, ruinele templului lui Bel şi ale turnului gigantic pe care-1 văzuseră evreii în timpul captivităţii lor.

Ca şi la Memfis, a fost încoronat cu acelaşi ceremonial care confirma legitimitatea sa sacră.

Aici, la Babilon, Alexandru a luat, în toamna anului 331 î.H., o hotărâre plină de consecinţe. Pentru prima dată el a desemnat un nobil persan, pe Mazaios, fostul său adversar în bătălia de la Gaugamela, ca satrap al Babilonului, dar comanda militară a încredinţat-o unui macedonean. Această hotărâre era cu adevărat ceva nou: pentru prima dată învingătorul îl asocia pe învins Ia

putere. Deşi de Ia profesorul său Aristotel învăţase „să-i conducă pe eleni ca un hegemon, iar pe perşi ca un despot", Alexandru s-a îndepărtat de la acest principiu. Se pare că în Babilon îl fulgerase ideea de a crea un imperiu unic, care să adune toate naţiunile sub conducerea lui şi în care toţi supuşii ar fi fost egali.

în decembrie 331 î.H., Alexandru a declarat că victoria de la Gaugamela a eliberat pentru totdeauna Grecia de teama pericolului persan. Aşadar, considera că misiunea ce-i fusese încredinţată de Liga din Corint fusese terminată cu bine. In consecinţă, el nu se mai socotea, din acea zi, decât comandant al elenilor. Tot ce va întreprinde din acel moment, va fi în numele său, personal.

Deoarece disciplina soldaţilor scăzuse simţitor, ca urmare a perioadei de libertate si distracţii prin care trecuseră şi în care fuseseră lăsaţi pentru a se reface, la începutul lui decembrie 331 Î.H., Alexandru i-a scos din oraş şi i-a instalat într-o tabără aflată între Tigru şi Susa. Aici erau obligaţi să se antreneze zi de zi: exerciţii, manevre, trageri etc., în vederea viitoarelor campanii. De asemenea, a completat efectivele armatei cu noi recruţi. Antipatros i-a trimis din Macedonia 6.000 de pedestraşi şi 500 de călăreţi, iar din Tracia 600 de călăreţi. Mai târziu, au sosit alţi 3.500 de pedestraşi macedoneni, iar din Pelopones 4.000 de mercenari cu 980 de cai. Din banii pe care Babilonul i-a dăruit lui Alexandru, s-au distribuit câte 600 de dinari fiecărui călăreţ macedonean, câte 500 de dinari fiecărui călăreţ străin, pedestraşilor câte 200 de dinari, iar celorlalţi, solda pe două luni.

-^**/*<-

Lupta perşilor cu macedonenii — basorelief
de pe marele sarcofag din Sidon

Cucerirea capitalei Ahemenizilor, Susa

Prima etapă fixată de Alexandru, care începuse să fie iar dornic de cuceriri, era Susa . Aceasta, cu atât mai mult cu cât Darius era în viaţă şi se străduia să-şi adune o nouă armată. II trimisese înainte pe Philoxenes, unul din „sfetnicii fideli" *(hetairoi)* ai regelui, care ocupase Susa cu o mică armată. După trei săptămâni de marş, Alexandru a parcurs cei 370 de kilometri. Şi aici, ca şi la Babilon, satrapul local, Abulites, care spera sa fie tratat la fel de bine ca cel din Babilon, i-a remis cheia oraşului, tezaurul lui Darius şi cei 50.000 de talanţi luaţi de Xerxe din Grecia, împreună cu alte obiecte furate, în special statui de bronz ale lui Harmodios si Aristogei-
/i '
ton ′. Aici i-a lăsat Alexandru pe membrii familiei lui Darius, cu obligaţia ca toţi copiii regelui să înveţe limba greacă, în semn de mulţumire pentru supunerea de bunăvoie, 1-a instalat pe Abulites ca satrap în Susa, dar ca şef al garnizoanei oraşului, formată din 3.000 de macedoneni, 1-a numit pe Archelaus.

Nici în Susa Alexandru nu a permis soldaţilor să jefuiască. A avut plăcerea să se aşeze pe tronul regal, care era niţel cam înalt pentru el, a organizat jocuri, concursuri sportive şi a făcut sacrificii zeilor greci. Timp de 34 de zile armata s-a putut odihni.

1) Vechea capitală a Blamului, pe malul stâng al fluviului Karun. Distrusă de Assurbampal în 646 Î.H., a fost reconstruită de Darius I (sfârşitul sec. VI Î.H.), care a stabilit aici capitala im periului Ahemenid.
2) Harmodios şi Aristogeiton au reprezentat (sfârşitul sec. VI î.H.) simbolul eliberării Aticei de tiranie. Grupul statuar semnat de Critias şi de Nesiotes i-a imortalizat sub denumirea de *tiranoctoni* (ucigători de tirani).

Quintus Curtius Rufus povesteşte o întâmplare referitoare la bunele relaţii dintre Alexandru şi membrii familiei regale persane care urma să rămână aici:

„Cum întâmplător îi fuseseră trimise lui Alexandru veşminte macedonene şi numeroase ţesături de purpură, daruri venite din Macedonia împreună cu lucrătoarele care le făcuseră, Alexandru porunci ca ele să fie înmânate lui Sisigambis, căci el continua să o cinstească pe regina-mamă cu dragostea unui fiu, şi o invită ca, dacă acele veşminte îi erau pe plac, să-şi deprindă nepoatele să lucreze lâna; el le va da şi femei, pentru a le învăţa să lucreze. Auzind acestea, ele vărsară lacrimi, dând pe faţă dispreţul pentru un astfel de dar, căci pentru femeile persane nu există o jignire mai mare decât să lucreze lână cu mâinile lor.

Cei care aduseseră darurile îl încunoştinţară pe A-lexandru că Sisigambis este tristă. Alexandru crezu de cuviinţă că situaţia ei îl obligă să-i aducă scuze şi consolare. De aceea se duse personal la dânsa si i se adresă astfel: «Mamă, acest veşmânt cu care sunt îmbrăcat nu-i numai un dar al surorii mele, ci îţi poţi da seama că este şi opera mâinilor ei. Obiceiurile noastre m-au înşelat. De aceea, te rog să nu consideri drept jignire neştiinţa mea. Ceea ce am putut cunoaşte din obiceiurile voastre nădăjduiesc că am respectat cu prisosinţă. Mai ştiu că, la voi, fiului nu-i este îngăduit să stea pe scaun în văzul mamei, dacă ea nu-i îngăduie: ori de câte ori am venit la tine, am stat în picioare până când ai făcut semn să mă aşez. De multe ori ai vrut să te prosterni în faţa mea, în^ semn de cinstire: eu însă m-am împotrivit acestui gest. îţi dau şi ţie numele de *mamă,* care se cuvine să-1 adresez prea-dragii mele Olimpia»".

între timp, primise noi vesti din Grecia, destul de > îngrijorătoare. Sparta se hotărâse să pornească un război

contra Macedoniei; Demostene reîncepuse să agite spiritele în Atena. Chiar şi în Pella mocnea o duşmănie surdă între Olimpia şi regentul Antipatros, fiecare acuzându-l pe celălalt de trădare.

Alexandru i-a trimis lui Antipatros o sumă mare de bani pentru finanţarea unei expediţii în Sparta şi l-a sfătuit sa aibă grijă de propria lui persoană.

Persepolis[1]^ „Oraşul Perşilor"

în luna ianuarie 330 Î.H., armata lui Alexandru a trecut cursul navigabil al fluviului Karun si a pătruns în adâncul unei provincii a anticului Eîam , în regiunea Uxiana, în fruntea unei armate de 9.000 de pedestraşi, 3.000 de mercenari greci şi 1.000 de traci. Vrând să meargă mai departe, pentru a intra în Persia propriu-zisă, populaţia uxiană din câmpie i s-a supus imediat, dar cei stabiliţi în Munţii Zagros i s-au opus, cerând, după cum aveau obiceiul, plata unei sume pentru a-l lăsa să treacă. Cu destule dificultăţi, împărţindu-şi armata în mai multe corpuri, efectuând mai multe operaţiuni de recunoaştere, Alexandru a forţat trecerea printr-un defileu. Greutatea drumului era cu atât mai mare cu cât Alexandru, nerăbdător, pornise în plină iarnă. Păsurile prin munţi se aflau la înălţimi de peste două mii de metri şi erau înzăpezite. Din fericire, au întâlnit în cale nişte călăuze care, uneori, i-au condus pe poteci înguste, greu de străbătut.

1) Construit de Darius I, înfrumuseţat şi mărit de succesorii Iui. Centru mistic al puterii Ariene.
2) Vechi stat cu capitala la Susa, care în secolele Xffl-XII ÎH. de venise un imperiu puternic. A fost distrus de asiriem, în secolul VII îH. Grecii îi spuneau *Susiana.*

La trecătoarea numită Porţile Persiei armata macedoneană a întâmpinat o rezistenţă dură din partea tru-peîor persane conduse de Ariobarzanes, rămas credincios lui Darius DI. Prima încercare de pătrundere în defileu nu le-a reuşit, din cauză că apărătorii prăvăleau peste ei bolovani de la mare înălţime. Sunând retragerea, Alexandru a lăsat în faţa trecătorii grosul armatei, sub conducerea lui Crateros, iar el, cu un grup mic de ostaşi, conduşi de o călăuză în care au avut încredere, a ocolit locul, noaptea, pe poteci foarte periculoase şi înzăpezite, la o altitudine de 2.400 de metri, în felul acesta, trupa a căzut în spatele perşilor, scoţând strigăte înfiorătoare, care i-au înspăimântat şi i-au pus pe fugă pe cei mai mulţi, restul fiind măcelăriţi.

Eliberând trecătoarea, Alexandru a ajuns repede, în numai patru zile, cu cavaleria în câmpia Parsai, unde se găsea capitala administrativă a Persiei, Persepolis. Parcurseseră, de la Susa, 590 de kilometri în mai puţin de o lună, trecuseră prin multe sate, aflate la înălţimi de 1,500 până la 3.000 de metri, pe care le arseseră, înainte de a ajunge, încă în plină iarnă, în inima imperiului persan, în anul 330 î.H.

Ariobarzanes, comandantul persan, care reuşise, însoţit de 40 de călăreţi şi 5.000 de pedestraşi, să fugă de la Porţile Persiei, ajunsese înaintea lui la zidurile cetăţii, dar nu a fost lăsat să intre. La venirea trupelor macedonene, s-a dat o nouă luptă în care Ariobarzanes şi majoritatea oamenilor săi au fost exterminaţi.

Tiridates, guvernatorul oraşului, îi trimisese o misivă lui Alexandru, prin care îi aducea la cunoştinţa că este gata să-i predea oraşul, mai ales că oamenii din garnizoană vor să jefuiască tezaurul. Ii cerea să se grăbească, asigurându-1 că drumul era uşor de străbătut, singura piedică reprezentând-o râul Araxes.

Cu repeziciunea sa obişnuită în gândire, Alexandru a hotărât imediat să lase în urmă trupele pedestre, iar el, împreună cu trupele de cavalerie, a călărit întreaga noapte până la râul Araxes. Aici, a distrus câteva sate din jur şi cu materialele adunate a construit un pod din piatră pe care l-a trecut.

In apropierea oraşului, i-a ieşit în întâmpinare un convoi jalnic. Erau 4.000 de prizonieri greci pe care persanii îi supuseseră la chinuri şi-i mutilaseră. Ei l-au rugat pe Alexandru să-i ajute, mulţi dorind să rămână mai departe în acele locuri unde se obişnuiseră şi-şi întemeiaseră familii. Alexandru le-a dat bani, vite, sămânţă, vesminte şi le-a distribuit ogoare pe care să le lucreze.

Convingerea lui Alexandru era ca cel mai înverşunat oraş împotriva grecilor era Persepolis, capitala vechilor regi ai Persiei. De acolo plecaseră Darius şi apoi Xerxe împotriva Europei. Pentru acest motiv, el le-a permis, după cucerire, trupelor să jefuiască oraşul, iar tezaurul l-a confiscat, în totalitate, pentru nevoile armatei sale.

„Supusese numeroase cetăţi pline de bogăţiile regilor persani, spune Quintus Curtius Rufus, însă comorile fără număr ale acestui oraş întrecuseră tot ce văzuse până atunci.

în Persepolis, barbarii grămădiseră comorile Persiei întregi: grămezi uriaşe de aur şi argint şi nemaipomenite cantităţi de vesminte, stofe şi mobilă, procurate nu numai pentru a fi folosite, ci şi în dorinţa de a oglindi luxul. Pentru ele, chiar şi învingătorii se războiau între ei cu armele; cel care pusese mâna pe o captură mai preţioasă era socotit duşman şi, fiindcă nu puteau păstra toate obiectele dobândite, nu le mai înşfăcau, ci le stabileau direct preţul. In schimb, veşmintele regilor persani erau sfâşiate în bucăţi, căci fiecare trăgea de câte un capăt.

Spărgeau cu târnăcopul vase preţioase, artistic lucrate; nimic nu rămânea neatins, nimic nu mai era luat întreg, ci aşa cum putea fiecare, smulgând câte ceva, ducând cu sine câte un braţ sau câte un picior rupt de la vreo statuie, în timpul cuceririi oraşului Persepolis, s-au petrecut nu numai scene de o lăcomie nemaipomenită, ci şi tot felul de cruzimi: încărcaţi cu aur şi argint, macedonenii măcelăreau trupurile prizonierilor, a căror făptură era pentru ei fără valoare. Pretutindeni era sfârtecat oricine le ieşea în cale... De aceea, mulţi dintre duşmani şi-au ridicat singuri viaţa, îmbrăcaţi cu cele mai scumpe veşminte, s-au aruncat de pe culmea zidurilor, şi ei si soţiile şi copiii lor. Unii şi-au dat foc locuinţelor, fiindcă ziceau că oricum vrăjmaşul avea să facă acelaşi lucru puţin mai târziu, si ardeau de vii împreună cu ai lor. In cele din urmă, Alexandru a dat ordin să nu se mai atingă nimeni de femei si de podoabele lor.

îi fu predată o cantitate atât de mare de bani încât aproape nimănui nu-i venea a crede. Chiar dacă vom sta la îndoială asupra altor lucruri, trebuie să credem că în tezaurul oraşului s-au găsit 12.000 de talanţi; pentru a-i transporta, Alexandru a poruncit să fie aduse vite de povară şi cămile, atât de la Susa cât şi din Babilon (căci el hotărâse să ia cu sine aceşti bani pentru nevoile războiului). S-au mai adăugat la aceştia 6.000 de talanţi, obţinuţi cu prilejul cuceririi oraşului Pasargades (Tabăra Perşilor). Cirus fondase acel oraş, pe care guvernatorul său, Cobares, 1-a predat lui Alexandru."

Armata macedoneană a fost retrasă din oraş şi timp de aproape două luni a stat într-o tabără, la o oarecare distanţă de zidurile cetăţii, în 25 aprilie 330 Î.H., s-au văzut flăcări deasupra palatului lui Xerxe. Incendiul nu

era întâmplător, ci pus în mod deliberat, poruncit chiar de Alexandru, care i-a dat o justificare politică şi morală astfel: „Datoram grecilor această răzbunare".

Istoricii au indicat alte motive. Macedoneanul ar fi vrut să le facă plăcere oamenilor săi, foarte nemulţumiţi că Babilonul şi Susa fuseseră cruţate. Pe de altă parte, distrugând oraşul lui Xerxe, cel care profanase odinioară Acropola, Alexandru n-a făcut altceva decât să-i răzbune pe greci. Câţiva istorici afirmă că adevărul este altul şi mult mai simplu. In timpul unui banchet, la care Alexandru băuse prea mult în compania lui Thais, celebra curtezană a acelor vremi, care-l însoţea peste tot, regele, îndemnat de aceasta, ameţită şi ea, a cerut celor prezenţi să dea foc palatului. Se pare că Thais a fost prima care a aprins perdelele cu torţa, exemplul flindu-i urmat de Alexandru şi de ceilalţi invitaţi.

Soldaţii au alergat cu galeţi pline cu apă să stingă focul, dar, auzind că însuşi Alexandru îl stârnise, au aruncat găleţile si, cu torţe în mână, s-au repezit să incendieze şi celelalte clădiri din oraş.

Se spune că, în ziua următoare, când Alexandru s-a trezit în cortul pe care îl înălţaseră în grădina palatului, n-a mai recunoscut oraşul. Nu-si mai amintea de nimic. Relatându-i-se în amănunt ce se întâmplase, s-ar fi mirat: „Chiar eu am făcut asta?"

„După mistuirea în flăcări de atunci, Persepolis nu s-a mai refăcut de-a lungul veacurilor care au urmat.

... Macedonenilor le-a fost ruşine că un oraş atât de vestit a fost distrus de regele lor pe când benchetuia, la un ospăţ... Au lăsat să se creadă că Persepolisul trebuia neapărat distrus. Cât priveşte pe Alexandru... se ştie că a regretat fapta..." *(Quintus Curtius Rufos}*

Lăsând ruinele acoperite de cenuşă, Alexandru a plecat la Pasargades, oraşul lui Cirus cel Mare. Fără să se sinchisească de rânjetul celor care-1 însoţeau, s-a dus să se reculeagă la modestul mormânt ^ al marelui om, fondatorul imperiului persan. Alexandru nu ascunsese niciodată faptul că nutrea pentru Cirus o profundă admiraţie. Intr-o oarecare măsură, Marele Rege îi servise de model. Liberalismul acestuia, care nu impusese cultul zeului Ahura-Mazda ' numeroaselor popoare pe care le cucerise, îl impresionase pe Alexandru şi, deşi anturajul său nu-1 înţelegea, îşi propusese să procedeze la fel.

Sfârşitul regelui **Darius III**

-3\,. Darius ajunsese la Ecbatana"'. II urmau 30.000 de pedestraşi, printre care se găseau şi 4.000 de mercenari greci, rămaşi credincioşi regelui persan, şi 3.300 de călăreţi, mai ales bactrieni, pe care-i comanda Bessus. Aici, Darius a căutat să-şi refacă armata cu ajutorul marelui sau vizir, Nabarzanes. De partea lui Darius se afla cel mai vechi prieten al regelui, Artabaze, care fusese

1) „Eu sunt Cirus, cel care a cucerit pentru perşi acest imperiu. Nu mă invidia pentru infimul pumn de ţărână care-mi acoperă tru pul." — Acesta este scurtul epitaf înscris pe piatra albă a mor mântului lui Cirus. Un soclu monumental, blocuri cioplite cu grijă, un mausoleu sobru. Cirus se odihneşte singur în inima teri toriului persan. In vremea lui Alexandru cosciugul se mai afla acolo.
2) Ahura-Mazda, „Singurul suveran ceresc". Zoroastru a fost cel care a făcut din Ahura-Mazda cel mai mare dintre zei, zeul su prem şi unic, „Marele Creator" şi „înţeleptul Domn".
3) Oraş construit de regele med Dejoces (728-675 Î.H.). Capitala mezilor (sec. VTI-VI ÎJL), apoi reşedinţă regală a diferitelor di nastii regale iraniene (astăzi, Hamadan).

'//**

oaspetele lui Filip, îii Pella. Dar Nabarzanes, în complicitate cu Bessus, a hotărât să-1 facă prizonier pe rege, având sprijinul armatelor pe care cei doi le comandau. Ei se gândeau că, dacă Alexandru îi va urmări, ar fi putut intra în graţiile învingătorului predându-i-1 viu pe Darius. Dacă, însă, vor scăpa de Alexandru, îl vor omorî pe regele persan pentru a pune mâna pe coroană. I-au cerut, aşadar, lui Darius să renunţe Ia tron, pe care avea să se urce Bessus pentru o vreme, cât ţara se afla în pericol. Darius, mânios, a fost pe punctul să-1 ucidă pe Nabarzanes, pentru că rostise propunerea, dar acesta a fost salvat de intervenţia lui Bessus şi a soldaţilor lui.

Situaţia lui Darius era foarte dificilă, deoarece ostaşii nu se mai supuneau ordinelor sale, cu excepţia mercenarilor greci, conduşi de Patron, care continuau să-i execute orbeşte dispoziţiile. Singur Artabaze căuta să-i înduplece pe perşi să-1 asculte pe Darius şi, pentru o vreme, a reuşit. Cei doi complotişti, Bessus şi Nabarzanes, bazându-se pe trupele bactriene, au pus la cale o viclenie. S-au prefăcut că se căiesc pentru fapta lor şi 1-au convins pe Darius să meargă în Bactra, pentru a scăpa de urmărirea lui Alexandru, care se apropia de Ecbatana. Vicleşugul le-a reuşit şi Darius, care se temea de macedonean, a consimţit să plece. Patron, comandantul mercenarilor greci, i-a cerut însă, vorbindu-i lui Darius în limba greacă pe care regele o cunoştea, să nu accepte plecarea, ci să-şi instaleze cortul în mijlocul trupelor greceşti.

Darius 1-a refuzat, preferând să stea printre ai săi, chiar cu riscul de a fi ucis si în ciuda stăruinţelor lui Artabaze, care avea încredere în greci. Rămas singur în cortul său, regele şi-a îndepărtat şi paznicii, şi atunci le-a fost uşor lui Bessus şi alor săi să-1 facă prizonier, să-1

pună în lanţuri şi să-1 urce într-un car murdar, acoperit cu piei de animale, legat fedeleş.

Aflând de prezenţa lui Darius la Ecbatana, Alexandru a pornit imediat în urmărirea lui şi, în patruzeci de zile, trecând prin Aspadana (Esfahan), din regiunea Pa-raitacena, a parcurs 700 de kilometri, însoţit de trupele sale. Când se afla la trei zile de drum de Ecbatana, a aflat de la Bistanes, flul lui Ochos, rege al perşilor înaintea lui Darius, că Darius plecase din oraş, luând cu el 7.000 de talanţi, însoţit de 3.000 de călăreţi şi 6.000 de pedestraşi. Ajuns în Ecbatana, Alexandru s-a gândit că nu are nevoie, pentru a-1 învinge pe duşman, de întreaga armată, mai ales că voia să înainteze cât mai repede. A demobilizat trupele greceşti, inclusiv pe tesalieni, plă-tindu-le întreaga soldă şi dându-Ie în plus două mii de talanţi din vistieria regală. Pe aceia care şi-au exprimat dorinţa de a rămâne i-a păstrat în slujba lui. L-a însărcinat pe Parmenios să depoziteze în citadela din Ecbatana tezaurul adus de la Persepolis, punând o paza de 6.000 de macedoneni, conduşi de Harpalos.

Apoi, doar cu o mică parte a armatei, formată din cei mai buni luptători, a pornit pe urmele lui Darius, gândindu-se că trebuia sa-1 prindă înainte de a ajunge cu tezaurul său, cu mercenarii greci şi sciţi în nord, unde îşi putea reface armata, ajutat de satrapii locali.

Pe drum, a aflat de la un transftig, Brochubeîlus, fiul lui Mazaios, fost guvernator al Siriei, că regele Darius era prizonierul lui Bessus şi că oastea acestuia mărşăluia în neorânduială.

Cavaleria macedoneană şi infanteria uşoară au a-juns, în 12 zile, la Rhagai (8 kilometri sud de actualul Teheran), la 310 kilometri de Ecbatana. Au traversat apoi, prin Porţile Caspiene, Masivul Elbrus, parcurgând

300 de kilometri în şase zile, şi s-au apropiat de Dam-ghan, în Pârtia.

Bessus aflase de apropierea lui Alexandru şi, dacă ar fi acceptat lupta, având trupe superioare numericeşte, poate ar fi învins. Dar faima lui Alexandru era prea mare astfel încât prezenţa lui a stârnit spaimă în rândurile trupelor lui Bessus, punându-le pe fragă. Călăii lui Darius au încercat să-1 urce pe cal pe augustul lor prizonier, dar acesta s-a împotrivit şi-atunci 1-au lovit cu lăncile, rănin-du-1 grav. După săvârşirea acestora, Nabarzanes s-a îndreptat spre Hyrcania, iar Bessus spre Bactra. Părăsiţi de căpeteniile lor, trupele persane s-au împrăştiat.

Alexandru 1-a trimis pe urmele lor pe Nicanor cu o parte din călăreţi, care au măcelărit cu uşurinţa 3.000 de duşmani, căci nu mai opuneau nici o rezistenţă.

„în vremea aceasta, spune Quintus Curtius Rufus, caii înhămaţi la căruţa lui Darius, fără nici un vizitiu pe capră, se depărtaseră de drumul caravanelor şi, după ce au rătăcit pe o distanţă de 4 stadii, se opriseră într-o vale oarecare, istoviţi de arşiţă şi de răni.

Nu departe de locul acela exista o fântână către care s-a îndreptat, în urma indicaţiilor date de cei care cunoşteau ţinutul, macedoneanul Polistrate, înnebunit de sete, şi, pe când sorbea apă din coif, văzu nişte cai cu coapsele străpunse de lănci, care trăgeau să moară. Mirân-du-se că aceşti cai au fost loviţi cu lăncile în loc să fie capturaţi, s-a apropiat şi astfel a dat de Darius, pe jumătate mort..."

Cu pieptul ciopârţit, Marele Rege al Babilonului, al Susei, al Persepolisului şi Ecbatanei, fostul stăpân al Egiptului şi-al Feniciei, zăcea într-o baltă de sânge. Bessus dusese cruzimea până la capăt şi-i lăsase lui Alexandru doar cadavrul adversarului său.

„Voia să-ţi vorbească, o, rege; ţi-a rostit numele, a spus macedoneanul care-1 găsise. Abia acum a murit."

Cu lacrimi în ochi, regele macedonean a luat trupul lui Darius în braţe, şi-a desfăcut mantia plină de praf si, după ce 1-a privit îndelung, a acoperit cu ea trupul Regelui Regilor. Prin acest gest arăta lumii că Cirus îşi găsise într-însul un succesor şi, pentru ca lucrul acesta să fie mai limpede, a promis că nu va avea linişte până ce nu-1 va răzbuna.

Trupul îmbălsămat al lui Darius a fost dus, din ordinul lui Alexandru, la Persepolis, unde se afla familia sa, şi apoi a fost înmormântat cu toate onorurile cuvenite în necropola regală din Susa.

In urmărirea asasinilor lui Darius III

La sud de Marea Caspică

essus, împreună cu cavaleria bac-triană, fugise spre nord-est şi se proclamase şeful rezistenţei persane, încercând să ridice jumătatea orientală a imperiului contra invadatorilor veniţi din Occident. Alexandru a aşteptat la Dam-ghan trupele rămase în Ecbatana atunci când el pornise în urmărirea lui Darius. înainte de a pleca, el îi ordonase lui Par-menios să treacă la vest de Masivul Elbrus, în direcţia Mării Caspice, cu jumătate din armată, iar lui Cleitos cel Negru, care era încă în convalescenţă, ca, după ce va sosi în Ecbatana, venind din Susa, să ia cu el toţi macedonenii disponibili şi să-l ajungă din urmă în Pârtia, la est de Elbrus. în felul acesta, plănuia încercuirea forţelor rămase credincioase cauzei lui Darius.

Cu răbdare, Alexandru aştepta venirea trupelor sale la Damghan, instalat într-o tabără bine aprovizionată de peste tot. Atunci s-a răspândit zvonul printre soldaţii plictisiţi de atâta şedere ca regele, mulţumit de ceea ce realizase, se hotărâse să se întoarcă în Macedonia.

„Soldaţii, înnebuniţi de bucurie, treceau din cort în cort; ba chiar începuseră să-şi facă bagajele pentru plecare... Cum regele dăduse fiecărui călăreţ grec 6.000 de dinari şi câte o mie fiecărui pedestraş, ceilalţi (macedonenii) credeau că venise şi vremea demobilizării lor." *(Quintus Curtius Rufus)*

Acesta a fost primul semn de revoltă căruia Alexandru a trebuit să-i facă faţă. A convocat comandanţii şi i-a convins să reacţioneze. Apoi, a ordonat adunarea generală si le-a vorbit soldaţilor despre onoare, speranţă, despre noi succese, astfel încât i-a convins să continue să-l urmeze.

Alexandru n-a mai aşteptat să li se stingă avântul şi, în trei zile, a ajuns la hotarele Hyrcaniei, unde l-a lăsat pe Crateros cu trupele de sub comanda lui să apere provincia de incursiunile barbarilor. Apoi, şi-a împărţit armata în trei grupe. Cea condusă de el a luat drumul cel mai scurt, dar şi cel mai greu, trecând prin păsuri montane aflate la 3.000 de metri înălţime. A mers de la est la vest, pe la marginea de nord a Masivului Elbrus, până la Sari, unde a reuşit să-i supună pe marzi şi, apoi, să-i înroleze pe voluntarii greci din fosta armată a lui Darius. în Sari, a primit o scrisoare din partea lui Nabar-zanes, cel care, în complicitate cu Bessus, îl ucisese pe Darius; acesta-i cerea să-l primească şi să-i asculte motivele pentru care-l trădase pe Darius. A doua coloană, formată mai ales din infanterie, s-a îndreptat spre Sari,

prin Tash şi prin valea Guranului. Avea misiunea de a-i supune pe tapuri. A treia coloană, cea a niercenariior şi a convoiului de căruţe ale armatei, a mers pe drumul cel mai lung, aflat mai la est, prin Bastam şi Telabad, trecând printr-un pas aflat la o altitudine de 2.079 de metri. Toate coloanele s-au întâlnit la mijlocul lui august 330 Î.H., în Sari, capitala Hyrcaniei, unde s-au organizat jocuri sportive şi s-au făcut sacrificii zeilor greci.

Aici, la malul Mării Caspice, Alexandru s-a îmbrăcat în costum persan pentru prima oară, I-a confirmat personal în funcţii pe satrapii persani ai marzilor şi ta-purilor din provinciile Pârtia, Hyrcania, Aria şi Dran-giana. A primit în cavaleria de elită războinici orientali şi a început antrenamentul macedonean pentru un mare număr de soldaţi asiatici.

Tot aici 1-a întâmpinat pe Artabaze, care fusese satrap al lui Darius şi apoi venise la curtea lui Filip. Avea 95 de ani. Nouă băieţi tineri îşi însoţeau tatăl, care i-a pus la dispoziţia Iui Alexandru.

Quintus Curtius Rufus vorbeşte despre luptele lui Alexandru în această regiune cu marzii semisălbatici, care trăiau din jafuri. Au fost confruntări dure, deoarece s-au purtat în condiţii dificile, în munţii împăduriţi, greu de străbătut. La un moment dat, marzii reuşiseră să-1 captureze pe Bucefal, calul favorit al lui Alexandru, înfuriat, regele macedonean i-a înştiinţat pe marzi printr-un tălmaci că, dacă nu-i înapoiază calul, îi va ucide până la unul. îngroziţi, marzii i 1-au adus pe Bucefal, împreună cu multe alte daruri ca să-1 îmbuneze.

Revenit în Sari, i-a ieşit în întâmpinare comandantul persan Nabarzanes, oferindu-i lucruri de preţ si sclavi, printre care se număra si un eunuc de o mare frumuseţe,

Bagaos, ce fusese favoritul lui Darius. El a devenit, curând, şi favoritul lui Alexandru!

Un episod inedit, mai degrabă de domeniul fanteziei, este relatat de Quintus Curtius Rufus .

„în imediata vecinătate a Hyrcaniei se găsea neamul amazoanelor... Peste ele toate domnea regina Thalestris... Aceasta, arzând de dorinţa de a-1 vedea pe Alexandru, ieşi din hotarele regatului său şi, când s-a găsit la o distanţă nu prea mare, a trimis o crainică să-i anunţe sosirea... Ea s-a înfăţişat regelui însoţită de 300 de slujnice, îndată ce ajunse în faţa regelui macedonean, descăleca repede, singură, de pe calul său, ţinând în mâna dreaptă două lănci. Amazoanele nu-şi acoperă tot corpul cu veşminte, ci au pieptul dezgolit de tot în partea stângă, în rest având numai un văl subţire... îşi păstrează un singur sân cu care îşi alăptează vlăstarii de neam femeiesc; sânul drept si-1 ard, pentru a-şi putea încorda mai uşor arcul şi a lansa săgeţile.

Alexandru a întrebat-o ce pofteşte de la el, iar regina amazoanelor n-a şovăit să-i declare că a venit la dânsul ca să se împreuneze pentru a zămisli copii din convieţuirea lor... Fiinţele de parte femeiască le va păstra dânsa, iar pe cele de sex bărbătesc le va da tatălui lor... Pofta atât de aprigă a acestei femei după dragoste, mai puternică decât a lui Alexandru, a determinat-o să rămână acolo câteva zile. Pentru a-i satisface dorinţa reginei amazoanelor, Alexandru a convieţuit cu ea timp de 13 zile."

1) Rufus este singurul care relatează acest episod, neatestat istoriceşte.

În inima Afganistanului

La sfârşitul lunii august 330 Î.H., Alexandru a aflat că Bessus, satrapul din Bactriana, care se proclamase succesor legitim al lui Darius, îşi pusese pe cap tiara de Rege al Regilor şi luase numele de Artaxerxe.

El îşi stabilise sediul la Bactra, în nordul Afganistanului, la 1.400 de kilometri est de Marea Caspică, şi adunase trupe de la sciţi si din rândurile populaţiilor învecinate.

Tactica macedoneană era de a o lua întotdeauna înaintea adversarilor. Alexandru s-a hotărât numaidecât să pornească după Bessus, până ca acesta să-şi întărească poziţia. Totul depindea acum de viteza cu care înainta armata sa, împovărată de trofee şi de tot felul de obiecte de lux. Folosind un vicleşug, Alexandru a ordonat ca toate lucrurile să fie depozitate într-un loc, punând deoparte strictul necesar. Căruţele încărcate cu bagaje au fost transportate într-o câmpie şi caii deshămaţi. Acolo, Alexandru a poruncit să se ardă mai întâi lucrurile sale, după care a dat totul pradă flăcărilor. Nimeni nu se putea plânge, pentru că şi bunurile regelui arseseră.

Aproape de acel loc a murit Nicanor, fiul lui Par-menios. Alexandru, grăbindu-se, 1-a lăsat pe Filotas, fratele acestuia, cu 2.600 de ostaşi, să îndeplinească cele cuvenite pentru decedat, iar el a pornit împotriva lui Bessus.

Pe drum, a aflat că Satibarzanes, pe care-1 numise satrap peste provincia Aria, s-a dat de partea lui Bessus şi atunci a pornit mai întâi cu trupele cu armament uşor şi cavaleria pentru a-1 distruge chiar în capitala sa, Arta-cona. în numai două zile a parcurs 110 kilometri şi 1-a

luat prin surprindere pe Satibarzanes, care abia a reuşit să ruga în Bactra, cu 2.000 de călăreţi. Alexandru i-a masacrat pe toţi cei rămaşi, pedepsindu-i pentru că participaseră la trădare.

Revenit lângă grosul armatei, care se completase între timp cu noi detaşamente sosite din Grecia, Italia si Lidia (1.000 de călăreţi şi 5.600 de pedestraşi), a pătruns în ţinutul Drangiana, învingând fără probleme seminţiile războinice aflate sub comanda lui Nabarznes, complicele lui Bessus la omorârea regelui Darius. Temându-se de pedeapsă, acesta s-a refugiat în India.

Pe la sfârşitul lunii octombrie 330 Î.H., Alexandru a făcut un popas de nouă zile la sud-vest de masivul central al Afganistanului, puţin mai la nord de lacul Zir-reh din ţinutul Drangiana.

Aici s-a desfăşurat procesul intentat ultimului fiu al lui Parmenios, Filotas. Acesta era unul dintre ofiţerii cei mai renumiţi din statul major al lui Alexandru, în timpul judecăţii şi al chinurilor la care a fost supus, Filotas a mărturisit că ştia de un complot al mai multor ofiţeri împotriva lui Alexandru, urmărind să-l ucidă, dar nu-i spusese nimic regelui. El a fost condamnat de adunarea generală a soldaţilor şi executat împreună cu toţi cei care luaseră parte la complot. Alexandru a dat ordinul să fie ucis şi Parmenios, tatăl lui Filotas, în virtutea solidarităţii clanurilor macedonene atât la crimă cât şi la pedeapsă.

După descoperirea complotului, escadronul „Prietenilor", din care făcuseră parte făptaşii, a fost împărţit în două. Macedonenii au fost triaţi, iar toţi cei care spuseseră ceva contra lui Alexandru, cei care se arătaseră indignaţi de moartea lui Parmenios precum şi cei care scriseseră acasă, în Macedonia, cuvinte care-l lezau pe rege au fost înrolaţi într-un singur batalion, pe care l-a numit „Batalionul indisciplinaţilor".

Moartea lui Parmenios

Executarea Iui Parmenios i-a revenit lui Polydamas, omul cel mai devotat al bătrânului general. I s-au dat două scrisori, una din partea regelui, cealaltă, ca din partea lui Filotas, fiul generalului, pentru a i le înmâna lui Parmenios. Acesta trebuia să fie ucis în momentul în care ar fi primit scrisorile. Polydamas a fost nevoit să accente, pentru că fraţii lui erau ţinuţi ostatici de Alexandru. In timp ce Parmenios citea scrisoarea regelui, Cle-ander a dat prima lovitură, apoi ceilalţi au desăvârşit pedepsirea vestitului general. Deoarece garda personală a lui Parmenios s-a revoltat, li s-a citit una din scrisori, cea semnată de rege, prin care Parmenios era condamnat la moarte pentru uneltire şi trădare. Aceasta i-a potolit, mai ales că îi s-a permis să-i îngroape trupul, după ce îi tăiaseră capul care i s-a trimis lui Alexandru.

Quintus Curtius Rufus îi aduce multe laude bătrânului Parmenios, care la vârsta de 70 de ani mai era încă alături de Alexandru, cum fusese tot timpul în atâtea bătălii, contribuind *la* victoriile regelui sau. De asemenea, istoricul se îndoieşte de vinovăţia lui Filotas, care ar fi făcut declaraţia de vinovăţie numai în urma cumplitelor torturi.

Continuă urmărirea Iui Bessus

După cinci zile de marş spre sud, vrând să se asigure de fidelitatea satrapilor din Drangiana, Gedrosia şi Arachosia, Alexandru, în fruntea trupelor sale, a intrat în

regiunile sterpe, răbdând de foame şi de frig. Regele a depus mari eforturi ca să-şi încurajeze soldaţii. Ajunsa, în sfârşit, într-o vale mai fertilă, armata, într-o stare totală de extenuare, a poposit aici ceva mai multă vreme, pentru a-şi reface forţele şi a putea continua drumul. Hrană era din belşug, atât pentru oameni cât şi pentru cai. îi aştepta un alt obstacol greu, Munţii Hindukuş, a căror trecere le-a luat 90 de zile de marş, străbătând un drum de peste 1.000 de kilometri, la o altitudine medie de 2.000 de metri. Aproape de actualul Kabul, în decembrie 330 î.H., armata era din nou la capătul puterilor. Foarte mulţi soldaţi, din pricina lipsurilor îndurate, deveniseră infirmi. Alexandru a hotărât să construiască aici un nou oraş Alexandria, populat cu 4,000 de soldaţi necombatanţi, 3.000 de auxiliari şi 7.000 de băştinaşi.

Astfel se instala un post militar pe drumul dinspre India spre Bactriana şi Persia. Conducerea lucrărilor necesare pentru ridicarea noii colonii a fost încredinţată lui Neiloxenos, care avea şi sarcina de comandant militar al satrapiei Paropamisades. Satrapia vecină, Arachosia, i-a fost încredinţată unui rodian, Menon, numit guvernator, care avea în subordine 4.600 de oameni. Prin toate acestea, Alexandru dovedea grija pe care o avea pentru asigurarea comunicaţiilor cu regiunile cele mai îndepărtate ale noului său imperiu.

Apoi, în aprilie 329 Î.H., a pornit din nou Ia drum, dar nu spre India, cum se aştepta Bessus, ci spre nordul actualului Afganistan, pentru a supune Bactriana şi a-1 pedepsi pe regele trădător. Au mers de-a lungul Munţilor Hindukuş, atingând uneori altitudini de peste 3000 de metri, timp de mai bine de două săptămâni. Alexandru a parcurs drumul pe jos, ca şi ceilalţi. Apoi au coborât la Drapsaca, unde s-au aprovizionat şi, în iunie 329 Î.H.,

au cucerit ultima citadelă care mai apăra capitala Bactra, aflată la o distanţă de 70 de kilometri.

Bessus era îngrozit de repeziciunea cu care se deplasa Alexandru. Avea cu el 8.000 de ostaşi bactrieni, bine înarmaţi, care i-au ascultat fără şovăire ordinele atâta vreme cât au crezut că Alexandru se îndreaptă spre India. Când au auzit că, de fapt, macedoneanul venea spre ei, s-au risipit pe nesimţite, în jurul lui Bessus mai rămânând doar câţiva credincioşi, în aceste condiţii, Bessus a fugit iarăşi, dând ordin sa fie devastate câmpiile în urma lui, pentru a înfometa armata lui Alexandru. Apoi a traversat fluviul Oxus, anticul Wakhsh *(Apa care fierbe),* actualul Amu-Daria, distrugând toate ambarcaţiunile şi trecând mai departe, în Sogdiana, pentru a strânge noi trupe.

Armata lui Alexandru, chinuită de foame, a ajuns în Bactra, tot drumul neavând altceva drept hrană decât rădăcini, rareori peşti şi, la nevoie, sacrificând din animalele de povară ale convoiului.

în tabăra stabilită aici, Alexandru a aflat că, în Grecia, peloponesienii şi spartanii s-au răsculat, lucru care i-a crescut îngrijorarea, fiindcă ştia că sciţii din nord veneau în ajutorul lui Bessus; a mai aflat şi că avusese loc o bătălie între macedoneni şi arienii conduşi de dezertorul Satibarzanes. Acesta, plin de el, când văzuse că lupta dintre cele două tabere nu aduce victoria nici uneia, ceruse să lupte doar el cu oricare dintre macedoneni, amândoi fără coif. Se oferise Erigyius, un bărbat în vârstă, a cărui lance 1-a străpuns rapid pe Satibarzanes, doborându-1. Toată armata ariană s-a predat imediat.

Trecerea fluviului Amu-Daria a fost anevoioasă şi a durat şase zile. S-au folosit burdufuri din piele de capră, iac şi muflon, umflate cu aer, legate câte patru, câte sase, câte opt sau câte şaisprezece; pe ele era improvizată o

platformă din bambus sau trestie. Pe aceste plute au trecut caii şi căruţele grele.

Apoi, un detaşament condus de Ptolemeu a pornit prin stepă către Samarkand, iar Alexandru a cucerit Tar-mita, oraş locuit în parte de descendenţi ai grecilor din Milet, care părăsiseră odinioară cetatea lor de origine din ordinul lui Xerxe. „Locuitorii se numeau branchizi ^ şi-şi întemeiaseră aici aşezările, deoarece, pentru a-i fi pe plac lui Xerxe, profanaseră templul lui Apolo din Didyme. Branchizii nu-şi pierduseră încă datinile străbune, dar, vorbind acum două limbi, îşi modificaseră întrucâtva graiul băştinaş, adoptându-l pe cel al străinilor. Ei l-au primit cu mare bucurie pe regele Alexandru, predându-i oraşul. Regele a ordonat să fie convocaţi toţi miletienii care slujeau în rândurile armatei sale. Numai că aceştia purtau o veche ură neamului branchizilor...

Alexandru, după ce ajunse în orăşelul lor, intră însoţit de o trupă uşor înarmată. Falanga a primit dispoziţii sa înconjoare zidurile oraşului şi, la un semnal dat, să jefuiască acest cuib de trădători, iar locuitorii sa fie nimiciţi toţi până la ultimul...

In sfârşit, pentru a nu mai rămâne nici urmă din acest oraş, se sapă până la temelia zidurilor, pentru a fi cu desăvârşire năruite... Iată cum au ispăşit vina trădării strămoşilor urmaşii acestora, care nici măcar nu văzuseră vreodată Miletul... *(Quintus Curtius Rufus)*

Aici Alexandru a întemeiat oraşul Alexandria-Oxus. I-a demobilizat pe cei mai în vârstă dintre macedoneni şi pe tesalieni care, împreună cu 7.000 de indigeni, au populat noul oraş, acelaşi ce, vreo şaptesprezece secole mai

1) Numele unei famili coborâtoare din Branchus din Delfi, care dădeau preoţi pentru templul]ui Apolo în oraşul Didyme, de lângă Milet.

târziu, era semnalat, la geografii arabi, cu numele Dhu-1 Quarnain, adică (Alexandru) „cu corn dublu".

în acest timp, în tabăra lui Bessus, complicii acestuia, în frunte cu Spitamenes au pus la cale trădarea căpetenei lor: Bessus a fost capturat şi înlănţuit. Apoi, 1-au aşezat pe un cal şi au plecat să i-1 predea lui Ptole-meu, generalul lui Alexandru, care i 1-a adus la Bactra.

Stând în carul de lupta al regelui perşilor, Alexandru I-a primit pe uzurpatorul în lanţuri, a pus să fie biciuit şi apoi 1-a chemat pe Oxartes, fratele lui Darius, care făcea parte din corpul său de gardă, dându-i-1 în primire pentru a-1 răstigni pe cruce, cu urechile şi nasul tăiate; barbarii urmau să-1 ucidă străpungându-1 cu săgeţi, în final, Alexandru a amânat supliciul lui Bessus şi 1-a trimis la Ecbatana, pentru a fi judecat de un tribunal persan şi executat chiar în locul unde îl ucisese pe Darius.

Noi lupte cu popoarele răsculate

Alexandru şi-a continuat drumul spre nord şi, prin Derbent şi Nautaca (Sakbris'abz), a ajuns în capitala Sogdianei, Maracanda (Samarkand), oraş mare, situat în valea fertilă a fluviului Zeravşan.

„... Acest oraş, spunea Quintus Curtius Rufus, este înconjurat de un zid lung de 700 de stadii, iar cetăţuia are un al doilea zid."

Aici Alexandru a primit soli din partea sciţilor din nord, care i-au declarat că triburile lor i se supun. Alexandru le-a cerut să rămână pe locurile lor şi să nu vină în regiunile cucerite de el fără ordinul său.

In timpul marşului pe care 1-a făcut spre fluviul laxarte (Sâr-Daria), Ia extremitatea nordică a imperiului, a fost atacat pe neaşteptate de populaţiile din munţi, în

luptele care au avut loc, în august 329 Î.H., Alexandru a fost lovit de o săgeată la picior. Tot atunci, a izbucnit o revoltă a sogdienilor, pusă la cale de Spitamenes, cel care i-1 predase pe Bessus. S-a declanşat o represiune teribilă a răsculaţilor, fiindcă masacraseră garnizoanele macedonene, îndemnaţi, se pare, de preoţii lui Zoroastru, propovăduitori ai războiului de eliberare.

Deşi rănit, şchiopătând, Alexandru a vrut să conducă lupta; a recucerit câteva citadele şi a asediat oraşul Ciropolis *(Oraşul lui Cirus),* din bazinul fluviului laxarte (Sâr-Daria), pe care hotărâse iniţial să-1 cruţe, dar încăpăţânarea locuitorilor, care s-au apărat cu disperare, 1-a mâniat şi le-a dat voie soldaţilor să jefuiască, să ucidă şi să incendieze. La asediul oraşului au murit mulţi macedoneni; regele însuşi a fost lovit la cap de o piatră, prăbuşindu-se leşinat la pământ. Revenindu-şi, a continuat lupta şi a poruncit să se sape un tunel pe sub zid, susţinut doar cu nişte bucăţi de lemn. Când li s-a dat foc lemnelor, s-a produs şi prăbuşirea zidului, permiţând intrarea trupelor asediatoare.

Din Ciropolis, 1-a trimis pe Menedemus cu 3.000 de pedestraşi şi 800 de călăreţi la Maracanda, unde Spitamenes, trădătorul, alungase garnizoana macedoneană şi se baricadase între zidurile oraşului.

Spitamenes i-a întins o cursă lui Menedemus, aştep-tându-1 într-un loc ascuns. La ivirea macedonenilor, trupele de dani ale Iui Spitamenes i-au încercuit şi a urmat o luptă sângeroasă în care au pierit atât Menedemus cât şi prietenul său Hyspides precum şi cea mai mare parte a armatei (2.000 de pedestraşi şi 300 de călăreţi).

Alexandru, spune Quintus Curtius Rufus, a tăinuit această înfrângere, ameninţându-i cu moartea pe supravieţuitori, dacă vor destăinui ce s-a întâmplat acolo. Ulterior, a pornit cu o trupă de lăncieri si de infanterie

uşoară spre locul masacrului. Spitamenes a fugit spre vest. A fost urmărit aproape 300 de kilometri până în deşert, dincolo de Buhara, distrugând totul în calea lui, pe valea râului Zeravşan din centrul Sogdianei. Abia în martie 328 Î.H., Spitamenes a fost capturat si decapitat de călăreţii masageţi. Quintus Curtius Rufus ne dă o altă versiune şi anume că Spitamenes a fost ucis de frumoasa lui soţie, pe care o iubea mult şi o lua cu el în toate peregrinările sale. Obosita de atâtea drumuri, soţia i-a cerut să se predea lui Alexandru. Refuzând, ea 1-a înjunghiat şi i-a tăiat capul. Venind la Alexandru să-i dea de ştire, acesta a trimis-o înapoi în ţara ei, scârbit de macabra veste pe care i-o adusese.

Alexandru intră în contact cu sciţii invincibili

j

Deşi nu era pe de-a întregul refăcut în urma rănii primite, pe deasupra suferind şi de dizenterie, Alexandru a ordonat, în septembrie 329 Î.H., să se treacă laxarte (Sâr-Daria) tot pe burdufuri cu platforme, pentru a lupta contra sciţilor ^ sacas care, nemulţumiţi că Alexandru ridicase pe malul acestui fluviu un nou oraş, Alexandria din Sogdiana, îl atacaseră, voind să-1 distrugă. lata ce spune Quintus Curtius Rufus despre sciti:

„însă neamul sciţilor, care-şi are aşezările nu departe de Tracia, locuieşte pe un teritoriu care se întinde dinspre răsărit către miazănoapte; ei nu sunt numai vecini cu sarmaţii, cum au crezut unii, ci întreg teritoriul

1) în antichitate, erau numiţi **sciţi toţi locuitorii regiunilor** nordice necunoscute (la **nord de Balcani, la nord de Caucaz, la nord de Pamir) Se pare că „sciţii" aflaţi dincolo de fluviul Sâr-Daria** aparţineau sau **triburilor kirkize sau celor uzbece din regiunea Taskent**

Alexandru Regele Asiei

lor face parte din Sarmaţia \ Acolo, sciţii îşi au aşezările în partea dreaptă a fluviului *Rha* (Volga); aşezări mai au şi într-o altă regiune, situată dincolo de Istru. Celălalt hotar se află la extremitatea Asiei, unde locuiesc bactrienii. Regiunile situate mai spre miazănoapte sunt mai populate; de acolo încep codrii nenumăraţi şi nemărginitele pustiuri. Dimpotrivă, regiunile care se întind între fluviul Tanais [2] şi Bactriana nu se deosebesc între ele prin gradul de civilizaţie".

Văzând ca Alexandru cu armata lui vrea să treacă fluviul, sciţii, care ,,nu sunt ca barbarii ceilalţi, nişte oameni neciopliţi şi lipsiţi de inteligenţă, ba se spune despre ei că posedă destulă înţelepciune, fapt cu atât mai surprinzător cu cât sunt un neam de războinici întotdeauna sub arme", au trimis douăzeci de soli călare în tabăra lui Alexandru. Solii i-au vorbit cu multă chibzuinţă lui Alexandru, chiar certându-l pentru că năvăleşte peste ţara altora, arătându-i că norocul învingătorului este alunecos şi că niciodată nu va reuşi să cucerească Sciţia, atât este de mare. în final, i-au propus relaţii de bună vecinătate, urmând să aibă hotar fluviul laxarte.

Alexandru le-a răspuns cu mândrie că el îşi va continua calea destinului său, deoarece are încredere în el. Trecerea fluviului a fost foarte grea, atât din cauza curentului puternic cât şi a săgeţilor sciţilor, care le găureau burdufurile plutelor. Cu mari pierderi, armata macedoneană a ajuns pe malul celălalt unde, după o lupta crâncenă, i-a pus pe fugă pe sciţi. Macedonenii i-au urmărit şi au reuşit să ucidă nenumăraţi duşmani, au luat mulţi prizonieri şi au capturat 1.800 de cai. Din rândurile

1) Teritoriu delimitat de fluviile Vistula, Don şi Volga, până la Urali, locuit de sarmaţi sau sauromaţi, triburi nomade, înrudite cu sciţii.
2) Fluviul Don.

macedonene au murit 160 de oameni, iar alţi 1.000 au fost răniţi.

Victoria lui Alexandru contra sciţilor i-a adus o mare faimă, deoarece se considera că sunt de neînvins.

O nouă solie s-a înfăţişat la Alexandru, care îi trimisese înapoi pe prizonierii sciţi, faptă nobilă, ce îi impresionase pe conducătorii lor. Pe soli i-a primit cu bunăvoinţă, a acceptat fluviul ca hotar şi, de asemenea, a construit aici un oraş, care a fost numit Alexandria *Eschate* (Ultima) sau Alexandria de la laxarte. Zidul cetăţii, lung de şaizeci de stadii (10.800 de metri), a fost terminat, se spune, în trei săptămâni. Alexandru a populat oraşul cu soldaţi macedoneni, greci mercenari, sogdi-eni, o parte din prizonierii sciţi şi indigenii care au dorit să locuiască în el.

Reprimarea revoltelor din Sogdiana şi Bactriana

în luna martie 328 Î.H., a continuat lupta împotriva rebelilor sogdieni şi a supus fortăreaţa Ariamaze, la 20 de kilometri spre est de Derbent, foarte greu de cucerit. Printre cei capturaţi se afla şi Roxana (Strălucitoarea), fiica regelui din Bactra, pe care, peste câteva luni, Alexandru o va lua de soţie.

Pentru a da un exemplu, o dată pentru totdeauna, tuturor celor care se răsculaseră, Alexandru şi-a împărţit trupele în mai multe grupuri şi le-a dat ordin să măcelărească tot tineretul sogdian. Curând au fost aduşi în faţa lui 30 de prizonieri, membri ai familiilor nobile.

„Aceştia, spune Quintus Curtius Rufus, când au aflat, printr-un tălmaci, ca din porunca regelui Alexandru

sunt duşi la locul de execuţie, au început să intoneze un cântec care era expresia unei veselii deosebite şi să-şi manifeste prin dansuri si mişcări legănate ale trupului voioşia sufletească."

Când Alexandru i-a întrebat care este motivul bunei lor dispoziţii, ieşite din comun, ei i-au răspuns că se bucură pentru că sunt trimişi la strămoşii lor de un rege mare, biruitorul tuturor neamurilor. Alexandru le-a dăruit viaţa şi, de atunci încolo, aceştia i-au fost profund devotaţi, insuflându-le şi altora o atitudine leală faţă de mărinimosul cuceritor.

în luna august 328 Î.H., Alexandru a ocupat cetatea Steiul Conducătorului, care, din pricina poziţiei sale, ridicată pe-o stâncă înaltă, cu pereţi abrupţi, si înconjurată de hăuri ameţitoare, era socotită de neînvins. Convins că lui şi armatei sale nimic nu li se putea împotrivi, a asediat-o cu însufleţire. Intr-adevăr, în faţa maşinăriilor de război macedonene, cetatea, comandată de Sisimi-thres, un rege neînsemnat din Sogdiana, a depus armele. Treptat, toţi ceilalţi şefi locali s-au predat, unul după altul, şi Alexandru a putut să revină în Bactra, unde, o vreme, s-a desfătat cu vânătoarea şi petrecerile.

La o astfel de vânătoare, într-un parc cu arbori seculari, special amenajat, Alexandru a fost atacat de un leu de mărime neobişnuită. Lisimah, comandantul trupelor de gardă, a intervenit cu un par ascuţit în sprijinul regelui. Alexandru s-a supărat, spunându-i că este în stare să doboare şi singur animalul şi, într-adevăr, cu o singură lovitură de sabie a ucis fiara. Totuşi, macedonenii au hotărât, după obiceiul ţării lor, ca regele să nu mai plece niciodată la vânătoare singur, sa nu vâneze decât călare şi să fie, întotdeauna, însoţit de suita sa, formată din fruntaşii macedonenilor.

Uciderea lui Cleitos, vechiul lui prieten

Deoarece Artabaze, din cauza vârstei înaintate, nu mai putea conduce Maracanda, în toamna anului 328 Î.H., Alexandru intenţiona să-1 numească în locul lui pe Cleitos cel Negru, pe care îl aprecia mult şi pe a cărui destoinicie conta, regiunea fiind importantă pentru imperiu şi greu de apărat.

înainte de învestire, I-a poftit pe Cleitos la un mare ospăţ, înfierbântat de băutură, Alexandru a început să se ridice în slăvi cu faptele sale de arme, căutând să pună în umbră realizările tatălui său, Filip. Bătrânilor generali prezenţi la masă nu le-a plăcut lăudăroşenia lui Alexandru. Cleitos, nemulţumit şi el, a început să recite versurile din *Andromaca* lui Euripide, în care se spune că rău fac grecii scriind pe morminte numai numele regilor, câtă vreme ei câştigă victoriile şi gloria cu sângele altora. Apoi 1-a apărat pe răposatul Parmenios şi i-a făcut reproşuri şi pentru distrugerea Tebei. Supărat mai ales de amintirea morţii lui Parmenios, Alexandru 1-a alungat pe Cleitos de Ia masă, Acesta a plecat, spunând în batjocură: „E mai mult adevăr în ceea ce ţi-am spus eu, decât în răspunsul ce ţi 1-a dat zeul Amon, tatăl tău!"

Regele a sărit furios de pe scaun, a smuls o suliţă de la un ostaş de garda şi a încercat să-1 lovească, dar a fost împiedicat de Ptolemeu şi Perdicas, care 1-au rugat să-şi potolească mânia. Alexandru le-a întors spatele, dar a fugit în curte, a luat o altă suliţă şi, când Cleitos a ieşit din sala banchetului, pe întuneric, regele a întrebat cine este. ,,Eu sunt, Cleitos, şi ies de la masă." Auzind

răspunsul aşteptat, regele i-a înfipt suliţa în coastă şi, plin de sângele ce ţâşnea din Cleitos, a strigat: „Du-te acum la Filip, la Parmenios şi la Atalos!"

Trezit aproape imediat din beţie, cu furia risipită, Alexandru a vrut să se sinucidă cu aceeaşi suliţă, dar a fost oprit de străji, care, cu toată împotrivirea lui, 1-au dus în cort. Acolo a petrecut noaptea într-un cumplit zbucium sufletesc. Trei 2ile a zăcut astfel în cortul lui şi cu greu a fost convins să mănânce ceva.

Provincia pe care voise să i-o dea lui Cleitos i-a în-credinţat-o, ulterior, lui Amyntas.

Un nou complot. Moartea lui Calistene

în aceeaşi perioadă, aflându-se, o dată, la vânătoare, unul din pajii săi, Hermolaios, a făcut greşeala să doboare cu ţepuşa un mistreţ pe care regele se ambiţiona să-1 ucidă el însuşi. Supărat pe paj, 1-a condamnat să fie biciuit si i-a interzis să mai călărească. Pajul a jurat că o să se răzbune si, împreună cu alţi şase tineri, a pus la cale uciderea lui Alexandru. Complotul a fost dat în vileag de unul dintre uneltitori, Epimene, şi Hermolaios a fost arestat şi supus Ia chinuri. Ceva mai târziu, într-o scrisoare pe care i-a trimis-o lui Antipatros, Alexandru îl învinovăţea şi pe Calistene \ spunând: „Tinerii au fost lapidaţi de macedoneni, dar pe sofist o să-1 pedepsesc

1) Istoricul Cahstene (368-327 Î.H.), născut în Olint, a fost nepotul lui Aristotel. Alexandru 1-a luat în expediţia din Asia. Era prea sincer şi spunea numai adevărul, ceea ce, după o vreme, regelui nu i-a mai plăcut. Opera lui, numită *Persica,* descrie expediţia lui Alexandru în Persia. A mai scris *Istoria Macedoniei* (de la 387 la 346 î.H. şi de la 335 î.H. până la moartea sa).

chiar eu, ca şi pe cei care mi 1-au trimis (o referire la Aristotel, unchiul lui Calistene) şi pe cei care-i primesc, cu braţele deschise, în cetatea lor (Atena) pe conspiratori". *(Plutarh)*

„într-adevăr, Calistene, descoperit că i-a îndemnat pe tineri să fie bărbaţi adevăraţi, a fost arestat şi închis la Bactra." *(Strabon)* A murit în temniţă, şapte luni mai târziu.

Căsătoria lui Alexandru cu Roxana

într-una din incursiunile sale, Alexandru a cucerit fortăreaţa Arimaze, condusă de Oxyarte, satrap bine cunoscut, care s-a supus imediat autorităţii si puterii regelui. Acesta, mulţumit de rezultatul confruntării, 1-a lăsat să-şi exercite în continuare prerogativele puterii, dar i-a cerut ca doi din fiii săi să intre în armata macedoneană. Satrapul a fost de acord să-i dea pe toţi trei băieţii lui, după care a organizat un mare ospăţ, cu fast asiatic, la care regele era invitatul de onoare.

Iată ce spune, în detaliu, despre ce s-a petrecut atunci, istoricul Quintus Curtius Rufus:

„Pe când petreceau cu multă veselie, intrară treizeci de fecioare de familie bună, între care se găsea şi fiica lui Oxyarte, pe nume Roxana. Era de o neobişnuită frumuseţe şi de o deosebită distincţie, lucru rar întâlnit la barbari. Deşi era înconjurată de atâtea fete frumoase, ochii tuturor se îndreptau în primul rând asupra ei, şi mai ales ochii regelui, care nu-şi mai putea înfrâna dorinţele, mai cu seamă în clipele acelea, când era aproape copleşit

de norocul său fără seamăn, din pricina căruia orice om îşi poate pierde cumpătul.

Aşadar el, care le văzuse pe soţia lui Darius şi pe cele două fete ale acestuia, perle persane ce nu se puteau compara în frumuseţe cu Roxana, dar pe care nu le privise decât cu un sentiment de părinte, se îndrăgosti cu pasiune de această fecioară, de un rang inferior faţă de celelalte, de viţă regească. El susţinu din acea clipă cu tărie că, daca perşii s-ar uni prin căsătorie cu macedonenii, imperiul său s-ar consolida şi numai aşa ar dispărea ruşinea învinşilor şi orgoliul învingătorilor. «Să nu crezi că vreau să săvârşesc vreo faptă josnică, ci doresc să mă căsătoresc cu ea în mod legitim» — i-a spus lui Oxyarte.

Tatăl primi cu voioşie propunerea lui Alexandru, simţind o bucurie neaşteptată, iar regele, cuprins de văpaia dragostei, porunci să se aducă pâine, după obiceiul patriei. Aceasta era la macedoneni dovada cea mai sfântă a căsătoriei; pâinea se tăia cu sabia, în două, şi fiecare din soţi mânca din bucata ce i se da... Astfel, regele Asiei şi al Europei se căsători cu o fecioară ce i-a fost adusă în mijlocui petrecerii... Prietenilor lui le era ruşine sa vadă că, la un banchet cu vin şi mâncare din belşug, şi-a ales un socru din rândurile supuşilor. Dar, după moartea lui Cleitos, libertatea de a vorbi deschis dispăruse şi macedonenii încuviinţau orice, dând din cap, luând cea mai slugarnică postură."

Există şi o altă variantă referitoare la căsătoria lui Alexandru. După cucerirea fortăreţei, Alexandru, care ştia că înăuntru se aflau soţia satrapului Oxyarte împreună cu fiicele sale, a vrut să le vadă. Printre ele se afla şi Roxana, de o frumuseţe uluitoare, cu ochii negri,

strălucitori, cu nasul drept, cu gâtul fin şi cu o graţie a mâinilor nemaiîntâlnită.

Alexandru n-o mai văzuse de trei ani pe Barsine, soţia lui, rămasă la Susa cu fiul lor, Heracle, dar nici n-o mai dorea. Roxana avea o deosebită tărie de caracter şi o ambiţie pe măsură. Aceste trăsături, precum şi minu-nata-i înfăţişare, au ajutat-o să se apropie de rege.

Când Oxyarte s-a decis să se supună regelui, a fost surprins de onorurile ce i se făceau, dar şi mai surprins a fost că Alexandru îl dorea să-i fie socru. Căsătoria a avut loc fără ca Alexandru să-i confere Roxanei titlul de regină, aşa cum nu i-1 acordase nici lui Barsine.

într-o a treia variantă se arată ca tatăl Roxanei fusese omorât în luptele pentru apărarea fortăreţei.

Drumul spre India

Refacerea **armatei macedonene**

n perioada de început a anului 327 î.H., Alexandru a organizat multe serbări, a numit noi satrapi şi a pregătit, neobosit, expediţia din India. Armata lui, după atâtea lupte, timp de doi ani în Sogdi-ana şi în Bacîriana, era obosită şi împuţinată, mai ales că lăsase, în cele două Alexandru şi în cele sase fortăreţe de pe drumurile caravanelor, foarte mulţi soldaţi. Pentru aceasta, regele a cerut noi contingente de tineri recruţi, atât din Grecia cât şi din Balcani, Siria, Asia Mică şi din celelalte satrapii ale noului său imperiu. Astfel, Antipatros i-a trimis 8.000 de mercenari greci, 600 de călăreţi si 7.400 de pedestraşi. Din Balcani i-au venit 1.000 de călăreţi şi 4,000 de pedestraşi, iar din Asia Mica, 1.000 de călăreţi şi 8.000 de pedestraşi.

în acea perioadă, mândria Iui Alexandru începuse să depăşească limitele şi le pretindea tuturor celor din jur sa-1 salute după obiceiul persan, prin prosternare la pământ.

La aceasta, o contribuţie importantă au avut-o şi lichelele şi linguşitorii ce roiau în jurul său. De altfel, arestarea şi moartea istoricului Calistene se datoraseră faptului că nu-1 aproba pe rege în manifestările sale de grandoare exagerată.

Cu toate acestea, armata îl iubea şi, în pofida greutăţilor prin care trecuseră, faptul că înfrunta alături de ei pericolele luptei, oboseala, frigul şi foamea, îi făcea pe soldaţi să-1 urmeze oriunde îi conducea: prin stepă, prin zăpada munţilor, prin apele râurilor.

Acum îi pregătea pentru o nouă campanie foarte grea: India.

„India era socotită o ţara bogata nu numai în aur, dar şi în pietre preţioase şi perle. Avea mult fast si lux, dar nu strălucea printr-o măreţie deosebită. Cei care o cunoşteau susţineau că tagma militară are adevărate podoabe de arme, toate incrustate cu aur şi fildeş.

De aceea Alexandru, ca să nu fie întrecut nici aici, adăugă foi de argint pe scuturile alor săi, frâie aurite la cai, iar platoşele fură împodobite unele cu aur, altele cu argint. Regele ducea cu el în acest război o sută douăzeci de mii de soldaţi." *(Quintus Curtius Rufits)*

Alexandru îşi dorea India pentru că, astfel, ar fi avut întreaga Asie în puterea lui, după cum a declarat-o. Scopul lui este clar exprimat; nu se mulţumea, ca Ahe-menizii, să poarte doar cu numele titlul de suveran al lumii, voia să devină efectiv regele tuturor regilor şi să-şi întindă imperiul până la frontierele naturale ale pământului.

Primul obiectiv: Tndusul

Plecarea spre India s-a făcut în iunie 327 Î.H., când a dat ordinul de părăsire a oraşului Bactra, în direcţia oraşului Alexandria „a Caucazului", fără a lua nici un fel de bagaje inutile. Pe drumul cel mai scurt, prin Pasul Kaoshan (la 4.800 de metri), distanţa dintre cele două oraşe este de 400 de kilometri. Ocolind Masivul Hin-dukuş prin nord-est, trecând prin Drapsaca, drumul măsoară 600 de kilometri. Făcând 15 kilometri pe zi, medie normală, unele trupe au ajuns, pe drumul scurt, într-o lună, iar altele, pe drumul lung, într-o lună şi jumătate. Regele o pornise pe drumul scurt.

Conform obiceiului său, la locul de întâlnire, si-a împărţit forţele în mai multe corpuri. Primul corp, cel mai mare, condus de Hefaistion, a plecat cel dintâi, cu misiunea de a ajunge la Indus pe cel mai scurt drum, de a stabili un cap de pod şi de a pregăti materialul pentru trecerea fluviului. Alexandru conducea al doilea corp. El trebuia să acopere flancul de nord^ şi să răspundă atacurilor războinicilor din Gandhara. în fruntea falangei se afla Crateros. în timpul drumului, într-o ciocnire cu populaţiile locale, regele a fost lovit de o săgeată.

După trecerea fluviului Indus, au întâlnit popoare mai prietenoase, care i-au aprovizionat de bunăvoie. Regele din Taxila, Omphis, i-a întâmpinat cu daruri splendide, le-a procurat multe produse, le-a dat călăuze şi le-a promis douăzeci şi cinci de elefanţi.

în regiunea străbătută de afluenţii Indusului, au cucerit câteva fortăreţe pentru a-şi asigura spatele. Au urmat luptele cu mercenarii reginei Kleopis, în care au fost ucişi 7.000 de indieni. De altfel, după cum rezultă din

cronici, la trecerea armatelor lui Alexandru s-au exterminat în masă în triburile şi oraşele care i-au opus rezistenţă şi s-a capturat un imens şeptel, din care cele mai reuşite exemplare au fost trimise în Macedonia.

In nord-vestul **Indiei**

Pentru Alexandru, elev al lui Aristotel, India începea la est de fluviul Indus şi se întindea până la fluviul Ocean. Astfel că, atunci când a intrat în Pendjab („Ţara celor cinci râuri"), a crezut că se află în ultima regiune a Asiei. Aici, în Pendjab, mai exact în oraşul Taxila, şi-a făcut tabăra de iarnă, deoarece locuitorii şi rajahul Om-phis 1-au primit cu mult respect. Mai multe delegaţii trimise atât de populaţiile din vecinătate cât şi de cele din mai îndepărtatul Casmir, i-au adus cadouri si i s-au supus. Ca satrap al regiunii 1-a numit pe macedoneanul Philipos, lăsându-1 în Taxila cu o garnizoană formată din cei mai obosiţi soldaţi.

In mai 326 î.H., a pornit cu întreaga armată spre sud-est. Puternicul rajah din valea înaltă Jhelum (Hydas-pes), numit Paurava (în greacă Poros), i s-a opus, barând trecerea fluviului Jhelum. Lăsând o parte din trupe pe malul drept, care au aprins focuri mari de tabără ca să atragă atenţia, Alexandru cu grosul armatei au urcat 28 de kilometri spre nord, pe mal, au trecut fluviul cu plute şi bărci şi au revenit spre sud, căzând în spatele trupelor adverse. După opt ore de luptă, Paurava, rănit, a capitulat. Alexandru i-a lăsat regatul, facându-şi-1 aliat. Nouă mii de oameni ai rajahului au sporit corpul expediţionar al Iui Alexandru.

Au fost întemeiate două oraşe, de o parte şi de alta a fluviului Hydaspes, numite unul Bucefalia, în amintirea

armăsarului preferat (care a murit aici), şi altul, numit Nikeea \ pe malul stâng.

O parte din armată a rămas în zonă, condusă de Crateros, pentru a construi şi apăra aceste oraşe-fortăreţe, cărora însuşi regele le-a trasat planurile. Atât pentru lucrări cât şi pentru popularea oraşelor s-au folosit localnici.

Iată ce spune Quintus Curtius Rufus despre luptele lui Alexandru cu Paurava:

„întrebat de Alexandru ce are mai mulţi, ostaşi ori plugari, el (rajahul Omphis) răspunse că, fiind în război cu doi regi, avea nevoie mai mult de ostaşi decât de plugari. Cei doi regi erau Abisare şi Poros, dar acesta din urmă era cel mai puternic.

Amândoi domneau de partea cealaltă a fluviului Hy-daspes (Jhelum) şi erau hotărâţi să se apere, să-şi încerce norocul prin război, oricine i-ar ataca...

Timp de trei zile, Alexandru a fost tratat ca oaspete. In ziua a patra, Omphis i-a arătat cantităţile de grâu pe care le-a distribuit trupelor comandate de Hefaistion şi i-a dăruit coroane de aur regelui şi tuturor prietenilor săi, pe lângă optzeci de talanţi, în monedă bătută. Această dărnicie îl mişcă pe Alexandru, care-i înapoie tot ce-i dăruise, adăugând şi o mie de talanţi din ce câştigaseră până atunci macedonenii, multe vase de argint şi aur, destul de multe stofe persane, treizeci de cai dintr-ai săi... Această dărnicie i-a indispus pe prietenii lui Alexandru. Unul din ei, Meleagru, la masă, după ce băuse zdravăn, îi spuse lui Alexandru că-1 felicită fiindcă a găsit în India un om care face o mie de talanţi. Regele şi-a pus frâu mâniei, dar a răspuns că oamenii stăpâniţi de pizmă îşi găsesc pedeapsa în ei înşişi.

1) „Cea care aduce victoria" (Nike, alt nume al zeiţei Atena).

A doua zi, solii lui Abisare [J] se înfăţişară regelui. Acest rajah, potrivit instrucţiunilor date de Poros, chipurile se punea la dispoziţia lui Alexandru...

Alexandru, crezând că faima numelui său 1-ar putea convinge pe Poros [′] să i se supună, îl trimise la acesta pe Celochares să-i ceară să-i plătească tribut şi să se întâlnească cu el la hotarul celor două ţări.

Poros îi răspunse că va împlini numai cea de-a doua propunere, adică, atunci când regele macedonean va intra în regatul său, îl va întâlni la vreme, însă înarmat.

... Alexandru ajunse la fluviul Hydaspes. Poros se rânduise în linie de bătălie pe malul celălalt, hotărât să-l oprească pe cel ce va îndrăzni să treacă, în faţa trupelor sale aşezase ca un zid o sută optzeci de elefanţi de o putere fără seamăn, înapoia acestora erau trei sute de care şi aproape treizeci de mii de pedestraşi, între care se vedeau arcaşi, dar înarmaţi cu săgeţi prea grele ca să poată fi trimise cu precizie la ţintă. Poros stătea pe spinarea unui elefant mai mare decât toţi ceilalţi. Arme de aur si argint împodobeau trupul rajahului, de o mărime puţin obişnuită. Curajul lui era la înălţimea puterii trupeşti şi era ceî mai ascuţit la minte, pe cât era cu putinţă, între supuşii săi, nişte oameni înapoiaţi...

... In mijlocul fluviului erau multe insule la care atât indienii cât şi macedonenii se duceau înotând, ţinându-şi armele deasupra capului. Aici se dădeau lupte uşoare şi amândoi regii, după aceste mici hărţuieli, îşi făcuseră câte o părere asupra rezultatului acestei bătălii...

... Alexandru, căruia la început nu-i trecuse nici un plan prin cap, recurse în cele din urmă la următoarea stratagemă, ca să-l inducă în eroare pe potrivnic: între

1) Regele unei ţări aflate Ia sud-estul Caşmimlui de azi, între fluviile Hydaspes şi Indus.
2) Regele ţării care corespunde azi regiunii Lahore.

insule, era una mai mare ca celelalte, împădurită şi tocmai bună de întins capcane; nu departe de malul pe care-1 ocupau ai lui, se găsea un şanţ foarte adânc, în care se puteau ascunde nu numai pedestrimea, dar chiar şi călăreţii, cu caii lor cu tot. II trimise pe Ptolemeu cu toate pâlcurile de cavalerie la o mare distanţă de insula ochită, ca de acolo, prin strigăte puternice, să stârnească panică printre indieni. Ptolemeu procedă în felul acesta mai multe zile de-a rândul şi prin acest mijloc îl sili pe Poros să-şi mute oastea în acea parte unde macedonenii se prefăceau că vor sa treacă fluviul. Insula scapă de sub supravegherea duşmanilor...

... Alexandru se pregătea să treacă fluviul, cu trupele ce Ie mai avea, înspre insula despre care am vorbit mai sus, deoarece duşmanul era ocupat să-i ţină sub observaţie pe aceia postaţi de Ptolemeu pe malul fluviului, mult mai jos, când o vijelie năprasnică se dezlănţui, ploaia turnând cu găleata... în cele din urmă, după câtăva vreme, ploaia s-a oprit, însă cerul rămăsese încărcat de nori aşa de întunecaţi încât nu era lumină aproape deloc...

... Alexandru căuta într-adins primejdiile şi socoti că acest întuneric, care-i înspăimânta pe alţii, pentru el constituie un prilej favorabil. Aşadar, dădu semnalul ca toţi ai lui să se îmbarce pe plute în linişte şi el se sui pe prima care porni spre celălalt mal. Ţărmul fluviului nu era ocupat de adversar, căci Poros era cu ochii pe Ptolemeu. Afară de o barcă pe care valurile au aruncat-o, lovind-o de o stâncă încât s-a scufundat, toate trupele macedonene au trecut cu bine. Alexandru dădu ordin ca ostaşii sa se înarmeze şi să se rânduiască, fiecare în formaţia lui.

Alexandru era deja în fruntea armatei sale... când i se aduse la cunoştinţa lui Poros că malul e ocupat de duşmani înarmaţi... Rajahul crezu că este Abisare, aliatul

'V^^^^^^^^^^H^H

^^umgHll^^llHjj^^^^^^^^^^^^^^^^^^^^H

său, care soseşte aşa cum se înţelesesem. Dar, curând, chipul Soarelui lumină dintre nori şi atunci văzu armata duşmană care înainta. Trimise înaintea lor o sută de care cu câte patru cai şi patru mii de călăreţi. Comandantul acestor trupe era Hages, fratele lui Poros. Câmpul era alunecos şi cailor le era foarte greu să-1 străbată, până când, împovărate cu greutatea oamenilor, carele se împotmoliră în gropi şi bălţi. Alexandru, dimpotrivă, atacă viguros. Sciţii şi dahii au năvălit cei dintâi asupra indienilor, apoi regele 1-a trimis pe Perdicas în fruntea cavaleriei, împotriva aripii drepte a oştirii duşmane... Poros îşi îmbărbăta oamenii, dar, când văzu carele că rătăcesc împrăştiate fără conducător, distribui elefanţii prietenilor din preajma sa...

... Pe macedoneni nu numai vederea elefanţilor, dar şi chipul regelui indian i-au oprit puţin pe loc. Elefanţii, rânduiţi între şirurile ostaşilor înarmaţi, dădeau de departe impresia unor turnuri, iar talia lui Poros întrecea prin mărime, într-o bună măsură, proporţiile obişnuite ale corpului omenesc. La înălţimea lui părea că se adaugă şi aceea a elefantului călărit, care, şi el, îi întrecea pe cei-lalţi... Privind spre rege şi oastea indienilor, se spune că Alexandru ar fi exclamat: «în sfârşit, iată o primejdie la înălţimea curajului meu! De asta-dată am de-a face cu duşmani deosebiţi!...»

... Falanga, prinîr-un singur iureş, rupse centrul indienilor. Poros dădu ordin să înainteze elefanţii spre locul unde atacau călăreţii. Dar elefantul fiind mătăhălos, nu se compară în umbletu-i greoi cu viteza cailor. Barbarii nu se puteau folosi de săgeţile lor pentru că erau prea lungi şi prea grele, arcul nu se putea întinde decât pe pământ, aşa că anevoie ajungeau la ţintă...

... Totuşi Poros începu să strângă ostaşii împrăştiaţi pentru a porni la atac împotriva inamicului... Alexandru

îi trimise împotriva elefanţilor pe agrieni şi traci, ostaşii uşor înarmaţi... Aceştia zvârliră o ploaie de săgeţi în animale şi în cei ce le conduceau... Falanga începu să-i preseze tot mai hotărât pe duşmani... Elefanţii răniţi se întoarseră furioşi împotriva trupelor proprii. Ele fură strivite în picioare... Macedonenii se mai foloseau şi de nişte săbii, numite «copis», puţin curbate, ce se asemănau cosoarelor, cu care tăiau trompele elefanţilor...

... In cele din urmă, elefanţii, storşi de vlagă din cauza atâtor răni, au fost scoşi din linia de bătaie...

... Atunci Poros, părăsit de un mare număr de ostaşi, începu să arunce de pe elefantul său cu suliţe în cei care erau împrejur şi răni pe mulţi de la distanţă... Deja primise şi el noua răni, atât în spate cât şi în piept; pierduse mult sânge şi avea braţele slăbite încât suliţele mai degrabă îi căzeau din mână decât le arunca.

... Poros se clătina şi atunci gornacul îndemnă elefantul să fugă. Alexandru era pe urmele lui. Dar calul lui Alexandru, fiind lovit, se prăbuşi; totuşi îşi aşeză călăreţul pe pământ, încet, fără să-l trântească. Până să-şi schimbe calul, Alexandru întârzie în urmărirea lui Poros.

... Atunci începu să cadă o grindină de suliţe asupra pedestrimii lui Poros şi chiar asupra lui; până la urmă, rajahul, sleit de puteri, începu să alunece de pe elefant. Indianul care conducea elefantul, crezând că regele său vrea să coboare, porunci animalului, după obicei, să se lase în genunchi. Ceilalţi elefanţi, văzându-l rănit se pleca, îngenunche ară şi ei, căci aşa erau dresaţi. Această împrejurare contribui ca Poros si oamenii săi să cadă în mâna învingătorilor. Alexandru, crezând că regele este mort, porunci să fie dezbrăcat cadavrul şi ostaşii alergară să-i scoată platoşa şi hainele. Elefantul luă apărarea stăpânului şi începu să-i atace pe cei care-l dezbrăcau, ridicând corpul lui Poros cu trompa şi aşezându-şi-l iar în spinare.

Dar, copleşit de suliţele care-1 loveau din toate părţile, elefantul muri, iar Poros fu aşezat într-un car...

... Alexandru îl îngriji pe rănit ca şi cum ar fi luptat pentru el. Poros, însănătoşindu-se, a fost primit, când nimeni nu se aştepta, în sânul prietenilor lui Alexandru".

împreună cu arcaşii călare şi elita pedestraşilor, la care s-a adăugat jumătate din trupele de „Prieteni", A-lexandru s-a dus să învingă câteva triburi şi regate din sudul Caşmirului, pe care le-a pus sub conducerea lui Paurava (Poros).

Timp de câteva zile, a fost oaspetele regelui Sanb-huti (Sopeithes), care 1-a primit cu mari onoruri, în palatul lui de o bogăţie de nedescris.

„în această ţară, există câini nemaipomenit de bine dresaţi pentru vânat, spune Quintus Curtius Rufus. Se zice că, atunci când văd o fiară, nu scot nici un lătrat si atacă mai ales leii. Sopeithes, ca să-i arate lui Alexandru puterea lor, porunci să se dea drumul într-un loc închis unui leu de o mărime şi o putere neobişnuite şi numai la patru câini, care de îndată se repeziră la acesta. Atunci, unul din oameni încercă să îndepărteze de acolo un câine, tăindu-i un picior... Cum câinele nu da înapoi, ci sta mai departe încleştat cu dinţii de leu, i-a mai tăiat o labă si apoi pe a treia. Câinele nici gând să se clintească! Aşa a murit, cu dinţii înfipţi în trupul leului."

Regele i-a făcut cadou lui Alexandru câteva exemplare din aceşti câini.

Apoi Alexandru a trecut cu greu cursul vijelios al râului Negru (Aksini sau Akesines), 1-a pus pe fugă pe vărul şi omonimul aliatului sau Poros, a trecut peste râul Hydroates, afluent al fluviului Indus, a asediat şi cucerit capitala indienilor kathas, numită Sangala sau Samkala (aproape de actualul oraş Lahore), şi a ajuns pe malul drept al altui afluent al Indusului, Hypase (sau Vipasa),

unde *s-a* întâlnit cu Hefaistion care supusese, între timp, o altă regiune.

Să-i dăm din nou cuvântul istoricului latin Quintus Curtius Rufus:

„Poporul cel mai apropiat îl avea ca rege pe Phe-geus. Acesta a poruncit compatrioţilor săi să-şi lucreze mai departe ogoarele, ca de obicei, iar el îl întâmpină pe Alexandru cu daruri... Regele s-a oprit două zile la Phe-geus şi, într-a treia, s-a hotărât să treacă râul ce hotărnicea acest regat la miazăzi, ceea ce era destul de greu... Luând informaţiile de care avea nevoie de la Phegeus, află că dincolo de râu este un deşert pentru străbaterea căruia sunt necesare douăsprezece zile. După aceea se ajunge la Gange , cel mai mare fluviu din toată India. Si mai departe, în ţinutul de dincolo de Gange, locuiau gangarizii şi prassii, care-1 aveau ca rege pe Aggrames; acesta, cu o armată alcătuită din 20.000 de călăreţi şi 200.000 de pedestraşi, păzea toate drumurile. Phegeus mai spunea că, pe lângă aceste trupe, Aggrames mai dispunea şi de 2000 de care şi, mai ales, de 3.000 de elefanţi, pericolul cel mai mare.

Toate îi păreau lui Alexandru de necrezut. Atunci 1-a întrebat pe regele Poros (căci era cu el) dacă cele spuse de Phegeus sunt adevărate. Aliatul său indian îl încredinţa că nu erau exagerări...

Apoi Poros i-a spus povestea acestui Aggrames. Se pare că nu era de viţă nobilă, ci făcea parte dintre cei mai umili, căci tatăl lui fusese bărbier de meserie; dar soarta voise să se îndrăgostească de el, într-o bună zi, regina, vrăjită de frumuseţea lui nemaivăzută. Regina 1-a sprijinit să urce treptele ierarhiei la palat şi aşa a ajuns

1) Are în lungime 2.700 km. E mai mic ca Indusul (3.180 km), dar volumul de apă e mai mare. Izvorăşte din Himalaya şi se varsă în Goliul Bengal, printr-o deltă.

fiul bărbierului să fie unul dintre apropiaţii regelui; nu pentru multă vreme, căci, robit de pofta de mărire, Ag-grames 1-a ucis pe rege, atacându-1 mişeleşte... luându-i coroana. Astfel se întâmplase că ajunsese să domnească acest fiu de frizer: un om câinos şi urât de popor; şi el avea acum mai mulţi copii cu regina."

Alexandru este nevoit să se oprească

Armata a poposit aici în perioada musonului ' (august 326 î.H.). Ploua fără oprire de aproape două luni; soldaţii europeni, prost echipaţi, nu mai rezistau nici la această climă şi nici epidemiilor, rănilor si oboselii. Erau puternic demoralizaţi de pierderile suferite în ultimul an.

Printre ei se răspândise zvonul că există dincolo de deşert un popor foarte numeros şi războinic şi un fluviu mai mare decât Indusul, *Ganga,* şi că nu-i acolo marginea Indiei şi nici a lumii.

Si macedonenii, atât de viteji, dar acum atât de obosiţi, 1-au oprit pe Alexandru, care se ambiţiona să ajungă şi la acest fluviu, Gangele. Soldaţii voiau să se întoarcă acasă şi au refuzat să meargă mai departe.

Alexandru a convocat adunarea generală şi a căutat sa-i convingă pe soldaţi, apelând la spiritul lor de datorie, la mândria lor, rugându-i chiar să^ nu abandoneze acest măreţ proiect de cucerire a lumii, însă, îa sfârşit, văzând că toate argumentele şi strădaniile sunt zadarnice, s-a mâniat şi le-a strigat: „Haide! duceţi-vă acum acasă,

1) Sezonul ploilor durează în mod normal din mijlocul lui iunie până la mijlocul lui septembrie în Pendjab, când toate râurile, deja crescute din cauza topirii zăpezilor, se revarsă.

duceţi-vă triumfători, după ce v-aţi părăsit regele! Eu voi găsi aici prilejul de a câştiga victoria, în care voi nu mai nădăjduiţi, sau voi găsi prilejui de a muri, încununat de slavă!" '

Ccenos, singurul care a îndrăznit să îi răspundă, 1-a rugat să se gândească la aceşti oameni ce 1-au însoţit întotdeauna, fără să cârtească; dar acum voia să-i ducă prea departe, într-o ţară despre care nimeni nu ştia nimic. I-a amintit că nu mai aveau arme, cai şi armuri si că tot timpul se vedeau nevoiţi să şi le procure de la barbari. „I-am învins pe toţi, a spus Ccenos, dar suntem lipsiţi de toate." I-a arătat că poate cuceri nu numai înspre est, ci şi spre miazăzi, până la fluviul Ocean.

Ccenos a încheiat astfel: „Am preferat să mă adresez ţie direct... ca să auzi mai degrabă vorbele celor care glăsuiesc, decât suspinele lor".

Regele nu dorea o armată care să nu-1 asculte şi nici să-si impună autoritatea, lucru ce-ar fi putut provoca o rebeliune, aşadar, a găsit o altă soluţie. După ce s-a retras timp de trei zile în cortul său, a adunat statul major şi a spus: „Bine, sunt de acord să renunţăm la India, în schimb, o să ne întoarcem în Babilon pe un alt drum, mergând de-a lungul Musului până la fluviul Ocean si, de acolo, spre Golful Persic".

Pentru a marca punctul extrem la care ajunsese cu armata în India, au fost construite douăsprezece altare pătrate de piatră, pentru Atena, Apolo, Heracle, Zeus, Amon, Soarele indian, cele două Cabirii din Samotrace. Pe fiecare din altare a pus să se scrie: „Aici s-a oprit Alexandru".

Pentru a-i impresiona pe eventualii invadatori indo-gangetici, armata a lăsat în urma-i, la plecare, toate mărturiile unei tabere gigantice.

y\

întoarcerea la Susa

Nearchos construieşte o flotă

ornind pe drumul de întoarcere în august 326 î.H., armata lui Alexandru a mers spre vest, traversând din nou râurile Hydroates (Ravi) şi Akesines (Chenab), a ajuns în locurile unde ridicase ultimele două oraşe, Bucefalia şi Nikeea, care suferiseră mult din cauza musonului şi a revărsării râului Hydaspes (Jhelum). După ce au mai îndreptat din stricăciunile oraşelor, s-au construit ori s-au reparat, în oraşul Nikeea, sub conducerea lui Nearchos , 200 de nave, pentru un echipaj de treizeci de vâslaşi de fiecare. La acestea s-au adăugat 1.800 de ambarcaţiuni locale.

1) A fost comandantul flotei în expediţia din India. Observaţiile făcute pe dramul de la Indus Ia Eufrat le-a consemnat într-un jurnal de expediţie.

La bordul vaselor a urcat, în decembrie 326 Î.H., o treime a armatei, condusa de rege, 300 de cai şi câţiva auxiliari. Restul armatei, sub conducerea lui Hefaistion, a mers pe malul fluviului având sarcina de a asigura securitatea călătoriei, zdrobind orice rezistenţă,

înainte de a pleca, Alexandru primise întăriri din Europa. Menon îi trimisese din Tracia cinci mii de călăreţi, iar Harpalos şapte mii de pedestraşi. De asemenea, sosise si o cantitate de 25.000 de arme, împodobite cu aur şi argint, pe care Alexandru le-a distribuit soldaţilor în locul armelor vechi care au fost puse pe foc.

Foarte aproape de confluenţa râului Chenab cu Jhelum, din cauza valurilor mari provocate de unirea celor două ape, flota regelui a pierdut două vase mari, care s-au scufundat. Chiar şi acela pe care se afla Alexandru, sucindu-se de-a curmezişul valurilor, a scăpat de sub control şi n-a mai putut fi manevrat. Până la urmă, a fost salvat, dar cu greu a fost tras la mal.

Din nou lupte contra indigenilor

Acum, a fost însărcinat Nearchos cu conducerea flotei ca s-o ducă până la confluenţa cu râul Hydroates, la o distanţă de 70 de kilometri. Alexandru a condus armata de uscat şi s-a luptat cu populaţiile riverane: sivas, agalasseis, malovas şi ksudrekas (sau sudraci), cuce-rindu-le fortăreţele, ucigând o mare parte din ei sau vân-zându-i ca sclavi.

Iată ce scrie Quintus Curtius Rufus:

„(Alexandru) ajunse în capitala sudracilor, în care se retrăsese cea mai mare parte a acestora, bizuindu-se nu atât pe întăriturile zidurilor cât pe armele lor...

... A poruncit să se fixeze scările pe ziduri şi, pe când ceilalţi ostaşi şovăiau, el se şi urcă. Partea de sus a zidului era îngustă şi nu existau creneluri, ci numai un parapet foarte lung, care oprea trecerea. Astfel, regele mai mult sta pironit în loc, neputând să ajungă până la marginea zidului, apărându-se cu scutul de săgeţile care plouau asupra lui cu nemiluita... Nici ostaşii macedoneni nu puteau ajunge până la el, căci şi asupra lor ploua cu săgeţi. In fine, ruşinea fu mai mare ca primejdia şi... deodată, foarte mulţi s-au îmbulzit pe scări, încât unele, neputând rezista, s-au rupt...

... Alexandru se încumetă să săvârşească o nemaiîntâlnită faptă de arme... Dintr-un salt el ajunse dincolo de zid, în oraşul unde mişunau duşmanii... Din fericire, a căzut în picioare... îşi lipi trupul de trunchiul gros al unui copac, să nu fie atacat pe Ia spate, şi astfel primea săgeţile numai din faţă, apărându-se de ele cu scutul...

... Duşmanii cei mai apropiaţi de el îl atacau cu furie... Pe doi care tăbărâseră asupra lui i-a străpuns cu vârful săbiei. Regele izbuti destul de uşor să se ferească, până când un indian îl ochi cu o săgeată de doi coţi, în aşa fel că-i străbătu platoşa, se înfipse puţin mai sus de una din coastele din partea dreaptă a pieptului şi-1 făcu să cadă... Cel care-1 rănise veni să-i ia ca trofeu armele. Dar regele, punând mâna pe sabie, o vârî în trupul descoperit al duşmanului... nu mai găsi însă putere să se ridice...

în cele din urmă, Peucestas, dându-i peste cap pe apărătorii zidului, a pornit pe urmele regelui... Sosiră apoi şi Timaios şi Leonatus si Aristonos."

Cei trei macedoneni s-au luptat aprig cu indienii, dar curând au căzut şi ei. Macedonenii de afară reuşiseră, însă, să spargă zidurile cu topoarele si au pătruns în cetate măcelănndu-i pe toţi, chiar şi femeile şi copiii.

Regele a fost dus într-un cort şi acolo Cristobulos, la cererea lui Alexandru, a reuşit să-i scoată săgeata cu vârful de fier îndoit ca un cârlig.

Acestea se întâmplau în februarie 326 î.H.

După şapte zile, Alexandru era vindecat si a putut primi delegaţiile unor populaţii paşnice, care-i aduceau daruri.

Toate trupele s-au întâlnit în locul de confluenţă al râurilor Hydroates şi Chenab, unde staţiona flota. S-au construit noi vase pentru a îmbarca 1.700 de cai şi întreaga flotă a coborât până Ia confluenţa Chenabului cu Hyphase. Aici s-au luptat cu mai multe populaţii, printre care malienii, oxydracii, sabracii al căror neam era cârmuit de popor în loc de regi, musicanii şi prestii — cărora a trebuit să le cucerească fortăreaţa şi le-au dis-trus-o.

In acel loc unde se oprise flota a tbst construit un oraş fortificat, pus sub conducerea lui Hefaistion, pe care urma sa-1 locuiască triburi indigene prietene şi mercenarii din armată conduşi de Philipos. Plutarh spune că fortul a căpătat numele câinelui indian preferat de Alexandru, Peritas, vânător de lei. Ulterior, a fost numit Alexandria din Opiene. Astăzi se numeşte Uchh.

Continuând navigaţia pe râu, primea, din loc în loc, delegaţii din partea băştinaşilor. A întemeiat pe malul In-dusului, în primăvara anului 325 ÎH., Alexandria Sog-diană. Era un oraş mare, cu şantiere de construcţii navale, în care au fost stabilizaţi 10.000 de colonişti de diferite origini.

înainte de a pleca din noua Alexandrie, în aprilie 325 î.H., împotriva lui s-au revoltat regatele din Sindh, conduse de brahmani. Au fost necesare câteva raiduri sângeroase pentru a-i înfrânge pe indienii musicani, care foloseau săgeţi otrăvite, pe indienii prastha sau oamenii

Alexandru, călare pe Bucefal, în lupta cu Poros

din câmpie, pe indienii sambhu, care şi-au apărat cu furie capitala Sindimana, pe locuitorii din Harmatelia, care foloseau şi ei săgeţi otrăvite. Diodor scria că în acea primăvară au fost ucişi „mai mult de 80.000 de barbari".

înţelepciunea prizonierilor brahmani

Fiind în regatul Sambos (Sambhu), a intrat în contact cu brahmanii, cei pe care tradiţia îi numeşte gym-nosofişti, adică înţelepţii dezbrăcaţi.

„Dintre ei, a prins zece, principalii instigatori ai revoltei din Sambos, responsabili pentru toate relele provocate acolo macedonenilor. Le-a pus câteva întrebări ca să-i încurce, spunându-Ie că-1 va ucide pe cel ce îi va răspunde greşit şi, după el, pe toţi ceilalţi, până la unul. L-a desemnat ca arbitru pe cel mai bătrân dintre ei.

L-a întrebat pe primul: «Morţii sau viii sunt mai numeroşi?» Acela i-a răspuns: «Viii, pentru că morţii nu mai există».

Pe al doilea: «Care din două, pământul sau marea, dă mai mult de mâncare animalelor mari?» Acela a spus: «Pământul, pentru că marea face parte din el».

Pe al treilea: «Care este animalul cel mai viclean?» «Cel pe care omul nu-1 cunoaşte încă».

Pe al patrulea: «De ce i-ai împins pe cei din Sambos să se revolte?» «Pentru că voiau să aibă o viaţă frumoasă sau o moarte frumoasă».

La întrebarea: «Care a fost mai întâi, ziua sau noaptea?» al cincilea a răspuns: «Ziua, dar n-a fost înaintea nopţii decât cu o zi».

Trecând la al şaselea, Alexandru 1-a întrebat: «Cum poţi deveni cel mai iubit om?» «Fiind cel mai puternic, fără a te face temut».

Mai rămăseseră trei. Unul din ei a fost întrebat: «Cura poate un om să devină zeu?» «Făcând ceea ce nici un om nu poate face».

Următorul: «Care este mai puternică, viaţa sau moartea?» Acesta i-a răspuns: «Viaţa, pentru că suportă atâtea necazuri».

Ultimul: «Până când crede omul că este bine să trăiască?» «Până când nu mai crede că moartea este preferabilă vieţii».

Sfârşind cu întrebările, Alexandru s-a întors spre arbitru şi 1-a pus să dea sentinţa. «Toţi au răspuns unul mai prost ca altul», a spus bătrânul. «Atunci, tu ai sa mori primul pentru această sentinţă grozavă», a zis A-lexandru. «Nu, stăpâne, a început celălalt, doar dacă tu n-ai minţit când ai spus că îl vei ucide pe cel care îţi va da cel mai prost răspuns.»

Alexandru i-a eliberat." *(Plutarh)*

Navigând în necunoscut

Coborând apele Indusului, vasele flotei lui Alexandru au rămas fără călăuze care, nesupravegheate, au fugit. Alexandru a luat hotărârea să continue drumul oricum: fără îndrumători, deoarece nu mai găsiră alţii, fără un cunoscător al fluviului, fără să ştie nimic despre traseu, despre ţinuturi, despre locuitori. Norocul nu 1-a părăsit nici acum. Curând, a început să se simtă briza mării, apoi apa fluviului a devenit amăruie. Veseli, lo-pătarii au vâslit cu sârg, până au văzut că fluviul se unește, în depărtare, cu marea. Era luna iulie 325 Î.H., când flota a atins Delta Indusului la Pattala. Călătoria durase ceva mai mult de şapte luni.

Aici au reînceput necazurile. Necunoscând decât Marea Mediterană, marinarii au fost surprinşi de ciudatul fenomen al mareelor, care acum, în perioada masonului, era şi mai puternic.

Iată cum prezintă Quintus Curtius Rufus întâlnirea neaşteptată a macedonenilor cu acest fenomen al naturii şi greutăţile prin care au trecut.

„Ajunşi lângă o insulă aşezată în mijlocul fluviului, macedonenii înaintară încet... Apoi se răspândiră pe uscat să caute ceva de-ale gurii, fără să bănuiască năpasta ce-i ameninţă datorită necunoaşterii situaţiei. Era aproape ora a treia ′ când oceanul, potrivit unui fenomen care se întâmplă cu regularitate, începu să-si umfle apele şi să le împingă înapoi pe cele ale fluviului care, la început fiind oprite, apoi lovite cu putere crescută, erau respinse în final cu o violenţă şi mai mare, în aşa fel că apa nu mai curgea pe albia ei.

Nimeni nu cunoştea natura mării şi macedonenilor h' se părea că văd în această schimbare minuni şi semne ale mâniei divine. Dar oceanul nu înceta să se umfle şi-si revărsa apele peste luncile care puţin mai înainte erau uscate. De multe ori vasele fuseseră ridicate în sus de valuri şi împrăştiate care-ncotro. Cei care debarcaseră, alergară în toate părţile, înfricoşaţi şi ca înnebuniţi de aceasta urgie neaşteptată. Unii împingeau vasele cu prăjinile; alţii se instalaseră pe băncuţele lor ca să vâslească; câţiva se grăbeau să iasă în larg si, fără să-i aştepte pe ceilalţi care trebuia să fie alături de ei, se căzneau să se îndepărteze de vasele sparte şi greu de manevrat. Unele nave nu puteau sta locului, altele erau mânate în neorânduială...

1) Numărătoarea orelor începea la şase dimineaţa.

Astfel, se ciocneau, împingându-se unele pe altele, şi vâslele se rupeau, izbindu-se între ele. Făcea impresia că nu mai este o singură flota, ci două adversare care se luptă. Fluviul inundase aproape tot terenul din preajma lui şi numai câteva movile mai înalte, neacoperite de apă, păreau nişte mici insule, spre care oamenii, cei mai mulţi înspăimântaţi, părăsindu-şi vasele, se duceau înot. O parte din flota răspândită staţiona unde apa era mai adâncă; o alta se împotmoli din pricină că, pământul având diferite coline, apa era uneori prea mică.

Dar, o nouă spaimă, mai cumplită decât cea dintâi, îi cuprinse pe toţi. Apele mării începură să se retragă şi atunci fluviul, cu repeziciune reintrând în matca lui, din care, puţin mai înainte, se revărsase foarte multă apă de mare, lăsă liber uscatul. Vasele, rămânând împotmolite pe dune, unele se înclinau spre proră, altele pe o latură... Mai că nu-ţi venea să crezi ce vedeai cu ochii: un naufragiu pe uscat si marea în plin fluviu."

întreaga noapte Alexandru a supravegheat munca oamenilor care reparau vasele avariate şi le îndreptau pe cele răsturnate. A trimis oameni pe malul oceanului să observe şi să-1 anunţe imediat, dacă apa va începe să crească din nou. în acelaşi timp, îl preocupa fenomenul în sine.

„De unde devenea marea deodată atât de puternică? Unde se retrăsese cu o zi înainte? Care să fie cauza acestui fenomen, că apa apare când fără nici o noimă, când supusă poruncilor vremii?... Regele, meditând îa cele ce se întâmplaseră şi deducând ce va urma, ajunse la concluzia că fluxul vine după răsăritul soarelui şi atunci, la mijlocul nopţii, el se îmbarcă şi porni, cu câteva vase, ca să i-o ia înainte. Trecu de gura de vărsare HAfluviului şi ieşi în larg, la patru sute de stadii pe mare. în sfârşit, îşi văzu împlinită dorinţa." *(Quintus Curtius Rufus)*

In cursul acestei navigaţii prin Delta Inclusului şi pe ocean, Diodor ne spune că Alexandru „a descoperit (în deltă) două insule şi acolo a adus mari sacrificii zeilor (ai mării şi lui Amon) şi a aruncat în apă, în timp ce făcea libaţiuni, mai multe cupe mari din aur. Ridicând altare în cinstea lui Thetis şi a lui Dionysos, îşi spunea că expediţia lui ajunsese la capăt".

Pregătiri de plecare spre vest

Revenit în susul fluviului, la Pattala, a rămas aici câteva săptămâni. Sub comanda lui Hefaistion se construiseră un arsenal şi un port cu docuri, se săpaseră puţuri şi astfel se organizase o nouă colonie, unde au fost chemaţi să locuiască alături de greci şi indigeni fără adăpost.

Alexandru a explorat ramura orientală a Deltei In-dusului şi s-a informat în amănunţime asupra itinerarului cel mai scurt pe care putea să ajungă la Susa şi Perse-polis. A dat ordin satrapilor sa aprovizioneze diferite puncte de pe viitorul parcurs cu cele necesare şi 1-a trimis pe Leonatus cu trupa sa, în chip de avangardă, pentru a fora puţuri.

Strabon •*, care a preluat aceste date de la Aristobul *(Memorii),* spunea că Alexandru a plecat din Pattala la sfârşitul verii, când putea spera că ploile musonului vor mări debitul râurilor şi fântânilor, adică la începutul lui septembrie 325 Î.H.

1) Geograf grec (58 îH-21/25 d.H.). Lucrarea sa *Geographyke* reprezintă o geografie universala a lumii antice la începutul Imperiului Roman. Este un izvor preţios pentru geografia istorică.

De asemenea, Nearchos şi Onesicrite , cu 10.000 de oameni şi cu 120 de vase, trebuia să aştepte apusul constelaţiei Pleiadelor (aproximativ 5 octombrie) pentru a ridica ancora în direcţia Golfului Persic.

Drumul pe uscat spre Susa

„Când a venit sorocul, relatează Quintus Curtius Rufus, regele a dat foc tuturor vaselor care i se păreau nefolositoare şi a pornit cu oastea pe uscat (25.000 de oameni şi întregul convoi de căruţe).

După nouă etape, ajunse în ţara arabitilor [2] şi, tot în atâtea zile, în ţara ihtiofagilor gedrosienr [3]. Acest popor liber, după ce ţinu sfat, i se supuse. De la ei, Alexandru n-a cerut decât alimente. După a cincea zi ajunse la un râu pe care locuitorii îl numesc Arabus (azi Arabah sau Hab). Apoi, trecu printr-un ţinut pustiu, lipsit de apă, şi ajunse la oriţi (în valea râului Purali). Aici, Alexandru îi dădu lui Hefaistion cea mai mare parte din armată şi împărţi pedestrimea uşoară cu Ptolemeu şi Leonatus. Cele trei armate urmau să pustiască în acelaşi timp India.

într-adevăr, macedonenii au pricinuit mare prăpăd. Ptolemeu trecea prin foc şi sabie de-a lungul coastelor mării, regele pârjolea interiorul şi Leonatus celelalte regiuni. Alexandru fonda însă, între două incursiuni, un nou oraş (Alexandria Oreiton, sau portul Kokala, la vărsarea

1) Discipol al lui Diogene. A fost cârmaciul vasului regal. A sens o istorie a *Vieţii lui Alexandru,* dm care au rămas doar câteva fragmente Se pare că era prea elogioasă.
2) Provincie desertică între Indus şi Carmama Actualul Belucistan
3) Populaţie la ţărmul Oceanului Indian, în Gedrosia. Li se spunea ihtiofagi pentru că se hrăneau cu peşte

râului Purali, la 100 de kilometri'de actualul Karachi), unde îi chemă pe indieni să locuiască (adică pe locuitorii din regiunile din interior). De aici, ajunse la indienii maritimi, care stăpâneau o vastă regiune, dar pustie, şi care nu aveau cu vecinii lor o legătură comercială. Izolarea aceasta a făcut din ei un popor sălbatic: nu-şi taie niciodată unghiile sau parul şi nici măcar nu se piaptănă. Colibele lor sunt făcute din scoici şi alte lucruri aduse de mare. Se îmbracă în piei de animale şi se hrănesc cu peşti uscaţi la soare şi cu carne de animale mari, pe care le mai aruncă valurile pe ţărmul lor."

De la vărsarea râului Purali până la Bampur, în Makran, cea mai mare parte a armatei (aproximativ 12.000 de oameni) şi convoiul de căruţe au părăsit drumul caravanelor şi s-au apropiat de coastă. Le~a trebuit şaizeci de zile ca să parcurgă 700 de kilometri, suferind îngrozitor de foame.

„Terminându-şi alimentele, scrie Quintus Curtius Rufus, macedonenii începură să simtă mai întâi lipsurile, apoi chiar foamea. Dezgropau rădăcinile de palmieri, singurul arbore ce creştea pe-acolo, dar când şi acest aliment le-lipsi, fură nevoiţi să taie vitele de povară şi chiar caii. Si atunci, nemaiavând animale pentru cărat bagajele, dădură foc la toate prăzile ce Ie luaseră de la duşmani şi pentru care străbătuseră cele mai îndepărtate ţinuturi ale Orientului.

După foame, urmă ciuma... Câmpul era plin mai mult de cei ce trăgeau să moară decât de cadavre... Oamenii sănătoşi de-abia îşi duceau armele, cei părăsiţi se rugau la zei si-1 implorau pe rege să-i ajute...

Chinuit de durere, recunoscând că, spre ruşinea lui, el este cauza acestui prăpăd, regele trimise ştafete la Phrataphernes, satrapul părţilor, căruia îi ceru sa-i trimită

o caravană de cămile cu mâncare gătită. I-a informat de ^ neajunsurile sale şi pe cei ce guvernau provinciile vecine. J> Toţi se grăbiră să-1 ajute şi oastea, salvată cel puţin de foame, ajunse pe teritoriul Gedrosiei."

Sosiţi, în decembrie 325 Î.H., la Pura, capitala Ge- \ drosiei, Alexandru i-a lăsat pe soldaţii care-i mai râmase- V seră (vreo şase-şapte mii de oameni) să se odihnească i cel puţin cincisprezece zile. Aici a primit o scrisoare de \< la Leonatus, prin care îl înştiinţa că a repurtat o victorie ;' asupra oriţilor, iar Crateros 1-a anunţat că i-a pus în , lanţuri pe cei doi nobili persani care se revoltaseră.

In ianuarie 324 Î.H., au pornit din nou, trupe, au- ' xiliari şi căruţe cu bagaje, în direcţia nord-vest, mergând prin valea nesănătoasă a râului Bampur, prin depresiunea Jaz-Murian şi valea râului Halii Rud. După trei săptămâni de marş, s-au oprit la Salmuz, în Carmania, la 120 de kilometri mai la nord de Strâmtoarea Ormuz.

Alexandru aştepta neliniştit veşti despre flota sa. In * fiecare zi trimitea oameni, căruţe şi alimente în Golful Ormuz. în sfârşit, escadra lui Nearchos a acostat la văr- f sarea râului Anamis (Rud-Bar), după optzeci de zile de \- navigaţie (1.300 de kilometri). <'

Flota pe Oceanul Indian

Nearchos îndurase si el mari necazuri: lipsă de apă potabilă şi de alimente, căldură sufocantă si furtuni. Moralul oamenilor era foarte scăzut când au intrat în Golful Persic. Se spune că Alexandru a fost atât de fericit, încât 1-a strâns în braţe pe Nearchos şi i-a spus că „revederea lui îi făcea mai multă plăcere decât cucerirea Asiei întregi", începuse să creadă că flota era pierdută.

„Nu mult după aceste întâmplări, scrie Quintus Curtius Rufus, se înapoiară şi Nearchos şi Onesicrite, care primiseră dispoziţii din partea lui Alexandru să navigheze cât mai mult în largul oceanului. Ei îi aduseră la cunoştinţă o sumă de lucruri, pe care fie că le auziseră de la alţii, fie că le constataseră personal, şi anume că în dreptul gurii de vărsare a fluviului Indus în ocean au dat peste o insulă locuită, unde e aur din belşug, în schimb nu găseşti nici picior de cal; oceanul e plin de monştri marini; aceştia taie valurile, urmând mişcarea mareelor, şi au nişte trupuri cât corăbiile de mari; Marea Roşie nu-şi trage numele de la culoarea apelor, ci de la regele Erythros ...

Arzând de dorinţa de a afla cât mai multe, regele ordonă lui Nearchos şi lui Onesicrite să navigheze din nou de-a lungul ţărmului cu întreaga lor flotă, până vor ajunge la gurile Eufratului şi, de acolo, să navigheze în susul fluviului până la Babilon.

Alexandru, a cărui imaginaţie nu avea margini, hotărâse ca, după ce ar fi supus întreaga regiune de coastă a Asiei, aceea care e udată de ocean, să treacă din Siria în Africa, fiind tare înverşunat împotriva Cartaginei; apoi să străbată pustiul Numidiei şi să-şi îndrepte paşii către Gaedes, căci se răspândise zvonul că acolo se găseau Coloanele lui Hercule (Gibraltar), prin care ar fi putut traversa în Spania (grecii îi dăduseră numele de Hiberia, după fluviul Ebru) şi, luând-o de-a lungul Alpi-lor, să ajungă, ţinând-o de-a lungul ţărmurilor Italiei, până la Epir."

Flota lui Nearchos a navigat liniştită prin Golful Persic şi, în ianuarie 324 Î.H., a ajuns în portul dorit. Ceea ce îşi propusese Alexandru reuşise: se făcuse o

1) Erythros (înseamnă „roşu" **în** greceşte) **a fost un rege legendar al teritoriului** sudic al Mesopotamiei.

legătură pe apă între Nikeea şi Babilon. Această călătorie navala a avut mare răsunet în toată lumea antică şi i-a adus un plus de glorie numelui lui Alexandru.

Vesti rele din Susa si Babilon

înainte de a pleca din Salmuz, regele a pus bazele unui oraş (Alexandria din Carmania) pe care l-a populat cu oamenii săi cei mai obosiţi, cu mercenari voluntari şi cu indigeni, în scopul de a avea o garnizoană aici, pentru a pacifica regiunea şi a stârpi hoţia. De asemenea, a organizat o mare serbare în cinstea lui Dionysos, zeul vinului şi al viţei-de-vie.

Din Salmuz, după trei săptămâni de marş, cele câteva escadroane şi batalioane de oameni valizi care încă îl mai urmau pe Alexandru au ajuns la Carmana, capitala Carmaniei. Aici s-a făcut joncţiunea cu trupele lui Cra-teros, care veniseră pe alt drum. El se despărţise de Alexandru la Sukkur, pe fluviul Indus. Timp de opt luni de zile, cu 40.000 de oameni şi mii de cămile, Crateros traversase Pakistanul, ajunsese la Kandahar (Alexandria din Arachosia), trecuse prin valea Helmand şi prin marele desert Lut din Iran. El îi silise pe satrapi şi pe guvernatorii militari să trimită alimente, cai şi oameni în ajutorul lui Alexandru, aflat în sud.

In capitala Carmana, *la* 300 de kilometri de Strâmtoarea Ormuz, Alexandru a făcut sacrificii zeilor şi a organizat jocuri sportive şi spectacole în stil grecesc.

Aici, i-a executat pe nobilii persani care se revoltaseră şi pe doi generali corupţi, ai trupelor din Media, acuzaţi de către soldaţi de viol, profanare şi jaf.

Aflând că în Persia, în Siria şi în Babilonia se produseseră revolte ale trupelor de mercenari, „regele a scris

tuturor strategilor şi satrapilor din Asia că au datoria să-i concedieze pe mercenari, imediat ce i-au citit scrisoarea". *(Diodor)*

Harpalos, prietenul din tinereţe al lui Alexandru, fusese numit administrator al tezaurului din Ecbatana şi al veniturilor regale, în acelaşi timp era şi satrap al întregii Mesopotamii, rezolvând problemele de comunicaţie cu Grecia. Dar el cheltuise banii regelui pentru distracţiile personale şi pentru plata nemeritată a mercenarilor pe care îi angajase din proprie iniţiativă. Temân-du-se de pedeapsa lui Alexandru, a fugit în Babilon, la sfârşitul lui martie 324 Î.H., cu mai multe mii de soldaţi şi cu mai multe mii de talanţi. Alături de el se afla o renumită curtezană ateniană, Glyceria. Socotind că nu era destul de în siguranţă, plecase pe ascuns şi din Babilon, astfel că, două luni mai târziu, ajunsese la Tars, în Asia Mică, pregătindu-se să se îmbarce pentru Grecia, ca să ajungă în Atena, unde avea de gând să provoace o răscoală împotriva lui Alexandru.

Iată ce spune Quintus Curtius Rufus despre trădarea lui Harpalos:

„... De aceea, îmbarcaţi pe treizeci de vase, navi-gase către Sunion (acesta e un promontoriu pe teritoriul Aticei), de unde hotărâse să se îndrepte către portul oraşului. Când regele Alexandru a aflat de această situaţie, înverşunându-se deopotrivă şi împotriva lui Harpalos şi a atenienilor, ordonă flotei sale să se pregătească pentru a porni fără întârziere spre Atena. Pe când Alexandru nutrea acest plan, îi fu înmânată o scrisoare, prin care i se aduceau la cunoştinţă următoarele: Harpalos a intrat, într-adevăr, în Atena şi a atras de partea sa, ade-menindu-i cu bani, mai multe căpetenii de-ale oraşului; ulterior, însă, când s-a întrunit adunarea poporului, Harpalos a primit ordin sa părăsească Atena, din pricina

cărui fapt s-a retras la mercenarii săi greci; dar aceştia, în urma unei urzeli, au pus mâna pe el şi un oarecare Thibron îl asasinase. Satisfăcut de noul curs al evenimentelor din Grecia, Alexandru a renunţat la planul de a reveni în Europa".

Ultima etapă. Sosirea la Pasargades şi Susa

In februarie 324 Î.H., grosul armatei, condusă de Hefaistion, a pornit spre Persia pe un drum mai uşor de parcurs, prin sud, unde temperatura era mai scăzută. A mers ţinându-se cât mai aproape de mare pentru a ajuta, în caz de nevoie, flota lui Nearchos. Alexandru cu pedestraşii uşor înarmaţi s-au îndreptat direct spre Persepo-lis şi Pasargades, aflate la aproape 500 de kilometri de Carmana.

Ajuns la Pasargades, 1-a judecat şi apoi 1-a spânzurat pe josnicul satrap Orxines, care făptuise crime şi sacrilegii, şi 1-a executat pe Baryaxes, trădătorul rege al mezilor si perşilor, şi pe complicii lui. A restaurat mormântul lui Cirus cel Mare, care fusese profanat, exprimându-şi regretul în public că dăduse foc, odinioară, oraşului Perse-polis.

Quintus Curtius Rufus, vorbind despre deschiderea mormântului Iui Cirus de către Alexandru, spune:

„întâmplarea a făcut ca Alexandru să ordone deschiderea mormântului marelui Cirus, înăuntrul căruia odihneau rămăşiţele pământeşti ale acestui rege, fiindcă voia să-i hărăzească un sacrificiu pentru cinstirea numelui. Alexandru fusese încredinţat că mormântul lui Cirus e plin de obiecte şi podoabe de aur şi argint, căci

aşa mersese vorba printre persani; însă, în afară de un scut putrezit, de două arcuri scitice şi o sabie, n-a mai găsit nimic altceva. Atunci Alexandru a depus acolo o coroană de aur şi a acoperit sicriul trupului lui Cirus cu mantia pe care o purta el de obicei, rămânând uimit că un rege cu o faimă atât de mare şi care dispusese din belşug de atâtea bogăţii n-a avut parte de o înmormântare mai fastuoasă, ci de una atât de modestă de parcă ar fi fost un om de rând".

Pentru a scoate în evidenţă faptul că se considera regele si apărătorul perşilor, 1-a numit satrap la Persepolis pe Peucestas. Era un om curajos, care îl salvase în bătălia din apropiere de Carmania, în India, acoperindu-1 cu scutul său. Făcea parte din escadronul „Prietenilor" şi fusese de acord să se îmbrace ca un persan şi să înveţe limba persană. Ţinând seama de obiceiurile locului, când s-a oprit în Pasargades, Alexandru a dat câte o monedă de aur fiecărei femei însărcinate din oraş.

In primăvara anului 324 Î.H., a făcut joncţiunea cu trupele lui Hefaistion, venite prin câmpia Shirazului.

împreună, mergând prin sudul Zagrosului, trecând prin Porţile Persiei şi prin valea râului Karun, a ajuns, la 26 aprilie 324 Î.H., la Susa, cea de-a doua capitală a lui Darius.

In timpul îndelungatei absenţe a regelui, apăruseră multe probleme care-şi aşteptau rezolvarea. Alexandru a reorganizat administraţia, armata şi economia imperiului. De asemenea, a trebuit să cerceteze şi să-i pedepsească pe unii din guvernatorii locali, macedoneni şi greci, din Asia centrală, care au fost dovediţi de trădare si mal-versaţii. Unii au fost executaţi, alţii au fugit înainte de venirea regelui. Un caz special 1-a constituit guvernatorul din Babilon, Harpalos, despre care s-a vorbit mai înainte.

Tot la Susa, armata a asistat la sinuciderea, prin ardere pe rug, a bătrânului fachir indian Kalanos, din secta jainistă sau jinistă . Alexandru îl convinsese să plece din Pendjab pentru a se alătura grupului de filozofi şi scriitori ce-l însoţeau.

Alexandru şi-l făcuse prieten, considerând că dispreţul acestuia pentru bunurile materiale şi chiar pentru suferinţă putea fi dat ca exemplu soldaţilor săi şi grecilor în general. In Susa, fachirul a început să sufere de mari dureri la stomac şi, pentru că ele se agravau, i-a spus lui Alexandru că nu vrea să moară încet, tulburându-i-se liniştea sufletească şi gândirea. Voia să ardă de viu. A-lexandru a încercat să-l împiedice, dar, în final, la cererea stăruitoare a lui Kalanos, i-a construit un rug în jurul căruia au fost chemaţi mai mulţi soldaţi din ţara lui, cu elefanţi. Bătrânul înţelept suferind a fost adus pe o litieră încărcată de flori. Lângă rug, fachirul şi-a luat rămas bun de la toţi prietenii, împărţindu-le daruri. Pe Alexandru 1-a lăsat la urmă, spunându-i: „Ne vom revedea la anul, în Babilon". Apoi s-a urcat pe rug şi a îngenuncheat, cu ochii ridicaţi spre soare. Atunci au fost aprinse lemnele, în timp ce războinicii scoteau strigăte de luptă, iar elefanţii ţipau strident.

Toţi cei care auziseră ultimele cuvinte ale lui Kalanos, au spus, după aceea, că regele trebuie să se ferească de Babilon, pentru a ocoli nefasta prezicere.

,,întorcându-se de Ia rug, Alexandru i-a adunat la un banchet pe mulţi dintre prietenii şi ofiţerii săi şi a propus un concurs de băutură: cel care va bea cel mai mult vin va fi încoronat. Acela a fost Promakhos, care a consumat 13 litri de vin. A primit ca premiu o coroană de un talant, dar a mai trăit doar trei zile. Din ceilalţi,

1) Religie întemeiată în India (sec. VI î.H.) de către Jina; prin ea omul poate ajunge la nirvana.

după cum spune Chares, 41 au murit după aceea, din cauza unui frison care le-a răcit trupul." *(Plutarh)*

Prietenul Iui Alexandru, Hefaistion, a căpătat o serie de titluri şi funcţii în cadrul palatului, unde regele impusese un ceremonial impozant şi organizase o cancelarie imperială foarte eficace. Hefaistion preluase rangul trădătorului Harpalos în Mesopotamia, având şi puteri de mare vizir, fiind „al doilea după rege", conform etichetei. In plus, acest prieten credincios al regelui a fost răsplătit cu o coroană de aur, alături de Peucestas, Leo-natus, Nearchos şi Onesicrite.

Alexandru a căutat să păstreze disciplina în întregul imperiu şi să încaseze tributurile de la fiecare satrapie. Nu era uşor, deoarece provinciile din Orient aveau o permanentă tendinţă de a deveni independente. Satrapii din Sogdiana şi Bactriana, ca şi cei din India, nu aveau autoritate asupra supuşilor lor, mai ales că apăreau mereu probleme cu popoarele vecine, puse pe jaf. O problemă grea era situaţia drumurilor care duceau în aceste satrapii.

Rege al Asiei si fiu al lui Amon

într-un edict *(epitagma)* pregătit în Susa, în primăvara anului 324 î.H., care a fost dat citirii Ia Jocurile Olimpice din luna august a aceluiaşi an, Alexandru se proclama „Rege al Asiei" şi cerea în numele „Regelui Alexandru" — adică în calitate de suveran al Macedoniei, protector al Tesaliei, al Tracici etc. şi şef suprem al ligii elenice — „abolirea tiraniilor şi reprimirea tuturor celor alungaţi în cetăţile din care făceau parte, cu excepţia celor acuzaţi că săvârşiseră sacrilegii", îi porunci se, printr-o scrisoare secretă, regentului Macedoniei,

Antipatros, ,,să constrângă cetăţile refractare să-şi recheme exilaţii".

Această obligaţie i-a nemulţumit pe etolieni şi pe atenieni.

Tot în anul 324 Î.H., Alexandru a trimis o circulară *(diagramma)* adresată tuturor oraşelor greceşti, prin care cerea să fie numit „fiul lui Amon" şi nu „fiul lui Filip" şi, în consecinţă, cerea să i se acorde onorurile cuvenite zeilor cereşti, ridicându-i-se statui şi facându-i-se sacrificii în locuri consacrate lui. Adunarea poporului din Atena a hotărât sa i se facă un cult, asociindu-1 cu cei doisprezece zei, cum i se făcuse şi lui Heracle, şi a trimis o delegaţie în Persia ca să-1 felicite.

Nuntă mare la Susa

Pentru asigurarea legitimităţii şi perenităţii puterii sale în Persia, şi-a mai luat două şotii, pe Statira, fiica mai mare a lui Darius, şi pe Parysatis, fiica lui Ochos, fără a le repudia pe primele două: Barsine, care împlinise 35 de ani si de la care avea un fiu, singurul sau moştenitor, numit Heracle, acum în vârstă de opt ani, şi Roxana care, de când se căsătoriseră, stătuse tot timpul lângă el. Alexandru dorea ca exemplul lui să fie imitat de cât mai mulţi din comandanţi şi chiar de către soldaţi, considerând că apropierea grecilor de persani nu se poate face mai bine decât prin căsătorie. Astfel, Hefaistion a luat-o de nevastă pe fiica cea mică a lui Darius, Drypetis; Crateros, valorosul lui comandant de oaste, a ales-o pe nepoata lui Darius, Amastrina...

Cele două surori ale lui Barsine, care se numeau Ar-tacana şi Artonis, au fost destinate lui Ptolemeu şi lui Eumenes. Fiica lui Spitamenes, fostul satrap al Sogdianei,

i-a revenit lui Seleucos, iar Perdicas, credinciosul său general, s-a căsătorit **cu** Atropates, fiica guvernatorului Mediei. Altor optzeci şi şapte din ofiţerii săi le-a dat, drept soţii legitime, pe fiicele celor mai ilustre familii persane şi mede. Dar aceasta nu i s-a părut suficient: încă zece mii de ofiţeri de grad inferior şi soldaţi au fost căsătoriţi, de voie de nevoie, cu fete persane sau mede.

Toate căsătoriile au avut Ioc odată, în aceeaşi zi. „Ele s-au făcut după ritualul persan: s-au aranjat mai multe rânduri de sofale pentru viitorii soţi. După ce s-a băut în sănătatea lor, s-au aşezat, fiecare mire lângă aleasa lui. Ţinându-se de mână, au imitat ceea ce făcea regele. După ceremonie şi ospăţ, fiecare, luându-şi soţia, a dus-o Ia el acasă. Alexandru le-a trimis cadouri proaspeţilor căsătoriţi. In plus, a poruncit să fie scrise pe o listă numele macedonenilor care si-au luat de nevastă o asiatică. S-au găsit peste zece mii şi tuturor regele le-a făcut cadouri de nuntă." *(Arriari)*

Alexandru era pasionat de ritualul serbărilor persane si, pentru a le cunoaşte mai bine, pusese să fie traduse inscripţiile şi textele care se refereau la ele. Poruncise să fie întreţinute continuu focurile sacre, simbol al permanenţei puterii regale, şi urmărea să aibă alături întreg clerul persan.

Armata devine tot mai nemulţumită

Armata, principala preocupare a iui Alexandru în trecut, care-l urmase cu atâta credinţă până în centrul Asiei şi care, cu mici abateri, nu protestase atunci când a fost nevoită să îndure atât de multe privaţiuni, începuse să fie nemulţumită. Era vorba, desigur, de armata macedoneană, formată acum din ce în ce mai puţin din vechii

Iui ostaşi si tot mai mult din tineri recruţi trimişi din Europa. Această armată ripostase o singură dată, vehement, şi-anume la dorinţa regelui de a trece Indusul pentru a străbate India până la Gange. Atunci, însă, erau în inima Asiei şi Alexandru, precaut, nu forţase lucrurile.

Acum, însă, din diferitele satrapii veneau noi recruţi numiţi „înlocuitori", toţi asiatici. Ei erau destinaţi să completeze efectivul, ocupând locurile rămase goale prin dispariţia macedonenilor, morţi, stabiliţi în diferite fortăreţe sau întorşi acasă. Pentru acest motiv ei purtau armament macedonean şi făceau antrenamentul militar obişnuit, cu comandanţi greci. Asiaticii formaseră corpuri distincte de falanga macedoneană şi erau comandaţi de perşi. Curând, ei au dovedit că pot fi buni ostaşi, că ştiu să lupte şi să folosească armele şi că erau foarte rezistenţi. Aceasta a stârnit, la început, îngrijorarea macedonenilor, apoi chiar ranchiuna faţă de Alexandru.

Când s-a pus problema ca o parte din trupele veteranilor să fie trimise în Europa, plătindu-li-se toate datoriile din tezaurul regal, Alexandru păstrând 13.000 de pedestraşi şi 2.000 de călăreţi, „macedonenii au început să vocifereze prin toată tabăra, uitând de disciplina militară, ca nişte răzvrătiţi, adresându-i regelui imprecaţii mai violente ca oricând, şi toţi începură să-i ceară trimiterea lor la vatră, arătându-i chipurile şi trupurile pline de urmele rănilor sau părul albit... Atunci când Alexandru voi să le cuvânteze, făcură o zarvă nemaipomenită şi îl împiedicară să vorbească, zicându-i în termeni necuviin-cioşi... cum că, de acolo, ei nu vor mai pleca decât spre patrie". *(Quintus Curtius Rufus)*

Conducătorii manifestanţilor îi strigau lui Alexandru să poarte de acum înainte războiul cu „tatăl său Amon" şi tinereii din jurul lui.

în zadar le-a vorbit Alexandru, folosind diferite argumente. In final, scos din fire, i-a apostrofat, spunân-du-le că pot pleca cu toţii: „Ştergeţi-o cât mai repede din faţa mea! Eu voi acoperi cu perşii retragerea voastră! Nu-1 opresc pe nici unul dintre voi!"

Alexandru s-a dat apoi jos de la tribuna pe care stătea şi a intrat în mijlocul trupelor. „Cu mâna sa a înşfăcat, unul câte unul, câţiva din cei pe care îi observase că avuseseră gura mai mare şi răcniseră din răsputeri, dar care acum nu se încumetară sa i se împotrivească, şi predă treisprezece dintre aceştia corpului său de gardă." *(Quintus Curtius Rufus)*

A ordonat să fie imediat executaţi şi, chiar a doua zi, macedonenilor li s-a interzis accesul la rege, drept pe care îl aveau de-acum doar asiaticii. In această situaţie neaşteptată pentru ei, macedonenii au cedat şi, cu lacrimi în ochi, au venit să-i ceară iertare lui Alexandru.

Câteva zile mai târziu, aşa cum fusese hotărât, zece mii de veterani au plecat spre casele lor, conduşi de Crateros, care primise sarcina de regent al Macedoniei, înlocuindu-1 pe Antipatros, ce urma să vină la Susa pentru a da seamă despre activitatea lui de regent la Pella şi a aduce noii recruţi europeni.

Tuturor celor care se întorceau în Grecia le erau asigurate avantaje materiale pe viaţă. Chiar şi copiii lor au avut de profitat, bucurându-se de un statut juridic special.

Acum, nobilii persani erau încorporaţi în escadronul „Prietenilor" şi în garda regală şi s-a creat al cincilea regiment de cavalerie, format în special din iranieni înarmaţi cu lance macedoneană. O mie de perşi au fost introduşi în pedestrimea de elită.

Ultima **campanie** militară

La începutul lui septembrie 324 Î.H., Alexandru i-a ordonat lui Hefaistion să preia comanda noii armate mixte, compusă mai mult din asiatici, şi să pornească din Susa în direcţia Golfului Persic.

El s-a îmbarcat şi a coborât pe fluviul Karun până la vărsarea în golf, la Eulaios, unde a întemeiat o nouă Alexandrie (numita Alexandria Susiană), aproape de modernul Abadan. Apoi, a ordonat dărâmarea tuturor barajelor care făceau cursul Tigrului impracticabil şi a urcat pe fluviu spre nord, cu întreaga armata, până aproape de actualul Bagdad, în cursul acestui drum a condus ultima sa campanie împotriva unei populaţii de munteni de la est de Tigru, koseenii.

De aici, Alexandru a pornit spre Ecbatana, unde a ajuns în noiembrie 324 î.H., urmând să primească omagiul mezilor, după cum îl primise şi pe cel al perşilor, să verifice activitatea satrapului Atropates, să controleze starea tezaurului jefuit de Harpalos. Cu această ocazie, armata s-a putut odihni, participând la sacrificii, la jocurile sportive şi artistice şi la orgiile organizate de A-lexandru.

în Ecbatana s-a preocupat de pregătirile pentru marea expediţie pe care o visa, de cucerire a Africii. A comandat să se construiască o flotă de o mie de vase de război, punând la lucru porturile de la Marea Egee. Proiectase construirea unui drum de coastă, plecând din Alexandria (Egipt) spre Cirene şi, mai departe, spre Cartagina. Pe acest drum, gândea Alexandru, trupele sale vor înainta spre Cartagina, sprijinite de flotă.

Tot în Ecbatana a organizat şi a trimis un corp ex-peditionar să exploreze teritoriile din nordul Mării Hyr-caniene (Caspică). A comandat construirea a şase temple uriaşe, două pentru Zeus-Amon, la Dion şi Dodona, două pentru zeiţa Atena, la Troia şi Cirene, şi două pentru zeul Apolp, la Delfi şi în Delos.

In acea perioadă, la Ecbatana se aflau peste trei mii de arhitecţi, ingineri, savanţi, pictori, sculptori, poeţi, filozofi şi muzicanţi întreţinuţi de curtea regală.

La Babilon pusese să se construiască un port uriaş, care putea adăposti cele o mie de nave comandate, fiindcă acestea urmau să fie aduse până la Eufrat desfăcute în mai multe bucăţi şi asamblate la destinaţie.

„Proiectul lui Alexandru era să colonizeze coasta Golfului Persic şi insulele, considerând că această regiune ar putea fi la fel de bogată ca şi Fenicia. Pregătirile militare erau îndreptate, însă, contra arabilor, sub pretext că ei fuseseră singurii, dintre toate popoarele, care nu-i trimiseseră ambasadori, în realitate, după părerea mea, el se simţea permanent dornic de noi cuceriri." *(Arriari)*

Moartea lui Hefaistion

în urma unui banchet la care băuse prea mult, prietenul intim al lui Alexandru, Hefaistion, copleşit, de curând, cu atâtea sarcini şi onoruri, s-a îmbolnăvit. Era 4 noiembrie 324 î.H., în perioada serbărilor dionisiace. Medicul Glaucos, care 1-a îngrijit, 1-a asigurat pe Alexandru că bolnavul se va vindeca, într-adevăr, Hefaistion s-a simţit mai bine, dar, deşi i se recomandase să respecte un regim alimentar, nu s-a putut abţine si, în absenţa medicului, a mâncat carne de găină şi a băut vin rece (mai mult de 2 litri). Sase zile mai târziu, a murit.

Durerea lui Alexandru a fost enormă şi a rămas închis timp de trei zile, întins aîăturі de cadavrul prietenului său. A fost obligat să iasă din cameră atunci când cadavrul începuse să se descompună.

Prietenia celor doi şi intimitatea lor fusese atât de strânsă încât împărţiseră acelaşi cort, băuseră din aceeaşi cupă şi luptaseră alături, umăr la umăr. Similitudinea dintre relaţia lor si cuplul Ahile-Patrocle i-a făcut pe mulţi să vorbească de homosexualitate. De altfel, nu trebuie uitat că astfel de legături erau numeroase în Grecia Antică şi nu erau considerate vicii. Circula o serie de istorii în legătură cu prea tandra lor prietenie. Iată una din ele: se zice că prima dată când Macedon a mers s-o salute pe mama lui Darius (după victoria de la Issos, în urma căreia ea fusese făcută prizonieră) venise însoţit de Hefaistion; cum prietenul era mai înalt decât Alexandru, regina a crezut că acela era regele şi s-a înclinat spre el. Când şi-a dat seama de greşeală, a dat să-şi ceară iertare, dar Alexandru a întrerupt-o, spunându-i zâmbitor: „Hefaistion este tot Alexandru!"

După ce a ordonat ca medicul Glaucos, pe care-l considera vinovat de moartea preaiubitului său tovarăş, sa fie ucis prin crucificare, regele i-a încredinţat lui Per-dicas sarcina de a duce la Babilon trupul îmbălsămat al Iui Hefaistion pentru a fi incinerat. Acolo s-a ridicat un rug uriaş, aşezat pe un zigurat înalt de 58 de metri şi cu latura la bază de 180 de metri, care se spunea că îl costase o mie de talanţi. Alexandru a trimis o solie la oracolul lui Amon din Egipt, pentru a afla daca prietenul lui trebuie adorat ca un zeu. I s-a răspuns că Hefaistion nu era un zeu, ci un erou. Alexandru a dat ordin să se ridice temple la Alexandria (Egipt) si pe Insula Pharos în memoria prietenului său. Doliul a durat trei luni şi chiar şi după aceea Alexandru nu şi-a revenit întru totul.

Plutarh spune că, în drumul spre Babilon, i s-a atras atenţia asupra roseeniîor, care refuzau să plătească impozitul. Năvălind asupra tribului acelora, a pus să fie ucişi toţi membrii, ca un sacrificiu oferit Iui Hefaistion. Moartea lui Hefaistion i-a eliberat calea Roxanei spre sufletul lui Alexandru. A ştiut să pară îndurerată ca de pierderea unei rude foarte apropiate. A reuşit, astfel, să-1 facă să Ie uite pe Barsine şi pe noile şotii, Statira şi Parysatis. După câteva săptămâni, era însărcinată. Se pare că Roxana născuse un băiat şi în timpul campaniei din India, dar acesta a murit imediat după naştere.

Moartea lui Alexandru

Prevestiri funeste. Din nou în Babilon

n drumul său spre Babilon, Alexandru a primit numeroase delegaţii străine din Asia, Africa şi Europa, adică mesageri cartaginezi, etiopieni, sciţi, celţi, iberi etc. El a mers pe valea râului Di-yala, îndreptându-se către Opis şi Babilon. Ajuns la 50 de kilometri de Babilon, fiind pe malul drept al Tigrului, a fost ajuns de solii trimişi de Nearchos, care 1-au sfătuit c-ar fi bine să îndeplinească unele ritualuri pentru a zădărnici prevestirile rele, după cum recomandaseră astrologii şi astronomii caldeeni, care aveau sarcina să întocmească horoscoapele regale. „Ar putea să scape de pericol, dacă ar reface mormântul lui Ba'al distrus de perşi si dacă, schimbând direcţia drumului său, ar ocoli oraşul (pe la est)." *(Diodor)*

Ar fi însemnat sa facă un mare ocol, acum, când era atât de grăbit. Si-a stabilit tabăra la Borsipa, la 35 de kilometri nord-vest de Babilon, şi a pornit mai departe numai după ce înţelepţii din anturajul său 1-au convins de netemeinicia horoscoapeior.

Ajuns în oraşul uriaş, adevărată oază în mijlocul mlaştinilor, înconjurată de 14 kilometri de ziduri de apărare şi parcursă de numeroase canale ale Eufratului, a intrat pe poarta de vest. Şi aici a fost asaltat de mulţimea ambasadorilor din cetăţile greceşti si din toate ţările supuse cu felicitări pentru Regele Regilor şi fiul lui Amon, oferindu-i-se coroane şi alte obiecte preţioase.

A primit, de asemenea, rapoartele marinarilor însărcinaţi să exploreze coastele Peninsulei Arabice, Arkhias, Androstenes, Hieron din Soloi, Nearchos. Preocupat de expediţia din Africa, a accelerat construcţia triremelor şi ridicarea portului Babilonului.

O vreme a lipsit din oraş, plecând pe o navă în aval pe Eufrat, la 150 de kilometri, unde a poruncit închiderea deversorului nesigur de la Pallakopas şi a construit altul, săpat direct în stâncă, prevăzut cu ecluza, pentru regularizarea debitului Eufratului.

într-o zi, navigând pe un lac bogat în trestii, vântul i-a zburat pălăria de paie, desfăcându-i panglica regală din aur şi purpură. Marinarul care s-a aruncat s-o culeagă de pe apă şi-a pus-o pe cap, la întoarcere, pentru a nu-l stingheri la înot. Servitorii persani de pe vas au considerat gestul lui ca un sacrilegiu aducător de necazuri şi i-au cerut regelui să-l condamne la moarte. Alexandru s-a mulţumit să-l biciuiască.

O altă prevestire funestă a fost considerată fapta unui nebun care, în lipsa regelui, s-a îmbrăcat cu mantia de purpură regală şi, cu diadema pe cap, s-a aşezat pe

tron. Surprins, a declarat că se numea Dionysos şi că a fost trimis de un zeu. A fost crucificat.

„Când s-a înapoiat la Babilon, spune Arrian, 1-a găsit pe Peucestas, care venise din Persia cu o armată de 20.000 de perşi şi un mare număr de recruţi tapuri şi koseeni. De asemenea, Philoxenes a adus un contingent de carieni, Meneandru, o trupă din Lidia, iar Menidas, un escadron de cavalerie. Regele i-a felicitat pe perşi şi pe Peucestas, apoi i-a încadrat pe noii veniţi în regimentele falangei." Amestecarea neamurilor continua.

în mai 323 Î.H., Alexandru a plecat din nou din Babilon pentru a explora braţele Eufratului şi mlaştinile de la est de oraş. Voia să găsească locul propice unde să fie ancorate cele l .200 de vase necesare expediţiei pe care voia s-o facă în jurul Peninsulei Arabice.

Istoricii antici sunt de acord când vorbesc despre neliniştea crescândă a lui Alexandru, pe măsură ce preoţii-ghicitori îl rugau sa înlăture sinistrele prevestiri referitoare la destinul său. După întâlnirea profetică pe care i-o dăduse înainte de a muri fachirul Kalanos, după moartea misterioasă a lui Hefaistion şi horoscoapele preoţilor din Babilon, profanarea însemnelor regalităţii sădise în sufletul superstiţios al regelui o teamă, şi aceasta tocmai acum, în ajunul unei acţiuni deosebit de grele şi de importante: trecerea peste limitele lumii cunoscute din sud.

Prevestirile se împlinesc

La sfârşitul lunii mai 323 î.H., când a pus capăt doliului după prietenul iubit, a făcut mari sacrificii pentru sufletul acestuia, aşa cum se obişnuia, şi a distribuit o dublă raţie de grâu, vin şi carne soldaţilor.

Tot atunci a organizat un mare banchet cu prietenii săi, în onoarea lui Nearchos, comandantul flotei. Imediat după masă, a fost invitat să participe la un banchet di-onysiac *(komos),* în seara zilei de 30 mai, la unul din prietenii săi, Medios, prinţ de Lansa, soldat, scriitor şi om de încredere al lui Alexandru. La banchet erau prezenţi alţi douăzeci şi doi de înalţi demnitari din armată şi de la curte. Au lipsit fiii lui Antipatros, regentul Macedoniei, lolas si Casandru, care^au fost bănuiţi, ulterior, de asasinarea lui Alexandru. „In timpul banchetului, Alexandru a avut un atac de febră şi, fiindu-i foarte sete, a băut mult vin, stins apoi cu apă rece." *(Plutarh)*

Unul din invitaţi, Eumenes din Cardia \ care ţinea jurnalul oficial al curţii regale, a notat cele întâmplate în zilele care au urmat banchetului. Mai târziu, a publicat aceste note în *Efemeridele regale.* Atât Plutarh cât si Ar-rian îl citează în operele lor.

30 mai: „Regele a participat la petrecerea care a avut loc în casa lui Medios. Apoi, s-a ridicat şi a plecat să facă o baie şi să doarmă."

31 mai: „S-a dus din nou la Medios ca să ia masa şi iar a rămas la băutură până la o oră târzie. A plecat

î) Eumenes sau Eumene (360-316 Î.H.), unul din apropiaţii lui A-lexandru. A murit ucis de Antigonos Monophtalmos (Chiorul), alt apropiat al regelui (381-301 Î.H.).

^rffWPl^WffJTJf—r—-^*Tjrjr*

de la petrecere ca să facă baie. Ieşind din baie, a mâncat ceva în sala termelor şi acolo a si adormit, lipsit de puteri din cauza febrei."

1 iunie: „După ce a făcut baie, a cerut să fie dus cu litiera pentru a participa la sacrificiile zilnice obişnu ite. Revenit, a rămas întins în camera lui şi a dormit până s-a înserat. Alexandru a jucat zaruri cu Medios; a făcut baie la o oră târzie, a închinat un sacrificiu zeilor şi a mâncat, în timpul nopţii, a avut un nou acces de febră."

2 iunie: „După ce a făcut baie, a adus zeilor sacri ficiul obişnuit şi, apoi, culcat în sala de baie, a stat mult timp ca să-1 asculte pe Nearchos şi pe cei din statul ma jor vorbind despre călătoria lor pe Oceanul Indian."

3 iunie: „A dat instrucţiuni ofiţerilor cu privire Ia marşul armatei şi la navigaţie; apoi a poruncit să fie dus până la fluviu, unde s-a urcat pe un vas, a traversat Eu fratul până la parcul regal; acolo a făcut iar baie şi s-a odihnit. După unii, aici se aflau celebrele grădini suspen date ale Semiramidei."

4 iunie: „Ca şi în ajun, baia şi sacrificiile obişnuite. Apoi s-a dus să se odihnească în camera sa. A stat de vorbă cu Medios. Ofiţerii au primit ordin să se prezinte a doua zi Ia rege, în zori. După aceea, a mâncat ceva. A cerut să fie dus în camera lui, dar avea temperatură mare şi întreaga noapte a delirat."

5 iunie: „Baie şi apoi sacrificii. Febră foarte mare. A fost dus până la terme. A rămas pe marginea bazinu lui, întins. A stat de vorbă cu generalii despre locurile neocupate din comandament şi le-a cerut să numească numai oameni de încredere. Le-a dat apoi, lui Nearchos şi oamenilor din statul major, instrucţiuni cu privire la felul cum vor trebui să navigheze. Plecarea a fost amâ nată pentru poimâine."

6 iunie: „Din nou baie. Regele, tot fasonând, a fost purtat până la altarul sacrificiilor. Febra nu s-a potolit nici un moment. Chiar fiind în această stare, şi-a convo cat ofiţerii şi le-a cerut să fie gata pentru plecarea flotei. Le-a ordonat generalilor să rămână la palat şi coman danţilor trupelor de l .000 şi de 500 de oameni să aştepte afară. Tremurând din tot trupul, a fost dus în pavilionul din parcul regal."

7 iunie: „A dormit puţin, dar febra s-a menţinut. Când au intrat ofiţerii, i-a recunoscut, dar nu le-a putut vorbi, deoarece îşi pierduse vocea. Toată noaptea, febră foarte mare."

8 iunie: „Febră permanentă. Macedonenii, crezân-du-l mort, au venit până la porţile palatului, strigând. I-au forţat cu ameninţări pe apropiaţii regelui să-i lase să in tre. S-au deschis porţile. Au păşit, unul după altul, doar cu o tunică pe ei, prin faţa patului. Tăcut, îi saluta pe rând, ridicând capul cu mare efort sau făcând un semn din ochi. In templul lui Oser-hapi (Serapis), Peiton, Ata-los şi Demophon stăteau treji, cu schimbul, aşteptând un oracol al zeului, vrând să ştie dacă n-ar fi mai bine să-l aducă pe Alexandru în sanctuar pentru a-l vindeca. Toată noaptea a avut febră." '

9 iunie: „Aceeaşi stare. O nouă consultare a zeului: Cleomene, Medios şi Seleucos făceau cu schimbul în templul lui Oser-hapi."

l0 iunie: „Zeul a răspuns că Alexandru nu trebuia adus în templu: «Ar fi mai bine pentru el sa rămână acolo unde se află». A fost făcut cunoscut acest răspuns. Puţin după aceea, spre seară, şi-a dat ultima suflare."

1) Au implorat ajutorul divin, dar nu invocând vreun zeu grec, ci pe Marduk-Bel, principalul zeu al Babilonulm, considerat şi un puternic zeu tămăduitor

Alexandru cel Mare

Alexandru avea treizeci si doi de ani şi unsprezece luni când a murit, după ce domnise doisprezece ani şi unsprezece luni. în *Efemeridele* sale, Eumenes dă de înţeles că pricina morţii a fost malaria. Alţii vorbesc de otrăvire (după părerea mamei sale, Olimpia), de ulcer perforat sau de ciroză. Ultima versiune pare puţin probabilă deoarece Alexandru, deşi bea mult, nu era un alcoolic. El putea, lungi perioade de timp, să se abţină de la băutură. Doar din când în când făcea excese şi aceasta s-a întâmplat cu precădere în ultimul an de viaţă. La ultimul banchet la care a luat parte, cel de la Medios, a participat la un concurs de băutură şi a bravat, golind o cupă enormă cu vin, ceea ce, pe fondul extenuării fizice, acumulată în atâţia ani de campanii care i-au solicitat un efort supraomenesc, a însemnat un exces fatal.

în ceea ce priveşte moartea prin otrăvire, au fost emise mai multe ipoteze. Au fost acuzaţi ofiţerii săi, prietenii şi servitorii, chiar soţia sa, Roxana, care pe atunci era însărcinată, ori sclavul lui iubit Bagoas; nici Aristotel n-a scăpat de suspiciune, care ar fi vrut să răzbune astfel uciderea nepotului său, Calistene.

înainte de a muri, buzele Iui Alexandru s-au mişcat si s-au auzit câteva cuvinte neclare. Unii au înţeles „He-racle", alţii *„Kratisco"* („Celui mai puternic")- Se referea, probabil, la moştenitorul tronului său.

Iată cum prezintă Quintus Curtius Rufus ultimele ore din viaţa lui Alexandru:

„Când ostaşii macedoneni îl văzură pe Alexandru, lacrimile din ochii lor curgându-le şiroaie pe obraji stârniră impresia ca oamenii îl privesc nu pe regele lor, ci că au în faţă imaginea funeraliilor lui. Totuşi, jalea celor care şedeau în jurul patului lui Alexandru ieşea mai puternic în vileag ca a celorlalţi. Când regele îi zări, le grăi: «Când nu voi mai fi în viaţă, veţi găsi că am fost

un rege demn de asemenea oameni?» Fapt de necrezut şi nemaiauzit, Alexandru îşi păstră neschimbata această înfăţişare solemnă şi rămase în aceeaşi atitudine pe care o avusese când le-a încuviinţat ostaşilor săi să vină să-l vadă până când întreaga-i armată i-a adus ultimul salut.

După ce grosul armatei s-a perindat prin faţa sa, A-lexandru, întocmai ca un om care şi-a îndeplinit ultima sa îndatorire, îşi lăsă mâinile să cadă, simţindu-se istovit. Invitându-şi prietenii să vină mai aproape de dânsul (şi vocea începuse să i se stingă), îi încredinţa lui Perdicas inelul ' pe care-l scosese din deget, însărcinându-l să dea dispoziţii pentru a i se transporta trupul la templul lui Amon. Celor care-l întrebară cui îi lasă tronul, Alexandru le răspunse: «Celui mai vrednic»".

Diodor redă ultimele clipe ale lui Alexandru, astfel: „Brusc, cuprins de o suferinţă neştiută şi violentă, a ţipat tare şi a început să geamă. Prietenii săi l-au ridicat, ducându-l pe braţe până acasă. Imediat ce au intrat în palat, oamenii casei l-au culcat şi l-au vegheat îndeaproape. Făcându-i-se mai rău, au fost chemaţi medicii. Nici unul n-a fost în stare să-l vindece. Durerea creştea. Suferinţele deveniseră de nesuportat. Când a pierdut orice speranţă, şi-a scos inelul şi i l-a dat lui Perdicas, adăugând — şi acestea au fost ultimele sale cuvinte — că cei mai apropiaţi «Prieteni» vor da o mare bătălie cu ocazia funeraliilor sale".

în *Efemeridele regale* nu se pomeneşte nimic de faptul, atestat de ceilalţi istorici, că, înainte de a intra în comă, Alexandru i-a dat lui Perdicas inelul său cu sigiliul regal. Perdicas a fost cel care a asigurat regenţa şi care a prezidat prima adunare a înalţilor demnitari ai imperiului şi ai statului.

1) Inelul servea ca sigiliu, fiind simbolul puterii suveranului.

înmormântarea lui Alexandru

„La început, în întreg palatul se auziră tânguiri, planşete şi strigăte de jale, dar de îndată totul înmărmuri într-o tăcere mută, durerea tuturor fiind absorbită de ceea ce va urma. Pajii lui Alexandru, deprinşi să facă de gardă în jurul persoanei sale, n-au fost în stare nici să-şi înăbuşe mâhnirea fără margini şi nici să mai rămână în interiorul vestibulului, ci, cutreierând în sus şi-n jos ca nişte fiinţe cu minţile rătăcite, umpluseră tot oraşul de obidă si de jale, arătându-şi în toate chipurile îndurerarea, nelăsând deoparte nimic din ce-ar fi putut vădi adâncul lor zbucium într-o asemenea situaţie. De aceea, cei care rămăseseră în afara palatului, şi macedoneni si barbari, dădeau buzna într-acolo; şi nu puteau fi deosebiţi învinşii de învingători, loviţi de aceeaşi obştească suferinţă: perşii invocându-1 pe cel mai drept, cel mai blând şi mai iertător stăpân, iar macedonenii pe cel mai bun şi mai viteaz rege, de parcă se luau la întrecere între dânşii în a-si manifesta durerea...

... Li se perinda tuturor prin faţa ochilor impresionanta splendoare a chipului său luminos, privirile lui care scoteau fulgere când îi conducea la luptă, când asedia oraşe, când asalta zidurile unei fortăreţe şi care se umpleau de mândrie când, în faţa ostaşilor, îi răsplătea şi decora pe cei distinşi prin vitejie. Atunci macedonenii s-au căit că i-au refuzat acordarea onorurilor divine...

... Şi doliul n-a rămas numai între zidurile Babilonu-lui, ci vestea unei pierderi atât de mari străbătu mai întâi regiunea învecinată şi apoi o mare parte din Asia, dincoace de Eufrat." *(Quintus Curtius Rujus)*

Vestea morţii lui Alexandru a fost repede adusă la cunoştinţa mamei lui Darius, Sisigambis. Durerea ei a fost nespusă. S-a îmbrăcat în haine de doliu pentru cinstirea memoriei celui care fusese pentru ea ca un fiu, care o respectase ca pe o adevărată regină şi care avusese mare grijă de familia ei. Sisigambis se gândea în acelaşi timp la destinul alor săi, care vor avea de-acum un nou stăpân şi pe nimeni ca să le ocrotească. Bătrâna regină s-a retras în camera ei, n-a mai primit pe nimeni si a refuzat mâncarea, lipsindu-se până şi de lumina zilei. După cinci zile a murit, aşa cum hotărâse.

Imediat după moartea lui Alexandru, s-au strâns la palat cei mai apropiaţi prieteni ai regelui şi comandanţii armatei. Acum şi aici s-au pus bazele acordului dintre diferitele personalităţi, care şi-au împărţit puterea, uitând de înmormântarea regelui lor.

„Se scurseseră şapte zile de când trupul neînsufleţit al lui Alexandru zăcea aşezat în sicriu, deoarece grijile prilejuite de rezolvarea treburilor publice abătuseră minţile tuturor de la îndatorirea funeraliilor solemne. Or, nicăieri pe lume nu e mai puternică arşiţa ca în regiunea Mesopotamiei... Când prietenii lui Alexandru au avut timp să se ocupe de rămăşiţele sale pământeşti, cei care au intrat în camera mortuară şi au desfăcut sicriul au găsit trupul lui Alexandru intact şi în perfecta stare, fără nici o urmă de descompunere, nici măcar cu lividitatea specifică celor decedaţi. De pe chipul lui nu dispăruse prospeţimea vieţii. De aceea, nici egiptenii si nici cal-deenii care fuseseră însărcinaţi să-i îmbălsămeze trupul, după practica aplicată în ţările lor, la început nu s-au încumetat să-1 atingă cu mâinile lor, părându-li-se că Alexandru mai respiră încă; apoi, însă, îi adresară rugăciuni să încuviinţeze unor muritori să se atingă de un zeu şi îi scoaseră toate măruntaiele din trup; după aceea, sicriul

de aur a fost umplut de mirodenii, iar pe cap îi aşezară podoabele şi însemnele cuvenite rangului său...

...Corpul lui Alexandru a fost transportat de Ptolemeu, căruia îi revenise coroana Egiptului, la Memfis şi, de acolo, după vreo câţiva ani, la Alexandria, unde îi fură acordate tot felul de onoruri, atât memoriei cât şi numelui său, Alexandru." *(Quintus Curtius Rufus)*

„S-au făcut sacrificii funebre în Babilon pentru A-lexandru. Consiliul de conducere proaspăt format I-a însărcinat pe noul rege Arhidaios să duca rămăşiţele pământeşti ale fratelui său Alexandru în oaza Siwah, la templul lui Amon" *(Justin* 0. Au construit un dric extraordinar, prevăzut cu multe decoraţiuni. Era un fel de casă pe roate, trasa de nenumărate atelaje. Se deplasa atât de încet încât abia în doi ani a parcurs cei 1.800 de kilometri până la Delta Nilului. Mulţimile care se îngrămădeau la trecerea convoiului funebru puteau admira, pe lângă leii heraldici, şi însemnele domniei lui Alexandru. Totul părea supraomenesc, fastuos, mitic.

Satrapul Ptolemeu a hotărât ca trupul lui Alexandru să nu fie dus în deşert, la oaza zeului Amon, ci la Mem-fis (în primăvara anului 321 Î.H.), apoi Ia Alexandria (în anul 300 Î.H.), capitalele sale, dându-şi seama ce prestigiu îi aducea aceasta în faţa macedonenilor şi egiptenilor. Ptolemeu a bătut, din anul 321 până în 300 Î.H., monede nu numai cu efigia lui Heracle, dar şi cu cea a lui Alexandru, în chip de luptător purtând pe umeri o piele de elefant. De asemenea, între 318 şi 316 Î.H., Eumenes a bătut, la Babilon, decadrahme din argint pe care erau figurate, pe faţă, un călăreţ luptând cu un elefant, iar, pe revers, Alexandru îmbrăcat în armură, în picioare.

1) Istoric latin din secolul E d.H., autor al unei *Istorii universale.*

Din alte informaţii, rezultă că trupul îmbălsămat al lui Alexandru trebuia dus în Macedonia. Interesul unor diadohi ′ era de a-1 avea în ţara lor pentru păstrarea autorităţii. Din această cauză, pe drumul parcurs de carul funebru în timp ce se traversa Siria, Ptolemeu a năvălit din Egipt cu armata sa şi a capturat uriaşul car aurit, ce purta sicriul mumiei lui Alexandru, transportându-1 la Memfis. Această faptă a fost pretextul luptelor care s-au dat între Ptolemeu si Perdicas.

Istoria mumiei Iui Alexandru

Locul în care a fost depus defunctul rege macedonean în Alexandria era un mic templu cu colonade, aflat la extremitatea orientală a Agorei. Mumia, îmbălsămată cu grijă de specialiştii egipteni din Babilon, în anul 323 î.H., era închisă într-un sarcofag din aur acoperit cu mantia de gală. Sarcofagul era aşezat în hipogeu, cu capul spre apus, unde se afla oaza zeului Amon, iar preoţii din templu se îngrijeau de cultul său.

Intre anii 221 şi 220 Î.H., după ce a murit mama sa, Berenice, Ptolemeu IV a construit în centrul Alexandriei un mausoleu comun „pentru Alexandru şi pentru Ptolemeii strămoşi ai lui". Probabil cu această ocazie sarcofagul de aur a fost înlocuit cu un coşciug din alabastru, mai mult sau mai puţin translucid, după spusele lui Strabon, pentru a permite mulţimii să-1 vadă pe zeul care dormea.

Cezar şi Octavian, nepotul şi moştenitorul sau, au venit şi ei, ca şi alţi mari conducători de mai târziu, să

1) Titlu purtat de generalii lui Alexandru care şi-au împărţit im-penul după moartea acestuia.

se reculeagă, în semn de pios omagiu, în faţa acestei feţe veşnic tinere.

Coşciugul a fost înlocuit cu altui, de sticlă, pe vremea lui Ptolemeu DC, şi mulţimea a continuat să vină să-1 vadă chiar în perioada creştină.

Ultima mărturie despre prezenţa sicriului regal în extremitatea orientală a Agorei din Alexandria datează din secolul IV, când Teodosie I cel Mare a închis sanctuarele păgâne.

Nu este sigur ca arabii sunt cei care au îngropat sub pietre hipogeul în care se găseau rămăşiţele pământeşti ale lui Alexandru şi ale Ptolemeilor, S-ar putea ca el să fi fost acoperit de resturile anticului mausoleu, deja aflat în ruină în momentul în care Omar * a cucerit oraşul, adică în anul 640.

Până în secolul XVI, musulmanii pioşi veneau să venereze un mormânt imaginar al profetului şi regelui „Iskander" (cum îl numeau ei pe Alexandru), în centrul oraşului redus la jumătate. Pe locul acela s-a ridicat o mică moschee, numită Dhu-1 Quarnain.

Apoi, nu s-a mai ştiut nimic până pe la mijlocul secolului XIX, mai exact în 1886, când Mahmund el Falaki a publicat rezultatele cercetărilor sale arheologice din Alexandria. Dar sicriul lui Alexandru Macedon nu a fost găsit, deşi locul unde ar putea fi a fost reperat.

1) (Abu Hafsa ibn al Khattab) născut la Meca (581-644), al doilea calif al musulmanilor (634-644) A cucerit Şina, Persia, Egiptul, Mesopotamia.

împărţirea imperiului

Urmaşii lui Alexandru îşi dispută imperiul

mediat după ce Alexandru cel Mare a murit, s-au strâns la paîat, aşa cum am văzut, cei mai apropiaţi prieteni ai lui şi marii comandanţi ai armatei. Adunarea a fost condusă de Perdicas, cel care primise inelul cu sigiliul regal din mâinile lui Alexandru, şi discuţiile au durat aproape şapte zile. In faţa unei mulţimi pestriţe de ofiţeri, soldaţi, veterani şi recruţi, care voia să ştie cine-i va urma la tron lui Alexandru şi care năvălise fără sa fie chemata, Perdicas a înfăţişat inelul lui Alexandru, fapt ce a provocat un nou val de hohote de plâns, nici unul dintre aceşti bărbaţi duri şi aspriţi de atâtea războaie neputând să-şi reţină lacrimile. Apoi, Perdicas le-a spus că venise momentul să se aleagă un succesor lui Alexandru.

„Avem nevoie de o căpetenie. De voi depinde hotărârea de a avea una singură sau mai multe. Dar trebuie să ştiţi că o armată fără comandant este ca un trup fără suflet!"

Apoi a propus să se aştepte ca Roxana ' să nască şi, dacă va fi un băiat, acela să conducă imperiul, când va ajunge Ia maturitate. Până atunci, o să se aleagă un comandant prin votul celor de faţă.

De aceeaşi părere era si Seleucos.

Nearchos nu a fost de acord. El a spus că este necesar, într-adevăr, sa se dea titlul de rege unui vlăstar din sângele lui Alexandru, dar nu este cazul să se aştepte până ce Roxana va naşte, câtă vreme există un urmaş, născut de Barsine, căruia îi revenea de drept diadema regală. El se oferea să-i fie tutore.

Ptolemeu nu a acceptat ca viitorul rege să aibă mamă persană, iar Aristonos a amintit ce spusese Alexandru înainte de a muri, şi anume ca pe tron să fie pus cel mai vrednic, adăugând că acela nu poate fi altul decât Perdi-caş, căruia regele îi încredinţase inelul.

Foarte mulţi din cei prezenţi au încuviinţat, dar Per-dicas a stat la îndoială.

Atunci s-a auzit o voce din popor, a unui necunoscut, care striga; „Ce nevoie-i de arme şi de război, când îl aveţi pe regele pe care-1 căutaţi? Acesta este Arhidaios, fiul lui Filip, fratele lui Alexandru, regele nostru de mai înainte... Cu ce v-a greşit Arhidaios? Ce v-a iacut ca să-i fie răpit un drept în vigoare la toate neamurile?../*

La acestea, cei mai mulţi dintre participanţi au protestat, pentru că Arhidaios era un debil mintal care nu putea pronunţa clar nici două cuvinte. Când Alexandru,

1) Roxana, soţia lui Alexandru, era însărcinată în luna a opta. Ea a născut un băiat în 323 Î.H., numit Alexandru (viitorul Alexandru IV). Au fost asasinaţi amândoi de Casandru în 311 îH.

la începutul domniei, îi eliminase pe eventualii pretendenţi la tron, îl neglijase total pe acest infirm, care nu i se părea că ar reprezenta vreodată un pericol. Arhidaios, însă, se afla acum şi el la Babilon, ca din întâmplare.

Cu toate că-l cunoştea pe nepotul lui Alexandru, Meleagru, din ură faţă de Perdicas, s-a raliat celor care-l voiau pe Arhidaios, aşadar l-a adus în faţa soldaţilor, care l-au proclamat rege cu numele Filip.

Părerea comandanţilor era însă alta. Unul din ei, Peiton, a vrut să pună în aplicare planul lui Perdicas şi i-a desemnat ca tutori ai fiului Roxanei ce urma să se nască pe Leonatus şi Perdicas. A mai spus că trebuie numiţi Crateros şi Antipatros ca să deţină prerogativele puterii pentru teritoriile regatului macedonean din Europa.

A fost rândul lui Meleagru să se împotrivească. El a stăruit, sprijinit şi de soldaţi, ca Filip IE Arhidaios să fie numit rege.

A urmat o revoltă gălăgioasă a soldaţilor mânioşi că nu sunt ascultaţi, mulţi dintre ei fiind răniţi în ambuscada iscată.

Până la urmă, Perdicas s-a prefăcut că cedează şi, împreună cu Leonatus, s-a retras, ieşind din Babilon, însoţit de cavaleria nobililor tineri. Meleagru a trimis oameni, în numele noului rege, să-l cheme pe Perdicas la adunare şi, dacă refuză, sa fie ucis. Dar trupele lui Perdicas ocupaseră împrejurimile oraşului şi împiedicau aprovizionarea cu grâne, provocând panică în cetate.

Speriaţi de o eventuală revoltă, oamenii din jurul noului rege au trimis la Perdicas o delegaţie care să-l împace şi să-l determine sa accepte prezenţa lui Meleagru în comandamentul suprem. Perdicas s-a lăsat greu convins, dar, cel puţin pe faţă, cei doi s-au împăcat.

Ulterior, disputele au continuat şi intrigile au fost tot mai puternice.

Perdicas a organizat o adunare a conducerii armatei, în care s-a hotărât împărţirea imperiului între diadohi. El şi-a păstrat prerogativele puterii supreme ca mare vizir. Ptolemeu a obţinut satrapiile Egiptului şi Libiei. Siria şi Fenicia i-au fost acordate lui Laomedon , Cilicia a primit-o Filotas; Antigonos a obţinut Lycia, Pamfilia şi majoritatea teritoriilor Frigiei; Caria i-a revenit lui Casandru \ Lidia lui Meneandru'% Capadocia şi Paflagonia lui Eumenes, Media lui Peiton, Tracia lui Lisimah.

în ce priveşte satrapii Indiei, Bactrianei, Sogdianei şi a altor provincii învecinate cu oceanul şi cu Marea Roşie, s-a hotărât să fie păstraţi, fără să li se modifice hotarele domeniilor lor. Un om de încredere urma să vegheze asupra lui Filip IU: acesta va fi Crateros, când va reveni în ţară, având titlul de Protector.

în cursul anilor care au urmat, s-au făcut mari schimbări, modificându-se hotărârea din Babilon, din pricina luptelor dintre diadohi, a intrigilor, a asasinatelor. Când Perdicas a dobândit destulă putere asupra provinciilor Asiei, a reuşit să-1 elimine pe Meleagru, pe care nu-1 putea ierta pentru rebeliunea provocată în Babilon. Se pare că regele Filip HI Arhidaios i-a semnat, cu mâna lui, condamnarea la moarte, deşi lui îi datora coroana. Fiecare diadoh conducea în satrapia sa ca un suveran independent, luptându-se cu vecinii săi. Leonatus a trecut

1) General macedonean, originar din Mitilene. Era folosit ca
tălmaci şi se ocupa si de paza prizonierilor de război.
2) Căsătorit cu Tesalonike, sora lui Alexandru. Mai târziu, după lupta de la Issos (301 Î.H.), a devenit rege al Macedoniei, domnind până în 296 îJî., când a murit.
3) Comandantul mercenarilor lui Alexandru.

\uuuuw\\\\\ttu\\\uimuMm\uwiu\M

din Frigia în Grecia, pentru a reprima o revoltă a Atenei, şi a fost ucis în Tesalia. Crateros, în loc să guverneze la Pella, s-a dus în Arabia să se lupte cu Eumenes şi acolo şi-a pierdut viaţa. Bătrânul Antipatros a trecut cu o puternică armată în Asia Mică, unde a reuşit să devină regentul mai multor satrapii si a făcut o nouă distribuţie a provinciilor. Seleucos a primit Babilonia şi, imediat, a început războiul contra lui Eumenes.

Lupta dintre soţiile lui Alexandru a fost la fel de înverşunată. După moartea regelui, Roxana a pus să fie ucisă Statira, odată cu sora ei, Drypetis, văduva lui He-faistion; trupurile le-au fost aruncate în apele Eufratului.

Istoria cetăţilor greceşti în timpul expediţiei lui Alexandru în Orient

Perfidia şi discordia cetăţilor greceşti

n repetate rânduri, cetăţile greceşti, nemulţumite de dominaţia macedoneană, au încercat să se elibereze sau, cel mai puţin, să unelteasc㠎mpotriva lui Alexandru, mai ales după ce acesta a trecut Helespontul. Orice zvon care le anunţa, prematur, o înfrângere, moartea lui Alexandru sau îmbolnăvirea lui, trezea speranţa în inimile grecilor gata de revoltă. De tot atâtea ori, însă, tristeţea le umplea inimile când vestea se dovedea a fi fost falsă.

în acelaşi timp, însă, cu o perfidie vădită în atâtea ocazii, atunci când Ii se anunţa o victorie a lui Alexandru, se grăbeau să trimită delegaţii să-1 felicite şi să-1 linguşească. Astfel, după victoria de la Issos, confederaţii

de la Istmul Corint 1-au felicitat călduros pe Alexandru, trimitându-i în dar o coroană de aur.

In anul 332 î.H., regele spartan Agis a încercat un atac împotriva Macedoniei, nefiind ajutat decât de câteva state mici din Pelopones. Celelalte state au rămas neutre, dovedind şi de această data lipsa de coeziune a grecilor.

Ulterior, regentul Macedoniei, Antipatros, a năvălit în Pelopones, a învins armata lui Agis, întărită cu mercenari, şi 1-a ucis în luptă pe regele spartan. Din acel moment, Sparta a devenit mai docilă şi a trimis ostaticii lui Alexandru, care, până la urmă, mărinimos, i-a iertat.

în Atena era linişte, mai ales de când Teba fusese distrusă, pentru că în fruntea cetăţii se aflau doi conducători cu preocupări paşnice, Focion si Lycurg, susţinuţi de oratorul Demades, cunoscut ca promacedonean. Chiar şi Demostene s-a abţinut să provoace *demosul* împotriva Macedoniei. Mai mult chiar, în anul 324 Î.H., gândindu-se la afacerea necurată din Samos, Demostene a propus ca regele Alexandru să fie numit „Zeul Invincibil" (şi astfel Atena îl asociase pe rege celor doisprezece zei protectori) şi a trimis în Persia un ambasador ca să-1 felicite pentru noua lui învestitură.

In acest timp, însă, aşteptând ca Alexandru să fie învins sau să moara, atenienii, bucurându-se de un comerţ înfloritor şi devenind foarte bogaţi, doreau să recucerească dominaţia mărilor. Pentru aceasta şi-au mărit şi înzestrat şantierele navale cu noi dispozitive pentru construirea vaselor, reuşind să crească numărul acestora până la patru sute. Lycurg, foarte priceput la finanţe, a fost ales de câteva ori ca responsabil al vistieriei cetăţii, până în anul 326 î,H. El a administrat corect bugetele, reuşind să facă mai multe investiţii în lucrări publice:

1) Denumire (în Grecia Antică) dată păturilor de oameni liberi cu depline drepturi politice într-un oraş-stat.

d

\\\\\\\\\™I

Stadionul panatenaic de pe râul Ilissos, marele Teatru al lui Dionysos (reconstruit), Gimnasionul din Lycaion (restaurat) etc. Minele de argint din Muntele Laurion au fost concesionate unor particulari, devenind rentabile. Din motivele arătate mai sus, armata a fost reorganizată, re-nunţându-se la mercenari. Acum s-a instaurat un nou sistem de recrutare şi instruire ale tinerilor din Atica: *efe-bia.* S-a introdus obligativitatea serviciului militar pentru tinerii de peste 18 ani, în diferite etape, pe trei ani.

Atena a protestat când Alexandru a cerut, prin delegatul său la Olimpiadă, ca toate cetăţile să-şi reprimească exilaţii, pentru că aceasta socotea că deschiderea porţilor tuturor ar fi putut duce la mari perturbări ale ordinii interne.

Contra lui Harpalos, care fugise cu tezaurul regal din Ecbatana, atenienii au reacţionat aşa cum le-a cerut Alexandru, reţinându-1 şi depunând banii furaţi în tezaurul public de pe Acropolă. După ce Harpalos a reuşit să fugă, s-a constatat că suma pusă la păstrare se înjumătăţise. S-a deschis o anchetă în care au fost învinuite mai multe personalităţi, printre care şi Demostene, dovedit că primise 20 de taîanţi din suma forată. A fost condamnat la o amendă de 50 de taîanţi, dar a scăpat de pedeapsă, fiindcă s-a expatriat la vreme.

Revolta cetăţilor greceşti

Când s-a confirmat moartea lui Alexandru, Atena, care era de mult pregătită, a dat semnalul revoltei. I s-au alăturat câteva cetăţi din nord-vestul Greciei şi 8.000 de mercenari, conduşi de Leostene, reveniţi din Asia.

Macedonia a reacţionat imediat. Regentul Antipatros a pornit cu armata în sud, dar a fost blocat la Termopile, mai ales că şi cavaleria tesaliană care-1 însoţea a dezertat. Antipatros a rămas în fortăreaţa Lamia toată iarna dintre 323 si 322 î.H., aşteptând ajutoare.

In primăvară, din Frigia a sosit Leonatus, cu o armată bine organizată, în sprijinul lui Antipatros. Grecii trecuseră însă de Termopile spre nord, întâmpinându-1 rje Leonatus înainte de a face joncţiunea cu Antipatros. In timpul bătăliei, Leonatus a fost ucis. Antipatros a reuşit să ajungă cu trupele sale pe câmpul de luptă, dar a preferat să revină în Macedonia, unde 1-a chemat pe Crateros din Răsărit, împreună cu acesta, a intrat iar în Tesalia, zdrobind armatele greceşti lipsite de ajutorul promis de la Atena.

In luna august 322 î.H,, la Cranon (localitate din Tesalia), grecii au fost din nou învinşi, iar Antipatros a pus o serie de condiţii grele celor care participaseră la coaliţia antimacedoneană. Atena a trebuit să accepte o garnizoană macedoneană, iar Constituţia a trebuit modificată, dându-se astfel o grea lovitură democraţiei locale. S-a cerut extrădarea lui Demostene şi a altor partizani ai lui Hiperide. Demostene a fugit pe mica insulă Calauria, unde s-a otrăvit, pentru a nu cădea viu în mâinile macedonenilor. Hiperide a fost prins şi ucis împreună cu însoţitorii săi de către oamenii lui Antipatros.

S-a produs apoi o depopulară a Aticei, prin mutarea unei părţi din locuitori în sudul Traciei, unde au fost întemeiate noi colonii, din ordinul lui Antipatros, care a dus, în general, o politică de dezbinare a oraşelor greceşti. In primul rând, a destrămat Liga din Corint. Singura care i s-a opus a fost Etolia.

In aceeaşi perioadă, anul 322 Î.H., Perdicas se proclamase stăpânul absolut al imperiului fondat de către Alexandru. I s-a opus Antigonos din Frigia, care s-a refugiat în Macedonia, unde împreună cu Antipatros au pus bazele unei coaliţii puternice împotriva lui Perdicas, din care mai făceau parte Crateros, Lisimah şi Ptolemeu din Egipt, acesta din urmă aducând un important sprijin financiar şi militar. Perdicas a atacat primul, si anume în Egipt, sprijinit de Eumenes din Capadocia, dar a fost asasinat de propriii ofiţeri. Câteva zile mai târziu, s-a încheiat o înţelegere în nordul Siriei (Ia Triparadeisos) între Antipatros, Antigonos şi Ptolemeu: Antipatros avea sarcina ca, în calitatea sa de regent şi tutore al lui Filip HI Arhidaios, să guverneze Macedonia şi Grecia; Antigonos îl accepta ca adjunct pe Casandru, fiul lui Antipatros, la comanda armatei din Asia şi conducea teritoriile cucerite de Alexandru; Ptolemeu stăpânea mai departe Egiptul şi Libia. Nu era însă o înţelegere durabilă, deoarece mai doreau şi alţii să obţină o bucăţică din moştenirea lui Alexandru, de pildă Lisimah voia toată Tracia şi Seleucos ' dorea să devină guvernator al Babiloniei.

Pe de alta parte, în Macedonia, Roxana dăduse naştere unui băiat. Olimpia a luat-o sub protecţia ei şi a

1) Seleucos I Nicator (învingătorul) (356-280 Î.H.), unul din generalii lui Alexandru, întemeietorul dinastiei Seleucizilor. In timpul luptelor dintre diadohi, a cucerit India, Siria, Mesopotamia si Asia Mică, formând cel mai mare stat elenistic, cu capitala la Antiohia.

aranjat ca odrasla să fie recunoscută rege, sub numele de Alexandru IV. Ambele, Olimpia şi Roxana, s-au înţeles să-i ucidă pe Filip HI Arhidaios şi pe soţia lui. Olimpia 1-a acuzat pe Antipatros şi pe fiii lui că 1-au ucis pe A-lexandru cel Mare. După moartea lui Antipatros, fiul său Casandru a continuat să lupte pentru cucerirea Macedoniei contra Olimpiei şi contra întregii Grecii revoltate. Olimpia, asediata în oraşul Pidna, unde se refugiase cu ultimii săi partizani, a acceptat să se predea, cu condiţia să fie lăsată în viaţă. I s-a promis, dar imediat după aceea a fost judecată şi executată. Aceasta în timp ce, la Pella, erau asasinaţi Roxana şi fiul ei, Alexandru IV, Heracle, fiul lui Barsine, şi Cleopatra, sora lui Alexandru.

Procesul de descompunere a imensului imperiu a durat aproape 50 de ani (323-281 î.H.). Ciocnirile dintre diadohi pentru putere si hegemonie s-au desfăşurat în mai multe etape, toate ţinând de tendinţa de stăpânire a întregii moşteniri lăsate de Alexandru cel Mare, prin eliminarea celorlalţi concurenţi.

După bătălia de la Kurupedion (281 Î.H.), au mai dăinuit doar regatul Seleucizilor şi cel al Lagizilor .

în prima fază, noul regat al lui Ptolemeu era format, în afară de Egipt, din Siria, Fenicia, Palestina şi Cipru, dar aceste posesiuni s-au desprins curând, rămânând doar Egiptul, până la apariţia Statului Roman, care a anexat provinciile elenistice, după ce le-a învins.

1) După moartea lui Alexandru, Egiptul a revenit diadohului Ptolemeu, fiul lui Lagos, devenit rege sub numele de Ptolemeu I, supranumit Soter (Salvatorul). Acesta a întemeiat o dinastie care avea să stăpânească Egiptul aproape trei secole, prin 15 Ptole-mei. Ei au devenit repede continuatorii tradiţiilor de conducere egiptene, păstrând formele aparatului de stat absolut şi adoptând, ca bază de guvernare, principiul caracterului divin al puterii regale. Ei au scos Egiptul din izolarea sa, aducându-1 în sistemul statelor elenistice.

Opera nepieritoare a lui Alexandru

pre deosebire de imperiul creat de Alexandru cel Mare, care nu i-a supravieţuit, opera sa a lăsat urme adânci.

Provenit dintr-un popor mic, atât ca număr cât şi ca realizări în diferite domenii, el a atacat si a învins prin energia şi talentul său seminţie după seminţie, inte-grându-le într-un imperiu enorm, atât prin suprafaţă cât si prin bogăţiile fabuloase pe care Ie deţinea, cel mai mare cunoscut de Antichitate.

în numai câţiva ani, Alexandru a supus autorităţii sale o bună parte din Europa, Africa şi Asia.

Acolo unde Darius şi Xerxe, marii regi persani, au dat greş, el a reuşit, dispunând o armata mai mică de câteva ori decât cele pe care le-a avut în faţă pe câmpul de luptă la Granicos, la Issos şi la Gaugamela, pentru a vorbi doar de cele mai importante bătălii. Roma va izbuti

să refacă marele imperiu, mergând pe urmele lui, dar câteva secole mai târziu.

Un efect important al cuceririlor lui Alexandru în Europa a fost sfârşitul erei statelor-oras. După domnia lui, statele vor fi centralizate si, ca urmare, mai puternice.

Prin crearea unei monede unice, numită *drahmă imperială* — care avea gravate efigiile lui Alexandru, pe o faţă, si a unui rege divin persan, pe cealaltă, — a realizat unificarea finanţelor. Noua drahmă s-a răspândit în întreaga lume cunoscută, aşa cum mai târziu se vor răspândi monedele romane.

Datorită expediţiilor făcute în diferite părţi ale lumii s-au refăcut şi trasat noi drumuri, s-au amenajat noi porturi, s-au deschis noi căi maritime către îndepărtatele ţinuturi din Asia centrală şi meridională, s-au construit noi canale navigabile sau pentru irigaţie etc. De asemenea, a dat un puternic avânt dezvoltării comerţului, făcând cunoscute diferite regiuni ale globului si încurajând schimburile de produse între ele. Este foarte important faptul că în expediţiile lui au fost antrenaţi şi oameni învăţaţi, care au dus cu ei până departe tehnicile europene. Cei de acasă au câştigat, de asemenea, foarte multe cunoştinţe despre lucruri prin care si-au modificat şi stilul şi concepţia de viaţă; amintim numai de introducerea, în Europa, a mulţimilor de animale şi de plante (piersicul, caisul, rodiul, trandafirul, liliacul etc.) din specii necunoscute până atunci.

Trecând Dunărea, Alexandru a stabilit relaţii noi, politice şi economice, şi în nord-estul continentului, cu geţii si cu celţii. Peste tot unde a pătruns cu trupele sale a introdus cultura greacă, favorizând studiul şi cunoaşterea limbilor. Aristocraţia persană a fost obligată să

învеţe limba greaca si macedonenii au fost îndemnaţi să se familiarizeze cu limba persană. S-a născut astfel o limbă comună, *koine,* diferită de greaca clasică, dar vorbită şi scrisă în întreg imperiul, atât în epoca elenistică cât şi în cea romană.

Din contactul cu Asia, *arta greacă* se transformă, aşa cum s-a petrecut şi cu limba. Ia naştere, chiar din timpul lui Alexandru, *arta elenistică* — mai decorativă, mai bogata în ornamente, mai puţin sobră. Se accentuează, pe de o parte, gustul pentru patetic, dublat de o atracţie pentru colosal — preluată din Orient — şi, pe de alta parte, gustul pentru pitoresc, tendinţa de reîntoarcere la natură. Din magnificele monumente din Alexandria, Antiohia si Pergam, n-a rămas, din păcate, aproape nimic; deţinem numai câteva descrieri, care totuşi ne permit să ni le imaginăm, în materie de sculptură s-a păstrat, 'de exemplu, *Lupta giganţilor* din marele altar din Pergam, supraîncărcată de gesturi teatrale. Cele câteva statui păstrate reprezintă, cel mai adesea, scene de durere sau de spaimă: războinici în agonie, morţi tragice (faimosul Laocoon), femei plângând etc. S-a răspândit gustul pentru statuete cum sunt cele de Tanagra (Beoţia) sau din Mirina. In ceramică, vasul cu relief mai pregnant, dar mai puţin fin, tinde să înlocuiască vasul pictat. Sub influenţa Orientului, a început să se dezvolte arta mozaicului (mozaicurile din Antiohia, mozaicurile lui Dionysos în Delos, datând din secolul H Î.H.).

Nu trebuie uitat faptul că Roma a moştenit arta greacă prin intermediul civilizaţiei elenistice.

Expediţiile lui Alexandru au pus în contact civilizaţii total diferite, care s-au influenţat reciproc. Ducându-şi armatele până în India, această atât de multă vreme izolată peninsulă, de dimensiuni comparabile cu ale unui

continent, a descoperit de la soldaţii macedoneni civilizaţia greacă, ce o va influenţa sensibil pe a sa.

După înfrângerea lui Darius (331 Î.H.), Alexandru, impresionat de frumuseţea monumentelor Babilonului, proiectase să-l renoveze si să stabilească în acest oraş capitala asiatică a imperiului său. Iniţiativa de a restaura templul lui Marduk a fost, însă, repede abandonată, deoarece ar fi necesitat peste 10.000 de oameni care să lucreze timp de două luni numai pentru înlăturarea ruinelor.

Unii dintre martorii oculari si chiar dintre cei care au ocupat un rol important în desfăşurarea expediţiilor lui Alexandru şi-au publicat amintirile. Dintre aceştia fac parte: Aristobul din Casandreea, ofiţer care a povestit în scris unele întâmplări edificatoare şi unele cu caracter supranatural; Marsyas din Pella, prieten al regelui şi istoric al monarhiei; Khares din Mitilene, fost şambelan al lui Alexandru; Onesicrite din Astypaleia, primul pilot al flotei macedonene în Oceanul Indian; Nearchos, fiul lui Androtimos, amiral cretan al flotei regale; Ptolemeu Soter care si-a publicat *Memoriile* în anii 285-283 î,H,

Sarcina să adune şi să folosească toate aceste mărturii scrise, precum şi pe cele orale, i-a revenit unui scriitor de talent, Kleitarkhos din Alexandria, pe care noi îl numim Clitarh. Era fiul istoricului Dinon din Colophon, El a întocmit, începând din anul 320 î.H., primele părţi ale unei *Istorii a faptelor deosebite ale lui Alexandru,* Prin anul 308 Î.H., a fost chemat de Ptolemeu I Soter în Egipt, unde i s-au pus la dispoziţie surse competente de informaţii, în special scrierile lui Calistene si Anaximene. Opera lui are 12 părţi, pentru cei 12 ani de campanii (334-323 Î.H.), şi conţine fapte, discursuri, subiecte de dramă si reflecţii filozofice.

Ulterior, numeroşi autori antici, admiratori ai marelui rege, au scris opere despre viaţa lui.

Dintre autorii greci se remarcă: Polybios, Timaios, Theopolpos, Diodor, Plutarh, Flavius, Arrian, Porphiri-cos, Athemaios, Dio Cassio, Strabon, Eusebios, Ptole-meu, Orosios şi Zonaras; iar dintre autorii romani: Varro, Pliniu cel Bătrân, Titus Livius, lustinius, Tacit, Quintus Curtius Rufus, Valerius Maxirnus.

Multe din lucrările lor au dispărut, dar unele dintre ele (ale lui Aristobul, Nearchos, Polybios, Timaios, Diodor, lustinius) se regăsesc, fragmentar, citate si reproduse în trei opere fundamentale, reunite sub titlul de *Aîexan-driile culte.*

Alexandria sau Istoria marelui împărat Alexandru Macedon

lexandria este un roman popular, scris în Egiptul elenistic (aproximativ în secolul DI Î.H.), atribuit istoricului Calistene, In el sunt evocate, apelând la elemente miraculoase, fantastice, episoade din viaţa şi războaiele lui Alexandru. Răspândit în toată Europa, romanul *Alexandria* a pătruns în literatura română printr-o traducere în slavono-croata. Această versiune a stat la baza primei prelucrări româneşti cunoscute, datând din a doua jumătate a secolului XVI şi păstrată în copii manuscrise, în toate provinciile româneşti.

Am ales din *Alexandria* câteva fragmente pentru ca cititorul, comparându-le cu evenimentele istorice relatate în volumul de faţă, despre omul şi ilustrul comandant de

armate şi imperii Alexandru cel Mare, să descopere savoarea acestei prelucrări populare istorice, în care elementele naţionale specifice abundă.

Naşterea lui Alexandru Macedon

... Iară Filip craiul de la Macedonia purcese la oaste şi-şi chemă pe Olimpiada împărăteasa şi-i zise: „Eu mă duc la oaste, tu nu vei mai fi cu mine" şi o sărută dulce şi se duse.

Iară Olimpiada era frumoasă fără seamăn şi era stearpă: fecior nu făcea. Iar ea se întrista de acel cuvânt şi era scârbită. Iară o roabă a împărătesei ştia pe Netinav vraciul, adică doctoru', şi grai: „Doamnă Olimpiadă! Este aicea în cetatea noastră un vraciu foarte mare, să-l întrebăm doară are ierburi de feciori". Iar împărăteasa mână roaba degrabă la vraciul Netinav şi-i zise: „Vra-ciule! M-a mânat doamna mea împărăteasa, doară ai ierburi de feciori". Vraciul zise: „Am ierburi de feciori..." împărăteasa îl chemă pe Netinav şi-i grăi: „Omule! Putea-vei mie să faci să nasc feciori..." Iar el îi spuse: „Vezi că va să fie cu tine Amon Dumnezeu şi vei naşte fiu." Iară ea zise: „Cum ştii, aşa să faci". *El* zise: „Va veni Amon Dumnezeu, iar tu sa fii singură într-o casă... şi ce vei vedea să nu te sperii..."

Si merse seara Netinav la Olimpiada, şi se făcu cu capul de leu, cu picioarele de vultur, cu coadă de aspidă şi cu două aripi... şi stinse lumânarea şi se culcă cu ea...

... Ceasul naşterii veni şi chemă pe Netinav şi-i zise: „Ceasul naşterii a sosit". Si căută Netinav pre stele şi zise: „Să ţii puţintel, să nu naşti, că este ceas rău şi planetele nu s-au tocmit pre stare... şi de vei naşte acum, vei naşte un prost ca şi alţi oameni". Se ţinu puţintel

până statura planetele pre tocmeală şi născu fiu... şi-î luă moaşa şi-1 duse la biserica lui Amon Apolo Dumnezeu şi-I binecuvântară preoţii, şi-i puse nume Alexandru, greceşte aşa se cheamă, iar româneşte Mare Ales...

învăţătura lui Alexandru

... Iară Filip craiul chemă pe Aristotel şi-i zise: „Dascăle Aristotel, să iei pe Alexandru şi sa-1 înveţi carte şi filozofia ta şi înţelepciunea ta". Si lua Aristotel şi-1 învăţă carte de ştiu într-un an Psaltirea şi Psalmii şi se mira voinicii de el cum de învaţă aşa de iute şi bine.

... Netinav zise: „Să vină Alexandru la mine noaptea ca să-1 învăţ cetitor de stele şi umbletul planetelor şi zodiile cerului, şi ziua să meargă la Aristotel",

Ducipal, calul lui Alexandru

într-o noapte merse comisul la craiul Filip şi-i zise: „împărate Filipe! astăzi făcu iapa un mânz minunat, este roşu şi mic, cu un corn între urechi de un cot de lung..." Filip craiul porunci să facă grajd de fler şi făcură grajd de fier... şi rnânzul crescu frumos şi se făcu foarte rău... Iar într-o zi merse Alexandru şi, stricând lacătul de la grajd, puse frâul pe capul calului şi-i puse şaua şi-1 scoase afară, îl încăleca pe Ducipal neînvăţat şi plecă afară pe poartă. Filip văzu aceasta din foişor şi se înspăimântă de cocon mic pre cal rău şi neînvăţat... Când îl văzură venind, ca un viteaz, şi intrând în cetate, boierii toţi descălecara şi i se închinară lui ca la un împărat...

Filip se însoară din nou

Iară pe Filip îl făcuse nişte boieri de-şi lăsase împărăteasa lui, pe Olimpiada, mama lui Alexandru, şi luase altă împărătească.

...Filip îl chemă pe Alexandru la masă şi îl puse lângă el... Iar unul din boieri grăi: „Filipe craiule, bu-cură-te că îţi aducem împărătească bună şi înţeleaptă, că cealaltă era curvă". Alexandru, auzind acestea, luă un scaun mic şi lovi pe acel boier în cap si muri acesta pe loc... iară Filip se înspăimântă şi trimise să vie Olimpiada, muma lui Alexandru, şi trimise îndărăt pe cealaltă crăiasă... şi căzu într-o boală grea de zăcu un an.

Alexandru se luptă cu tătarii

Iară tătarii, auzind că zace Filip, se sculară cu împăratul lor Altamuşi, cu cincizeci de tătari spre Macedonia... Alexandru strânse treizeci de mii de oameni aleşi şi ieşiră înaintea tătarilor... şi macedonenii începură a-i tăia precum se taie şi până în ziuă tăiară douăzeci de mii şi le-a pierit şi împăratul Altamuşi.

Alexandru devine rege

...Şi muri şi Filip, şi-1 îngropară cu mare cinste lângă Netinav, tatăl lui Alexandru; şi se săvârşi Filip craiul în luna mai 12.

Alexandru se puse în scaunul tatălui său la Macedonia şi trimise cărţi pe la toate cetăţile, la tătari, la Palagonit, şi prin Macedonia, să se strângă toţi craii, domnii lui şi boierii la Filipus în cetate şi să strânseră cu toţi şi Frenţ, împăratul tătarilor.

... Alexandru le zise: „împăratul vostru şi tatăl meu muri şi eu tânăr rămasei în scaunul lui, dar mie cum ziceţi să domnesc?" Ei ziseră toţi: „Craiule Alexandru! tot omul să-si câştige la tinereţe ca să aibă la bătrâneţe să se odihnească, că sunt cinstite".

Alexandru face schimb de scrisori cu Darius

Marele Darie împărat auzi că a murit Filip, craiul de la Macedonia, şi a rămas cocon tânăr, şi trimise sol şi carte pe Candarcus la boierii lui Filip: „Eu, Darie, împărat peste toţi împăraţii şi tocmai ca Dumnezeu, scriu vouă, macedonenilor, care sunteţi mai mari, boierii lui Filip, şi mie îmi pare rău de Filip şi-mi este milă de fiul lui, şi aşa-mi este voia să-1 trimiteţi la împărăţia mea, sa fie până va fi de domnie si să-mi daţi haraciu şi oaste când va trebui..."

...Alexandru auzi şi rupse cartea şi-i scrise şi el carte lui Darie: „Eu, Alexandru, viteaz şi împăratul Macedoniei, scriu ţie, Darie, şi-ţi mulţumesc de cartea ce mi-ai trimis-o... dar lasă-mă până voi înţărca de la ţâţa maicii mele, apoi voi veni la tine să mă hrăneşti". Citind cartea, Darie începu să râdă... şi trimise jucării mici de copil, şi două rotile să se joace, şi două racle, şi doi saci de mac, şi-i scrise carte lui Alexandru: „„.. Şi iată că ţi-am trimis jucării să te joci cu coconii, şi ţi-am trimis două racle

deşarte să le umpli cu haraciu şi ţi-am trimis doi saci cu mac să-l numeri şi să afli numărul oştirii mele"... Alexandru îi scrise carte lui Darie: „Sănătate!... eu îţi trimit o traistă cu piper să-l rozi tot, să vezi că macedonenii sunt lei, iară perşii sunt oi; şi te rog să-ţi ţii săritul cu turcii tăi".

Alexandru si cetatea Atena
i

...Alexandru de colea merse la Atena, sub cetate, şi era Atena cetate mare şi împodobită şi înfrumuseţată cu de toate frumuseţile lumii, şi o judeca doisprezece filozofi, şi împărat nu avea...

...Alexandru trimise sol în cetate pe un tătar tară carte. Tătarul merse şi zise: „Aşa vă zice Alexandru împăratul, să va închinaţi lui şi să-i daţi haraci şi oaste pe an..." Iar cetăţenii se mâniară şi ziseră solului: „Du-te şi spune lui Alexandru că nu va fi în Atena împărat feciorul lui Filip".

Alexandru se mânie şi zise să bată cetatea de trei părţi şi năvăliră tătarii în cetate, iar cetăţenii puseră praf, adică iarbă de puşcă, şi-l aprinseră si pieiră zece mii de tătari... Şi zise Diogen filozoful: „împărate, cetatea cu sila nu o vei lua, că sunt două sute de mii de oameni în cetate. Ci să facem meşteşugul să-i scoatem din cetate, că-i vom bate, că nu ştiu rândul la război". (Si aşa a făcut Alexandru şi a cucerit cetatea şi i-a dat foc.)

...Atunci plânseră atenienii cu glas mare şi se auzi peste toată lumea de răul atenienilor si toţi domnii şi craii elenişti se înspăimântară. (...) Si şezu acolo zece zile şi de acoio plecă la Rom; şi-i ieşiră înainte nişte crai

greceşti, craiul de la China, de la Amorea, de la Delmana si de la Trival si i se închinară lui Alexandru.

Alexandru în Ierusalim si Egipt

...Alexandru se întoarse de acolo, merse în Persida şi ajunse la hotarul lui Darie împăratul, care trimise cărţi la toţi domnii şi craii să se strângă oştire la Stâltrorinia şi trimise carte la Egipt şi la Ierusalim: „Scriu vouă ierusalimenilor, şi vouă egiptenilor aşa va grăiesc şi nu vă închinaţi acestui tâlhar şi lotru, feciorul lui Filip..."

...Alexandru merse la Ierusalim, iar Ieremia prorocul zise: „... Eu zic să ne închinăm lui Alexandru si să-1 lăsăm să intre în cetate cu cinste..." Şi ieşiră Ieremia prorocul cu toţi ierusalimenii înaintea Iui Alexandru cu mare cinste...

...Egiptenii auziră că vine Alexandru în Egipt şi se închiseră în cetate. Alexandru se apropie de Egipt... şi în acea zi fu căldură mare şi merse Alexandru de se scaldă într-o apă rece, şi-1 prinse răceala apei si se îmbolnăvi. Iară egiptenii, auzind că Alexandru este bolnav, trimiseră carte la Filip vraciul: „Scriem noi la tine, Filip vraciule, şi dăm ştire dumitale pentru Alexandru să-1 otrăveşti, iară tu să fii împărat Egiptului."

Filip citi cartea şi râse. Iară egiptenii scriseră altă carte lui Alexandru: „... Să ştii că mâine dimineaţă Filip vraciul o să te otrăvească cu ierburile lui", într-aceea, sosi Filip vraciul cu paharul plin de ierburi şi-1 dete lui Alexandru, şi zise: „Bea, împărate, că te vei însănătoşi". Alexandru luă paharul şi-i zise: „Oh, dragul meu Filipe, oare acest pahar de-1 voi bea, fi-mi va ceva de folos?"

Si pricepu Filip şi luă paharul şi-1 bău pe jumătate, şi zise: „Alexandre, nici un vraci nu-şi otrăveşte pe domnul său... împărate, te culcă puţintel şi te vei scula sănătos..."

Alexandru intră în Babilon

Alexandru porni spre război la Babilon, iar babilonienii, dacă se apropiară de Babilon, nu-1 lăsară să se apropie o sută de mile de loc.

Iară Alexandru stătu deasupra Eufratului şi aşa era Babilonul de mare cât trecea Eufratul prin mijlocul lui. Eufratul este atât de mare cât trecea cu luntrele. Iară A-lexandru zise: „Să sape şi să abată apa, să nu mai treacă prin cetate". Si săpară şapte zile şi abătură apa la uscat, peste câmp... Iară Alexandru intră pe urma apei pe dedesubtul cetăţii şi într-altă noapte aprinseră oraşul. Iară cetăţenii se înspăimântară si deschiseră porţile oraşului... şi se închinară babilonienii lui Alexandru... şi deschiseră visteria Iui Darie împăratul şi scoaseră două sute de poveri de galbeni si o sută de lei cu sgarde de aur si o sută de cai arăpeşti care erau mai frumoşi decât toţi caii din lume... Şi acolo şezu Alexandru patruzeci de zile şi se veseliră macedonenii cu babilonienii.

Moartea lui Darius

...Alexandru gonea pe Darie, iară Darie fugea, plângând şi grăind: „Oh, amar ţie, Darie, cum te slăvea toată lumea şi te potrivea lui Dumnezeu, iară astăzi fugi şi de macedonenii tăi". Şi fugea pe câmpiile Persidei şi-1

Alexandru **călare pe Bucefal**

ajunseră doi boieri de-ai lui, pe nume Răsvan si Candar-cus, şi cum ajunseră aşa, îl si loviră amândoi cu suliţele şi căzu Darie de pe cal. Iară ei îl dezbrâcară şi luară tot ce găsiră la el şi-1 lăsară cu puţin suflet şi zăcea în pulbere, la picioarele cailor. Iară Alexandru ajunse acolo şi Darie îl strigă: „Oh, Alexandre, Alexandre, nu trece si nu lăsa pe Darie în pulbere zăcând!"

...Iar Alexandru descăleca şi-1 puse în căruţa lui de aur şi-1 şterse cu năframa, adică cu basmaua lui, şi zise: „De nu vei muri, cinste mare vei avea". Alexandru zise să-1 ducă lin la Persida. Şi trimise după ostile lui Darie si le strigă să nu fuga, ci să se închine că Darie a pierit. Şi se închinară lui Alexandru şi merseră toţi perşii cu macedonenii în cetate la Persida cu Alexandru şi şezu în scaunul lui Darie de aur...

Pe Darie îl aduseră cu puţin suflet şi văzu pe Alexandru în jeţul lui şi zise: „Aduceţi pe fata mea Ruxan-dra". Şi merse Ruxandra la tatăl său şi Darie plânse cu jale... Alexandru se sculă din scaun, o luă de mână, o puse lângă el si-i lua inelul şi-1 puse pe degetul lui, o sărută dulce şi zise: „Sa ştii, Darie împărate, că Ruxandra ta îmi va fi mie împărătească de astăzi înainte..."

...Şi muri Darie împărat, şi se sfârşi...

Alexandru petrecu pe Darie până la mormânt... până îl înmormântară, în luna august, şi chemă pe Candarcus şi pe Răsvan, cei care-1 uciseră pe Darie, şi zise: „Spân-zurati-i".

Luptele lui Alexandru cu Poros

...De aici ajunse la hotarul lui Por împăratul, care strânse ostile şi sila lui toată şi găsiră opt mii de pedestraşi şi o mie de lei învăţaţi la război...

...Por se sculă cu ostile lui şi merse la Alexandru, şi puse Por înainte zece mii de lei, iar Alexandru o mie de bivoli şi o mie de tauri, şi se loviră leii cu bivolii şi se deteră într-o parte, iar ostile se loviră în faţă... şi se dete Por îndărăt, şi pieriră acolo indieni patru mii de mii, iar de-ai lui Alexandru zece mii... Por zise să aducă elefanţi, să facă poduri pe ei, să pună pe unul câte douăzeci de puşcaşi şi să-i scoată înainte...

...Alexandru puse înainte o mie de cămile tot cu clopote şi două mii de catâri tot cu clopote. Elefanţii se înspăimântară şi săriră înapoi şi loviră oastea lui Por, si se rupseră podurile şi omorâră pe toţi puşcaşii... Por se întoarse înapoi, sa certe ostile, iar Alexandru strânse pe Ducipal şi scoase hangerul şi-1 lovi în subsuoară prin încheieturile platoşelor şi-1 înjunghie pe loc, iar Ducipal luă pe calul lui Por cu gura de cerbice şi-1 răsturnă acolo; Por căzu de pe cal şi muri...

Moartea lui Alexandru

De acolo se sculă Alexandru cu toate ostile şi merse la marele Babilon, şezu în scaun şi într-o noapte văzu în vis pe Ieremia prorocul venind la el şi-i zise: „Fătul meu Alexandre, iată, se umplură patruzeci de ani ai împărăţiei

taie; se apropiara patru stihii ale trupului tău, hraconit, fiere verde, tuse albă şi sânge roşu, junghiu' se apropie şi spre moarte te atrage... „Şi nu ştiu ce se făcu Ieremia prorocul. Alexandru se deşteptă din somn, şezu în pat şi-şi puse stema pe perină şi plângea cu jale şi amar, şi i se făcu inima ca o corabie, când o bat vânturile prin mijlocul mării...

...Iară într-acea vreme era muiere la Macedonia anume Minerva şi era vicleană şi rea muiere şi avea doi feciori cu Alexandru, pe unul îl chema Vreonus, pe altul Levcadus...

...Si merse Levcadus la Alexandru şi-i zise: „împărate, dă-mi Macedonia". Alexandru-i zise; „O, dragul meu Levcadus, nu-ţi voi da Macedonia, ci cere altă împărăţie să-ţi dau". Iar el nu vru şi se mânie şi îndată băgă otrava în pahar şi bău Alexandru şi zise către Filip vraciul: „O, dragul meu Filip, vraciule, eu băui vin dulce cu mult amar". Filip sări, începu a topi ierburile şi dete lui Alexandru de bău...

Alexandru zise: „O, dragul meu Filipe, poţi a-mi da zile de la tine?..." Macedonenii plânseră toţi cu amar mare şi ziseră: „O, mare împărate Alexandre, de-am putea, noi toţi am da zilele noastre pentru tine, dar nu putem...

...Si Alexandru chema pe Ruxandra şi pe toţi boierii pe rând şi le zise: „O, dragii mei macedoneni, să ştiţi că altul ca Alexandru împărat nu veţi mai avea... aduceţi-mi şi pe dragul meu Ducipal..." şi văzând Ducipal pe Alexandru murind, râncheză tare fără de seamă şi dădu cu picioarele în pământ... şi curgeau lacrimile din ochii lui izvor...

...Si iar zise împăratul Alexandru: „O, dragii mei viteji şi împăraţi, cum luarăm toată lumea, şi până Ia Rai

merserăm... Acu voi rămâneţi cu Dumnezeu, dragii mei boieri, şi ne vom vedea iară Ia judecata cea înfricoşată".

Acestea grăi marele împărat Alexandru şi muri frumos în ţara Ierusalimului, aproape de Egipt... şi muri în luna lui august, în a 15-a zi, şi atâta plângere se făcu cât n-a mai fost în lume nicăierea.

...Si se sfârşi marele împărat Alexandru, la Alexandria, şi puseră împărat pe Ptolomeu şi fu împărat înţelept pe lume, iar Olimpiada se sfârşi la împăratul cu cinste. Iar Antioh împărăţea la India lui Por. Iar Filon împărăţea la Persida cu cinste. Iar Antigon împărăţea Romul şi tot Apusul şi fură patru împăraţi mari peste toată lumea, şi fură în zilele lor binecuvântaţi de Dumnezeu.

Bibliografie

Rurus, Quintus Curtius — *Viaţa şi faptele lui Alexandru cel Mare,* voi J, II (în românește de Constantin Gerota), Ed. Minerva, Bucureşti, 1970.

Druon, Maurice — *Alexandre le Grand,* Pion, Paris, 1969.

*'*Alexandre le Grand,* Collection Genies du Monde.

Piatkowski, Adelina — *O istorie a Greciei Antice,* Ed. Albatros, Bucureşti, 1988.

Faure, Paul — *Alexandre,* Fayard, Paris, 1985.

Chiţulescu, G. şi T. — *Şapte monumente celebre ale arhitecturii antice,* Ed. Tehnică, Bucureşti, 1965.

**Museart,* sept. 1995.

**Fetite Encyclopedie Larousse, 1976.*

**Le petit Larousse en couleur,* 1995.

* *Istoria lui Alexandru cel Mare Macedon,* Ed. Ticu I. Eşanu, Bucureşti, 1935.

Cuprins

Tabel cronologic
al domniilor lui Filip U şi Alexandru cel Mare . 5
A. începuturile statului macedonean 11
B. Naşterea şi copilăria unui viitor rege 30
C. Formarea unui nou conducător 40
D. Alexandru devine rege 58
E. Cucerirea Asiei Mici..... 75
F. Cucerirea Feniciei, Siriei si Egiptului . . . 103
G. Cucerirea întregului imperiu persan 119
H. în urmărirea asasinilor lui Darius III . . . 146
L Drumul spre India 168
J. întoarcerea la Susa..... 181
K. Moartea lui Alexandru 209
L. împărţirea imperiului..... 223
M. Istoria cetăţilor greceşti
în timpul expediţiei lui Alexandru în Orient . 229
N. Opera nepieritoare a lui Alexandru 236
O. Alexandria sau Istoria
marelui împărat Alexandru Macedon . . . 241
Bibliografie 254